

ספר

שיחות מוהר"א"ש

חלק טו'

אשר נשמעו מפי הרב החסיד האמתי וכו', איש האשכולות,
שהכל בו וכו', רא"ש חברתנו חסידי ברסלב,
מחבר ספר שפת הנחל – פרוש ובאור על כל הספר הקדוש
והנורא "לקוטי מוהר"ן", וספרי שו"ת "אשר בנחל",
ועוד ספרים רבים ונכבדים, הפנויים ומיסדים על פי דברי רבנו
הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון, בוצינא קדישא, בוצינא
עילאה, אדונינו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו

ועל פי דברי תלמידו, מורנו הנאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה,

רבי נתן מברסלב זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תנ"ך ומאמרי חכמינו ז"ל הקדושים מנמרא
ומדרשים, והזהר הקדוש, וכתבי האריז"ל, וספרי תלמידי
הבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו,
וספורי צדיקים המקבלים מהור דור.

כל אלה לקטו וסדרו והיו לאחדים בידי הצעיר באלפי
יש'ר'א'ל'

הובא לדפוס על ידי קרן "והאמת והשלוש אהבו"
שנת ה'תשפ חסידי ברסלב עיר הקדש ירושלים תובב"א

את ספרי רבי נחמן מברסלב זי"ע ותלמידיו הקדושים בולל
ספרי מוהרא"ש, "הצדיק מיבנאל" ניתן להשיג במקומות
הבאים:

**הפצה ראשית - קרן "והאמת והשלוש אהבו"
חדש!!! אפשרות משלוחים לכל רחבי הארץ והעולם**
055-678-3366

בני ברק: 054-847-1400

פרדס ב"ז: 058-320-4865

אלעד: 055-678-3366

אשקלון: 054-743-4456

נתיבות: 052-735-4403

אשדוד: 052-761-8316

קרית גת: 054-848-2279

רמת השרון: 058-691-3314

שדרות: 055-938-5500

בית אל: 052-786-5978

מזפנה יריחו: 052-786-5978

יד בנימין (מחוז דרום): 050-868-4153

מגדל העמק: 058-477-9804

שבי שומרון: 052-956-7899

מי שמעוניין להפיץ ספרי
ברסלב ונפרסם את פרטיו
בספרים הבאים
יער אתנו קשר
בפלאפון:
055-678-3366

יבנאל:

(אפשרות למשלוחים לכל רחבי הארץ)

חנות נצני הקודש: 054-228-7882

קרן גר להצדיק: 058-588-8148

ירושלים:

סנהדריה / פסנת זאב / רמת שלמה / בר
אילן:

053-4158646

גבעת שאול: 058-691-3315

צמת בר אילן חנות "ספר הספרים"

הר נוף: 058-326-0155

רמות: 054-586-3486

מאה שערים: 055-678-3366

חנות ברסלב מתחת ל"שול"

חנות עין יעקב

תל אביב: 053-311-1711

פתח תקוה: 055-678-3366

ביתר עלית:

גבעה א': 052-766-7226

גבעה ב': 053-316-8148

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION

AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא מועצת חכמי התורה

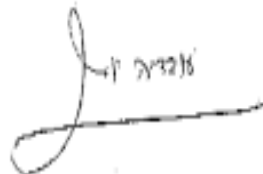
JERUSALEM

ירושלים

הסכמה

הובאו לפני הספרים היקרים "תוך תנח"ל" ו"שיחות מוהרא"ש" ליקוט מדרשותיו של ידידנו היקר רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נורו, דורש טוב לעמו, זוכה ומזכה את הרבים, חבו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הצדיק האדמו"ר מוהרא"ש שיק שליט"א אשר בדרשותיו הרבים ברחבי הארץ ובערוצי הרדיו התורניים, מקרב רבות את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, והכל ערוך ומסודר בחכמה ובתבונה, וכטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

יהו רצון שחפץ ה' בידו יצלח, והיה ה' עמו להמשיך בפעולותיו הבהירות, לקרב רחוקים וללמד קרובים, לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, בבריאות איתנה ובנהורא מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, שובע שמחות וכל טוב.

לקוט מספרי מוהרא"ש על מעלת ספר שיחות מוהרא"ש

מוהרא"ש ז"ל מזרז על הדפסת ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פג מכתב י"ח רכא) וז"ל:
'מה עם המשלוח של הספרים? והאם כבר התחלתם בהדפסת
"שיחות מוהרא"ש"? כי ... גרו יאיר, יש לו כבר מוכן חלק ח'
וחלק ט', וכל מה שירצו לשבור אותי, יותר ספרים יצאו לאור
בעזרתו יתברך, וכן עכשו הוא גומר את "תוך הנחל" ויקרא, עד
כאן לשונו.

השארת דעת מוהרא"ש בעולם על ידי ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פו מכתב י"ט קסד) וזה
לשונו: 'וכן כל חלקי "שיחות מוהרא"ש" שהדפסת עד עכשו,
יצאו כל כף יפה, ממש לא יאומן כי יספר, ואני אסיר תודה
לידידי רבי ... גרו יאיר, שלקט וסדר עד עכשו כל אלו החלקים,
דבורים ושיחות וסיפורים יקרים, שאמרתי ודברתי בכל עת
מצוא, אשר אני מקוה להקדוש ברוך הוא, שעל ידי שיחות אלו
יקים אצלי דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן ז): זהו
עיקר השלמות, שתשאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות
בשהנשמה עולה למעלה וכו', וכשימלאו ימיו ויגיע זמן
הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכנים בחברו, ויהא נחשב
כאלו הוא ממש קים בזה העולם וכו', עין שם; ועל ידי השיחות

האלו יקיים זאת בשלמות, כי סוף כל סוף כף דברתי וכף ספרתי,
עד כאן לשונו.

מוהרא"ש מחנך ללמוד ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קלג מכתב לב תקעא) וזה
לשונו: 'נא ונא ראה לדבק את עצמך לאין סוף ברוך הוא, והיום
אשר נמצא כבר בעולם "שיחות מוהרא"ש", אתה כבר לא צריך
את אף אחד, והלואי שפשאני הייתי בחור צעיר, שיהיו לי את
השיחות האלה, אז לא הייתי צריך את אף אחד בעולם, ולכן
תעין בהם, כי זה כתבו כפה תלמידים מה ששמעו ממני, ואף
שעל פי רוב לא יצא לי לעבור עליהם, אבל חזקה שיצא מתחת
ידם דבר נאה, עד כאן לשונו.

צריך לתפל סיפורי צדיקים ב"שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קח מכתב כה תג) וזה
לשונו: 'מה אומר לך, ידידי היקר! אתה לא יכול לתאר איך אני
מעריך אותך, בזה שאתה מחנך את הילדים באמונה פשוטה בו
יתברך, כי אין עוד מעלה יותר גדולה מזה, שמחנכים ילדים
קטנים לאמונה ברוחה ומזוככת בו יתברך, כי מה ישאר מאתנו,
הנה אנחנו פה והנה אנחנו יוצאים מפה וכו', ואל נא נחיה
באשליות וכו', באילו נחיה לעולם וכו', כי כתוב (בראשית ג,
יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואת זה צריך להחזיר
בילדים קטנים, באופן שיהיה להם ישוב הדעת.

ומאד מאד אני נהנה שאתה מחזיר בהם יראת שמים, כי סוף
כל סוף רק זה מה שישאר מהם, ורק זה ילוה אותם.

וְלִבְּנֵי רֵאשִׁית לְסַפֵּר לָהֶם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְזֶה מְאֹד יוֹעִיל לָהֶם לְהִתְקַרְבוֹת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהַעֲקָר אֵיךְ שֶׁהוּא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה רַק עַל יְדֵי סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִבְּנֵי רֵאשִׁית גַּם אַתָּה לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵיךְ סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְתִתְבַּל אוֹתָם עִם הַשִּׁיחוֹת שֶׁדַּבַּרְתִּי בְּמִשְׁךָ הַשָּׁנִים, וְנִדְפְּסוּ כְּכֹר י"ב חֻלְקִים "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש", וְאֲנִי מְקַנֶּה לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲכָשׁוּ יִדְפְּסוּ סֵפֶר סִפּוּרֵי, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לְיַלְדֵי, כִּי הַעֲקָר לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵי אֲמוּנָה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, וְכִּף נִצִּיל אֶת יַלְדֵינוּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוּ.

הַנּוֹד הַבְּנוֹת עַל פִּי הַיְסוּדוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש"

הִנֵּה כְּתוּב בְּסֵפֶר "אֲשֶׁר בְּנַחֲל" (חֻלְקֵי קִי מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּב) וְזֶה לְשׁוֹנוּ: 'נָא וְנָא רְאִי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אוֹפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂיחָה לְךָ בְּטַחֲוֹן עֲצָמִי, וְאֵל תִּפְתְּרֵי מֵאֵף אֶחָד, כִּי גְדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְיָדָיו לֹא יַעֲזוּב אוֹתָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּכָל פֶּרֶט וּפְרֶט בְּחַיִּים, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבְרוֹת כָּל כִּף הַרְבֵּה צְרוּת, וְכָל כִּף הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהִרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּכְוָלוּ לְהִתְפּוֹצֵץ מְרֹב צַעַר, וּמָה יִשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק הַדְּבָרֵי הָאֲמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְכַנְיָסִים בְּבְנוֹת, לְהַנּוֹד אוֹתָן עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, כְּפִי שֶׁמוּבָא בְּשִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש'.

וְכֵן כְּתוּב (שֵׁם מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּח) וְזֶה לְשׁוֹנוּ: 'מָה אוֹמֵר לְךָ! אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִחַנּוּד הַבְּנוֹת עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבְצַנִּיעוּת, וּבְדַרְךְ אֶרֶץ, וְלְהַחֲדִיר בְּהֵן אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֶת תְּמִשִּׁיכֵי לְדַבֵּר אֶתְּן בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵּר לָהֵן סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלְלַמּוֹד אֶתְּן אֶת הַלְמוּדִים שֶׁצְרִיכִים לְלַמּוֹד – הַלְכוּת, וְהַל"ט מְלָאכּוֹת, וְשֶׁאֵר לִימוּדֵי קוֹדֶשׁ, וְלִבְנוֹת אוֹתָן בְּבְטַחֲוֹן עֲצָמִי, כִּי הֵן

האמהות העתידות, ואל תסתכלי על שום בריה שבְעוֹלָם, ואל תחליש דעתך כלל, העקר שיהיו דבורים עם ודאות, ואת כל החמר תוציאי מהשיחות שדברתי זה ימים ושנים, וכבר מדפסים בי"ב פרכים "שיחות מוהרא"ש".

ובן כתוב בספר "אוצר חנוך הילדים" (קונטרס "עזר למחנכות" עמוד שיב) וזה לשונו: 'ובן ספר "שיחות מוהרא"ש" תלוי במורות, אם הן חזקות בזה – אשריהן שתלמדנה את זאת עם התלמידות, השיחות הן החמאה, הלחם צריך להיות: הלכה, תפלה, פרשת השבוע, נביא, מאמרי חכמינו הקדושים, ומלבד זאת ללמוד עמהן ספר המדות ושיחות מוהרא"ש, ולמעשה כל הלמוד צריך להיות מתובל עם שיחות מוהרא"ש, היינו כפי האמור לעיל הכל סובב על קוטב אמונת חכמים, וממילא תקלטנה התלמידות את כל הלמודים עם יסודות של אמונת חכמים ושיחות מוהרא"ש וכו'", עד כאן לשונו.

נשות כולל "גם" תלמדנה הרבה ספר "שיחות מוהרא"ש" הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קמב מכתב לה תיד) וזה לשונו: 'אני רוצה מאד מאד, שכל אשה צעירה שרוצה להכנס לכולל "גם" – שתכנס, והסדר הוא, שכל יום תגידו ספר תהלים, היינו יש חמשה ימים בשבוע בכולל, ובכל יום תגידו ספר אחר, כי התהלים גם כן נחלק לחמשה ספרים, ובן ביום שני וביום חמישי יבוא הרב ... גרו יאיר, וילמד אתכן הלכות, ובן תלמדו הרבה "שיחות מוהרא"ש", ותלמדו העקר הלכות לשון הרע, לשמור מאד לא לדבר אחת על השנייה, ולהרבות האהבה בין נשי אנשי שלומנו, והעקר תשמחנה ביחד, ותתחזקנה באמונת חכמים, והקדוש ברוך הוא יעזור, שגזפה להמתיק מעלינו את כל הדינים, עד כאן לשונו.

הנה כתוב בשיחות מוהרא"ש (חלק ו עמודים שיא - שיג) וזה לשונו: 'פעם היה אחד יושב וכותב את השיחות הקדושות שזכה לשמוע מפיו מוהרא"ש זכרונו לברכה, ופתאום הגיע מוהרא"ש זכרונו לברכה, והתחיל להסתכל בחלק מהדפים שכתב, ושבח מאד את מעשה ידיו, וחזק אותו הרבה בענין זה, ואמר לו אז, שעוד יבוא זמן שיעשו השיחות האלו פעולה גדולה מאד בעולם, כי רואים בחוש, שכל מי שיש לו איזו התעוררות ותשוקה לעבודת השם יתברך, הוא מתעורר ומתלהב מאד מכל ספור ושיחה שרק שומע מאנשי שלומנו היקרים שהיו בכל הדורות, ובפרט בני הנעורים כלתה נפשם ורוחם ממש לזה, כידוע למי שבקי קצת בטיב בני הנעורים, ולכן יש בזה זכוי הרבים לדורי דורות, ואין לשער ולתאר כלל את גודל מעלת הענין הזה.

ואז שאל מוהרא"ש זכרונו לברכה את האיש הנ"ל, אם הוא זוכר את תורת רבנו זכרונו לברכה בלקוטי מוהר"ן חלק א, סימן ד, ולא הבין האיש את פוננת מוהרא"ש זכרונו לברכה בענין זה, וחזר ופרש לו מוהרא"ש ז"ל, היינו מה שרבנו ז"ל מזכיר בענין מדת הבטול והענוה, שהאדם צריך לזכות לבטול כל הרגשותיו וחומריותו, עד שלא תבוא לו איזו גדלות והתפארות כשהוא שומע את שבחיו, וכמו שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שראה כתוב בתורה: "וידבר הוי"ה אל משה לאמר", "ויאמר הוי"ה אל משה לאמר", וכן ישראל קוראים בכל יום בתורה שבחיו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היתה לו שום התפארות וגדלות מזה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו' (עין שם בדברי רבנו ז"ל), ורמז לו מוהרא"ש ז"ל בזה, שעקר עבודתו של האדם, שזוכה להגיע

להשגה כזאת של ביטול ישותו וחומריותו, עד שלא יהיה אכפת לו כלל בשפותבים שבחיו וגדלתו וכן שיחותיו ודבוריו, ויהיה נדמה לו כאלו מדברים מאיש אחר לגמרי, כי אין זה עושה עליו שום רושם כלל וכלל.

ובשנים הקודמות, לפני שיצא לאור ספרי "שיחות מוהרא"ש", כשהיו אנשי שלומנו מבקשים ומתחננים לפניו שירשה להם מוהרא"ש ז"ל להדפיס ספר שיחות ממנו, היה מתחמק מהם בענותנותו הגדולה ואומר: 'שהלא האדם צריך לפחד באימת מות פן יגיע לו איזה הרהור של גאווה וישות כשמדברים בשבחו ובגדלתו, ויש בזה סכנה גדולה, ולכן לא רצה אז להסכים לזה, אבל לאחד מאנשי שלומנו המתיק טעמו ונמוקו האמיתי, שאין זה בשביל סבה זו, כי כבר נשבר לבו בקרבו לגמרי מרוב המחלוקת והבזיונות ושפיכות הדמים שיש עליו מבית ומבחוץ כל השנים, רק עיקר טעמו, מחמת שמפחד שיתחילו בני אדם לעקב אחריו ולהסתכל על כל תנועה ותנועה שלו, וזה אינו רוצה כלל, כי עיקר הצלחתו היא בזה שהוא נסתר ונעלם מבני אדם לגמרי, אבל אחר קצת זמן החליט בדעתו שלא לחוש גם לזה, כי הבין שהתועלת והפעלה של השיחות והספורים שמספרים ממנו, היא מרובה הרבה מההפסד שיגיע לו מזה, ולכן לבסוף הרשה לאנשי שלומנו לסדרם לדפוס.

וגם בזה היה ספור מיוחד, כי ספר מוהרא"ש ז"ל, שבא אליו רבנו ז"ל בחלום, ושאל אותו: 'למה אינכם מדפיסים ספר "שיחות מוהרא"ש", הלוא הרבה אנשים מחיים את עצמם בזה מאד מאד... ומאז נתעורר מוהרא"ש ז"ל ליתן רשות לסדר השיחות שלו לדפוס, ונעשתה מזה התעוררות גדולה בעולם (ודרך אנב, היה אז ספק בין אנשי שלומנו אם לקרוא לספר "שיחות הרא"ש"

או "שיחות מוהרא"ש", ואמר מוהרא"ש ז"ל, שבחלום הנ"ל דקדק רבנו ז"ל לומר "שיחות מוהרא"ש" וכן נקרא שמו בישראל, עד כאן לשונו.

יש לסמוך על ספרי "שיחות מוהרא"ש" ו"תוך הנחל"
הנה כתוב ב"שאלות ותשובות בתסידות פרסלב" (חלק כא
מכתב ב תרפ) וזה לשונו:

שאלה:

מאת טליה: שלום לצדיק. לאחרונה מפרסמים בשמכם דברים שאמרתם על כל מיני אנשים. האם אפשר לסמוך על מי שאומר שהוא שמע את הדבורים בעצמו ולהעביר אותם הלאה?

תשובה:

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר עקב, י"ח אב ה'תשע"ג.

שלום רב אל טליה תחיה לנכון קבלתי את מכתבך:

את צריכה לדעת שמה שכותבים בשמי וזה לא מובא בספרי שכתבתי – אין לזה שחר וכו'. אומרים בשמי הרבה דברים שלא היו ולא נבראו וכו', וכותבים בשמי הרבה שקרים וכו', ולכן צריכים מאד מאד להזהר לא לקבל מאף אחד שום דבורים שלא ראו בכתבי היד שלי או בספרי שהדפסתי, מלבד כמה תלמידים שהם כותבים את כל השיחות שלי שמודפסות בספרי "שיחות מוהרא"ש", וכן מה שכותבים את התורות שאני דורש ברבים בשם "תוך הנחל" – על זה יש לסמוך, אבל שאר מודעות וכו' או קטעים שכותבים או מדפיסים בשמי כאילו שאני כתבתי וכאלו שאני אמרתי את זה – הכל שקר וכזב וכו' וכו'.

ובכלל צריכים לדעת, שאני אף פעם לא מדבר מאחרים וזה כלל לא מענין אותי וכו', ולא יכולים לדעת מה שקורה עם הזולת וזה לא צריך לענין אף אחד וכו', אף אחד הוא לא השומר של

הקדוש ברוך הוא וכו', עניננו זה רק לחזור בתשובה ולתקן את מעשינו ולא לדבר מאחרים.
רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן פג) שזה יצר הרע גדול לומר "צדיק זה נאה, צדיק זה לא נאה" וכו' וכו', ולכן אשרי מי שלא מתערב בעסקים של אחרים וכו' ולא מדבר מאחרים וכו' כי עבור זה יש לנו את הפס"ד-מ"ם הרשע שעוסק לעשות פרודים בנשמות ישראל, כי כל כוח הטומאה שלו זה רק "הפרד ומשל". אנחנו תלמידי רבנו ז"ל צריכים להתזיק את עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יאמר חזק, ולא יגיד פשטים או סברות על הזולת וכו', אם הוא גדול וכו' או אם הוא קטן וכו', הלואי שנתקן את עצמנו.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים, עד כאן לשונו.

הַקְדָּמָה

אמר המחבר והמסדר את החבור הנפלא הזה, בספר זה יבארו ויספרו
במה וכמה שיחות קדש וחדושי תורה יקרים, ספורים נוראים ונפלאים,
אותות ומופתים, שזכינו לשמוע ולראות מחיי ראשנו, הרב החסיד
מוהרא"ש, זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא,

הממשיך והמגלה והמפרסם בדור הזה את אורו הגנוז והצפון של בוצינא
קדישא, בוצינא עלאה, אדוננו מורנו ורבינו, הגאון, הקדוש, איש
האלקים רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו, וכל המובא בספר זה,
זכיתי בעצמי לראות ולשמע ולחקוק על פני הכתב, למען יעמד ימים
רבים.

ויהיה לזכרון לחברים, אנשי שלומנו הקדושים, חסידי ברסלב,
ובעיניהם יראו, ובלבכם יבינו את חשיבות האוצר הזה, אשר הוא מלא
התעוררות והתחזקות גדולה לכל אדם, בכל זמן, בכל מקום ובכל דרגה
ודרגה, וכולם נובעים מהאי נחלא עמיקא ושמירא, דברי תורתו של
מוהרא"ש וצוקל"ה, אשר שח עמנו, ואשר נארע עמו בכל מיני זמנים
ועתותי רצון, והכל קשר ושלב אל תורת רבנו ז"ל, כדי להכניס בנו עוצם
ערבות, ידידות, נועם, אור, זיו שכינתו יתברך, ולהדריך אותנו בדרך
השם, לחזור אליו יתברך, ולהמשיך עלינו אור אמונתו יתברך,
ולהדביקנו בשורשנו.

וסדרתי את הספר בסדר אל"ף בי"ת כל שיחה וספור ומארג השניף לזה,
ואני בטוח, שכל מי שישתכל בהם בעין אמתית, ימשיך על עצמו ערבות
ונעם צוף דבש, מתיקות עצומה, כאלו שמעם מפיו הקדוש בעצמו, ויזכה
לאשר אמיתי ונצחי, לאור באור החיים, אור הגנוז והצפון, שעליו
נאמר: עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה (ישעיהו סד, ג), ויזכה לגאולה
ש'למיה אמן ואמן!

הַתְּנַצְלוֹת

לְהוֹי יְדוּעַ, כִּי אֵינָהּ דוֹמָה רְאִיָּה לְשִׁמְיָעָה, וְאֵינָהּ דוֹמָה שְׁמִיעָה לְקְרִיאָה, כִּי בְּכָל פֶּעַם יוֹרֶדֶת מְדַרְגָּה, וּבַפְּרָטִיּוֹת הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹכָאִים בְּסֵפֶר זֶה, אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת כָּל הַמַּעֲמָד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא וְהַסְּפוּרִים שֶׁהָיוּ בְּכָל שִׁיחָה קְדוּשָׁה, כִּי דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש ז"ל לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּדַבְּרוֹ מְאֹד, וְכָל שִׁיחָה מִתְאַרְכֶּת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁעַל־פִּי רֹב קָשָׁה וְכָבֵד עָלַי לְכַתֵּב אֶת כָּל הַשִּׁיחָה, כִּי הִיָּה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּלִיזוֹנוֹת, וּבַפְּרָטִיּוֹת הַסְּפוּרִים וְהַסְּבוּבִים שִׁמְחָה יִצְאָה כָּל שִׁיחָה, זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְרַשֵּׁם עַל פְּנֵי הַכְּתָב כָּלֵל.

וְכֵן אֵי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּכַתֵּב אֶת גּוֹדֵל הַדְּבָקוֹת וְהַשְּׁגַת הָאֱלֻקוֹת שֶׁהַרְגִּישׁוּ אֲזוּ בְּשַׁעַה שֶׁדָּבַר וְסִפֵּר, כִּי כָּל מֵינֵי חַן שֶׁל אֱמֶת וּדְבָקוֹת וּגְלוּי אֱלֻקוֹת, רָאוּ וְהַרְגִּישׁוּ אֲצֵלוֹ, וְהָיָה מִמֶּשׁ בְּפוּל הַבְּחִירָה, בְּפוּל הַיִּשּׁוּת לְגַמְרֵי, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים שִׁכַּחְנוּ אִם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרֹב הַחַיּוֹת וְהַנְּעָם וְהַשְּׁבֵת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהַכְּנִים בָּנוּ עַל־יָדֵי כָּל סְפוּר וְשִׁיחָה, וְרָאוּ אֲצֵלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּחֵד מְקַמְאֵי, וְהַכָּל בְּתַמִּימוֹת וּבַפְּשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, שֶׁהַסְּתִיר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מֵינֵי הַסְּתִירוֹת וּבַפְּשִׁטוֹת עֲצוּמָה.

וּבְעֵינַי הַסְּתִירָה בְּהַנְּהִיגָה פְּשוּטָה, מוֹהֲרָא"ש ז"ל חֲדוּשׁ נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי מִלְּבַד הַמַּחְלָקָת וְהַהַסְּתִירָה שִׁישׁ עָלָיו, שְׂזָה מְכַסֶּה וּמַסְּתִיר אוֹתוֹ, נוֹסֵף לְזוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹ מַסְּתִיר וּמְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מֵינֵי כְּסוּיִים וְהַסְּתִירוֹת, וְהַעֲקָר – אֵיךְ יְכוּלִים לְרַאוֹת זֹאת? עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי הַרְבִּים, שֶׁקָּרַב אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁאֲזוּ מִן הַסְּתוּם מְבִינִים עַל הַגְּלוּי, כְּעֵין שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי מוֹהֲרֵן חֶלֶק א', סִימָן ק"ט). אֲשֶׁר מֵהַצְּדִיק בְּעֲצָמוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין וְלְהַשְׁכִּיל כָּלֵל, כִּי הוּא כְּמִשְׁלַח הַחוֹתֶם, שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקְרוֹא בּוֹ כִּי הוּא הַפּוּד, רַק עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי, שְׂרוּאִים שֶׁהֵם אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה, אֲזוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַצְּדִיק וְכוּ', עֵין שֵׁם.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֲצֵל מוֹהֲרָא"ש ז"ל, אֲשֶׁר כָּל תַּלְמִיד שֶׁנִּתְקַרַב עַל יָדוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֵׂה חֲדוּשׁ נִפְלָא, בְּקִי נִפְלָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְכֵן מִטִּיל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִתְמִיד בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדָה, וּמִזָּה

יכולים להבין מרחוק את מעלת הצדיק בעצמו, והחוש מעיד את גדל
עצם גדלת מעלתו, כי רואים את אנשיו ומקרבו שקרב אל דעת רבנו
ז"ל, שלקטן ולפחות יש דבורים כאלו באמונה ובגלוי אלקות, אשר
מתאימים רק לצדיקים מהימים הקדמונים, כמו תלמידי הפעל-שם טוב
הקדוש והמגיד, זכרונם לברכה.

ואף שממנו אין רואים שום דבר, אך מתלמידיו רואים נוראות נפלאות,
כי מי שרק שמע בפעל את השיחות הקדושות המובאות בספר זה,
נתעורר בל-כך אליו יתברך בתשוקה עצומה, עד שלבו בוער אליו
יתברך, ומתמיד בתורה ובתפלה ובתבודדות, ומרבה לדבר דבורי
אמונה וגלוי אלקותו יתברך עם כל חבריו וידידיו, כאשר ידוע ומפרסם
זאת בעולם.

ועל-כן כל הקורא ומעיין בספר הקדוש הזה, ידון אותי לכף זכות,

אם לא ירדתי לעמק בוננתו הקדושה, כי אפילו זה המעט, היה קשה וכבד
עלי לכתוב, וכמה יגיעות וטרחות יגעתי וטרחתי, להביא את כל זאת על
פני הכתב, כי בשעה שמוהרא"ש ז"ל מדבר אפילו במילי דעלמא, וכל
שכן בעבודת השם יתברך, נדמה כאילו שומעים קול מהשמים מממש,
ושכינה מדברת מתוך גרונו, וכל שיחה ודבור יוצא באש מממש,
בהתלהבות עצומה ובישוב הדעת נפלא.

אשרי מי שעמד במחיצתו, ואשרי מי ששמע דבורים אלו, ואז יעיד
בעצמו, כי לא הגזמתי שום גזמה, אדרבה, כל מה שכתבתי הוא כטיפה
מן הים מממש, כפי אריכות וצחנות לשונו, שדבר עמנו.

על-כל-פנים, גם על המעט הזה עלינו לתת תודה והודאה להשם יתברך,
שזכיתי להעלותו על הכתב, והשם יתברך יעורר לבנו על-ידי הדבורים
והשיחות הקדושות האלו, ונזכה לשוב בתשובה אמתית אליו יתברך,
אשר רק בשביל זה מוהרא"ש הקדוש ז"ל מרבה לדבר כל אלו הדבורים
והשיחות היקרות, כדי שנזכה להתעלות באמונה הקדושה, ובגלוי
אלקותו יתברך, ונזכה להיות כרצונו יתברך וכרצון צדיקיו הקדושים.
וכשם שתדונו אותי לכף זכות, כך ידון אתכם המקום ברוך הוא תמיד
לכף זכות.

שיחות מוהרא"ש

חלק טו

אמונה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר היקדות הוא אמונה פשוטה בלי שום חקמות, להאמין שהקדוש-ברוך-הוא מטיה, מהנה ומקיים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, וצריכים להכניס בעצמו היטב היטב את האמונה הזאת, ולא די שיודעים את זה בידיעה פללית, אלא צריכים לתזר על כך כל פעם, שרק הקדוש-ברוך-הוא נמצא, ובלעדיו אין שום נמצא, ורק הקדוש-ברוך-הוא הנה, הנה ויהיה. אבל בני-אדם הנה הם כאן והנה הם הולכים.

וכן בעלי חיים, הנה יש בעלי חיים, והנה נלכדו במלכודת ונתפסו ונהרגו, וכן צומח; הנה יש עצים מוציאים פרות, והנה באה רוח סערה ועוקרת אותם, וכן דומם; הנה יש מדינה קמת, והנה יש רעידת אדמה והכל נופל, פי כל דבר בזה העולם חולף ועובר, לא-כן הקדוש-ברוך-הוא, שהוא יתברך תמיד נמצא, ואין זולתו נמצא, והוא חי לעד וקיים לנצח, וכשאדם מכניס בעצמו אמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, אז הוא גם-כן נכלל בחי החיים, והוא חי לנצח, פי כמו שהקדוש-ברוך-הוא חי לנצח, גם האדם שנקלל בו לגמרי חי לנצח, פי על-ידי שאין בדיעתו אלא אמתת מציאותו יתברך, ואינו רואה משום דבר רק אורו יתברך האין סוף, על-ידי-זה גם הוא נכלל באור האין סוף. וכמו שהקדוש-ברוך-הוא נצחי, כך הוא נעשה נצחי.

ובשביל זה לא שיף מיתה אצל הצדיקים, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פניני :): עקב אבינו לא מת, "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", כי כשאדם משאיר ילדים בזה העולם, אזי מזכירים תמיד שילדים אלו הם בני פלוני, כי מזכירים שמו של אדם על שם אביו, שזהו הבן של פלוני. נמצא, שהאדם הזה חי, כי השאיר בן בזה העולם. כמו-כן כביכול אצל הקדוש-ברוך-הוא, כשיהודי מחזק את עצמו באמונה פשוטה, ותמיד מדבר רק מאמונתו יתברך, וכן מחזק יהודים אחרים לאמונה פשוטה בו יתברך, נמצא, שהוא מוריד את הקדוש-ברוך-הוא בזה העולם, והקדוש-ברוך-הוא נמצא אתו, והרי כל בר ישראל נקרא בן להקדוש-ברוך-הוא, וכמו שכתוב (דברים יד, א): "בנים אתם להו' אלקיכם", וכמו אצל בן בגשמיות, שאפלו אם האבא הלך, ולא רואים אותו, אבל אם יש בן הממשיך את שמו, זה כאלו האבא נמצא כאן, כמו-כן כביכול אצל הקדוש-ברוך-הוא, כשעם ישראל מקדשים ומפרסמים את שמו יתברך, על-ידי-זה הוא יתברך מתגלה כאן בזה העולם, ובשביל זה עבודת הצדיקים לגלות תמיד את הבורא יתברך שמו, וכמו שעשה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים, והוא גלה ופרסם את הקדוש-ברוך-הוא בכל העולם פלו במסירות נפש הכי גדולה.

ואמר מוהר"א ש"נ, שלא שיכת אמונה בלי מסירות נפש, כי על אמונה צריכים מסירות נפש גדולה מאד, ועקר המסירות נפש הוא כשנמסים את האדם בכל מיני נסיונות קשים ומרים, והוא רואה ההפך מהאמונה, שרואה שהרשעים עושים חיל, ולא קורה להם פלוג, רק אדרבה הם מצליחים מאד, והצדיקים שמאמינים בהקדוש-ברוך-הוא סובלים חרפות ובזיונות מרשעים ארורים שרופים אותם, ואף-על-פי-כן מתחזקים באמונה פשוטה בו יתברך, והו עקר מעלת האמונה, כי אמונה נקרא כשיש לי מתנגד לאמונה, ואני רואה ההפך מהמציאות, ואף-על-פי-כן אני מתחזק באמונה, זו נקראת שלמות האמונה, כי אם הולך לאדם רק טוב, והוא מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, עדין אין זה סימן שהוא מאמין, רק עקר האמונה מתגלית אצל האדם כשהולך בדיוק ההפך ממה

שהוא רוצה, ואף-על-פי-כן הוא מתחזק באמונה, זו אמונה אמיתית.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שלכן נקרא אברהם אבינו ראש למאמינים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שיר השירים רבה, פרשה ד', סימן יט), כי אף שעברו על אברהם אבינו עשרה נסיונות קשים ומרים, ההפוך מהמציאות, וההפוך ממה שהאמין, אף-על-פי-כן לא שם לבו לזה, והחזיק באמונה. ובימיו היה נמרוד, שעשה את עצמו לאליל, והמריד את כל העולם כלו נגד הקדוש-ברוך-הוא, כי עשה את עצמו מציאות, וכל הפסילים היו הפסל של נמרוד, ותרח היה שר צבאו של נמרוד, כמובא בספר הישר (פרשת נח), ואברהם אבינו לא התפעל ממנו כלל, ושבר את כל הפסילים שהיו לתרח בדמותו של נמרוד, אזי הכניסו נמרוד לבית-סהר עשר שנים, וכמובא בגמרא (בבא בתרא צא.), ששלוש שנים היה עצור בעיר כותא, ששם נולד אברהם, הינו בעירק, ושבע שנים היה אברהם חבוש בקיור, הינו הרי ארט, ואף-על-פי-כן לא התפעל שישב עשר שנים בבית-סהר, אלא גלה ופרסם את הקדוש-ברוך-הוא גם שמה, וקשנמרוד ראה שאינו יכול כנגד אברהם אבינו, הלך והכניסו באור כשדים להשרף, ואף-על-פי-כן אברהם אבינו לא התפעל, רק אמר: אתה רוצה לשרף אותי? תשרפני, אבל אני לא עוזב את הקדוש-ברוך-הוא! וזו נקראת שלמות האמונה, שאדם רואה ששורפים אותו, ויש לרשע כל הכחות, ועושה ליצנות ממנו, ואומר: "מה אתה מאמין בהקדוש-ברוך-הוא?! אני שורף אותך", ואף-על-פי-כן הוא מתחזק ואומר: "יש אלקים תיים ומלך עולם שברא את העולם, ולא אכפת לי כלום, אתה רוצה לשרף אותי — תשרף אותי, מה שהקדוש-ברוך-הוא רוצה הוא יעשה אתי, אני לא עוזב את הקדוש-ברוך-הוא", זו נקראת שלמות האמונה. ואי אפשר להגיע לאמונה כזו, אלא כשהולך לו בדיוק ההפוך ממה שהוא רוצה, ואף-על-פי-כן מתחזק באמונה. ובשביל זה אמונה זה מאד מאד קשה. וזה שאמר רבנו ו"ל (שיחות-ה"ן, סימן לג): אצל העולם אמונה הוא דבר פשוט, אבל אצלי העקר זה אמונה, בני-אדם חושבים שאמונה זה דבר פשוט וקל מאד, אבל אצלי האמונה היא

הכל, כי מנסים את האדם בכל מיני נסיונות קשים ומרים, ועקר האמונה היא כמו שהנשים והמונע עם הפשרים מאמינים, בלי שום חכמות כלל, כי החכמים בעיניהם עוזבים את הקדוש-ברוך-הוא בשעה שיש להם איזו צרה, אבל הנשים ופשוטי העם, נשארים חזקים באמונה תמיד.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שמוכא דבר פלא בכתבי רבי יוסף יעבץ ו"ל, שהיה בזמן גזרת גרוש ספרד, אשר אז היה הדור של האנוסים. וכתב שם: מי היו אלו האנוסים? כל אלו שהיו חכמים גדולים מאד, ועשו לעצמם חשבון, שיאמרו בפרהסייה שאינם מאמינים, חס ושלום, ובהצנע יקיומו את התורה והמצוות, לא-כן האנשים פשוטים וכן הנשים והילדים אמרו באפן גלוי, שהם מוכנים להרג על קדוש ה', ולא יכפרו, חס ושלום, בהקדוש-ברוך-הוא, והם מתו על קדוש השם. והסוף של אלו האנוסים היה, שגם אותם הרגו, ונמצא שחללו את השם, רחמנא לצלן, כי כף אומר הרמב"ם (הלכות יסודי התורה, הלכה ה'): מה נקרא קדוש השם? פשוט עשרה בבני ישראל, ורוצים להעביר אחד על הדת, והוא מקדש שם שמים, ואמר בשום פנים ואפן שאינו רוצה, זה נקרא שנהרג על קדוש השם, אבל אם, חס וחלילה, אחד נכנע, אפלו שהוא עושה רק כלפי חוץ, שבגלוי הוא אומר שאינו מאמין, ובהצנע הוא מאמין, כבר מחלל את השם, רחמנא לצלן. רואים מזה, שדוקא אלו שהולכים בתמימות ובפשיטות פדרף הנשים והילדים, הם מוסרים את נפשם על קדוש השם. וזו נקראת שלמות האמונה, שאדם מוכן למסור את נפשו בשביל הקדוש-ברוך-הוא; אשרי הזוכה להגיע אל שלמות האמונה באמת.

אַמַת

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁבָכַל דְּבַר בְּעוֹלָם צְרִיכִים מֵדַת אַמַת, וְאִם אֵין אַמַת אֵין כְּלוּם, כִּי חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים אָמְרוּ (שְׁבַת נה.): אַמַת הִיא תוֹתָמוּ שֶׁל הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכִמוּ צ'ק או שְׁטַר, אִם אֵין חֲתִימָה, זֶה לֹא שְׁנָה כְּלוּם, וְהָרִי זֶה כְּמוֹ חֲתִיכַת נִיר, אֲבָל אִם יֵשׁ חֲתִימָה, זֶה כָּבֵר שְׁנָה אֵת כֹּל הַכֶּסֶף הַכְּלוּל בּוֹ, כִּי הָעֶקֶר הוּא הַחֲתִימָה, כְּמוֹ-כֵן בְּכָל דְּבַר צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַחֲתִימָה שֶׁל הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמֵהִי הַחֲתִימָה שֶׁל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? אַמַת. וּבִשְׂבִיל זֶה אוֹמֵר רַבְּנֵינוּ ו"ל (לְקוּטִי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן קיב), "שֶׁהַמְּשָׁפִיל הַמְּבִיחַ יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּל יְמֵיו, שְׂיִזְכֶּה פַעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו לְדַבֵּר דְּבוּר אֶחָד אַמַת לְפָנָי ה' יִתְבָּרַךְ כְּרֵאוּי", כִּי הַרְבֵּה פְעָמִים הָאָדָם מְטַעֵה אֵת עַצְמוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּאַמַת אֶל הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲבָל רַבְּנֵינוּ ו"ל אוֹמֵר, שְׂצְרִיכִים לְבַקֵּשׁ כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁהֲלוֹאֵי שְׂיִזְכֶּה פַעַם אַחַת בַּחַיִּים לְדַבֵּר בְּאַמַת לְפָנָי הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי אָדָם יָכוֹל לְהִטְעוֹת אֵת עַצְמוֹ עִם הָאַמַת דִּיקָא, כִּי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא מְחִזִּיק בְּאַמַת, וּלְבִסוּף הוּא גִמְצָא בְטַעוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד. וְלָכֵן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיִזְכֶּה לְהִגִּיעַ אֶל מֵדַת הָאַמַת בְּאַמַת, וְלֹא יִטַעֵה אֵת עַצְמוֹ כָּלֵל.

וְאָמַר מוֹהַר"ש נ"י, שְׁבִיּוֹתֵר צְרִיכִים מֵדַת הָאַמַת בְּהִתְקַרְבוֹת לְצַדִּיקִים, כִּי כְמוֹ שְׂצְרִיכִים בְּכָל דְּבַר שְׂבַקְדוּשָׁה מֵדַת הָאַמַת, כִּי צְרִיכִים בְּהִתְקַרְבוֹת לְצַדִּיקִים מֵדַת הָאַמַת, כִּי רַבְּנֵינוּ ו"ל אוֹמֵר (לְקוּטִי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ז'), אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְהִגִּיעַ לְאַמַת, אֲלֵא עַל-יְדֵי הִתְקַרְבוֹת לְצַדִּיקִים, כִּי הַעֲצָה שֶׁל הַמוֹחַלְעִים זֶה כְּלוֹ שֶׁקָר, כִּי הוּא נוֹתֵן לָךְ עֲצָה מִזֶּה הָעוֹלָם, וְדַבֵּר שְׂבִיּוֹת הָעוֹלָם כְּלוֹ שֶׁקָר, כִּי יֵשׁ לוֹ אֵינְטֶרְסִים עַצְמָיִים, אֲבָל הַצַּדִּיק נוֹתֵן לָךְ עֲצוֹת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שְׂנָה בְּבַחֲנִינַת כְּלוֹ וְרַע אַמַת (יְרֵמְיָה ב, כא), כִּי הוּא גִמְצָא כָּבֵר שְׂמָה בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְהוּא מְדַבֵּר תָּמִיד רַק מֵהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,

לשאל אותו על כך, ואמר להם: אני מקרב אל צדיק, שעכשו נכנס לגור בעיר ברסלב לא רחוק מכאן, ומשם אני מקבל את כל ההתעוררות וההתחזקות שלי. ותכף-ומיד נספם אצלם, שהם מכרחים לנסע אל הרבי הזה, כי גם להם בער לבם לעבודת השם יתברך, אבל לא היה להם צדיק למי להתקרב, וראו שכאן יש אברך שכל-כף בוער לו הלב בשעת התפלה, ואומר את זה בחמימות ובהתעוררות כזו, שלבסוף הוא יותר מלהב מבתחלה, ורצו מאד להפיר גם-כן את הצדיק הזה, ולכן נסעו לרבנו ו"ל. ורבנו ו"ל הלהיב מאד את לבכם, ותכף-ומיד שמעו, שאצל רבנו ו"ל העקר הוא ראש השנה, ולכן חזרו לביתם, ואחר-כך חזרו לרבנו ו"ל לראש השנה שנת תקס"ג, והיו אצל רבנו ו"ל הרבה זמן, וכך התקרבו לרבנו ו"ל על ידי הסליחות של ר' ליפא, ועברו כמה שנים, ור' ליפא התחיל להתקרב, עד כדי כך, שפעם אחת בסעודה שלישית, שרבנו ו"ל משף את הסעודה הרבה זמן אחר צאת הכוכבים, ובאמצע אמירת התורה של רבנו ו"ל נכנס איזה סוחר, ורמז לר' ליפא שיצא, כי גם ר' ליפא היה סוחר, והיו עושים מסחר ביחד, ויצא. ודברו יחד מהעסקים, וכשחזר הזכיר רבנו ו"ל את לשון התקונים (תקון ג' מהתקונים האחרונים) המובא בדברי רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כג), שהסטרא אתרא 'תייכית בהון' צוחקת מאדם, 'בעותרא בעשירות, 'בהאי עלמא בעולם הזה, 'ולבתר קטילת לון', ואחר-כך הורגת אותם, וזה היה לו בדיון, שרבנו ו"ל אמר את זה לפני רבים, שהעשירות משחקת עם האדם, ולבסוף העשירות הורגת אותו. ומאז הפסיק לבוא לרבנו ו"ל, ועברו שנים אחר ההסתלקות של רבנו ו"ל, פגש אותו מוהרנ"ת ו"ל ושאלו: "ר' ליפא, מה קרה אתך, למה גתרחקת מרבנו ו"ל?", אמר לו: מה אעשה?! רבנו ו"ל עשה עלי בדיחה, וכלם צחקו והתביישתי, אז החלטתי שאיני חוזר. ענה ואמר לו מוהרנ"ת ו"ל: "אם הרבי היה לוקח מקל ומרביץ לי ברבים, לא הייתי עוזב אותו, מרבי כזה בורחים?!"

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרואים שההתקרבות שלו לא הייתה עם אמת, כי אם ההתקרבות הייתה עם אמת, לא היה שייך להתרחק מרבנו ז"ל, כי אפלו אם רבנו ז"ל לא יתן לך להפגס אליו בעולם העליון, חס ושלום, צריכין להיות עקשן ולומר: "את הרבי הזה אני לא עוזב"! וזה סימן שמקרבים באמת, הינו אפלו שאני בטיח שבעולם העליון לא אזכה להיות בהיכל של רבנו ז"ל, אף-על-פי-כן אני מחזיק ברבי הזה, שיכול לחזק ולעודד אותי ולשמח אותי, וזו נקראת התקרבות באמת, שמוכן לאבד את העולם הזה ואת העולם הבא להיות מקרב אליו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעם ר' ליפא היה הדבר לפלא גדול, מאחר שהוא היה מאד מסור לרבנו ז"ל בעודו מקרב, ועזר הרבה לרבנו ז"ל, ולכן הבדיחה לא נתקיימה אצלו אלא אצל נכדו, כי היה לו נכד בשם ר' משה זאב, וקראוהו משה וולוול, שהיה סוחר גדול כמו סבו, והיה לו עגלון פרטי אשר לקחו למסחר, ועבד עמו ביחד כמה שנים. פעם אחת כשנסעו בתוך יער, והעגלון הגוי ידע שיש לר' משה וולוול כסף, הטא את העגלה באמצע הדרך, ואמר לר' משה וולוול: תן לי את כל הכסף, ואם לא אני הורג אותך. ר' משה וולוול ראה שהוא נמצא בצרה, על-כן נתן לו את כל הכסף. אחר-כך אמר לו הגוי: החלטתי שאני הורג אותך אפלו שנתת לי את הכסף. וישאלו: מדוע? ענה לו הגוי: מפני שאני פוחד שתלך למשטרה. ונטל גרזן והלך להרגו. החל ר' משה וולוול לכפות, ואמר: עשה לי טובה לפני שאתה הורג אותי, תן לי להתפלל מנחה. ונאות הגוי. החל ר' משה להתפלל מנחה; תתארו לעצמכם, אדם עומד קדם שהולכים להרג אותו, כיצד הוא מתפלל מנחה? בדמעות שליש, ובכה הרבה אל הקדוש-ברוך-הוא, והתפלל בהתעוררות גדולה מאד, עד שנכנסה בלב העגלון רחמנות — למה אני צריך להרג אותו, הלא אני עובד אצלו כבר כמה שנים, בכך אמר לו: החלטתי שאיני הורג אותך, הבה ואתזירך לעיר. הקזירו חזרה, והודה לו ר' משה וולוול שרחם עליו ולא הרגו, אכל ענה ואמר לו: מהיום והלאה אתה מפטר מהעבודה, ואיני רוצה אותך

לעגלון. והנה הגוי באכזבה גדולה מאד, שְׁהָרִי עבד אֶצְלוֹ כִּמְהָ שְׁנַיִם, וְהֵלֵךְ בְּמַפְח נֶפֶשׁ לְבֵיתוֹ, וּבְבֵיתוֹ סֵפֶר: תִּרְאוּ מֵה הִיְהוּדֵי הַזֶּה עֲשֵׂה לִי, פֶּטֶר אוֹתִי אֲחֵרֵי כִּמְהָ שְׁנַיִם מְעַבְדֶּתִי, וְלֹא סֵפֶר שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ רָצָה לְהִרְגוֹ. וַיֵּשֶׁב שָׁם גַּם הַנֶּכֶד שְׁלוֹ, גוֹי צָעִיר, שֶׁשָּׁמַע אֶת הַדְּבָרִים, אִיךְ הִיְהוּדֵי פֶטֶר אֶת סְבוּ מְעַבְדָּה, וְהִתְמַלֵּא רְצִיחָה, וְהֵלֵךְ אֶל ר' מֹשֶׁה וְלוֹלוֹל, וַדְּקָרוּ בְּסִפְיָן וְהִרְגוּ, רַחֲמָנָא לְעֻלְיָן, וְאֵז נִתְקַיֵּם הַדְּבוּר שֶׁל רַבְנּוּ ו'ל, שֶׁאָמַר אֶת הַלְשׁוֹן שֶׁל הַתְּקוּיִים: "חִיכִית בְּהוֹן בְּעוֹתָרָא בְּהַאי עֲלָמָא", הַסְטָרָא אֲחֵרָא מְשַׁחֲקַת עִם הָאָדָם בְּעֵשִׂירוֹת בְּזַה הַעוֹלָם, "וּלְבַתָּר קְטִילַת לוֹן", וּלְבַסּוֹף הוֹרְגַת אוֹתוֹ, רוֹאִים מְזֵה אִיךְ אָדָם צָרִיךְ מְאֹד מְאֹד לְפַחַד מִקְפָּדָה שֶׁל צַדִּיק, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (אֲבוֹת ב, י): "עֲקִיצְתָם עֲקִיצַת עֲקָרָב", כִּי מְאֹד צָרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּכַבּוּד הַצַּדִּיק, אִם אִתָּה בְּאֵמַת מְקַרְבֵּי אֶל הַצַּדִּיק, וְשׁוֹמֵעַ בְּיוֹנוֹת וְסוֹבֵל, לְבַסּוֹף תִּזְכֶּה לְמַדְרַגּוֹת גְּבוּהוֹת בְּעַבְדוּת הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ. וְזוֹ נִקְרָאת הַתְּקַרְבוֹת אֶל הַצַּדִּיק עִם אֵמַת, אִךְ שֶׁהוּא מְגַרֵשׁ אוֹתָךְ, וּמְבַיֵּשׁ אוֹתָךְ וְאִתָּה חוֹזֵר, זֶה סִימָן שֶׁאִתָּה מְקַרְבֵּי אֶל הַצַּדִּיק עִם אֵמַת.

וְסִים מוֹהֲרָא"ש ג', שֶׁכֵּן הַדְּבָר הוּא עִם תְּפִלָּה, מֵה נִקְרָאת תְּפִלָּה עִם אֵמַת? כְּשֶׁאָדָם מְשַׁתְּדֵל לְהַתְּפַלֵּל, וַיֵּשׁ לוֹ מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת וְהִרְהוּרִים רְעִים וּבְלִבּוֹלִים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, כִּמּוֹ שֶׁאָמַר רַבְנּוּ ו'ל (לְקוּשֵׁי מוֹהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ל'), שֶׁכֵּל הַמִּחֻשְׁבוֹת הַזְרוֹת בָּאוֹת לְאָדָם בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וְאִךְ-עַל-פִּי-כֵן הוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְפַּלֵּל בְּעֲקֻשְׁנוֹת גְּדוּלָה עוֹד פֶּעַם וְעוֹד פֶּעַם, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הַתְּפִלָּה, זֶה נִקְרָאת תְּפִלָּה בְּאֵמַת, כִּי אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הַתְּפִלָּה אֶפְלוּ בְּכָל מִינֵי הַתְּרַחֲקוּיֹת, כִּי מְכַנְיָסִים לוֹ כָּל מִינֵי מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת, וּמְגַרְשִׁים אוֹתוֹ מִהַתְּפִלָּה, כְּאֵלוֹ אֵין צָרִיכִים אוֹתוֹ, וְהוּא אוֹמֵר: "בְּשׁוּם פְּנִים וְאִפֵּן אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא", זֶה נִקְרָאת תְּפִלָּה בְּאֵמַת. וְכֵן הַדְּבָר עִם תוֹרָה, מֵה נִקְרָאת תוֹרָה עִם אֵמַת? כְּשֶׁאֲנִי לוֹמֵד וְאֵינוֹ מִבִּין, אֲנִי לוֹמֵד פֶּרֶק מְשֻׁנִּיּוֹת וְלֹא נִכְנָס לִי בְּרֹאשׁ, כִּי הִרְאשׁ מְלֵא וְכָל וְזוֹחֵמָה, מְלֵא מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת וְאֵינוֹ מִבִּין, וְאִךְ-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי גוֹרֵס פֶּרֶק מְשֻׁנִּיּוֹת, וְעוֹד פֶּרֶק, וְעוֹד פֶּרֶק, וְעוֹד פֶּרֶק, וְאֵינוֹ נִכְנָע וְלֹא מְפַסֵּיק, אֶלָּא אֲנִי

מסיים מסכתא ועוד מסכתא, עד שאני גומר ששה סדרי משנה, ואני מתחיל עוד פעם. וכן לגבי ש"ס אני לומד דף, ועוד דף, ועוד דף, ועוד דף, ועוד פסק, ועוד פסק, ועוד פסק, עד שאני גומר מסכתא, ובשום פנים ואופן איני עוזב את התורה, אפלו שאיני מבין, כי את התורה איני עוזב, זה נקרא למוד התורה עם אמת, ולבסוף התורה תגלה לו את פניה, ויזכה להבין ולזכור את כל מה שלמד, אשרי מי שזוכה לעבד את עבודתו תמיד עם אמת.

אחדות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין עוד דבר טוב ומצליח בחיי האדם כמו שמחזיקים את עצמם באחדות אחת, ולהפוך אין עוד יותר קללה מפרודים, כשנפרדים אחד מהשני, כי כשמתאחדים יחד, יכולים מאד להצליח בכל דבר, אבל כשמתפרדים יש רק כשלוש. ומוכא במדרש (נלקוט עמוס, רמז תקמח): קנה אחד יכולים לשבר, אבל הרבה קנים אי אפשר לשבר, כשהרבה קנים קשורים יחד אי אפשר בשום פנים ואופן לשבר אותם, מה שאין כן, אם זה קנה אחד לבד, בקלות יכולים לשבר אותו, כך כשבחורים בישיבה מחזיקים את עצמם ביחד, וכל דבר שהם עושים — עושים ביחד, מנקים ביחד, אוכלים ביחד, לומדים ביחד, אזי אף אחד אינו יכול לשבר אותם, כי כשרואים שכלם לומדים, זה מכניס חשק בכלם שילמדו, כי אחד מתעורר מהשני, כשאוכלים יחד, אזי אחד מתבייש מהשני, ולא יאכל פרעכתו, כי מתבייש מאחרים, וכשמנקים יחד הכל הולך יותר בקלות, כי מה שלוקח לאחד שעה לנקות את בית-המדרש והישיבה, לכמה בחורים יחד יקח חמש דקות, וכן בכל דבר, כשיש אחדות — יש בזה ברכה. לא-כן כשיש פרודים — יש בזה קללה, כי כל אחד מושך לכוון אחר, ואזי מה קורה? החבורה מתפרדת,

וכבר לא נשאר מהם בלום, ואף אחד אינו יכול להנות, לא-כן כשאוחזים את עצמם באחדות, אזי יש לכולם הצלחה.

ואמר מוהר"א ש נ"י: כשרבנו ו"ל יצא מעיר ברסלב לנסע לעיר אומן להסתלק, צמד ליד המזוזה, והחזיק ידו הקדושה על המזוזה, ואמר לאנשי שלומנו: "אם תחזיקו את עצמכם ביחד, תוכלו להמשיך אותי עוד פעם אליכם", ונדבר זה ראינו משה כל הדורות, היכן שהיה קבוצ של אנשי שלומנו, שהחזיקו את עצמם יחד באהבה גדולה מאד, הרגישו שרבונו ו"ל נמצא שמה, כי אחד עור לשני, ודברו רק מהעצות של רבנו ו"ל, וראו עין בעין ממש איך שרבונו ו"ל נמצא שם.

וספר מוהר"א ש נ"י, שכשהוא בא בפעם הראשונה לקבוצ רבנו ו"ל בראש השנה, היה זה בשכונת איסט סייד בניו יורק, פי שם היה הבית-הכנסת היחידי של חסידי ברסלב בכל ארצות-הברית, והתפללו בו בקשי חמשה-עשר אנשים בקבוצ בראש השנה, והיו ביניהם שבועה בחורים צעירים, וזה היה בשנת תש"כ, אבל האהבה שהיתה בין האנשים, ספר מוהר"א ש נ"י, עוד לא ראיתי מעולם, ממש הרגישו שרבונו ו"ל נמצא אתנו כל הראש השנה, וזה לא יכולים להסביר, כי היתה אחדות אחת, ואחד עור לשני, ודברו רק מרבונו ו"ל, והרגישו ממש שרבונו ו"ל פה כל הראש השנה אתנו, כל-כף גדולה היתה אחדות ואהבה בינינו, ומאז באתי לכל ראש השנה, והצטרפו עוד כמה אנשים, ותמיד הרגישו איך שרבונו ו"ל נמצא אתנו, ממש כמו בחיים חיותו, כי היתה אחדות ותמימות כזו עין לא ראתה, עד שלבסוף בא איזה לץ מאנשי שלומנו, שבא לגור בארצות-הברית, והוא קלקל את הכל עם הליצנות שלו, והחל לעשות פרוידים בין האנשים, הסית מזה על זה ומזה על זה, עד שנעשתה מחלוקת גדולה, ולבסוף התפרדו ועשו בית-הכנסת נפרד, ואחר-כך עוד בית-כנסת נפרד, ואחר-כך עוד בית-כנסת, וכך היו שלשה בתי כנסיות על שם רבנו ו"ל, אף שמצד אחד יצאה טובה, שנתרבו בתי הכנסיות על שם רבנו ו"ל, אבל הקנאה והשנאה

שהלץ הנה הכניס בין אנשי שלומנו, זה גרם בכיה לדורות, כי אין למעלה מאחדות ואהבה.

וסיים מוהרא"ש נ"י: כל זמן שיש אחדות, יכולים להמשיך את רבנו ו"ל שמה, ולהרגיש שהוא נמצא אתנו ביחד, אבל ברגע שמתחילים להיות פרודים, ואחד שוגא את השני, ואינו יכול לדבר עמו, כבר מגרשים את רבנו ו"ל. ולכן אשרי הזוכה להצטרף אל קבוץ של אנשי רבנו ו"ל, ששורה אחדות ואהבה ביניהם, כי אז יקבלו את כל התקונים הנפלאים שרבנו ו"ל רוצה לזכות אותנו.

איני יודע

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להרגיל את עצמו לומר על כל דבר 'איני יודע', כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ד.): למד לשונך לומר 'איני יודע', שמה תתבדה ותאחז; על-כן על כל שאלה ששואלים את האדם, ובפרט פשתלמיד שואל את רבו, קדם כל שיאמר 'איני יודע', ומה התועלת בזה? שעל-ידי-זה נכנסת באדם מדת הענוה והשפלות, כי אם האדם אומר על כל דבר: 'איני יודע', סימן שיש בו גאווה וגדלות וישות, וכאלו רוצה להראות שידע את הכל, אבל כשאומר: 'איני יודע', זה שובר את הגאווה והגדלות שלו לגמרי, ומכניס בו ענוה ושפלות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה מרמז בדברי רש"י בפרשת תולדות, שפותב על הפסוק (בראשית כח, ה) אם יעקב ועשו: "איני יודע מה מלמדנו", ולכאורה אם רש"י הקדוש לא ידע פרוש בפסוק, לא הנה צריך לכתב פלוס, כמו בכמה מקומות בתורה, שאין עליהם פרוש רש"י, אבל רש"י פותב פאן "איני יודע" דוקא, ללמד אותנו מדת הענוה והשפלות, וכמאמר חכמינו הקדושים

הנ"ל: למד לשונך לומר איני יודע. וזהו "מה מלמדנו", שמלמד אותנו מדת מ"ה ושפלות, כי כשאדם עונה תמיד בכל פעם: 'איני יודע', זה סימן שאיזו במדת השפלות באמת, והוא מוכן לקבל דעת וחכמה חדשה, שיתנו לו מן השמים.

וכן מועילה אמירת 'איני יודע' להבין רצון האדם ששואל אותו, אם פגנתו באמת או לא, כי אם ההוא מתעקש ושואל אותי עוד פעם ועוד פעם, זה סימן שהוא באמת רוצה לקבל ממני, ואני אומר לו חות דעתי, אבל אם סתם רוצה לגלול ממני את הזמן, וכשאמרת לי 'איני יודע' הוא בורח, והוא סימן שאין פגנתו באמת, וטוב לו שילך לדרך, כי מי שמתפונן באמת להתקרב אל צדיק, ולקבל ממנו עצה, אפילו שהצדיק ידחף אותו פעם, פעמים ושלש, לא יעזב את הצדיק, ואפילו שהצדיק יאמר: 'איני יודע', יתעקש וישאל: "אנא רבי, תגידו נא לי", ולא ילך ממנו, וזהו סימן שפגנתו באמת. ובשביל זה מעלה לומר לתלמיד: 'איני יודע', כדי לשים לו איזו מניעה לראות אם הוא באמת רוצה לקבל עצה, או סתם רוצה לגלול ממנו את הזמן, כי אולי אין לו מה לעשות עם הזמן, ולכן הוא בא לבזבז את הזמן אצל רבו. אבל אם הרב אומר לו: 'איני יודע', והתלמיד מתעקש ונשאר אצל הרב, זה סימן שפגנתו באמת, ואז בודאי הרב יאמר לו חות דעתו ויתן לו עצה נכונה באמת.

גמצא, שהענין של 'איני יודע', יש בו פמה מעלות; ראשית — שחזקת באדם מדת הענוה והשפלות, כי לא מכרחים לומר על כל דבר: 'כן, אני יודע', אשר זה בונה אצלו ישות. ושנית — שהוא נצל מתלמיד שאינו הגון, והרי חכמינו הקדושים אומרים (חלין קלג): כל המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון, כאלו זורק אבן למרקוליס, הינו בחינת עבודה זרה, רחמנא לצלן; ולכן כשהרב אומר: 'איני יודע', והתלמיד בורח ממנו, הרי הוא נצל מתלמיד שאינו הגון, אבל אם התלמיד מתעקש ויבא עוד פעם ועוד פעם, וחוזר ושואל את הרב עד שעונה לו, אזי הוא נעשה תלמיד הגון, ויהיה כלי מכשר לקבל מה שילמדו אותו. וזו היתה הדרך של רבנו

ו"ל, שתמיד התחמק ואמר: 'איני יודע', וכשלא עזבו אותו, הוא למד עם התלמיד, וזה היה סימן שהוא תלמיד אמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזוהי ידיעה חשובה לדעת, אשר לא מכרחים לבלות ולבזבז זמן לדבר עם אדם שאינו מוכן לקבל מפה, כי מיד שרואים שהאיש הזה אינו שייך אליך, ולמה לך לבזבז זמן עמו, הלא ממילא לא יקבל מפה. ולכן כשאומרים לאחד: 'איני יודע', והוא עוזב אותך, סימן שאין אהה צריך לדבר עמו כלל, רק אם אף-על-פי-כן הוא מתעקש, ורוצה לקבל מפה עצה, סימן שהוא בא לשמע באמת, אם כן בודאי תצליח כשדבר אתו, וכן אם אין האדם בא לדבר עמך כלל, רק בא לדבר עם אחר, אין אהה צריך להתערב בענין, כי הלא לא בא אליך כלל, וסימן שאינו מוכן לקבל מפה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר לרבנו ו"ל היה תלמיד בשם ר' יודל, והוא היה לפני כן תלמיד של הרב הקדוש רבי פנחס מקאריץ זי"ע. והיה מקבל גדול מאד, ותמיד הסתובב בדבקות עצומה ויחד יחודים, והיה יותר מבגד מרבנו ו"ל, אף-על-פי-כן לבסוף התקרר לרבנו ו"ל בצורה נפלאה, ואחר הסתלקות רבנו ו"ל בכל פעם כשנסע לציון רבנו ו"ל, עבר דרך העיר ברסלב, כי הוא היה גר בעיר דאשיב, וכדי להגיע לאומן הצרף לעבר דרך עיר ברסלב, והיה מתאכסן אצל מוהרנ"ת ו"ל, ומוהרנ"ת ו"ל כבדו מאד, כי ידע שרבנו ו"ל הפליג במעלתו. ופעם באו שני אברכים, וחפשו את ר' יודל בבית מוהרנ"ת ו"ל, כי רצו לדבר עמו בעבודת השם יתברך, כדרךם של תלמידי רבנו ו"ל, אבל ר' יודל כבר נסע, וכששאלו את מוהרנ"ת ו"ל: היכן ר' יודל, מוהרנ"ת ו"ל אמר שהוא כבר נסע, והלכו להם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאמר לו ר' לוי יצחק ו"ל, שמהספור הזה יכולים ללמד דבר פלא, כי הרי ידוע שמוהרנ"ת ו"ל דבר עם כל אדם, ומי שרק בא אליו היה מדבר אתו בעבודת השם יתברך, ואצלו הדלת תמיד הייתה פתוחה, ואם כן כשבאו שני אברכים

והפשו את ר' יודל, והוא כבר הלך, היה מוהרנ"ת ו"ל צריך לומר להם: באו ונדבר יחד בעבודת ה', ולמה הניחם ללכת לדרךם? אף רואים מזה, שאם אין אדם בא אליך לדבר עמה, סימן שלא קבל ממך, כי הרי אינו מחפש אותך רק מחפש אחר, אם-כן עכשו אינו נחשב התלמיד שלך.

וסיים מוהרנ"ש נ"י, ששך נהג רבנו ו"ל עם מוהרנ"ת ו"ל, שהניח לפניו כל-כף הרבה מניעות, עד שמוהרנ"ת ו"ל אמר: את כל המניעות שברתי כבר, אבל זו היתה המניעה הדי קשה; כי היו לו באמת הרבה מניעות בהתקרבותו, כי חמיו היה נגדו על שהיה הולך לרבנו ו"ל, ואביו היה נגדו על שהולך אל רבנו ו"ל, ואשתו היתה נגדו על שהולך אל רבנו ו"ל, אבל הוא לא השגיח על זה, וברח ונסע אל רבנו ו"ל במסירות נפש הדי גדולה, והרבה פעמים הלך רגלי מעיר גערוב עד עיר ברסלב, אבל המניעה הדי גדולה היתה כשבא לרבנו ו"ל, ורבנו ו"ל הקפיד עליו ושאלו: על מה באת? ! זו היתה המניעה הדי גדולה אצלו, שרבנו ו"ל הראה כאלו מקפיד עליו שבא אליו, ואמר מוהרנ"ת ו"ל, שזאת היתה מניעה יותר גדולה מכל המניעות, כי כבר שבר את הכל, והנה רבנו ו"ל דוחה אותו, אף-על-פי-כן עשה מוהרנ"ת ו"ל את עצמו כאסקופה הנדרסת, ולא הסתפל על שום דבר, ונדקא מחמת זה וכה יותר מכל התלמידים, כי התעקש להתקרב אל רבנו ו"ל באמת, ועל-כן כשאדם שומע מהרבי: 'איני יודע', לכל תהיה לו חלישות הדעת, אלא אדרבה, יתעקש וירצה לדעת, כי תלמיד אמתי רוצה לדעת, ואם הוא מתעקש ואומר: 'אני רוצה לדעת', אף שהרבי אומר: 'איני יודע', ודוחף אותו ודוחקו, אזי הרבי יראה שבאמת הוא רוצה, ויגלה לו דעתו באמת, אשרי מי שאינו מטעה עצמו כלל.

אֶכְזָרִיּוֹת

מוהרא"ש נ"י אמר, אֲשֶׁר הַמִּדָּה שֶׁל אֶכְזָרִיּוֹת הִיא הַמִּדָּה הַכִּי גְרוּעָה, וְזוֹ הַמִּדָּה יָזִיל הַגּוֹיִים, כִּי טָבַע שֶׁל גּוֹי שֶׁהוּא אֶכְזָר, וְאִיךָ מִתְחִילָה אֶכְזָרִיּוֹת? רֵאשִׁית, זֶה מִתְחִיל עִם חַיּוֹת, שֶׁמִּתְאֶכְזְרִים עַל בְּעָלֵי חַיִּים, וְאַחֲרֵיכֵן גּוֹמְרִים עִם בְּנֵי אָדָם, כִּי עוֹשִׂים כָּל מִינֵי נְסִיווֹת עַל חַיּוֹת, וְלְבִסּוֹף, רַחֲמָנָא לְצַלְחָן, עוֹשִׂים נְסִיווֹת עַל בְּנֵי אָדָם. וְזֶה רוֹאִים אֲצֵל רוֹפְאֵי אֱלִיל, שֶׁהֵם עוֹשִׂים כָּל מִינֵי נְסִיווֹת עַל חַיּוֹת בְּאֶכְזָרִיּוֹת נוֹרָאָה, וְחֹתְכִים אוֹתָם כְּשֶׁעֲדִין חַיִּים, וְלְבִסּוֹף עוֹשִׂים נְסִיווֹת עַל בְּנֵי אָדָם בְּבִתֵּי חוֹלִים; עַל זְקָנִים וְזַקְנוֹת, וְגַם עַל יְלָדִים הַשּׁוֹכְבִים בְּבִתֵּי חוֹלִים בְּלֵי הוֹרִים, וְאִף אֶחָד אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם, עֲלֵיהֶם הֵם עוֹשִׂים נְסִיווֹת. וְאֵם אֶחָד נִפְטָר מִהַנְּסִיווֹת, רַחֲמָנָא לְצַלְחָן, הֵם אוֹמְרִים שֶׁזֶהוּ מוֹת טָבָעִי, וְאִין הֵם אֲשָׁמִים, בְּשַׁעֲהַ שֶׁהֵם הָיוּ רוֹצְחִים מִמֶּשׁ. וְכֵן מִתְחִילָה הָאֶכְזָרִיּוֹת, הֵינּוּ שֶׁמִּתְחִילִים עִם חַיּוֹת, וְגוֹמְרִים עִם בְּנֵי אָדָם. וְצָרִיכִים לְזַכֵּר, שֶׁצָּעַר בְּעַלְיֵי חַיִּים דְּאוֹרִייתָא (שְׁבַת קכח:), וְלִכְן לָמָּה לְצָעַר בְּעַלְיֵי חַיִּים?! הֲלֹא יָדוּעַ, שֶׁהָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ לֹא הֵרַג אֶפְלוֹ זָבוּב, עַד כִּדֵּי כֵּן הָיָה נִזְהָר בְּצָעַר בְּעַלְיֵי חַיִּים, וּמְכַל שִׁכְן שְׁאִסוּר לְצָעַר בְּנֵי אָדָם, כִּי זֶהוּ הַסִּימָן שֶׁל יְהוּדֵי, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִדַּת הַחֲסֵד (עֵין יְבִמוֹת עט:), אֲבָל כְּשֵׁישׁ לוֹ מִדַּת הָאֶכְזָרִיּוֹת, צָרִיכִים לְבַדֵּק אִם אֵין אֲצֵלוֹ אֵיזָה אֵיבָר שֶׁל גּוֹי, כִּי יְהוּדֵי בְּטָבָעוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְנַהֵג בְּאֶכְזָרִיּוֹת.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י: אֲנִי אֵינִי יָכוֹל לְסַבֵּל בְּשׁוּם פְּנִים וְאִפֵּן אִישׁ אֶכְזָרִי, אָדָם שֶׁעוֹשֶׂה רְשָׁעוֹת לְשָׁנֵי בְּלֵי טַעַם וּבְלֵי סִבָּה, כִּי אֶפְלוֹ כְּשֶׁשָּׁנֵי אֲנָשִׁים מִתְקוּטָטִים, זֶה גַם צָעַר גְּדוֹל לְרֵאוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר פַּעַם מוהֲרַנ"ף ז"ל: כְּשֶׁהוּא רוֹאָה שָׁנֵי סִבָּלִים, הֵינּוּ אֶפְלוֹ שָׁנֵי אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים מִתְקוּטָטִים, דּוֹקְרִים לוֹ הַצְּדִידִים, כִּי לָמָּה לִיהוּדִים לְרִיב וְלִהֲתַקוּטָט?! אֲבָל סֵתֵם לַעֲשׂוֹת רְשָׁעוֹת לְשָׁנֵי, לְהוֹצִיא כֶּסֶף מִתְחַתֵּיו, אוֹ לְשִׁים לוֹ רֶגֶל שֶׁיִּפֹּל וְיִצְחָקוּ מִמֶּנּוּ, הֲלֹא

זו סתם רשעות, והיא מדה גרועה מאד, ואיני יכול לסבל איש כזה כלל.

וראינו תמיד אצל מוהר"א ש"ש נ"י, שהיה מאד מאד מקפיד על מדת האכזריות, ואם שמע אצל איזה בחור או ילד שהתאכזר על בעל חיים, היה מוכיח אותו מאד, ואומר לו, שאין מדה כזו שיכת אצלנו כלל, ואם יש איזה חתול או כלב שמפריע, מרחקים אותו מהאזור כמה פרסאות ונגמר הספור, אבל לנהג בהם באכזריות ולהתעלל בהם, זה לא סימן של יהודי, אף שזה על חיות, על אחת כמה וכמה באין ערוך כלל להתעלל בכבן אדם, ולהציק לו על לא דבר, ולמרר את חציו, הלא לא עשה לה מאום. ולכן זו המדה הכי גרועה.

והיה מוהר"א ש"ש נ"י רגיל לומר: ברוב השם, שאני עוקר מדה זו מכל אלו הבאים ללמד אצלי, כי זה היסוד הראשון שאני מאד חזק בו, שלא תהיה במחננו מדת אכזריות. וראיתי במשך השנים, כל אלו שהשתמשו באלימות ובאכזריות אחד נגד השני, ולא רצו לעשות טובה לזולתם, לבסוף נשארו מסכנים, ואף אחד לא רצה שיכות אליהם, כי בני-אדם אינם יכולים לסבל אכזריים. ולכן אשרי הנזקק מאד במדת האכזריות, ומכריח עצמו לעשות טובות עם הבריות, או אז טוב לו בזה ובכא לנצח.

בחור

מוהר"א ש"ש נ"י אמר, שבחור הוא מלשון בחירה, הינו בחור יש לו בחירה בזה העולם, אם להתקרב אל הקדוש-ברוך-הוא, ולהכליל בו לגמרי, ולא יראה ולא ישמע משום דבר רק את אמתת מציאותו יתברך, ויאמין בו יתברך באמת, ויתמיד בלמוד התורה הקדושה

שעורים בסדרן: מקרא, משנה, גמרא, מדרש, הלכה ואגדה, ויקים את המצוות בשמחה, ויהיה תמיד בשמחה ובזריזות, ויקנה לעצמו מדות טובות ושם טוב, או חס ושלום, להפוך, לצאת לתרבות רעה, רחמנא לישזבן, ולהדרדר עד השאול תחתית ומתחתיו, עד שלא יניח תפלין, רחמנא לצלן, ויחלל שבת, ויאכל טרפות ונבלות, רחמנא לצלן, וילך בדרכים עקלקלות, ויתחבר עם פוחזים וריקים, ויסתובב בין יושבי קרנות, ויהיה תמיד בדכאון ובמרירות, ויתלוץ מכל עובר ושב, כדרך הפסילים והנבערים. ולכן צריכים המחנכים לעודד ולחזק ולאמץ את הבחורים, שיבחרו בטוב, כי הכל תלוי בפיו המחנך, אם המחנך בעצמו ירא שמים, ורוצה להיות דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, והוא מתמיד בתורה, גם חניכו ינהג כמותו, ולהפך, אם יהיה קל ובור וריק, בלי שום יראת שמים, גם חניכו יתנהג כמהו. ולכן אשרי הבחור שלומד אצל צדיק ועובר השם, שפך יבחר תמיד בטוב. ואין טוב אלא הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב ה'ל"ל", ואין טוב אלא תורה, כמו שכתוב (תהלים קיט, עב): "טוב לי תורת פיך".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם בחור אינו מצית, והולך בשרירות לבו, אזי הוא כמו חיה בצורת אדם, כי בחור בדרך כלל אינו מישב והוא פרא, וכמו שאמר פעם הרב הצדיק ר' יודל'י מדזיקוב זי"ע, כשבקר באינו ישיבה, וראה בחורים עזי פנים ופראיים, ענה ואמר: ב'ח'ויר' — ראשי תבות: ח'יה ר'עה ו'דר ב'ישיבה; כי לא היה יכול לסבל בחורים פראיים. ובדרך כלל בחורים כשלא מחנכים אותם, הם נעשים עזי פנים גדולים מאד, ונתקיים אצלם מאמרם ז"ל (סוטה מט): נצרים פני זקנים ילבינו; כי טבע של בחור שהוא עז פנים כמו חיה רעה, ואם לא מרסנים אותו, יקפץ על מבגרים מגנו, ויהיה עז פנים. ולכן אם רואים בחור עז פנים, צריכים לדעת שהמחנך שלו רקוב, ואינו מחנך כלל, והוא בעצמו בעל עזות פנים, אשר דבר זה הוא מחדיר בתלמידים. ולהפך, אם רואים בחורים יראי השם ובעלי דרך ארץ, מקדימים שלום לכל אדם שנכנס

לביית-המדרש, ומדברים בדרך ארץ גדול, ולא מתקוטטים, סימן שהמתחנף שלהם הוא גם-כן ירא שמים וצדיק.

והנה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר לכל תלמידיו הפחורים, שירגילו את עצמם, שאם נכנס איש זר לביית-המדרש, שיקדימו לו שלום, ויכבדוהו מאד, וידברו אתו בנמוס, ואז יקדשו שם שמים ושם רבם. ורבנו ו"ל אמר (ספר המדות, אות צדיק, סימן ט): מי שאוהב את הצדיק, צריך לשמר את הצדיק שלא יצא עליו שם רע, כי אם מתנהגים כמו חיה רעה, ומעיזים פנים כנגד מבגרים, ומכל שכן אם מתלווצצים מיראי השם, לבסוף מקבלים ענש גדול מאד. ועל דבר זה מוהרא"ש נ"י מקפיד מאד אצל הפחורים, שיתנהגו בדרך ארץ גדול מאד. וכמה פעמים ארע, שמוהרא"ש נ"י הנה עם בחורי ושיבתו באיזו סעדה, ורמו לבחורים אחר הסעדה, שינקו ויסדרו את השלחן שאכלו עליו, לפני שבפעל-הבית אפלו ירגיש, וכן עשו, שבשניות ספורות כל הצלחות והשירים וכו' הורידו מהשלחן, והיו המסבים כל-כף מתפעלים מזה, עד שאמרו שלא ראו מימיהם דבר כזה, כי בדרך כלל כשאחד מתארח ואוכל אצל השני, הוא משאיר את הפלים והפסלת וכו' על השלחן, ואומר, שבפעלת הבית כבר תנקה הכל. אך מוהרא"ש נ"י מאד מאד מקפיד על דבר זה, שהבחורים בעצמם תכף-ומיד ינקו, וינה יקדשו שם הצדיק ושם הישיבה שלומדים בה.

ופעם אחת עשה מוהרא"ש נ"י סעדת שבע ברכות לכן אחיו, ובא אז האדמו"ר מבלוז'וב זי"ע, וכשראה שהבחורים היו המלצרים, וחלקו את האכל בזריות לכל המסבים בסדר מופתי, ואחר כך גם נקו את הפל, יצא מגדרו מהתפעלות, ואמר בזו הלשון: ראיתי כבר בחורים לומדים תורה, אבל בחורים שלומדים תורה ומתנהגים בדרך ארץ כזו, עוד לא ראיתי מימי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ו"ל אמר פעם, שאם היו בני אדם יודעים איך שאני מלמד את אנשי דרך ארץ, היו גיסרים ומלכים שולחים את ילדיהם אלי. כי אצל רבנו ו"ל העקר הנה דרך ארץ

גדול, ואם רואים שיש בחורים הקוראים את עצמם על שם רבנו ו"ל, והם פראיים כחיות טרף, צריכין לדעת שהם רחוקים לגמרי מרבנו ו"ל, ואינם יודעים בין ימינם לשמאלם מה זו חסידות ברסלב, ואפלו פעם אחת לא סימו את ספר-המדות, אשר שם כתובות כל המדות טובות שרבנו ו"ל למד אותנו, ומכל שכן את הספר הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן", ושיחותיו הקדושות של רבנו ו"ל המדפסות ב"שיחות-הר"ן" וב"חיי-מוהר"ן" לא למדו, כי מי שלומד ספרי רבנו ו"ל, ההכרח שיתקן את המדות שלו, ואם אינו מתקן את מדותיו, סימן שאינו לומד ספרי רבנו ו"ל, והוא כלל אינו מקרב אל רבנו ו"ל, ואפלו שיצעק כל היום כעגלה ערופה: אוי! אוי! אוי! הכל הבל וריק, וחדשים מקורב באו ומתנהגים כפראים, ומלבישים את זה בעבודות ויגיעות, וכאלו זה דבר רבנו ו"ל, ובאמת אין זה אלא שגעונות ודמיונות, והם סתם לצים ופוזזים, ואינם יודעים כלל מה זה דבר רבנו ו"ל. וצריכים לזכור את זאת היטב, כי דבר רבנו ו"ל הוא רק דרך ארץ גדול מאד, ואשרי הבחור המתמיד ב"ספר-המדות", ומשתדל לסימו בכל שבו, עד שיתקק הספר בתוך לבו, וידע את זאת בעל פה, כי אז תהינה מדותיו לאות ולמופת בעיני כל רואיו.

וידוע איך שמוהרא"ש נ"י מקפיד מאד במוסדותיו החנוף שהקים, שהן הבנים והן הבנות יתמידו ב"ספר-המדות", עד שידעו אותו בעל-פה, ותהלה לאל, הקים דור חדש של חסידי ברסלב יראים ושלמים, בחורי חמד המתמידים בתורה, ויש להם יראת שמים שלמה, והם בעלי דרך ארץ גדולים, אשרי הזוכה להיות נמנה עמם.

בזיונות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאם אדם היה יודע אל איזו מדרגה הוא יכול להגיע על-ידי בזיונות, אזי היה תמיד מוכן ומזמן לקבל

בזיונות, פי אדם צריך להתענות על כל חטא וחטא כל-כף הרבה תעניות, עד שיש בני-אדם שכל-כף חטאו, עד שאם יחיו אלה שנים, ויצומו כל יום ויום, לא יספיקו להם הימים מפני רבוי חטאיהם, אבל על-ידי בזיונות פוטרם את כל התעניות, פי רבנו ו"ל החליף את כל הענין של תעניות בבזיונות, ולא בחנם באשר האדם זוכה להתקרב לרבונו ו"ל ולהקרא על שמו, תכף-ומיד מתחיל לסבל בזיונות, אף שזה נגד השכל — למה כשאדם מתקרב לאנשי שלומנו חסידי ברסלב, מתחילים לפתע לצחק ממנו, ולעשות ממנו כל מיני ליצנות, בשעה שיש אנשים בורים וריקים, שהם סתם גולמי כלי עץ, ואינם יודעים בין מינם לשמאלם, וקוראים את עצמם 'צדיקים' ו'עובדי השם', ואנשים רצים אחריהם, ויש כבוד גדול לכל מי שמקרב אליהם, אבל ברגע שמתקרב בחור לחסידי ברסלב, כבר עושים ממנו ליצנות, וזו הפליאה הכי גדולה למה יהיה דבר כזה? אלא התרוץ הוא, שרבנו ו"ל אמר, שהוא החליף את כל התעניות בבזיונות; פי כשאדם חוטא הוא צריך הרבה להתענות, והאר"י ו"ל מביא פמה זמם אדם צריך להתענות על כל חטא וחטא, עד שזה ממש מבהיל, פי יש חטא שצריכים להתענות פ"ד תעניות, ויש חטא שצריכים להתענות נ"ט תעניות, ויש חטא שצריכים להתענות רג"ל תעניות, וכך על כל חטא וחטא יש עוד סגופים שונים שצריכין לעשות, כדי לנקות את הכתמים שהכתים את נשמתו, עד שאין לאדם כח וסבל לסבל את היסורים והמרירות שהוא צריך לעבור, כדי להזדכך מאלו העוונות, וכא רבנו ו"ל, והחליף את זה בבזיונות, האם לא פדאי לסבל בזיונות במקום להתענות כל-כף הרבה תעניות?!

וספר מוהרא"ש נ"י, שר' אברהם בר' נחמן ו"ל (בעל מחבר 'באור הלכות' — פרוש על ה"לקוטי מוהר"ן"), אמר, שמעלת הבזיונות כל-כף גדולה, עד שהיו צריכים ללכת למקנה לפני שמקבלים בזיונות, וכמו שעושים לפני שבאה קדשה גדולה — שהולכים למקנה, בגון: לפני שבת גזירים מאד ללכת למקנה, פי עברו ששת ימים שהיה צסוק בעסקי העולם הזה, ועכשו נכנסת

קדשת שבת, אזי נכנסים למקנה להוריד את הזקמה של כל השבוע, ולקבל את קדשת שבת, וכן נוהגים חסידים ואנשי מעשה, לפני שעושים איזו מצוה, שהם רצים למקנה. כגון: לפני הדלקת נר חנכה, וקריאת המגלה וכדומה. ואמר ר' אברהם ז"ל, שגם לפני בזיון היו צריכים לרוץ למקנה, אף זה בא פתאום, שאין יודעים מתי יקבל את הבזיונות, ולכן לא שיף לרוץ למקנה, אבל המעלה של הבזיונות — אין לתאר ואין לשער כלל מה שאדם זוכה על ידם.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבשעה שנסע רבנו ז"ל על הספינה לארץ ישראל, באו שני אברכים וכוזו אותו בתכלית הבזיון, וקללהו וחרפו אותו בכל מיני חרופים וגדופים ובכל מיני קללות, כי הם לא הפירו את רבנו ז"ל, וחסכו שהוא נוסע עכשו לארץ ישראל לעשות מחלקת עם הצדיקים פלמידי המגיד ממועזריטש זי"ע, כי היתה עליהם מחלקת גדולה, ולכן הם תארו לעצמם, שבדאי האברך הזה נוסע עכשו לעשות שם מחלקת, על-כן כוזו אותו וקללהו בבזיונות ובקללות, והאיש שנסע עם רבנו ז"ל לשמש אותו, רצה למחות בהם, על שהם מבזים כל-כף את רבנו ז"ל, אבל רבנו ז"ל עצר אותו, ואמר לו שאלו הבזיונות יהיו לו לטובה גדולה להגיע לארץ ישראל; כי זקני הבצל-שם טוב הקדוש זי"ע נסע בגדלות המחזין לארץ ישראל, ובשכיל זה לא הגיע, אבל אני נוסע לארץ ישראל בקטנות דקטנות, כי סבל הרבה יסורים בדרך, ובפרט הבזיונות וחרופים וגדופים שהיו מנת חלקו מהאברכים הנ"ל, ואמר שזה יעזר לו להגיע לארץ ישראל, וכן היה. הרי רואים מזה מעלת הבזיונות שאדם מקבל, שדיקא על ידם באים למדרגות והשגות גדולות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר השלמות הוא כשאדם שותק על כל מה שמבזים אותו, ומקבל את זה באהבה, כי על-ידי שאדם מקבל את הבזיון באהבה, על-ידיה מתפפרים לו כל עוונותיו, והבזיון אינו צריך להיות דוקא מאנשים זרים, אלא גם מאשתו ובני ביתו, אם האשה מבזה אותו והילדים מבזים אותו, גם אז צריך לשתק, ואף-על-פי שזה נסיון גדול מאד, לסבל ולשתק כשאשתו

מבזה אותו, ובפרט בשהילדים מבזים אותו, כי זהו סכל מאד גדול, אבל אם יש לו שכל וסובל ושומק, אז ניקא נגיע למדרגות גדולות. וכמעט שאין צדיק שלא עבר את השלב הזה, שהיה צריך לסבל חרופים וגדופים ובזיונות גדולים מאינשי דלא מעלי, ומכל מיני ריקים ופוחזים, יושבי קרנות, שותי שכר, וניקא על-ידי שסבלו ושתקו הגיעו למה שהגיעו.

ידוע שהאור החיים הקדוש זי"ע לא הגיע למדרגתו, אלא על-ידי רבוי בזיונות שהיו מנת חלקו, כי הוא סבל הרבה בזיונות, עד כדי כף שהכניסו אותו לבית הסהר, ופעם סטר על פניו איזה איש ברחוב ברבים, מפני שההוא הפסיד בדין תורה אצלו, והוא לא הגיב וקבל הפל באהבה, ועל-ידי-זה זכה למה שזכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש לזכר, שכל אלו שחרפו ובוזו את הצדיקים, היה להם ענש מר מאד מאד, כי הקדוש-ברוך-הוא מנסה את האדם בגסיון קשה, ושולח לו נחשים ועקרבים בדמות אנשים, שנישכו אותו בארס לשונותיהם, אבל לבסוף הם מקבלים את הענש שלהם. וספר, שראה בספר ישן מצדיק וחקם אחד, שנוכתב לפני שלש-מאות שנה במצרים, שכתוב בהקדמה מעשה פלא שקרה אצלו, כי נרכו היתה לשבת בחדרו וללמד, ולא היה יוצא מחדרו רק לבית-הכנסת להתפלל, וכך ישב בחדרו יומם ולילה ולמד, והקניות עשתה אשתו. יום אחד חלתה אשתו, ובקשה ממנו שיצא לשוק לערוך קניות, ויצא. ובשהגיע לשוק, בא לפתע ערבי אחד כנגדו, והחל לקללו ולבוזתו ברבים, וכבר התאספו הרבה ערבים סביבו, והחלו לירק עליו, והערבי הראשון העז פניו נגדו וסטר על לחיו ברבים, ותקף ומיד שב לביתו, וסגר את עצמו בחדרו, ונרק עצמו על הארץ, בפשוט ידים ורגלים, ובכה להקדוש-ברוך-הוא, שניגלה לו איזה חטא עשה, שהגיע לו בזיון כזה, ולא הפסיק לככות להקדוש-ברוך-הוא, על שקבל בזיון כזה שלא שער ולא תאר כלל, ובין כך עברו יומים, ואשתו התחננה אליו עוד פעם, שיחזור ויצא לקנות אכל, כי כבר אול האכל בבית, ובלית בררה יצא שוב. ותקף בשניצא והגיע לשוק, ראה חבורה גדולה של מאות ערבים עומדים

במעגל ומסתפקלים על משהו, ודחק את עצמו גם-כן לראות מה קרה שם, וראה ששני ערכים רבים ומפיים זה את זה, ובאותו רגע שהגיע להסתכל, הוציא ערבי אחד סבין ודקר את השני למות, והיה זה אותו ערבי שמתן לו סטייה, אזי הודה להקדוש-ברוך-הוא, ואמר (תהלים קיח, א): "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", שהקדוש-ברוך-הוא הוא שלם לו על אשר הגיע לו, כף מביא החכם הנ"ל בהקדמת ספרו, והוא כותב שם, שהאדם צריך לדעת, שאם הוא מקבל בזיון, יש בזה פגנה עליונה, ולא ישבר רוחו, וזה שמבזה אותו על לא דבר יבוא על ענשו במקדם או במאחר.

וסים מוהרא"ש נ"י, שעל-כן צריכים לשמר מאד מאד לא לבזות שום בן אדם, כי כל אלו שבזו את זולתם לא יצאו נקיים, או שנפטרו בגיל צעיר, או שנעשו חולים, או שאבד להם כל כספם, או שמתו אצלם ילדים, רחמנא לישזבן, או שנעשו בעלי מומין, או שהיה להם גזק אחר בגשמיות וברוחניות. על-כן צריכים לשמר מאד לא לבזות שום יהודי.

ובעזונותינו הרבים, מי בקי בטיב סבל ובזיונות, חרופים וגדופים כמו מוהרא"ש נ"י, שמאז שהחל לגלות ולפרסם דבר רבנו ז"ל בעולם — הם מנת חלקו וגורלו מדי יום ביומו, השם יתברך ירחם עליו מעתה. ומי שמפיר את מוהרא"ש נ"י קצת מקרוב, יודע שהוא חדיש נפלא ונורא מאד בענין קבלת בזיונות באהבה, שמרב בטולו אל השם יתברך והתפללותו בו יתברך, הוא שומע ושותק למבזי נפשו, וממשיך בכל פעם ביתר שאת וביתר עז לגלות ולפרסם דבר רבנו ז"ל בעולם. והיה רואה במשך כל השנים איך שכל אלו שחרפו ובזו אותו, קבלו ענשם הראוי במקדם או במאחר, ולא יצאו נקיים כלל, ולכן היה תמיד חוזר ומזהיר אותנו הרבה בענין זה, להזהר בתכלית הזהירות לא לבזות או לתרף שום יהודי, כי הוא דבר חמור מאד, ואז יהיה טוב לו בזה ובכא לנצח.

בטלה

מוהרא"ש נ"י אָמר, שאין עוד דְּבַר הַהוֹרָס אֶת הָאָדָם כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּטֵל. וְחֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (אֲבוֹת דְּרַבִּי גִמְזוּ. פָּרָק י"א): אֵין אָדָם מֵת אֶלָּא מֵתוֹךְ הַבְּטָלָה; הֵינּוּ כִּי מִי שֶׁעָסוּק, אִם הוּא לֹא מֵד תּוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה מֵתַחַדּוּד מֵחֹו וְדַעְתּוֹ, וַיֵּשׁ לוֹ חַיּוּת, וְאִם הוּא פּוֹעֵל, אוּ מֵתַעֲסֵק בְּאַיִזָּה עֵסֶק, הַמְּלַאכָּה מְכַנְסָה בּוֹ חַיּוּת וּמַחְזִיקָה אוֹתוֹ לְצַעִיר, לֹא-כֵן מִי שֶׁאַיִנוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם, הַבְּטָלָה מִיבֻשֶׁת לוֹ אֶת תְּאִי הַשֶּׁכֶל וְהַמַּח, וּמְכוּצָת לוֹ אֶת הַגִּידִים, וְדַמּוֹ נִקְרָשׁ וְאַיִנוּ זוֹרֵם כְּרֹאֵי, וּמִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַמַּחְלוֹת. וּבִשְׂבִיל זֶה רוֹאִים, שֶׁעַל-פִּי-רַב הַזְּקֵנִים שֶׁהוֹלְכִים בְּטָלִים, עוֹבְרִים מִמַּחְלָה לְמַחְלָה, וְהַכֵּל מִפְּנֵי שְׂמֻסְתּוֹכְבִּים וְאֵין לָהֶם מַה לַּעֲשׂוֹת, אֵינָם עוֹבְדִים, אֵינָם לּוֹמְדִים, קוֹרְאִים עֵתוֹן וְשׁוֹמְעִים חֲדָשׁוֹת, וּכְבָר נִמְאָס לָהֶם, הוֹלְכִים לְפֶאֶרֶק וְחוֹזְרִים מִהַפְּאָרֶק, וְעוֹדֵין נִשְׁאָר לָהֶם זְמַן, וְאַיִנָם יוֹדְעִים אֵיךְ לְמַלֵּא אוֹתוֹ, וְכֹל יוֹם מֵתְאַרְךָ אֶצְלָם כְּמוֹ הַגְּלוּת, וְאֵין לָזֶה סוּף. הֵם נִרְדָּמִים וְאֵת-רַכּוּף בְּלִילָה כְּבָר אֵינָם יְכוּלִים לִישֹׁן, וְאִם אֵינָם יֹשְׁנִים בְּלִילָה, אֲזַי יֹשְׁנִים בַּיּוֹם, וְכֵן מְסֻתּוֹכְבִּים כָּל יוֹם. וּבִשְׂבִיל זֶה אוֹמְרִים חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (קָנִים ג. י'): זְקֵנֵי עַמִּי הָאֶרֶץ כָּל זְמַן שְׂמֻזְקֵינִים, דַּעְתָּם מִשְׁפָּשֶׁת עֲלֵיהֶם; וְזֶה נַעֲשֶׂה גַם לְצַעִירִים שֶׁהוֹלְכִים בְּטֵל וְאַיִנָם עוֹשִׂים כְּלוּם, לֹא לּוֹמְדִים וְלֹא עוֹבְדִים, עַל-יְדֵי-זֶה לְכַסּוֹף מִשְׁתַּגְּעִים, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, לֹא-כֵן מִי שֶׁהוּא עָסוּק בְּאַיִזָּה דְּבַר, שְׁלוּמֵד אוּ עוֹבֵד, זֶה מַחְזִיק אוֹתוֹ לְהִיּוֹת צַעִיר, כִּי הוּא מְלֵא מְרִץ, וַיֵּשׁ לוֹ חַיּוּת חֲדָשָׁה תָּמִיד.

וְאָמר מוהרא"ש נ"י, שְׂאִם אָדָם אֵינוּ מֵתַעֲסֵק בְּמִשְׁהוֹ, אוּ שֶׁהוּא מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, אוּ שֶׁהוּא בָּא לְיַדֵּי עֲבָרוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, כִּי חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אָמְרוּ (תְּבָבוֹת נט.): הַבְּטָלָה מְבִיאָה לְיַדֵּי שְׂעָמוּם (שְׂגֵעוֹן). הַבְּטָלָה מְבִיאָה לְיַדֵּי זְמָה, כִּי אָדָם לֹא יִשְׁתַּגֵּעַ, אֶלָּא אִם אֵין לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, וְהוּא הַמְסַכֵּן הַגְּדוֹל בְּיוֹתֵר שְׂמֻסְתּוֹכְבִּי בְּלִי טַעַם וּבְלִי רִיחַ,

בלי תכלית וכלי תקנה, וסתם מבלה את הזמן, וזה מביא אותו לשגעון, ורחמנא לצלן, עד שרכ המשגעים אינם משתגעים רק מחמת שעמום, שאין להם מה לעשות עם עצמם, או שבאים לידי עברות, כי יש להם זמן להרהר הרהורים רעים, וכשמרהרים הרהורים רעים, ורחמנא לצלן, זה מביא אותם לידי עוונות, ורחמנא לישזבן. אבל אם אדם עוסק בתורה, התורה מטהרת ומזככת את נפשו, ומשפיעה אותו, עד שנעשה שבע ממש, כי מי שמרגיש טעם בתורה, כבר אינו רוצה לעזוב את התורה כלל, ואין עוד דבר שמגורש את השעמום מן האדם כמו התורה הקדושה, כי בתורה אפלו אמירה בעלמא, מטהרת ומזככת את הנפש. ואם אדם לוקח משניות, וגורס פירק אחר פירק, זה מזכך לו את נפשו מכל מיני חלדה, ואם לוקח גם גמרא וגורס דף אחר דף, או סימן אחר סימן בשלחן ערוך, זה מכניס בו טעם ומתיקות התורה, ואז כבר אינו רוצה שום דבר רק את התורה, וכל התכלית שלו היא איה זוכים לסיים עוד פירק ועוד פירק, ואחר-כך כבר רוצה לסיים מסכתא, וכשמסיים מסכתא רוצה לסיים עוד מסכתא ועוד מסכתא, עד שמסיים את כל הש"ס, ואז מתחיל עוד פעם, ומתיקות זאת אי אפשר להסביר לאדם שהולך בטל, כי מי שהולך בטל ומשעמם, אין לו חיות כלל, ואינו מישב בדעתו, כי אחרת היה תופש את התורה. וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן נה): רוח העולם הזה אי אפשר לשער כלל, ואין צריכים להשקיע כלום, כי בדרך כלל כשאדם פותח עסק, הוא צריך להשקיע הרבה כסף והרבה כחות, אבל ברוחניות אינו צריך להשקיע כלום, כי הגה יש לך משניות, ויש לך גמרא, ויש לך שלחן ערוך, תתחיל לגרס פירק אחר פירק, דף אחר דף, סימן אחר סימן, והתורה תחיד לך את המוח, ואפלו מי שאינו יכול ללמד בקביעות — יכול לעבד, וגם העבודה יכולה להיות עבודה קדושה, כגון: מלמד, או שוחט, או סופר, שעל-פל-פנים העבודה היא גם-כן עבודת הקדש, ואפלו עבודה אחרת, שפנותו לפרנס אשתו ובניו, ולתן צדקה מממונו, גם-כן נחשבת לעבודת הקדש, אבל ללכת בטל — מה שוים כבר כל החיים? ולכן אשרי מי שגזק ממת הבטלה, וממלא ימיו

ושנותיו בטוב אמתו ונצחיתו תמיד, ואז יראה שאין מספיקות לו כל השעות של היום לגמר מה שרצה לעשות בחיים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהחתי"ם סופר זי"ע היתה דרכו ללמד בהתמדה גדולה מאד, ופעם נכנס לחדרו אדם, והתחיל ההוא לדבר עמו דברים של מה בכך, וראה החתי"ם סופר שלא יתפטר ממנו, אזי שאלו: ומה אתה רוצה ממני עכשו? וענה לו: היות שיש לי הרבה זמן, באתי לבלות את הזמן ולשוחח עם הרב. ענה ואמר לו החתי"ם סופר זי"ע: אם יש לך הרבה זמן, שלח גא את הזמן שלך אלי, כי לי אין הרבה זמן, ואם תפן לי גם את זמנך, יהיה לי הרבה זמן...
 זמן...

ומוהרא"ש נ"י היה תמיד רגיל לומר, שאם היה לו יום של מאה שעות, גם לא היה מספיק לו כל מה שרוצה לעשות בכל יום, כי הוא כל-כך עסוק בעבודת הקדש ובכתיבת ספרים ובטרודות הצבור ברוחניות ובגשמיות, עד שכל יום אצלו קצר מאד מאד, ומהרגע שהוא קם עד שהולך לישון, עפות לו כל השעות כצל עוף הפורח באויר, עד שאינו יודע היכן הזמן בורח. והיה תמיד אומר, שחבל שאין לו יום של מאה שעות. והיה איש אחד רגיל להביא לו ספרים חדשים בכל פעם, כי מוהרא"ש נ"י חובב ספרים מאד בידוע, והיתה אצלו קרן נפלאה כל ספר חדש שהביאו לו, והיה רגיל לומר בדרך צחות לזה שהיה מביא לו הספרים: "הבאת לי ספרים אבל לא הבאת לי זמן, תראה להביא לי גם זמן, אזי אוכל ללמד בכל הספרים ולפעל הרבה".

בין אדם לחברו

מוהרא"ש נ"י אמר, שאסור לעשות הפרש והבדל בין מצוות שבין אדם לחברו לבין מצוות שבין אדם למקום, כי כלן נתנו

מרועה אחד, וכֵּלֶן כְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה. וּמְצִינוּ בַּעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת שֶׁהֵם כְּלָלִיּוֹת כֹּל הַתּוֹרָה, כִּי כָּל הַתּוֹרָה מְצוּוֹת כְּלוּלוֹת בַּעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת, כַּמּוּבָא (פּוּרֵשׁ רַש"י שְׁמוֹת, פָּרָק כ"ד, פְּסוּק י"ב), שֶׁחֲמַשׁ דְּבָרוֹת רֵאשׁוֹנוֹת הֵן בֵּין אֶדָם לְמִקּוֹם, וְחֲמַשׁ דְּבָרוֹת שְׁנִיּוֹת הֵן בֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ, לְהֵרְאוֹת שֶׁכֵּלֶם שְׁוִים זֶה בְּזֶה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם כְּלָל, וְאֶדְרָבָה מְצִינוּ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ט:): גְּדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, שְׂדוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַתּוֹרָה; הִרִי שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּחָהּ הוּא הַקְפִּיד יוֹתֵר עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת מֵאֲשֶׁר עַל כְּבוֹדוֹ. וְלִכֵּן אֲסוּר לְהַפְרִיד בֵּין שְׁנֵי סוּגֵי מְצוּוֹת אֵלוֹ כְּלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כֶּשֶׁר בְּאַמְתּוֹ, כִּי אִם כְּשֶׁמְשַׁלֵּם בְּשִׁנְיָהֶם יַחַד.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁאִם רוֹאִים בֶּן אֶדָם, שֶׁבְּמְצוּוֹת בֵּין אֶדָם לְמִקּוֹם הוּא מְדַקְדָּק מְאֹד, וּמְקַיֵּם אוֹתָן בְּזִהְרִירוֹת וּבְהִתְלַהֲבוֹת גְּדוּלָה, אֲבָל בְּמְצוּוֹת שֶׁבֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ הוּא מְנַזֵּל מְאֹד, וְאִינוּ זֹהִיר בְּהֵן כְּלָל, יֵשׁ לְדַעַת, שֶׁאֶדָם זֶה רְקוּב מֵתוֹכוֹ, וְגַם הַמְצוּוֹת שֶׁבֵּין אֶדָם לְמִקּוֹם, כֹּל זִהְרִירוֹתוֹ הֵיא רַק כְּלָפִי חוּץ, לְשֵׁא חֵן בְּעֵינֵי בְּנֵי אֶדָם, אֲבָל אֵין כּוֹנְנוֹתוֹ לְשִׁמָּה כְּלָל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כֶּשֶׁר בְּאַמְתּוֹ, כִּי אִם כְּשִׁישׁ לוֹ מֵדוֹת טוֹבוֹת בֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ, וּמְדַקְדָּק בְּכָל הַמְצוּוֹת שִׁישׁ בֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ, כְּמוֹ הַמְצוּוֹת שִׁישׁ בֵּין אֶדָם לְמִקּוֹם.

וְהִיא מוהֲרַא"ש נ"י רְגִיל לומר, שֶׁעַל־כֵּן עֲבוֹדַת יוֹם הַפּוּרִים בְּמַעֲלָה יוֹתֵר גְּבוּהָה מֵעֲבוֹדַת יוֹם הַכְּפּוּרִים, וְכַמּוּבָא בַּתְּקוּנִים (תְּקוּנָה כ"א), שִׁיּוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא יוֹם כְּ-פּוּרִים, וּמִי נִתְלָה בְּמִי? הַקְטָן נִתְלָה בְּגְדוּל, שִׁיּוֹם כְּפּוּר הוּא כְּמוֹ פּוּרִים, כִּי בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים כֹּל אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת כֹּל הַיּוֹם מַעֲטָף בְּטִלְיָתוֹ, וְעָסוּק בַּתְּפִלוֹתָיו וּבַקְשׁוֹתָיו, וְאִינוּ אוֹכֵל וְאִינוּ שׁוֹתֶה, וְאֵין לוֹ עֶסֶק עִם אַף בְּרִיָּה, רַק כֹּלוֹ לֵה, בֵּינוּ לְבֵין הַמִּקּוֹם בְּרוּחָהּ הוּא לְגַמְרִי, וְלִכֵּן אֵז בְּנִקְל לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ בְּכָל לְכַבּוֹ, אֲבָל אֵין יוֹדְעִים הֵיכָן אוֹחֲזוּ הָאֶדָם בְּמְצוּוֹת שֶׁבֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ, לֹא-כֵן בְּיוֹם הַפּוּרִים שֶׁמְצוּוֹת הַיּוֹם הֵן דִּיקָא בֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ: מְשֻׁלוּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְנוֹת לְאֲבִיוֹנִים (אֲסֵתֵר ט, כ"ב), וּסְעֻדַת פּוּרִים עִם מְרַעְיוֹ וּמִפְרִיּוֹ, וְגַם שׁוֹתֶה כֹּל צָרְכוֹ, אֵז עָקֵר הַהִבְחָנָה הֵיכָן אוֹחֲזוּ בְּמְצוּוֹת שֶׁבֵּין אֶדָם לְחֶבְרוֹ, אִם הוּא מְנַצֵּל אֶת

שכרותו לנקם באחרים, לבזותם ולהזיקם, ואחר-כך לומר: "שכור אני", או אדרבה, מפייס חברו מתוך שכרותו ומנשק אותו, ומבקש מחילתו, ועושה שלום עם כלם. ולכן באמת אמרו חכמינו הקדושים (יומא פה:): עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו, כי יום הכפורים לבד בלי לפייס חברו אינו כלום, ועקר ההבטחה היא ביום הפורים, שאז רואים היכן אוהז האדם בינו לבין חברו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בהיותו צעיר, כשהיה גר בארץ ישראל, ואי אפשר היה להתפלל בכתל המערבי, והיו הולכים להר ציון אל קבר דוד המלך להתפלל, היה שם באיזה יום, ושמע איך שיהודי ספרדי יושב ואומר תהלים בבכיות עצומות, והיה נראה שאין היהודי הזה שומר תורה ומצוות, כי אפלו כסוי ראש לא היה לו כראוי, רק שם אינו מטפחת על ראשו, והיה אומר תהלים בצעקות ובבכיות עצומות ובהתעוררות גדולה, וצעק בבכי מר: "כי עני ואביון אני", והנה באמצע אמירתו בא אליו איזה אדם ובלבלו והפריע לו קצת, ופתאום קם בחמתו, וסטר לו שתי סטירות על הלחי, וחזר שוב אל אמירת התהלים כמקדם בבכיות ובהתעוררות, וצעק: "כי עני ואביון אנכי" וכו', ואיש אחד שהיה עומד שם, נגש אליו ושאלו: היתכן כזאת, שהנה אתה בוכה בכל הפסוקים האלו, שאתה עני ואביון, ואתה לא כלום, והנה הפית מכות כאלו את השני? וענה ואמר לו האיש הנ"ל: פסוקים אלו אני אומר להקדוש-ברוך-הוא, אבל לחבר שלי, אני נותן מכות... אזי ראה מוהרא"ש נ"י ברור לפני עיניו את הענין הזה, איך בגי' אדם יכולים להפריד בין שני סוגי מצוות אלו — בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ואינם מבינים שאחד קשור בשני, ואי אפשר להיות איש כשר רק כשנוהר בשתייהם יחד באותה זהירות. אשרי הזוכה לתקן מדותיו באמת.

ברכת המזון

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁלֹדַעְתּוּ מֵהַ שְׂרָשׁ"י הַקְּדוֹשׁ אוֹמֵר בְּפִרְשַׁת עֵקֶב עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים ז', יב): וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן, 'אִם הַמְצוּוֹת קָלוֹת שְׂאָדָם דָּשׁ בְּעֵקֶבָיו — תִּשְׁמְעוּן, אַחַת מִן הַמְצוּוֹת שְׂאָדָם דָּשׁ בְּעֵקֶבָיו, הִיא מְצוּת בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן, וְכֵמוּ שֶׁהִיא בְּאֵמַת כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה, גַּם-כֵּן בְּתַחֲלַת פְּרִשַׁת עֵקֶב, כִּי הִיא מְצַנֶּה גְדוּלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד מְדֹאֲרֵיחָא, וּבְגִי אָדָם מוֹלְזִילִים בָּהּ, וְנִדְמָה לָהֶם כְּדָבָר קָל מְאֹד, וְאִין מְדַקְדָּקִים לְבָרַךְ אוֹתָהּ בְּכַנְגָּה וּמִתּוֹךְ הַסְּדוּר, וּמְחַסְרִים תְּבוֹת וְלִפְעָמִים בְּרִכּוֹת שְׁלֵמוֹת, כִּי מִבְּרֵכַת "נוֹדָה לָךְ" נִכְנָסִים לְתוֹךְ בְּרֵכַת "רַחֵם נָא", וְלֹא שְׂמִים עַל לֵב כָּלֵל, וּבְאֵמַת עֵקֶר הַצְּלַחְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיָהּ בְּמְצוּת בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן, וְהִיא מִמְשִׁיכָה עַל הָאָדָם עֲשִׁירוֹת מְשֵׁשׁ, בְּבַחֲבִינַת (מְשָׁלִי י', כב): "בְּרֵכַת הַגּוֹי"הּ הִיא תַעֲשִׂיר", כִּי הִיא "בְּרֵכַת הַגּוֹי"הּ" מְשֵׁשׁ, כִּי הִיא מִהַבְּרִכּוֹת הַיְחִידוֹת הַמְתִּיבּוֹת לָנוּ מִן הַתּוֹרָה, וּמוּבָא בְּסִפְרֵי הַחֲנוּפֵי (מְצוּה ת"ל), שְׁכָל הַזְּהִיר בְּבְרֵכַת-הַמְּזוֹן, מְזוּנּוֹתָיו מְצוּיִין לוֹ בְּכָבוֹד כֹּל יָמָיו. וּבַעֲטָרַת זְקֵנִים (אֵרַח חַיִּים, סִימָן קפ"ה) מוּבָא, שְׁלֵכֵן אִין אוֹת "ף" בְּכָל בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן, כִּי כָּל מִי שֶׁמְבָרַךְ בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן בְּכַנְגָּה, אִין שׁוֹלֵט בּוֹ לֹא אֵף וְלֹא קָצֵף, עֵינֵי שָׁם. וּמוּבָא (שָׁם): בְּבֹאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַב"ח, שֶׁהַמְדַקְדָּק יִזְהַר לְבָרַךְ דַּקָּא מִתּוֹךְ הַסִּפְרֵי וְלֹא בְּעַל-פֶּה, עֵינֵי שָׁם. וּבִזְהַר הַקְּדוֹשׁ כְּתוּב (תְּרוּמָה קנ"ג): שְׂפָדָאִי לֹאֵכֵל כָּל הַמְּעַדְנִים שְׁבַע-עוֹלָם, כְּדִי לְבָרַךְ בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן בְּשִׂמְחָה, כִּי בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן מִמְשִׁיכָה עַל הָאָדָם בְּרִכּוֹת עֲצוּמוֹת מִהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן.

וְלִזְמַן אֲנוּ עֲדִים, שְׁמוּהָרָא"ש נ"י מְדַקְדָּק בְּכָל מְחִיר לְבָרַךְ בְּרֵכַת-הַמְּזוֹן מִתּוֹךְ הַסְּדוּר, וְכִמְהָ פְּעָמִים חִבָּה זְמַן רַב עַד שִׁימְצָא סְדוּר לְבְרֵכַת-הַמְּזוֹן. וּפְעַם יִשָּׁב בְּסַעֲדַת שְׁבַע בְּרִכּוֹת שֶׁל אֶחָד מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְכָבֹדוֹ אוֹתוֹ לְבָרַךְ, אֲבָל לֹא הָיָה בְּיַד אֵף אֶחָד סְדוּר, וְלֹא רָצָה מוהרא"ש נ"י בְּשׁוּם פְּנִים וְאִפְּן לְבָרַךְ, עַד שֶׁהִבִּיאוּ לְפָנָיו סְדוּר,

ולא הסתפל כלל על שבגני אדם עשו צחוק וליצנות, באמרם: "האם אינכם יודעים לברך בעל-פה?! וְלֹא שֵׁם לְבוֹ לְדַבְרֵיהֶם כָּלֵל, עַד שֶׁאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו רָץ וְהֵבִיא לוֹ סְדוּר מֵאִיזָה בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וּבִרְךָ מִהַסְדוּר בְּהַתְּלַבּוֹת גְּדוּלָּה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שעניי שכל לו, ומסתפל קצת בכתיבי האריו"ל, יודע שהארבע ברכות של ברכת-המזון מכונות כנגד הד' עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, שהם כנגד הד' שמות: ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, נמצא, שבכל פעם שמברך ברכת-המזון, ממשיך על עצמו אור נורא ונערב מכל הד' עולמות, ומשם באות כל ההשפעות טובות, ולכן צריכין לברך ברכת-המזון בשמחה ובמתינות, ואז יהיו נשפעות עליו כל הברכות שבעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שראו אצל אנשי שלומנו, שהיו מדקדקין לטל ידים לסעודה במשך היום, כדי להתחייב בברכת-המזון, ולברך אותה בשמחה ובכונה, וכל תכלית פונת אכילתם הייתה, כדי לחטף מצות ברכת-המזון, שהיא יקרה וחסוּבָה כּל-כּוּף. וכמה פעמים אמר לנו מוהרא"ש נ"י, שברכת-המזון שלו ארכה לו יותר זמן מכל הסעודה, פי אכל בנריות ובמהירות מפני אפיסת הזמן, אבל ברכת-המזון ברה במתינות כראוי, ולקח לו יותר זמן מכל הסעודה.

והיה תמיד מעורר כל אנשי שלומנו, שיזהרו מאד בברכת-המזון מתוך הסדור דיקא, אשרי הזהיר במצות ברכת-המזון כראוי!

גנבה

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך לזהר מאד לא לגעת בדבר שאינו שייך אליו, וזה דבר המצוי מאד בכני אדם, שלוקח את

המעיל או דבר אחר של הזולת בלי נטילת רשות, ואינו יודע שזו גנבה, ומורה התר לעצמו, שבנדאי חברו לא יקפיד, אף באמת עובר על גזל. וחכמינו הקדושים מספרים (בבא מציעא כד:), שמר זוטרא חסידא חפש גנב שגנב כוס של כסף מהמלון, ותקף ומיד כשראה אחד מנגב את ידיו במעיל חברו, ידע שהוא הגנב, כי לא ימלט שאדם יזלזל בדבר של הזולת, ולא יהיה גנב. ורבנו י"ל אומר בספר המדות (אות גנבה, סימן א'): מי שגנפתה לבו לגזל וכו', הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה להסירו מדרכו הרעה, עין שם; ולכן צריכים להזהר מאד מאד לא לנגע בכסף של הזולת, כי גנב משלם כפל, ואם אחד גונב ממישהו, לבסוף לוקחים ממנו כפלים, ולא הרויח כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש עוד סוג של גנבה, שאדם הולך לצדקה, ומספר לאנשים ספור, שזה בעבור איזה עני או לעור שבת או למעות חטים, ואחר-כך לוקח את זה לעצמו, אזי לא ימלט, שכל ימי חייו יהיה עני, וכמו שאמר חכמינו הקדושים (פאה פ"ח): כל מי שאינו צריך לטל וגוטל, אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות, וכל מי שצריך לטל ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה, עד שיפרנס אחרים משלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: "אני ראיתי בעיני אלו שהרגילו את עצמם לגנב מחבריהם בעודם בחורים צעירים, שגנבו כסף או אכל או ממתקים או דברים אחרים, והם נשארו מסכנים כל ימי חייהם, וכל אלו שקמצו מפייהם ועזרו לזולת, הם נעשו צעירים גדולים מאד". ולכן צריכין מאד מאד לזהר לא לנגע בכסף הזולת, וכל שכן לא ללקח לצדקה בעבור דבר של שקר, כי לבסוף משלמים על זה מחיר גבה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגנב הוא המסכן הכי גדול, כי מי שמרגיל את עצמו לגנב דברים שאינם שייכים אליו, הוא כבר יגנב כל ימי חייו, וסוף גנב לתליה, כי הוא גונב עד שמכניסים אותו לבית-הסהר, וסובל שם את הסבל הכי גדול, וגם שם הוא ממשיך

לגנב, אִזִּי הוא מְקַבֵּל מִכּוֹת מִהַאֲסִירִים הָאֲחֵרִים, וְכִשְׁמוּצִיאִים אוֹתוֹ הַחוּצָה, הוא גַּם-פֶּן חוֹזֵר לִגְנוֹב, וְשׁוֹב מִסְתַּבֵּף עִם הַחֵק, וְאֵין לְדַבֵּר סוּף, כִּי גִנְבָה זֶה מִחֵלָה, שְׂאִין יְכוּלִים לְצֵאת מִמֶּנָּה, וְצָרִיכִין לְהַרְגִיל אֶת הַיְלָדִים בְּעוֹדָם קְטָנִים, שְׁלֹא יִגְעוּ בַדְּבָרִים שְׂאִינָם שְׂיִכִּים אֲלֵיהֶם, וְכָל שֶׁהֵלֵךְ יוֹתֵר צָעִיר, יוֹתֵר יְכוּלִים לְחַנֵּף אוֹתוֹ שְׁלֹא יִגְנוֹב מִהַשְּׂנִי. וְאִם, חֵס וְחֵלִילָה, רוּאִים אוֹתוֹ לִגְנוֹב, צָרִיכִין תַּכְף-וּמְיָד לְדַאֵג שְׂיִחְזִיר כְּפֶל, וְאֵף שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ, צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ אוֹתוֹ שְׁלֵף וַיִּשְׁלַם אֶת הַדְּבָר כְּפֵלִים, וַיֵּשׁ לְתַת לוֹ כְּפֶל, כְּדֵי שֶׁהוּא יִחְזִיר אֶת זֶה, וַיִּתְבַּיֵּשׁ לִגְנוֹב פַּעַם אַחֲרַת, וְאִסּוּר לְוֹתֵר בְּעֵינֵי גִנְבָה בְּשׁוּם פְּנִים וְאֵפֶן, כִּי אִם לֹא עוֹקְרִים מִהֵלֵךְ בְּגִיל קָטָן אֶת הַטֵּבַע הַרַע שֶׁל גִּנְבָה, אִזִּי הַהֲרַגֵּל נֶעֱשֶׂה טֵבַע, וַיִּשְׁאֵר גִּנְבַּת כָּל הַחַיִּים, חֵס וְשְׁלוֹם, אַבָּל אִם תּוֹפְסִים אוֹתוֹ בְּגִיל צָעִיר, אִזִּי יְכוּלִים לְהַדְרִיכוֹ בְּדַרְךְ הַיָּשָׁר.

וְאָמַר מוהר"א ש"נ, שְׁכָל אֵלוֹ הַמּוֹרִים לְעַצְמָם הֵתֵר לִגְנוֹב מִחֲבֵרוֹת רַבֵּב שְׁכוּר וְאִינָם מְשַׁלְּמִים, אוֹ לִוִּים כְּסוֹף וְאִינָם מְחִזְרִים, לְבִסּוּף גְּשָׁאֲרִים עֲנִיִּים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, כִּי הַגִּנְבָה הִיא הַפְּתַח שֶׁל עֲנִיּוּת, עַד שֶׁמְדַרְדְּרִים מִטָּה מִטָּה, כִּי מִי שֶׁמְתִיר לְעַצְמוֹ לִגְנוֹב, הוּא נוֹפֵל בְּתֵהוּם וּבְשֵׂאוֹל תַּחֲמִית, וְחִמְנָא לְצִלָּן, לֹא-כֵן מִי שֶׁנֶּצְרָךְ לְכַסֵּף וַיֵּשׁ בְּיָדוֹ לִגְנוֹב וְאִינּוֹ גִנְבַת, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוּאָה שְׁעוֹמֵד בְּנִסְיוֹן, וְנוֹתֵן לוֹ אַחֲר־כֵּף שֶׁפַע כְּזֶה, שְׂיִכּוֹל לְפָרְגַס אֶת אַחֲרִים מְשָׁלוֹ, וּבְגִי-אֲדָם תְּמַהִים: מֵאֵין יֵשׁ לוֹ כָּל-כֵּף הַרְבֵּה כְּסוֹף לְפָרְגַס אַחֲרִים מְשָׁלוֹ. וּבְכַמֵּת זֶה הַשְּׁכָר שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁלֵם לוֹ, שֶׁהָיוּ לוֹ נְסִיווֹת גְּדוֹלִים לִגְנוֹב בְּקִלוֹת וְלֹא גִנְבַת, מִפְּנֵי שֶׁיָּדַע שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִסְתַּפֵּל. וּבְשֵׁבִיל זֶה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁלֵם לוֹ בְּחִזְרוֹ, שְׂיִכּוֹל לְפָרְגַס הַרְבֵּה מְאֹד מִשְׁפָּחוֹת מְשָׁלוֹ.

וְסִיָּם מוהר"א ש"נ וְאָמַר: "אֲנִי רְאִיתִי בְּמוֹ עֵינַי אִישׁ שֶׁהִתְהַוָּה לוֹ אֶפְשָׁרוֹת לִגְנוֹב מִמּוֹן רַב, וְאֵף אֶחָד בְּעוֹלָם לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִי גִנְבוֹ, וְעַמֵּד בְּנִסְיוֹן וְלֹא נִגַע בְּכֶסֶף שֶׁל הַזֵּוּלָת, אֵף שֶׁהָיָה יְכוּל לְהוֹרוֹת לְעַצְמוֹ הֵתֵר, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁלֵם לוֹ בְּחִזְרוֹ עֲשִׂירוֹת כְּזוֹ, שֶׁהָיָה זֶן וּמְפָרְגַס גְּזֵמָאוֹת שֶׁל מִשְׁפָּחוֹת בְּכָל שַׁבָּת". וְלִכֵּן אֲשָׁרִי מִי שֶׁנִּזְקָר

מאד, שלא לנגע במה שאינו שיה אליו, וגם מחדיר בילדיו הקטנים, שישמרו את עצמם מגנבה, ואז תמיד לא יחסר לו שום דבר כלל.

גמרא

מוהר"א ש"נ"י אמר, שאצל העולם מספם, שגמרא צריכים ללמד בעיון רב, ואם לא לומדים בעיון רב, זה לא נקרא למוד, ויבדאי הן אמות, שלמוד גמרא הוא עמק עמק מי ימצאנו, ועל כל מסכתא יש יותר מעשרות ספרים ומפרשי המסכתא, ומכל סגיא וסגיא יש המון הלכות, ויבדאי מה טוב ומה נעים אם זוכין ללמד בעיון רב עם כל המפרשים, ומברר לעצמו את ההלכה מפל סגיא של אותה מסכתא, ואז וכשלומדים בצורה כזו, אין עוד נעם וערכות ומתיקות מזה, שנעשה בקי במסכתא עם כל המפרשים, ויוציא לו כל ההלכות מכל המסכתא, אבל עם כל זאת טועים העולם בחשבם, שאם אדם יאמר את הגמרא לבד, בלי רש"י ותוספות ומפרשים, זה לא נקרא למוד כלל, זו טעות גדולה, כי בעוונותינו הרבים, עכשו עובר על בני הנעורים מה שעובר, שהם מאד מבבלים, ואין להם ישוב הדעת וכו', עד שקשה להם להבין פשטות הגמרא, ובשכיל זה הם מתרשלים מלמוד הגמרא, ואינם לומדים כלל, אבל אם היו יודעים, שמעלת למוד הגמרא היא אפלו בגרסא, שגם מי שגורס את הגמרא — מעלתו גדולה מאד. וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (עבודה נרה יט.): "לעולם לגרס איניש, ואף על גב דמשבח, ואף על גב דלא ידע מאי קאמר, שנגמר (תהלים קיט, רי): "גרסה נפשי לתאנה", שאפלו הגרסא בגמרא זה טוב מאד מאד, אף-על-פי שאינו מבין, היו עוסקים בזה בכל עת, כי למוד הגמרא שורף את הקלפות שנדבקו באדם, על-ידי חטאיו ועוונותיו, והוא מסגל פאמירת זה. ואם היו בני-אדם יודעים מעלת הגרסא

בגמרא, היו גורסים בכל יום הרבה דפים, וזה היה מכניס בהם חשק אחר-כך ללמד בעיון, אף מחמת שנטבע בעולם, שלמוד גמרא בלא עיון אינו נקרא למוד, מפני זה מתרשלים, אבל באמת למוד גמרא בגרסא שורף את כל הרע שיש באדם, ובשביל זה הסמ"ך-מ"ם מתלבש מאד מאד לא לגרס גמרא, ולא לסיים מסכתא, ועל-כן שמו מרמזו בראשי תבות: ס"ים מ'סכתא א"ין ל'עשות, כי הוא מאד מפחד אם אדם יסיים מסכתא אפלו בגרסא.

ואמר מוהר"א ש"נ, שאנחנו מוצאים אצל רבנו ז"ל (שכח-ה"ו, סימן ד'), שכשהיה ילד קטן, היה משלם מכיסו שלש מטבעות על כל דף גמרא שלמד אתו המלמד, מלבד השכר למוד שהיה אביו משלם למלמד, כי מן הסתם אביו נתן לו כסף לקנות ממתקים, ובמקום לבזבז המעות, שלם למלמד שלש מטבעות על כל דף גמרא שלמד עמו, והמלמד שהיה עני, הסכים לענין, ולמד עם רבנו ז"ל בכל יום הרבה דפים, כי רבנו ז"ל היה לו חשק גדול כל-כך ללמד גמרא, כמו שאחד שותה מים להרוות צמאונו, וכך דף גמרא היה אצלו קרן נפלאה, עד שהמלמד כבר היה מתנגע כל-כך, ולא היה יכול להמשיך. אבל רבנו ז"ל היה משלם לו עוד ועוד על כל דף, כדי שיכריח עצמו ללמד עמו הרבה דפים גמרא בכל יום. וסיים מוהר"א ש"נ, שהלואי ונזכה אנחנו עכשו, שיהיה חשוב אצלנו כל דף גמרא, כמו שהיה חשוב אצל רבנו ז"ל בהיותו ילד קטן.

ומוהר"א ש"נ מעורר תמיד את כל אנשי שלומנו, שיתמידו מאד בלמוד גמרא אפלו בגרסא, ורגיל לספר, שהגר"א ז"ל היה מסיים בכל יום פ"ד דפים, ועל-ידי-זה היה מסיים בכל חודש את כל הש"ס, וזה היה מכניס חשק עצום בבחורי חמד של אנשי שלומנו, שיתמידו מאד בגמרא, עד שהיו כאלו שטעמו טעם של פ"ד דפים גמרא ביום. ומוהר"א ש"נ יי בעצמו חדוש נפלא ודגמא חיה של התמדה בגמרא, כי תמיד עוסק בכל מיני שעורים בגמרא, כי מלבד שעור עיון שלומד פעם עם זה ופעם עם זה, יש לו כמה שעורים בגרסא בכמה מיני מסכתות כפי עניניו, והגמרא תמיד סמוכה על שלחנו, אשרי מי שלומד בכל יום הרבה דפים גמרא, כי זה ישרף

את כל הקלפות שנגדקו בו על-ידי עוונותיו. ואם תזקיק בלמוד גמרא אפלו בגרסא, יבואו אחר-כך ללמד הגמרא בעיניו, ויזכו לתבונות התורה לעמקה.

גלגול

מוהרא"ש נ"י אמר, שידיעה שיחת רבנו ו"ל שאמר, שענש הגלגול הוא הענש הכי קשה, כי כשאדם בא עוד פעם לזה העולם, יכול להיות לו פי כמה יותר גרוע ממה שהיה בגלגול שעבר, רחמנא לצלן. וכששאל מוהרנ"ת ו"ל את רבנו ו"ל: האם אדם יכול להתעקש שאינו רוצה לרדת עוד פעם לזה העולם? ענה לו רבנו ו"ל: כן, אם אדם מתעקש ואומר, תעשו אתי מה שאתם רוצים פה בעולם העליון, אבל העקר אל תורידו אותי עוד פעם לעולם הזה, אם מתעקשים — יכולים לפעל, פי הגלגול זהו הענש הכי חמור, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאר"י ו"ל אומר, שיש ענש הגלגול, שאין זוכים אפלו להתגלגל בבן אדם, רק מתגלגלים באבן או במים או בצמחים או בחיות, רחמנא לצלן, וזהו ענש מאד מאד קשה, השם ישמר, ואם היו בני-אדם יודעים איזה צער יש לנשמה שיורדת לזה העולם בגלגול, היו מפחדים לעשות עברה, והיו תכף-ומיד חוזרים בתשובה. כי באמת אם אדם חוזר בתשובה בכל יום ויום, הקדוש-ברוך-הוא בודאי מכפר לו, וזו המעלה של אמירת קריאת שמע שעל המטה לפי גסח האריז"ל לפני שהולכים לישן, שאדם מתודה ואומר: "רבנו של עולם, חטאתי, עויתי, פשעתי לפניך, והרע בעיניך עשיתי, מה אעשה שלא יכלתי להתגבר על עצמי, אבל אני מתחרט מאד, ולא עשיתי את זה, חס וחסלילה,

למרד נגדך, אלא היצר הרע בער בי". ואז הקדוש-ברוך-הוא בנדיא מוחל לו. וכתוב בזהר (קרח קעת), שזה נקרא מארי דחושבנא, אלו שעושים חשבון הנפש בכל יום כשהולכים לישון, וכן כתוב בזהר (ויחי רכ): ופאי חסידי בכל יומא יומא מסתכלי בלביהו כאלו ההוא יומא מסתלקי מעלמא, ועבדין תיובתא שלמתא קמי מאריהון, ולא יצטרכו למלה אחרא, [הצדיקים הקדמונים הסתכלו בכל יום, כאלו ביום הזה הם יוצאים מזה העולם, ומתנודים ועושים תשובה, ואז אין צריכין לשום דבר אחר]; כי בזה שאדם מתודה לפניו יתברך, מבטח שיתקנו מצשיו, ולא יצטרך לענש הגלגול, חס ושלום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רכו), שמה שרואים מנהג העולם כשעוברין על האנשים הקוצרים תבואה בשדה, שאומרים אליהם: "ה' יעזר" (ובלשון לעז ברוסית אומרים: "באף פאמיש", שזהו הראשי תבות 'ב"פ', המזכרים שם בדברי רבנו ז"ל), הטעם לזה, כי יש רשעים שמגלגלים בעשבים ובתבואה, ובה שמזכירים את שם ה' עליהם, ואומרים: "ה' יעזר", על-ידי-זה יש להם עליה. ודוד המלך קלל את השונאים שלו, ואמר (תהלים קט, ה): "יבשו ויסגו אחר כל שנאי ציון, יהיו כחציר גגות שקדמת שלף יבש, שלא מלא כפו קוצר וחצנו מעמר, ולא אמרו ברפת הוי"ה אליכם ברבנו אתכם בשם ה'", שיהיו כמו אלו העשבים הגדלים על הגגות, ולא קוצרים אותם, ולא מזכירים שם ה' עליהם, וממילא לא תהיה להם עליה, כי אלו שמגלגלים בפרות, ולוקחים את הפרי ועושים עליהם ברכה בכונה, אזי יש לנשמה הזאת עליה, או כשמזכירים שם ה' על התבואה כנ"ל, אבל אם מגלגלים בעשבים שעל הגגות לא תהיה להם עליה. ולכן צריכין לזהר מאד בברכות ההגנין, ולכונן בברכתו לתמן הנפש המגלגלת בתוך המאכל, ואזי יגרם תקון ועליה לכל הנשמות הנדחות שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלפעמים אדם עובר בשדה, ודורך על קוצים, ומקבל דקירה מאיזה קוץ, או שנקרעות מכנסיו, או שגפצע בכשרו, וזב לו דם, ובדרך כלל מה הוא עושה? הוא מקלל את

הקוצים, ונעשה בכעס וברגז גדול, אף זוהי טעות חמורה מאד, כי עליו לדעת, שאיזה רשע מגלגל בתוך העשבים והקוצים האלו, והרשע מתחנן אליו: "בא תעשה לי תקון!" והוא אוזן אותו במכנסיו, וקורע אותן, או מחזיק בכשרו שנקבל שריטה חזקה וירגיש את הכאב, ומרמוז לו בזה: "תתקן אותי!", ואם במקום לבקר ולהצדיק את הדין, הוא עוד מקלל, חס ושלום, הרי מוריד נפש המגלגלת בגלות יותר עמקה, כי הנה צריך לומר: "רבוננו של עולם, שתהיה לי פפרת עוונות, שנחתך בשרי עכשו ויורד לי דם, אוי, רבוננו של עולם, שתהיה לי פפרת עוונות, ואני חוזר בתשובה שלמה לפניך", ואם נקרעות לו מכנסיו מהקוצים, צריך לומר: "אוי, רבוננו של עולם, שתהיה לי פפרת עוונות שנקרעו לי המכנסים, ולא בחנם ארע לי הדבר, אלא לעורר אותי שיש פאן איזו נשמה המבקשת תקון, ואני מזכיר שמך פאן שיהיה לה תקון", ואם היו בני-אדם יודעים מה זה גלגול, היו תמיד מזכירים שם ה' בכל מה שנאמר להם, כי בזה שמזכירים שמו יתברך, בזה מתקנים את הנפש המגלגלת בדבר זה. ולכן צריכים בכל מקום שרק הולכים להזכיר את שם ה', ולהתבודד עמו יתברך שם, ואזי מורידים את הקדוש-ברוך-הוא לשם, וכשמורידים את הקדוש-ברוך-הוא, יש תקון ועליה לכל הנשמות המנחות שם. והיות שרב בני אדם אינם יודעים את זאת, לכן מזלזלים בזה, אבל אם היו יודעים, היו מאד נזהרים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שדרכו של האר"י ז"ל היתה לצאת בכל ערב שבת קדש לשדה, שהיה בסמיכות לבית-הכנסת, עם תלמידו ר' חיים ויטאל ז"ל, ושם קבל את השבת, והיה אומר בואי כלה כוי, וכונן את כל הפגנות של קבלת שבת (ועל שם זה אגבנו אומרים לפני "מזמור לדוד הבו לה" — "בואי ונצא לקראת כלה, לקראת שבת מלכתא לחקל תפוחין קדישין"), ואמר ר' חיים ויטאל ז"ל, שהאר"י ז"ל אמר לו: אם היו לאדם צינים פקוחות, והיה יכול לראות, הנה רואה איך שאלפי אלפים ורבי רבבות נשמות עומדות

על כל האילנות סביב ומבקשות תקוה. פי האריז"ל עסק אז בתקוה הנשמות.

וכן מספרים על הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, שבמנחה של ערב שבת היה מאריך מאד מאד, ובפרטיות בברכת "מחיה מתים", כי אז הוא הזמן של תקוה הנשמות, ומכל זה אנחנו יכולים להבין מרחוק מה זה גלגולים, ואיזה ענש קשה הוא להתגלגל, רחמנא לצלן, ובפרט אם מתגלגל באיזו חיה רעה, או באיזה אילן, או בקוצים, או במים, רחמנא לצלן, שהנה מקבל מכות מבני אדם או מהרוח הדופקת בהם, ויש לנשמה צער בל יתאר. ולכן אשרי מי ששם לבו לענינים אלו, ומתקן מעשיו בחיים חיותו, שלא יצטרך להתגלגל, חס ושלום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שענין תקוה הנשמות על-ידי הצדיקים, הוא ענין הנמשך מדור דור, החל מאדם הראשון עד הדור הזה, פי הקדוש-ברוך-הוא מוסר כח זה ביד הצדיקים לתקן ולהעלות הנשמות הנדחות שיחזרו אל מקומן, וזה היה ענין המלבוש של אדם הראשון, שהיה מציר עליו כל החיות שבעולם וכל האילנות. וכשאדם הראשון רצה לקרא לאיזו חיה היה קורא לה על-ידי המלבוש הזה, כי אדם הראשון נברא כדי שיהיה שליט על כל העולם, וכמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן א'), שאיש הישראלי נברא שתהיה לו ממשלה על המלאכים, ומכל שכן על בריות עולם הזה, והיה צריך לעסק בתקוה העולם, וזה היה ענין הלבוש שלו, וזה ענין הלבוש של כל הצדיקים האמתיים, שיש להם כח לתקן את הנשמות המגלגלות בכל החיות ובכל האילנות, אבל צריכין לשמר מאד על הלבוש הזה, שלא יפסדו אל החיצונים, פי אחר שחטא אדם הראשון, לקח נמרוד הלבוש הזה, ועל-ידי זה היה לו כח להמריד העולם נגד הקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן, ואחר-כך הרג עשו את נמרוד, ולקח ממנו את הלבוש, וגם הוא פגם בו, כי הוא היה רגיל להסתובב בשדות, פי היה (בראשית כה, כז): "איש שדה", והיה מרמה את אביו באלו עוסק בתקוה נשמות בשדה, ובאמת היה מקלקל יותר, והיה משתלט על החיות ואילנות

מלבוש יש לו סגלה בפני עצמו לכפר, עין שם; ולכן יש ענין גדול להתברך אצלם, כי על-ידי שמתברכים אצלם מקבלים תקון, כי בזה שמברך אותו, הוא מביאו לידי תקונו, ואם היו בגי' אדם יודעים מה זו ברכה של צדיק, היו תמיד באים לצדיק להתברך, כי צדיק הוא בחינת כהן, שיש לו כח לברך, ובזה שמברכים את נשמות ישראל, בזה עוסקים בתקונם, אשרי המקרב לצדיק באמת.

גֶּשֶׁר

פעם בדרך נסיעתנו עם מוהרא"ש נ"י לשדה תעופה בדרך לארץ ישראל, עברנו על יד גשר המכר לכביש ראשי, ובדיוק כשהגענו הורידו מחסום לפני הגשר, ועצרו את כל התנועה, והגשר החל להפתח לתן מקום לאניה לעבר, והצרכנו לחכות זמן מה עד שעברה האניה, והורידו חזרה את הגשר, ורק אחר-כך המשכנו בדרךנו, ואז בהמתינו לאניה לעבר, ענה ואמר לנו מוהרא"ש נ"י: האם אתם יודעים מה מראים לנו מן השמים בזה, שבדיוק לפני הרקב שלנו נפתח הגשר? הלא רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן מח), שהאדם צריך לעבר על גשר צר מאד מאד, והפלל והעקר שלא יתפחד כלל. והנה בגי' אדם עוברים על הגשר הצר של העולם הזה, אבל כלל אינם מרגישים שהם על גשר, כי הגשר נראה בדרך כבושה וכביש ראשי, ובן-אדם נדמה לו שישאר שם לעולם, ואינו חושב על תכליתו הנצחית, להכין לעצמו תורה ותפלה, מצוות ומעשים טובים, אבל פתאם הגשר נפתח, והנה רואה שזה רק גשר, וכל התכלית היתה רק להגיע אל מחוז חפצו בצד השני. ואם היה חכם, והזכיר עצמו בעתו ובזמנו, בעוד שיש לו זמן להכין לעצמו צדה לדרך, אזי אשרי לו ואשרי חלקו! כי יגיע לשם עם כל מה שהכין לעצמו, אבל אם אינו מזכיר עצמו בזמן, הנה נפתח

הגֶּשֶׁר, והנה כְּבֹד נִגְמְרָה נְסִיעֶתוֹ, וּבְאִילוֹ פְּנִים? כִּגְס לְמַחֲזוֹ חֶפְצוֹ? !
 וְלִכֵּן אֲשַׁרֵּי מִי שְׁאִינוֹ מְטַעַה אֶת עֲצָמוֹ כִּלְל, וְתַמִּיד מְזַכֵּיר לְעַצְמוֹ,
 שֶׁהוּא רַק עַל הַגֶּשֶׁר בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְהַגִּיעַ אֶל הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְכָל עֵת
 וְרַגַע יְכוֹל הַגֶּשֶׁר לְהִתְרוֹמֵם וּלְהִפְתַּח, וְאֲזִי יִחַטֵּף בְּכָל יוֹם וְיוֹם כֹּל
 טוֹב אֲמַתִּי וְנִצְחִי, וְלֹא יְבוֹשׁ וְלֹא יִפְלֵם לְעוֹלָם הַבָּא.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י אֵז בְּשִׂיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה, וְעָנָה וְאָמַר: וְהִנֵּה
 עֹבְשׁוֹ נִסְתַּפֵּל עַל דְּבַר שְׁנֵי: לְמָה וְעַל מָה הַגֶּשֶׁר הִיָּה צָרִיף לְהִפְתַּח,
 וְלְעַצֵּר אֶת כָּל הַתְּנוּעָה, וְלְעַכֵּב מְאוֹת אַנְשִׁים מִלְּהַמְשִׁיף לְדַרְכָּם?
 בְּשִׁבִיל לְתֵן מְקוֹם לְאִוְיָה לְעִבֵּר. וְהִנֵּה אִם רְאִיתֶם, הָאִנְיָה בְּעַצְמָהּ
 הִיָּתָה יְכוֹלָה לְעִבֵּר תַּחַת הַגֶּשֶׁר, רַק הִיָּה לָהּ תִּרְוֵן דַּק וְגִבָּה, שֶׁלֹּא הִיָּה
 לוֹ מְקוֹם לְעִבֵּר, וּבְשִׁבִיל הַתִּרְוֵן הַצָּרִיכוּ לְהִגְבִּיחַ אֶת כָּל הַגֶּשֶׁר! הִנֵּה
 גַּם מִזֶּה יוֹצֵא לְמוֹד עֲצוּם וְנוֹרָא מְאֹד, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם מְשִׁים עֲצָמוֹ
 כְּאֶפֶס וְאִין, וְאִין לוֹ שׁוּם מְצִיאוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כִּלְל, אֲזִי יְכוֹל לְעִבֵּר
 בְּשִׁלּוֹם תַּחַת כָּל מִיָּגֵי גְשָׁרִים וּדְרָכִים, וְלֹא יִעֲכָבוּ אוֹתוֹ כִּלְל, שְׂדָהוּ
 אֲנִי"ה אוֹתוֹת הָאִי"ן, שְׁמִי שֶׁהוּא אֶפֶס וְאִין, אִין לוֹ מְגִיעוֹת כִּלְל,
 אֲבָל מִיָּד כְּשִׁישׁ לְאָדָם אִינוֹ יִשׁוּת וְגֵאוֹת, וְהַתִּרְוֵן שְׁלוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה,
 אֲפִלּוֹ שִׁיָּהִיָּה דַּק מְאֹד, כְּבָר אִינוֹ יְכוֹל לְעִבֵּר בְּשִׁלּוֹם, וְצָרִיכִין לְהִרִים
 וּלְהִגְבִּיחַ הַגֶּשֶׁר, וְלְעַכֵּב מְאוֹת אַנְשִׁים מִלְּלַכֵּת לְדַרְכָּם, הַכֹּל בְּשִׁבִיל
 הַגֵּאוֹת וְהַיִּשׁוּת שְׁלוֹ, וּכְמוֹ הַסְּפּוֹר שֶׁל הַצָּבִי, שֶׁרָצָה לְרוּץ בְּתוֹךְ
 הַיַּעַר, וְנִסְתַּבְּכוּ קַרְנָיו בְּעֲצֵי הַיַּעַר, וְלֹא הִיָּה יְכוֹל לְזוּז מִמְּקוֹמוֹ,
 וְהַחֵל לְבַעַט בְּרַגְלָיו בְּכָל הַפְּחוֹת, וְנִגַּשׁ אֵלָיו הַשׁוֹעֵל וּשְׂאָלוֹ: עַל
 מָה אַתָּה בּוֹעֵט כֹּל-כֵּף בְּרַגְלֶיךָ? וְעָנָה וְאָמַר לוֹ הַצָּבִי: הִנֵּה תִרְאֶה
 כָּל הָאֵילָנוֹת הָאֵלוֹ מְפָרִיעִים לִי לְרוּץ חֲפָשִׁי, אֶעְקֹר מִן הַיַּעַר הַזֶּה
 אֶת כָּל הָאֵילָנוֹת, וְאוֹכַל לְרוּץ כְּרִצּוֹנִי. עָנָה וְאָמַר לוֹ הַשׁוֹעֵל: הֲלֹא
 אַתָּה מְדַבֵּר כְּטַפֵּשׁ, אִם תַּחֲזֶה אֶלְךָ שְׂנֵה לֹא תִצְלִיחַ לְעַקֵּר אֵילָן אֶחָד
 בְּרַגְלֶיךָ, כֹּל שֶׁכֵּן יַעַר שְׁלָם, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ עֲצָה פְּשוּטָה, תַּחֲתֶיךָ אֶת
 הַקְּרָנִים שְׁלֶיךָ, וְאֵז תּוֹכַל לְרוּץ כְּרִצּוֹנְךָ... וְכֵן הוּא אֲצֵל כָּל אָדָם,
 שֶׁהַגֵּאוֹת שְׁלוֹ מְפָרִיעָה לוֹ לְהִצְלִיחַ בְּכָל עֲנִיָּוִי כְּרִצּוֹנוֹ. וְאִם הִיָּה
 מְבַטֵּל אֶת הַיִּשׁוּת שְׁלוֹ, לֹא הִיָּה לוֹ שׁוּם מְפָרִיעַ כִּלְל. וְלִכֵּן אֲשַׁרֵּי
 מִי שֶׁתַּמִּיד מְשִׁים עֲצָמוֹ כְּעֹפֵר לְדוֹשׁ, וְאִין עוֹשֶׂה מְעַצְמוֹ שׁוּם יִשׁוּת

ומציאות כָּלָל, כִּי אֲזַי יִהְיֶה יְכוּל לְעַבֵּר בְּשָׁלוֹם דְּרָךְ כָּל הַמְּגִיעוֹת
וְהַעֲכוּבִים שֵׁשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וַיִּכְנַס לְשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ הַנִּצְחָנִי לְעוֹלָם
הַבָּא, אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֵלְקוֹ!

גַּט

פַּעַם אַחַת דִּבֶּר מוהרא"ש נ"י שִׁיחָה נִפְלְאָה בְּעֵגֶן שְׁלוֹם-בֵּית,
וְאִיךָ שְׁצָרִיכִין לְזַהַר מְאֹד בְּכָל מַחִיר לֹא לְגַרֵּשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ, וּבִפְרָט
אֲשֶׁתוֹ רֵאשׁוּנָה, וּבִפְרָט כְּשֵׁשׁ כָּבֵד יְלָדִים, כִּי כְּשֶׁאֲדָם מִתְגַּרֵּשׁ, חֹס
וְשָׁלוֹם, הוּא הוֹרֵס אֶת חַיָּיו וְאֶת חַיֵּי אֲשֶׁתוֹ וְחַיֵּי יְלָדָיו, וְשׁוֹב אֵין
עַל זֶה תִּקְנָה, הוֹרֵס חַיֵּי עֲצָמוֹ, כִּי עֲכָשׁוּ מִסְתַּוְּבָב לְבַד בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ,
וְהַנְּסִיווֹת קָשִׁים וּמְרִים מְאֹד בַּחוּץ, וְאֵין לוֹ בֵּית מְנוּחָה הֵיכָן לְהַנִּיחַ
אֶת רֵאשׁוֹ, וְהַחַיִּים מְרוֹרִים מִמְּנוֹת, וּמֵה שְׁנֵדָמָה לוֹ שֶׁאֲשֶׁתוֹ הִיטָה
מִרְמָתוֹ, נִתְּוֹדַע לוֹ עֲכָשׁוֹ, שְׁכֶשְׁהוּא לְבַד — מִר לוֹ יוֹתֵר מִזֶּה,
וְהוֹרֵס אֶת חַיֵּי אֲשֶׁתוֹ, כִּי גַם הִיא מִסְתַּוְּבָב בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, וְאֵין לָהּ
מְנוּחָה לְנַפְשָׁהּ, וְהוֹרֵס אֶת חַיֵּי הַיְלָדִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כִּי הַיְלָדִים
כִּיתוּמִים חַיִּים, אֵינָם יוֹדְעִים הֵיכָן יִהְיֶה מִיּוֹם לַיּוֹם, הֵם קְרוּעִים בֵּין
הָאָבָא וְהָאֵמָא, וְהֵם מַכְרָחִים לְרֵאוֹת וּלְשִׁמְעָ אֶת כָּל הַזְּבָל וְהַלְכָלוֹךְ
שֶׁהוֹלֵךְ בֵּינֵיהֶם, וְזֶה עוֹשֶׂה רֶשֶׁם וְכַתֵּם רַע עַל נַפְשָׁם לְכָל יְמֵי חַיֵּיהֶם,
רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְלִכְּן לִפְנֵי שְׂאֲדָם הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת פְּסִיעָה חֲמוּרָה כְּזוֹ
— לְהַתְּגַרֵּשׁ מֵאֲשֶׁתוֹ, חֹס וְשָׁלוֹם, עָלָיו לְהַתְּעִיעַ עִם רַב וְצַדִּיק
אֲמִתִּי, שְׁבָקִי מְאֹד בְּטִיב גִּטִּין וְקַדוּשִׁין, אִם אֵין בְּאַמְתָּ בְּרַרָה אַחֲרָת,
רַק לְהַתְּגַרֵּשׁ, חֹס וְשָׁלוֹם; כִּי עַל-פִּי-רַב כָּל הַמַּחְלָקֶת וְאֵי הַהֲבָנוֹת
שֵׁשׁ בֵּין אִישׁ לְאֲשֶׁתוֹ, הֵם רַק מִקְטָנוֹת הַמַּחְזִין וּמִשְׁטִיּוֹת בְּעִלְמָא,
שְׁבָנְקָל הֵיוּ יְכוּלִים לְהַסְתֵּדֵר, אִם הִיָּה לָהֶם רַב וְצַדִּיק אֲמִתִּי, שְׁהִיוּ
יְכוּלִים לְהַתְּעִיעַ עִמּוֹ, כִּי הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ הַכַּח לְהִרְאוֹת לָהֶם אִיךָ
שְׁחִסְרָה הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה בְּבֵיתוֹ, וְלִכְּן אֵשׁ הַכַּעַס אוֹכֶלֶת אוֹתָם,

וכמו שאמרנו חקמינו הקדושים (סוטה יז): איש ואשה זכו — שכינה
 ביניהן, לא זכו — אש אוכלתן; כי מיד שהוציאו את האותיות י"ה
 שהוא שמו יתברך מאי"ש ואש"ה, נשאר אש ואש, ואש המחלקת
 שורפת את כל הבית, וחקמנא לצלן, אבל הצדיק יש לו הכח
 להראות לזוג היכן חסרה השכינה בבית, ומהיכן החלה האש הזו,
 כי הוא כדגמת המכבי אש, שיודעים איך לכבות אש אפלו אחר
 שיצאה ללהב גדול, כי בודאי איש פשוט אין לו את הידע ולא את
 הפלים לכבות אש בפשבר יצאה ללהב גדול, אבל מכבי האש
 ממחים הם, ויודעים איך לכבות אש אפלו כשהתלקחה מאד, ואם
 זוכין לקרא אותם בזמן, עוד יכולין להציל את הבית ואת החפצים
 שבתוכו, וכמו-כן הוא בשלום-בית, אם באים בזמן אל צדיק אמתי,
 שבקי וממחה בהשקטת אש המחלקת בבית, יכולים לקבל ממנו
 עצה ותושיה איך לכבות את השרפה, ואם יהיה להם חכמה ושכל
 ויציתו לדבריו, בודאי יזכו לכבות את האש לגמרי, ולבנות בית של
 קדשה וטהרה לשם וילתפארת.

ואמר מוהרא"ש נ"י פעם בדרך צחות, שלכן נקרא הכתב
 שמפריד בין איש לאשה "גט", כי שמו של הקדוש-ברוך-הוא
 בשפת האידיש הוא "גאט", ומיד שמוציאין את האות א' המרמז
 על אלופו של עולם מבין בני הזוג, נשארות אותיות "גט", ונעשה
 פרוד ביניהם, חס ושלוש. ולכן העקר תמיד לחפש כבודו יתברך
 בתוך הבית, ולבדק היטב מאיזו סבה גרמו לגרש את השכינה
 הקדושה מתוך הבית, שזה הציית והדליק את אש המחלקת בין איש
 לאשתו, ומיד שמיצאו את החסרון, ובפרט על-ידי שיקבלו עצת
 הצדיק, יזכו לתקן הכל, ולהחזיר את השלוש הנפלא לתוך הבית.

והנה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר תמיד, שהפלל הראשון
 בשלום-בית הוא: "תהיה חכם ואל תהיה צודק", שהפלל הזה
 לומדים גם עם כל נהג רכב; כי אם תרצה להיות תמיד צודק
 בהנהגת הרכב שלך, שבאמת זכותך לפנות לימין או לשמאל
 וכיוצא בו, אבל לא תרצה להיות חכם, לראות שהנוסע השני לא
 אכפת לו מהזכות שלך, והוא עומד להתנגש ולפגם לתוך הרכב

שֶׁלֶף, אֲזִי תִגְרַם תְּאֵנָה חֲמוּרָה, רַחֲמָנָא לְצַלְנָה, וְלֹא פְעַלְתָּ שׁוּם דְּבָר עִם "הַצֶּדֶק שֶׁלֶף", כִּי נִשְׁאַרְתָּ "צוּדֵק" אֲבָל בְּלִי רִכָּב... וְכֵן הַדְּבָר הוּא בְּשִׁלּוּם-בֵּית, אִם תִּרְצֶה לִהְיוֹת צוּדֵק בְּבֵית, וּלְהִרְאוֹת שֶׁהַצֶּדֶק אֵתָּךְ נִגְדַּ אֶשְׁתַּף, וְלֹא תִרְצֶה לִהְיוֹת חָכֵם וּלְהִבִּין שֶׁבַּצֶּדֶק שֶׁלֶף תִּהְרַס אֶת הַשִּׁלּוּם-בֵּית שֶׁלֶף, אֲזִי תִגְרַם אֵשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, רַחֲמָנָא לְצַלְנָה, וְנִשְׁאַרְתָּ "צוּדֵק" אֲבָל בְּלִי בֵּית... וְלָכֵן הַכֶּלֶל הִרְאוֹן בְּרֹאשׁ וּבְרֹאשׁוֹנָה, עֲלִיף "לִהְיוֹת חָכֵם" בְּבֵית, וְלִרְאוֹת מַה יִּהְיֶה נוֹלָד מִמֶּה שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת אוֹ לְהִגִּיד בְּבֵית, וְכִמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּמִיד ל.ב.): אֵיזוֹהוּ חָכֵם הַרְוָאָה אֶת הַנוֹלָד, וְאֵז אֶפְלוֹ אִם לֹא "תִּהְיֶה צוּדֵק" כֹּל-כֶּף, כִּי נִכְנַעְתָּ לְדַבְּרֵי אֶשְׁתַּף, אֲבָל חָכֵם תִּהְיֶה, וּבֵית יִפֶּה יִהְיֶה לָךְ, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

דֶּרֶךְ אֶרֶץ

מוֹהֲרָא"ש ג"י אָמַר, שְׂאֲצֵל רַבְנֵנוּ ז"ל הִיָּה דֶּרֶךְ אֶרֶץ עֶקֶר גְּדוֹל מְאֹד, וְרֹאוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת אֲצֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שְׂמִי שֶׁהִיָּה בְּעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ גְּדוֹל הַצְּלִיחַ מְאֹד, כִּי אוֹתוֹ אֶהְבֵּנוּ, וְאֲצֵלוּ רְצוֹ לְהִתְחַבֵּם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּלְהִתְחַבֵּר אִתּוֹ, כִּי אָדָם שֶׁמִּתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּמְדַבֵּר בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, כָּלֵם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ, לֹא-כֵן מִי שֶׁהוּא עוֹ פְּנִים וּפְרָא אָדָם, שֶׁזוֹהוּ הַהַפּוּף מְבַעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אֵף אֶחָד אֵינּוּ יְכוּל לְסַבֵּל אוֹתוֹ, וְאֵין רוֹצִים לַעֲמֹד בְּקִרְבּוֹתוֹ וּלְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא פְּרָא אָדָם וְאֵין לוֹ דֶּרֶךְ אֶרֶץ כָּלֵל, הוּא עֲלוּל לַעֲקֹר אֶת הַשָּׂנִי וּלְהִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ, וְלִרְדֹּף אוֹתוֹ, וְלָכֵן לְמַה יִּרְצוּ בְּנֵי אָדָם לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ?!

הַמְּשִׁיף מוֹהֲרָא"ש ג"י וְאָמַר: מֵהֵיכָן בָּאָה מִדַּת הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ? מִבִּשְׁת פְּנִים, שְׂאָדָם מִתְבַּיֵּשׁ מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְרַגֵּשׁ שֶׁהוּא

יתברך נמצא פה, ואם הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, אז אני צריך להתנהג בדרך ארץ גדול, כי הרי הוא יתברך מסתכל עלי, ועל כל דבר שאני עושה, ולכן אני מתבייש מאד ממנו יתברך, וממילא אני מתנהג בדרך ארץ גדול, וגם נכנסת בו בשת פנים מבני אדם, שלא יציק לאף אחד ולא יצער אותו, כי הרי הקדוש-ברוך-הוא נמצא כאן, ואינו מפריע לאף ברעה בעולם, ובפרט כשרואה שאחד לומד, לא יושב על ידו ויסיח דעתו, כי הוא מתבייש, שהרי הקדוש-ברוך-הוא רואה. וחקמינו הקדושים אומרים (אבות ג, ו): אפלו אחד יושב ולומד השכינה פגגו; וכשאדם יודע את זה, אף פעם לא יפריע לשני כשיושב ולומד, ויתנהג בדרך ארץ גדול מאד מאחר שהשכינה לפניו, לא-כן עו פנים, דיקא היכן שיש השראת השכינה הוא נעשה פרא אדם ומעו פנים ומציק לכלם, וכשרואה אחד יושב ולומד, הוא מקרח לשבת בסמוך אליו ולהציק לו, ולדקור אותו במלין כדי להפריע לו, כי העזות שבו אינה מניחה אותו לראות את השני יושב ולומד, ואז מתגלה קלונו ברבים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה טבע של עם הארץ, שאינו יכול לראות בשום פנים ואפן שאחר יושב ולומד, והוא מקרח להפריע לו באיזה ענין, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פסחים ט:): כל העוסק בתורה לפני עם הארץ, כאלו בועל ארוסתו בפניו, כי כל-כף כואב לעם הארץ כשרואה את חברו לומד, והוא אינו לומד, עד שאינו יכול לסבל אותו כלל. ובאמת מי מפריע לו ללמד? העזות פנים שבו אינה נותנת לו ללמד, ואינה גורמת לו להתבייש מהולתו, כי באמת כל אחד ואחד יכול ללמד תורה, כי כתר תורה מנח בקרן זוית, ויכולין כלם לזכות בו, וכל מי שרוצה ללמד — בוא וילמד, אבל למעשה לא תמצא תורה אלא במי שיש לו דרך ארץ. כי הבושה והדרך ארץ מושכים אותו אל התורה, לא-כן מי שהוא עו פנים הוא רחוק לגמרי מהתורה, ואף מפריע לאחרים ללמד, ואין יכולים לסבל אותו כלל, וכך חי במרירות גדולה, וממרמר תמיד על כלם, ואינו יכול לסבל אפלו את עצמו. ולכן צריכים לעבד הרבה על מדת הדרך ארץ, וכל דבר שעושים יתנהגו בנעם הליכות,

וְכַל דְּבוּר שֶׁמְדַבְּרִים עִם הַזֵּוּלָה יִהְיֶה בְּכַבּוּד גָּדוֹל, וְהַלְמוּד שְׁלוֹמֵי דִּמְיוֹת יִהְיֶה בְּעֵדִינּוֹת וּבְשִׂמְחָה, וְהַתְּפִלָּה שֶׁמְתַפְּלִילִים תִּהְיֶה לֹאט וּבְדַרְךָ אֶרֶץ גְּדוֹלָה, וְאִז כָּלֵם יֵאָהָבוּ אוֹתוֹ, וְיִהְיֶה אֱהוּב לְמַעַלָּה וּנְחַמְד לְמַטָּה, לֹא-כֵן מִי שֶׁהוּא עוֹז פָּנִים, הַתְּפִלָּה שֶׁלוֹ אֵינָה תְּפִלָּה, כִּי חוֹטֵף אֶת הַתְּפִלָּה וּמְדַבֵּר בְּאִמְצַע הַתְּפִלָּה, וְהַלְמוּד שֶׁלוֹ אֵינּוֹ לְמוֹד, כִּי כָּל רַגַע הוּא מִפְּסִיק וּמְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים, עַד שֶׁכֵּלֵל אֵינּוֹ לּוֹמֵד, וְרַק עוֹשֶׂה אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ הוּא לּוֹמֵד, וְאִף אֶחָד אֵינּוֹ רוֹצֶה לְהִתְעַסֵּק אִתּוֹ. עַל-כֵּן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂיִזְכֶּה לְקִנּוּת לְעֲצָמוֹ מִדַּת הַדַּרְךָ אֶרֶץ, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִדַּת דַּרְךָ אֶרֶץ יֵשׁ לוֹ הַכֵּל.

וּפְעַם פָּרַשׁ מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּדַרְךָ צִחוֹת אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה (בְּסֵדֶר הַקְּטָרֶת): "אִם כְּמִדְתָּהּ כְּשֶׁרָה לְחֻצְאִין", אִם יֵשׁ לְאָדָם מִדּוֹת וְדַרְךָ אֶרֶץ, אִז אֶפְלוֹ אִם לּוֹמֵד לְחֻצְאִין, שְׂאֵינּוֹ לּוֹמֵד כֹּל-כֶּף כְּמוֹ אֲחֵרִים, גַּם זֶה כֶּשֶׁר וְיִפֶּה לוֹ, כִּי מִדּוֹת טוֹבוֹת עוֹלוֹת עַל הַכֵּל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁרָאוּ בְּחוּשׁ בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ חֲסִידֵי בְּרִסְלָב, שֶׁאֵלוֹ שֶׁהִתְנַהֲגוּ בְּדַרְךָ אֶרֶץ מְאֹד גְּדוֹלָה, הָיוּ עוֹנֵן אַחַר לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הַעֲבוּדָה שֶׁלָּהֶם בְּתוֹרָה וּבְתְּפִלָּה, בְּמַצּוֹת וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים הָיָה לָהֶם חֵן אַחַר, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְתַנַּהֵג בְּדַרְךָ אֶרֶץ, הוּא מוֹשֵׁף עַל עֲצָמוֹ חֵן, לֹא-כֵן פָּרָא אָדָם, אֶפְלוֹ כְּשֶׁעוֹשֶׂה אִיזוֹ עֲבוּדָה, אֵין לָזֶה טַעַם וְרִיחַ וְהַכֵּל בְּפִרְאוֹת, שֶׁקוֹרְאִין "וּוִילְדִקֵּיט".

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁגָּדְלוּ בְּרוּסְיָה, בְּדַרְךָ כָּלֵל הָיוּ בְּעֵלֵי דַרְךָ אֶרֶץ מְאֹד גְּדוֹלִים, וְלֹא הָיָה דְבָר כְּזֶה, שֶׁאֶחָד יִקְרָא לְזוּלָתוֹ בְּלִשׁוֹן נוֹכַח: 'אַתָּה' (בְּאִידישׁ: דו), אֶלָּא 'אַתָּם' (אִיִּהֶר), וְלִכְּל אֶחָד הוֹסִיפוּ אֶת הַתֵּאָר "ר", וְדָבְרוּ מְאֹד בְּעֵדִינּוֹת, לֹא-כֵן אֵלוֹ שֶׁגָּדְלוּ בְּפוֹלְנָה, דָּבְרוּ בְּצוּרָה אַחֲרַת לְגַמְרֵי, וְאָמְרוּ לְמַבְגֵּר: 'אַתָּה' בְּלִשׁוֹן נוֹכַח, וְלֹא הָיוּ קוֹרְאִין אֲחֵרִים בְּתֵאָר "ר", וְדָבְרוּ מְאֹד חֲרִיף, וּכְשֶׁהִחֲלוּ בְּחוּרִים מְפוֹלְנָה לְהִתְקַרֵּב לְחֲסִידוֹת בְּרִסְלָב וְהִגִּיעוּ לְאוֹמֵן, הָיוּ שֵׁם מְהוּמוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי טַבַּע הַבְּחוּרִים מְפוֹלְנָה הָיָה מְאֹד פָּרָאִי, וְאֶפְלוֹ שֶׁהִכְנִיסוּ הַעֲזוֹת וְהַפְּרָאוֹת שֶׁלָּהֶם בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, אֶבֶל כָּבֵר לֹא הָיָה בְּזֶה אוֹתוֹ הַחֵן, וְהָיוּ עוֹשִׂים קוֹלוֹת

וצַעֲקוֹת לִפְנֵי תַקִּיעַת שׁוֹפָר, וְהִלְכוּ לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל וְצַעֲקוּ שָׁם,
 וּכְשֶׁחֲזְרוּ כְּבָר אַחֲרָיו אֶת הַתַּקִּיעוֹת, וְהִחֲלוּ לְרִיב לָמָּה לֹא חָפוּ לָהֶם
 וְכו', וְהִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת שְׁנוּיִים בְּמִנְהַגֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, אֲכַל אֱלוֹ שֶׁהָיוּ
 מִקְרָבִים מִזְמַן וְשִׁנּוּלְדוֹ בְּרוּסְיָה, הָיוּ עַל-פִּירֹב בְּעַלֵי דֶרֶךְ אֶרֶץ
 גְּדוּלִים, וְלֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל אֶת הַצַּעֲקוֹת וְאֶת הַפְּרָאוֹת וְהִרְעַשׂ שֶׁעָשׂוּ
 בְּקְלוּזוֹ, וּמֵאֵז הִתְחִילוּ חֲפוּכִים וְחִלּוּקֵי דַעוֹת בֵּינֵיהֶם, וְזֶה גָרַם
 אַחֲרֵיכֶן לְהִרְבֵּה צָרוֹת וּמַחֲלָקוֹת, רַחֲמֵנָּה לְצַלֵּן. וְלִכֵּן אֲשַׁרֵּי מִי
 שֶׁמְכַנֵּס בְּעַצְמוֹ לַמּוֹדֵי דֶרֶךְ אֶרֶץ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, וּמְשַׁנֵּה אֶת טִבְעוֹ
 לְגַמְרֵי, כִּי אֵצֶל רַבְּנוּ ז"ל לּוֹמְדִים רַק דֶּרֶךְ אֶרֶץ, וְכִמוֹ שֶׁפָּעַם אָמַר
 רַבְּנוּ ז"ל: אֱלוֹ הָיוּ יוֹדְעִים בְּגִי אָדָם אֶת הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁאֲנִי לוֹמֵד עִם
 אַנְשֵׁי, הָיוּ קִיסְרִין וּמְלָכִים שׁוֹלְחִים לְדַוְיָהֶם לְלַמֵּד אֶצְלֵי דֶרֶךְ אֶרֶץ,
 וְאִפְלוּ אִם לַעֲת עָמָה בִּיעֲרַת בְּאֶדָם מִדַּת הַעֲזוּזוֹת וְהַפְּרָאוֹת, אִם הוּא
 יִתְפַּלֵּל הִרְבֵּה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, שִׁיִּזְכֶּה לַעֲקֹר זֹאת מִמֶּנּוּ וְשִׁיִּתְנַהֵּג בְּדֶרֶךְ
 אֶרֶץ גְּדוּל, אֵז בְּנֹדָאֵי יִהְיֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲזוּרוֹ לְקַנּוֹת מִדַּת הַדֶּרֶךְ
 אֶרֶץ, וְיִהְיֶזְלִיחַ מֵאֵד בַּחַיִּים, אֲשַׁרֵּי לוֹ!

דְּמִיוֹנוֹת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֶׁכַּח הַדְּמִיוֹן הוֹרֵס אֶת הָאֶדָם לְגַמְרֵי, וְרַב
 רַבִּים שֶׁל הַמְּשַׁנְעִים מִשְׁתַּגְּעִים רַק מִחֲמַת דְּמִיוֹנוֹת, שֶׁמְדַמִּים לַעֲצָמָם
 כְּאֱלוֹ הַשְּׁנֵי רוּצָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם רַע, וְכֵאלוֹ בְּגִי אָדָם רוֹדְפִים אוֹתָם,
 וְהַכֵּל דְּמִיוֹן גְּדוּל, כִּי אֵין אֶף אֶחָד חוֹשֵׁב מֵהֶם כָּלֵל, וְאִם אֵין אָדָם
 עוֹקֵר מֵעַצְמוֹ דְּמִיוֹנוֹת אֱלוֹ כְּשֶׁהוּא עֹדֵין צַעִיר, הַרְחַמְנוּת גְּדוּלָּה עֲלָיו
 אַחֲרֵיכֶן, כִּי הַדְּמִיוֹן הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי תַמִּיד מְדַבֵּה לַעֲצָמוֹ כְּאֱלוֹ
 הַהוּא מִתְבַּוֵּן לְהַצִּיק לוֹ, וְכֵאלוֹ הַהוּא רוּצָה רַק אֶת הָרַע שְׁלוֹ, וְכֶךָ
 הוּא נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל אַחֲרִים כָּלֵל, וְהַכֵּל
 מִחֲמַת דְּמִיוֹן, שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא רוּצָה לְנַקֵּם בּוֹ, וְאֵי אֶפְשָׁר לַעֲקֹר

מדה רעה זו של דמיונות מעצמו, אלא על-ידי שיתערב עם בנאי-אדם, שתמיד יהיה מערב בין הבריות, כי ברגע שאדם מערב בין הבריות, אין לו זמן לחיות בדמיונות, כי הוא תמיד עסוק עם אחרים, פעם עם זה ופעם עם זה, ואין לו זמן לדמיון לעצמו על אף אחד, לא-כן כשאדם מפריד את עצמו מבנאי-אדם, ולא מתאים לו לשבת יחד עם אנשים, זה כבר תוצאה של דמיונות, כי הוא מדמיון שכלם מסתכלים עליו, וכלם שונאים אותו, וככל שהוא בודל עצמו מבנאי-אדם, ואינו רוצה שיכות עמהם, כך נכנסים בו יותר דמיונות, עד שיכול לדמות לעצמו שרואה בחוש, שכלם רוצים לנקם בו, ואם אחד רק מזיו לו את השלחן או הפסא, נכנס בו דמיון שרוצים לצער אותו, וכן בכל דבר, והאדם הזה חי חיים מרוים מאד, רחמנא לצלן. ולכן צריכין לעבד חזק לעקר מעצמו כל מיני דמיונות ולהתערב עם בני אדם, ואז יזכה לחיות חיים טובים עם כלם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכח הדמיון הוא מחלה, שבה כלולות כל הפחולות, וכל הפחולות והחלאים רעים באים רק מדמיונות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי שבת, פרק י"ד, הלכה ג'): "הסיר ה' ממך כל חלי" (דברים ז, ט) — זה הרעיון; הינו הרעיונות והדמיונות של הכל שנכנסים תמיד בבני אדם, כי מיד כשאנו מרגיש טוב מתחיל לחשב — אולי יש לי מחלה זו, רחמנא לצלן, אולי אני סובל ממחלה זו, ה' ישמר, וכן נכנס מדמיון אל דמיון, עד שזה הורס אותו לגמרי, ולכן צריכים להוציא את האדם מהדמיון, ואיך? על-ידי שעוזרים לו להתערב בין בני אדם ולהתאחד עמהם ולדבר עמהם, ולא נותנים לו להפריד עצמו ולהיות איש מבדד, ואז כשאדם מתערב עם כלם, ממילא יצא מהדמיון, כי יראה בעיניו שאין אף אחד מבקש רעתו, וכלם אוהבים אותו, וזו מצוה מאד גדולה לעזר לבני אדם לצאת מדמיונות, כי אחרת האדם עלול לאבד עצמו לדעת, רחמנא לצלן, כי דמיון אחד מכניס בו דמיון שני, ושני ושלישי, וכך הולך מדמיון לדמיון, עד שנקמה לו, שכל העולם רודפים אותו, וכלם שונאים

אותו, ומה כָּכר שׁוּיִם הַחַיִּים שְׁלוֹ, וְחוֹשֵׁב אִיךָ לַעֲשׂוֹת קֶזֶן לַחַיִּים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְלִכְּן זֹהֵי מַצְוָה גְּדוּלָּה מְאֹד לְהוֹצִיא בֶּן אָדָם מִן הַדְּמִיוֹנוֹת, וְלִדְבַר עַל לְבוֹ שִׁיחָה מְעַרֵּב בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וְאִזּוֹ נִרְגָּשׁ טַעַם אַחַר בְּכָל הַחַיִּים שְׁלוֹ.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש ג"י, שֶׁרַבְּנוּ ו"ל אֹמֵר (לְקוּשֵׁי מוהֲרָ"ן, חֵלֶק א', סִמָּן כה), שֶׁעַל־יְדֵי גְּדֻלַּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מִכְּבֻטָּלִים אֶת הַדְּמִיוֹנוֹת, כִּי כִשְׁאָדָם מִכְּנִיס בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאֹת בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְכַתוּב כָּל עֲלָמִין, וְהַפֶּל אֱלֻקוֹת גָּמוּר, בְּזֶה שׁוֹבֵר אֶת הַדְּמִיוֹן לְגַמְרֵי, וּבִשְׂבִיל זֶה אֹמְרִים בַּתְּפִלָּה פְּסוּקֵי "הוֹדוּ" תְּכַף־וּמְיָד אַחַר אַמִּירַת הַקְּרִבָּנוֹת, כִּי פְּסוּקֵי "הוֹדוּ", הֵם לְקַט פְּסוּקִים הַמְּדַבְּרִים מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּכְשֶׁאֲנַחֲנוּ רוֹצִים לַעֲלוֹת מֵעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה אֶל עוֹלָם הַיְצִירָה, הֵינּוּ מְאִמִּירַת הַקְּרִבָּנוֹת, שֶׁשָּׁם עוֹסְקִים בְּבִהְמִיּוֹת, שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה כַּח הַדְּמִיוֹן, כִּי עַקֵּר הַדְּמִיוֹן הוּא אֲצֵל בְּהֵמוֹת, אֶל עוֹלָם הַיְצִירָה שֶׁהוּא עוֹלָם הַמְּלֻאָכִים, שֶׁאֹמְרִים שִׁירָה וְזִמְרָה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְאֵין אֲנַחֲנוּ רוֹצִים שִׁיתְּגַבֵּר עָלֵינוּ כַּח הַדְּמִיוֹן, אֹמְרִים אִזּוֹ פְּסוּקֵי "הוֹדוּ", הַמְּדַבְּרִים מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הַמְּשַׁבֵּרַת אֶת כָּל הַדְּמִיוֹנוֹת, כִּי תְּכַף־וּמְיָד שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֶמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם, נִתְבְּטָלִים כָּל הַדְּמִיוֹנוֹת לְגַמְרֵי, וְלִכְּן אֲשֶׁרֵי הָאָדָם שֶׁשׁוֹבֵר אֶת הַדְּמִיוֹנוֹת שְׁלוֹ, וּמִכְּנִיס בְּעַצְמוֹ תְּמִיד רַק אֶת הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְיִודַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאֹת בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְתְּמִיד מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כִּי אִזּוֹ יֵצֵא מִהַדְּמִיוֹנוֹת שְׁלוֹ, וַיִּהְיֶה הַכִּי מְאֹשֵׁר בַּחַיִּים.

דעת

מוהֲרָא"ש ג"י אָמַר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם הָעֶקֶר מֵה שְׁאָדָם צָרִיךְ לְנֹכַח אֵלָיו הוּא דַעַת, כִּי אִם יֵשׁ לוֹ דַעַת — יֵשׁ לוֹ הַפֶּל, וְכַמוֹ

שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (נְדָרִים מ.א.): דָּדָא בֵּיהּ פְּלֵא בֵּיהּ, דְּלֵא דָא בֵּיהּ — מַה בֵּיהּ? מִי שְׂיֵשׁ לוֹ דַּעַת יֵשׁ לוֹ הַכֵּל, מִי שְׂאִין לוֹ דַּעַת, מַה יֵּשׁ לוֹ? ! כִּי כְּשֵׁשׁ לְאָדָם דַּעַת, הוּא יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרָע, בֵּין חַיִּים לְמוֹת, וְיָכוֹל לְבַחֵר בְּטוֹב וּבַחַיִּים, אֲבָל בְּלֵי דַּעַת, כָּל הַדְרָכִים נִדְמִים לְפָנָיו כְּמִשׁוֹר, וְאִינוּ יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּינֵיהֶם כָּלֵל, וְכִמוּ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (ירושלמי ברכות, פָּרָק ה', הַלְכָה ב'): לְמָה תִּקְנוּ הַבְּדֵלָה בְּכַרְפַּת חוּגֵן הַדַּעַת? אֲלֵא אִם אֵין דַּעַת — הַבְּדֵלָה מִזֵּין? ! שְׁבַלֵי דַּעַת אֵי אֲפָשֶׁר לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרָע. וְלָכֵן אָמַר רַבְנֵי ו"ל (שיחות-הַר"ן, סִימָן צ"ז): כְּשֵׁשׁ בַּר דַּעַת בְּעִיר, יֵשׁ מַחְלָקָת, אֲבָל אִם אֵין בַּר דַּעַת בְּעִיר, אֵין מַחְלָקָת, עֵין שָׁם; וְלִכְאוּרָה צְרִיכִין לְהַבִּין — לְפִי הַשָּׂבַע הִיזָה צְרִיף לְהִיּוֹת הַהַפּוּף, כְּשֵׁשׁ בַּר דַּעַת, לֹא הֵימָתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת מַחְלָקָת, כִּי עַל-יַדֵּי הַתְּגַלּוֹת הַדַּעַת הֵימָתָה צְרִיכָה כָּל הַמַּחְלָקָת לְהַתְּבַטֵּל, אֲבָל הָעֵנִין הוּא, שְׂתַּכְּרָ-וּמֵיֵד שְׂמַתְגַּלָּה הַבַּר דַּעַת, הָרִי יֵשׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׂעֵדִין לֹא זָכוּ לְדַעַת, וְכַלְפֵי הַבַּר-דַּעַת הֵם נִרְאִים כְּטַפְּשִׁים, וְלָכֵן תַּכְּרָ-וּמֵיֵד מִתְּחִילָה מַדַּת הַקִּנְיָא לְבַעַר בָּהֶם — לְמָה הַהוּא נִקְרָא בַּר דַּעַת וְהֵם לֹא? ! וּמַמַּדַּת הַקִּנְיָא כְּכַר בָּאָה כָּל הַמַּחְלָקָת, וְכִמוּ הַמַּחְלָקָת הַרְאֵשׁוּנָה שְׂבַתְוָרָה בֵּין קִזְן לְהַבֵּל, שְׂקִינ קִנְיָא בְּהַבֵּל וּבְקַרְבָּנוּ וְחַלַּק עֲלָיו עַד שְׂתַּהַרְגוּ, וְלָכֵן כָּל זְמַן שְׂאִין בַּר דַּעַת בְּעִיר, אֲזִי אֵין אֲנָשִׁים יוֹדְעִים לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרָע, וְאֵין מַחְלָקָת, כִּי כָּלֵם אוֹמְרִים שְׂהַכֵּל בְּסִדְרָ, וְאִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, אֲבָל תַּכְּרָ-וּמֵיֵד כְּשֵׂבָא אֵינָה בַּר דַּעַת, מִתְּחִילִים בְּגִי-אָדָם לְרֵאוֹת שְׂיֵשׁ טַפְּשִׁים וְכִסְיִלִּים שְׂאִין לָהֶם דַּעַת, וְכַף מִתְּחִילָה הַקִּנְיָא וְהַמַּחְלָקָת, וְלֹא דֵי שְׂחוּלְקִים עַל הַבַּר דַּעַת, אֲלֵא מְאַשְׁמִים אוֹתוֹ, שְׂהוּא גֵרָם אֵת כָּל הַמַּחְלֻקוֹת, וְאוֹמְרִים לוֹ: לְמָה בָּאת לַעֲשׂוֹת אֲצִלָּנוּ מַחְלָקָת, הַכֵּל הִיזָה כְּשׁוּרָה לְפָנֵי כֵן, וְאַתָּה גִרְמַת אֵת כָּל הַמַּחְלָקָת, וְעַל-יַדֵּי-זֶה בְּגִי-אָדָם מִתְּרַחֲקִים מִמֶּנּוּ. וּבְאֵמַת אֵין טַפְּשׁוֹת גְּדוּלָה מִזֵּו, כִּי הָרִי הוּא מְגַלָּה לָךְ אֵת הַדַּעַת וְהַשְּׂכָל מַה שְּׁלֹא יוֹדְעַת עַד עַכְשָׁו, וְלְמָה לֹא תִפִּיר לוֹ טוֹבָה, וְתִקְבֵּל מִמֶּנּוּ אֵת הַדַּעַת, וְאִז גַּם אַתָּה תַּחֲיָה חַיִּים טוֹבִים כְּמַהוּ. אֲבָל בְּגִי-אָדָם הֵם טַפְּשִׁים, וּמִחֲמַת זֶה נִשְׁאָרִים בְּחַשְׁף, בְּבַחֲבִינַת (קַהֲלַת ב, י"ד): "וְהַכִּסִּיל בְּחַשְׁף הוֹלֵף", הַכִּסִּיל מִחֲמַת שְׂאִין לוֹ דַּעַת, אִינוּ יָכוֹל לְהַבְחִין בֵּין טוֹב

לרע, ועל־ידי־זה נשאר בתוך החשף שלו, ורחמנות גדולה עליו מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהפתח של הדעת הוא הדבור, לדבר הרבה דבורים אל השם ותברך בתפלה ובהתבודדות, כי שני דברים אלו תלויין זה בזה, וכמו שאומרים בתפלה: "הדעה והדבור לחי העולמים", כי כל מה שפודין את הדבור והתפלה מן הגלות, כן זוכין להתגלות הדעת. וכמבאר בכתבי האר"ל (שער יציאת מצרים), שעקר גלות מצרים היתה גלות הדבור והדעת, שמחמת שעדין לא זכו לדבר אל הקדוש־ברוך־הוא פראוי, לכן היתה הדעת שלהם בגלות, בחינת מצרים — מצר גם, הינו סתימת המחין והדעת, וסבלו מזה מה שסבלו, אבל כשבא משה רבנו, שהוא היה הדעת של כלל ישראל, והאיר בהם עבודת התפלה, שיצעקו ויתפללו רק אל השם ותברך לבד, על־ידי־זה נגאלו הדבור והדעת שלהם מן הגלות, ויצאו לחרות עולם, שזהו ענין פסח — פה־סח, שהפה התחיל לשיח ולדבר אל הקדוש־ברוך־הוא, וכן הוא אצל כל אחד ואחד, שהדעת שלו בגלות מחמת שהפה שלו סגור, ואינו מדבר אל השם ותברך, אבל תכף־ומיד כשאדם זוכה להתקרב אל הצדיק האמת, שהוא בחינת משה רבנו, ומתחיל לציית לעצותיו הקדושות, ובפרט עצת התפלה וההתבודדות, שמרגיל עצמו לפרש כל שיחתו לפניו ותברך בכל יום ויום בתמימות ובפשיטות גמורה, על־ידי־זה לאט לאט מוציא את דעתו מן הגלות, ומתחיל לקבל דעת גדולה בעבודת השם ותברך, עד שעולה ומתדבק בו ותברך בדבקות אמתית, ונקלל בו ותברך לגמרי, כי רק לדעת את ה' נקרא דעת אמתית, וכמו שכתוב (דברים ד, לה): "אתה הראת לדעת כי הו' הוא האלהים, אין עוד מלבדו", אשרי הזוכה לדעת כזו.

והיה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שיש עוד סגלה לזכות לדעת ולשכל גדול בעבודת השם ותברך, והוא — לעשות טובות לבני־אדם, כי זה ברור, שמי שרגיל לעשות טובות לבני אדם, הוא מקבל חזרה הרבה רעות, ואף־על־פי שזה דבר פגוד השכל, למה כן־אדם שקבל ממך טובה יחזיר לך רעה, אבל כף היא המציאות,

ועל זה אמר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות דעת, סימן לג): מי שמשלים לו רעה תחת טובה, הקדוש-ברוך-הוא מרחם עליו ונותן לו שכל גדול בעבודת הבורא. נמצא, שעל-ידי שאדם רגיל לעשות טובות לאחרים, הוא מקבל חזרה דעת ושכל גדול בעבודת השם, כי דיקא על-ידי שבגיי-אדם אלו מחזירים לו רעות, נשבר לבו לגמרי, והוא בורח בכל פעם אליו יתברך בלב נשבר ונדכא, וזה בעצמו מכניס בו דעת ושכל גדול בעבודת ה', ומעלתו גדולה מאד בשמים.

ומוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שמה שזכה לחבר כל-כף הרבה ספרים קדושים, ושותקבלו כל-כף בתפוצות ישראל, הוא רק בזכות כל אלו הרעות שקבל חזרה מבגיי-אדם שעשה להם טובות, וזה אשר הועיל לו בכל ענין, אשרי מי שזוכה להפיר טובה אל הצדיק שעשה לו טובה, ולא לשבח את זה כל ימי חייו.

הכּאה

מוהרא"ש נ"י אמר: מי שמכה את חברו בזה מראש שישי לו טבע של חיה רעה, רחמנא לצלן, כי סתם בן אדם אינו מכה את זולתו. וכבר אמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין נח): המגביה ידו על חברו אף-על-פי שלא הכהו — נקרא רשע; כי זו רשעות גדולה להכות בן אדם, ומי שעושה כן, סימן שהוא חולה על עצביו, כי אחרת לא היה מכה את זולתו, כי ממה נפשך, אם הלה עשה לו עולה, יכולים להתפשר ולבוא אל גוף שלישי שיעשה שלום ביניהם, ואם הלה עשה לו גנך, אזי יפסק לו לשלם את הגנך, אבל לטל הדין בידו ולהכות את זולתו, זה סימן שהוא סובל על עצביו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל אלו המכים את זולתם, זו מחלה חמורה שקשה מאד לצאת ממנה, כי אם מרגיל עצמו להכות את

הזולת, לְבִסּוּף יָכָה אֶת אֶשְׁתּוֹ, וְאִם יָכָה אֶת אֶשְׁתּוֹ, לְבִסּוּף אֶשְׁתּוֹ תִּבְרַח מִמֶּנּוּ, וְהוּא יִסֵּים בְּבֵית-הַסֵּהר, רַחֲמָנָא לְצַלָן, וְזֶה בְּרוּר כְּשֶׁמֶשׁ. וְאֵת זֹאת רְאִיתִי בְּמוֹ עֵינַי, כִּי כָּל אֱלוֹ הַבְּחוּרִים שֶׁהָכּוּ אֶחָד אֶת הַשְּׂנִי כְּשֶׁהָיוּ צְעִירִים, וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְשַׁלֵּט עַל יְדֵיהֶם, לְבִסּוּף כְּשֶׁהִתְחַתְּנוּ הָכּוּ גַם אֶת נְשׂוֹתֵיהֶם, אֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה הוּא מְנַהֵג כְּוֹתִים, וְכְמוּבָא בְּשַׁלְחַן עֲרוּף (אָבֹן הַעֲזָרָה, סִימָן קַנְד, סַעִיף ג'): אִישׁ הַמִּכָּה אֶשְׁתּוֹ, עֲבָרָה הִיא בְּיָדוֹ וְכוּ', כִּי אֵינוֹ מִדֶּרֶךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכּוֹת נְשׂוֹתֵיהֶם, וּמַעֲשֵׂה כְּוֹתִים הוּא וְכוּ', עֵינַי שָׁם; כִּי אֲצַל גּוֹי הַיְּדִים מִפְּקָרוֹת, וּמִכָּה אֶת כָּל עוֹבֵר וְשׁוֹב, וּלְבִסּוּף הוּא מְסִים בְּבֵית הַסֵּהר, אֲבָל הַיְּהוּדִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד בְּיָדָיו: לִתֵּן צְדָקָה וְלַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, אֲבָל לֹא לְהַכּוֹת, וְאִם מִכָּה אֶת זוּלָתוֹ, בְּזֶה מְגַלֵּה שֶׁהוּא חוֹלָה נַפְשׁ, וְסוּבָל עַל הַעֲצָבִים.

וּסְפַר מוהֲרָא"ש נ"י, שְׁמוֹהֲרַ"ת ז"ל הִזָּה אוֹמֵר: "כְּשֶׁשְּׂנִי סֹבְלִים בְּרַחוּב מַכִּים זֶה אֶת זֶה, דוֹקֵר לִי בְּצַדִּידִים", הֵינּוּ שְׂכּוֹאֵב לּוֹ מְאֹד אֶפְלוּ כְּשֶׁשְּׂנִי יְהוּדִים פְּשוּטִים מַכִּים זֶה אֶת זֶה, כִּי הוּא מְרַגֵּשׁ אֶת הַכָּאֵב מִמֶּשׁ, וְקָשָׁה מְאֹד לְרְאוֹת אִיךָ שְׂשֻׁנֵי יְהוּדִים מַכִּים זֶה אֶת זֶה, וְהִיא מִדַּת הַרְצִיחָה הַשְּׂיִכָּת רַק לְאֲמוֹת הָעוֹלָם וְלֹא לְעַם יִשְׂרָאֵל. עַם כָּל זֹאת אָמַר מוהֲרָא"ש נ"י: כְּשֶׁאֶחָד בֶּן מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּיָדָיו, וּמִכָּה אֶת הַשְּׂנִי, צָרִיכִים לְתַת לוֹ חֲזָרָה כְּמִדַּתוֹ, שְׁלֹא יוּכַל אַחֲר־כֵּן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּיָדָיו. כִּי מִי שֶׁמִּתִּיר אֶת יָדָיו לְהַכּוֹת אֶת זוּלָתוֹ, הוּא רוֹצֵחַ, וְסוּבָל עַל הַעֲצָבִים שְׁלוֹ, וְהוּא חוֹלָה בְּחֵלִי נַפְשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלָן, וְרַבְּנּוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק א', סִימָן א'), שֶׁלְמִשְׁגָּע צָרִיכִין מְקָלוֹת, וְעַל-כֵּן מִי שֶׁמְגַבִּיהַ יָדָיו עַל חֲבֵרוֹ צָרִיכִים לְהַזְהִירוֹ לְהַפְסִיק, וְאִם אֵינוֹ מַצִּיחַ וּמְקַשֵּׁף לְהַכּוֹת, צָרִיכִים לְהַחֲזִיר כְּמִדַּתוֹ בְּאִפְסָן שְׂיַדַע שְׂאִין מְגַבִּיהֵם יָדָיו עַל אַחַר, אֲשֶׁרִי הַקּוֹנֵה לַעֲצָמוֹ מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאִף פַּעַם אֵינוֹ מְרִים יָדוֹ עַל זוּלָתוֹ.

הוֹדָאָה

מוהר"א ש"נ"י אָמַר, שְׁצַרִּיכִין לְהוֹדוֹת לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁהוּא גּוֹמֵל עִמָּנוּ בְּכָל עֵת וְרַגַע, הֵן הַטּוֹבוֹת הַיְדוּעוֹת לָנוּ, וְהֵן הַטּוֹבוֹת שֶׁאֵינָן יְדוּעוֹת לָנוּ, כִּי כְמוֹ שֶׁיֵּשׁ הֶרְבֵּה טּוֹבוֹת נוֹרְאוֹת שֶׁהָאָדָם רוֹאֶה בְּכָל עֵת וּבְכָל רֵגַע שֶׁנַּעֲשׂוֹת עִמּוֹ, כְּמוֹ-כֵן יֵשׁ טּוֹבוֹת נִסְתָּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּכָל עֵת וְרַגַע, וְכְמוֹ שֶׁפָּרָשׁוּ הַצַּדִּיקִים אֶת הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קלו, ד): "לְעוֹשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוֹ", כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, הֵינּוּ שֶׁיֵּשׁ נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁרַק הוּא 'לְבָדוֹ' יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ מִהֵן, וְעַל כֵּן אֱלוֹהֵי צָרִיךְ הָאָדָם לְהוֹדוֹת לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְאֵן הָאָדָם מְשַׁתְּעֵשֶׂע בְּשַׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וְיִדְבָּרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ב'), שֶׁתּוֹדָה וְהוֹדָאָה הֵן שַׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וְיֵמֵי שְׁמִרָתוֹ עִצְמוֹ לְהַשִּׁיחַ לְכַבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִפְתָח תָּמִיד עִם דְּבוּרֵי תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, הֵן עַל הַטּוֹבוֹת הַנִּגְלוֹת וְהֵן עַל הַטּוֹבוֹת הַנִּסְתָּרוֹת, שְׂאוֹמֵר: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מוֹדֶה וּמְשַׁבַּח לָךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת וְעַל כָּל הַחֲסֵד חֲנֻם שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי בְּכָל עֵת", בְּדְבוּרֵים אֱלוֹהִים יָכוֹל לְהִרְגִישׁ מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא מִמֶּשׁ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֵב לְבוֹ לְבַקֵּשׁ אֶת כָּל הַצְּטוּרְכוֹתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָבוֹא לְיַד דְּבַקוֹת גְּדוֹלָה.

וְאָמַר מוֹהַר"א ש"נ"י, שְׁלֹפֵי זֶה יוֹבֵן טַעַם מֵתָק לְמַה בְּסִפּוֹר תְּהִלִּים בְּפְסוּקֵי הוֹדָאָה, כְּמוֹ בְּמִזְמוֹר קל"ו, וְכֵן בְּפְסוּקֵי הַלֵּל (מִזְמוֹר קיח), יֵשׁ הַפְּסֵק וְרוּחַ בֵּין תְּבוֹת "הוֹדוֹ לֵה' כִּי טוֹב", לְתַבּוֹת "כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ", וְכְמוֹ שֶׁמְדַפֵּס בְּכָל הַסְּדוּרִים עִם רוּחַ גְּדוֹל, מַה הַעֲנִין בְּזֶה? אִף זֶה מִחֲמַת שֶׁיֵּשׁ הֶרְבֵּה טּוֹבוֹת וְנִסִּים נִסְתָּרִים שֶׁנַּעֲשִׂים עִם הָאָדָם בְּכָל עֵת, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְפָרְטֵם בְּפֶה, וְהֵן נִשְׁאָרִים בְּכַחֲנִית גַּעֲלָם וְנִסְתָּר, וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ הַהַפְּסֵק וְהַרוּחַ הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ בְּאִמְצַע הַפְּסוּק, כִּי בְּתוֹךְ הַרוּחַ הַזֶּה נִכְלָלוֹת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֵלוּ, וְהֵבֵן.

התמדה

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר הצלחת האדם בלמוד התורה ובעבודת השם יתברך, ובפרט בשנות הבחורות, היא מדת ההתמדה, כפי שאדם זוכה להכניס בעצמו מדת ההתמדה כשהוא בחור, כך ימשיך כל החיים שלו, ויזכה להתמיד בתורה ובתפילה ובעבודת השם יתברך, אפלו כשהוא אביר, ויש לו אשה ובנים, כי אף-על-פי שיהיו לו טרדות ובלבולים, אף-על-פי-כן לא יפריע לו ללמוד התורה ולעבודת השם יתברך, כי כבר נחקקה בדמיו התמדת התורה והעבודה, עד שאי אפשר לו להפרד ממנה כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשאדם זוכה להתמיד בתורה, אזי בנקל יכול לטיל בכל התורה כלה עוד בשנות בחרותו, ועוד לפני התחנה יכול לגמר את כל הש"ס בבלי וירושלמי ותוספתא, וכל המדרשים וספרי הזוהר והתקונים וכו', ולא ירגיש אפלו שעברו כל השנים האלו במהירות כל-כך, מחמת גדל התמדתו בתורה, ואז כשיבוא לעמד תחת החפה, יחיה את עצמו מאד, שברוף השם זכה למלא עצמו במדה גדושה עם כל דברי התורה הקדושה, ולא יהיה לו במה להתבייש אפלו מפני לומדים הכי גדולים.

ועצם התמדתו של מוהרא"ש נ"י בתורה הקדושה עוד מאז היותו בחור מפרסם לכל, כי תמיד היה עקשן גדול מאד על מדת ההתמדה. וספר, שהרבה פעמים העמיד את עצמו על מרצפת אחת לפני העמוד, והדליק נר, ואמר שעד שלא יכבה הנר, לא יזוז מהמרצפת הזו, ללמד ולגרס הלמוד שהיה עוסק בו אז, ופעמים אחרות התעקש בהתמדת למוד ח"י פרקים משניות, וגם-כן עמד על מרצפת אחת, ואמר שלא יזוז משם עד שיגמר כל הח"י פרקים, ובדרך זו זכה לעבר ולטיל בכל התורה כלה גם כשהיה בחור צעיר, ועל-ידי-זה זכה למה שזכה.

ופעם שאל מוהרא"ש נ"י את אנשי שלומנו: אתם יודעים מה הגדר של התמדת התורה? בשעה שאדם לומד לא יגביה עיניו מהספר כלל, יהיה מה שיהיה, ואפילו שיפלו פגזים בחוץ, לא יהיה אכפת לו, וימשיך בלמודו, וכלשוננו הקדוש של הרבי רבי אלימלך מלידענסק זי"ע בצעטיל קטן שלו (אות י'): "לא יזוו מהספר שלומד בו אפילו שעה אחת בכל פעם שישב עצמו ללמד", וספר שכן היה אצלו פעם, כשלימד בשיבתו של הגאון הקדוש רבי משה פינשטיין זצ"ל, וישב בבית-המדרש והיה לומד גמרא, וקבל על עצמו לגמר אז מספר מסים של דפים, ופתאם שמע את האזעקה של מכבי האש בתוך בנין הישיבה, וכל האנשים עמדו ויצאו בזריזות לרחוב, כמו שנהוג, אבל מוהרא"ש נ"י כבר קבל על עצמו שלא יזוו ממקומו עד שיגמר את מספר הדפים, וכך קיים, שלא יזו מקומו ונשארו לבד בבית-המדרש, והאזעקה צלצלה בעצמה רבה, וכלם יצאו, והוא לא יצא ממקומו עד שגמר את הלמוד שקבל על עצמו, וישיצא בחוץ ראה שבאמת נשרף חלק גדול מהבנין, אבל בחסד השם יתברך לא הגיע אליו כלל, כל-כך גדלה עקשנותו, שלא היה מפסיק מהלמוד שקבל על עצמו יהיה מה שיהיה ויהיה איך שיהיה.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י, שכשהיה בחור, למד פעם גמרא בחשק עצום בבית-המדרש של חסידי בעלזא, ואיש זקן היה יושב בפנה אחת של בית-המדרש, והסתכל כל הזמן על מוהרא"ש נ"י, איך שהוא יושב ולומד בחשק ובהתמדה עצומה, ופתאם ראה מוהרא"ש נ"י, שעניי הזקן זולגות דמעות בלי שעור, וממש בוכה מאן הפוגות, והבין מוהרא"ש נ"י, שהאיש הזקן הזה נכנסה בו התעוררות גדולה וחרטה עצומה למה בלה את כל השנים שלו בלי פלוג, כי היה יכול לבלות ימיו הצעירים בהתמדת התורה, והבין מוהרא"ש נ"י מתנועת הזקן, איך שהסתכל עליו ונהנה מהתמדתו, שזה הכניס בו הרהור חשובה אמתי. וסיים מוהרא"ש נ"י, שאז נתקומו אצלו דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן יט), שעל-ידי הסתכלות לבד על איש פשר, מקבלים הרהור חשובה, עין שם; כי

מתחילים להתחרט על כל העונות שלו, אפלו שלא מדברים עמו כלל.

ופעם דבר מוהרא"ש נ"י שיחה נפלאה עם בחורי הישיבה, ועורר אותם על התמדת הלמוד, וענה ואמר להם: הגה בודאי אתם אוהבים לאכל ממתקים: ופלים ושוקולד, ספריה וגלידה וכו', ובאמת אף אחד לא אומר לכם לא לאכל, כי אם מברכים ברכה בכונה על האכל, ומכונים כדי שיהיה לכם כח ללמד אחר-כך, אין בזה שום חסרון כלל, אבל תזכרו שגם מזמורי התהלים ופרקי המשניות שתאכלו ותשתו אחר-כך אכילה רוחנית, גם כן יהיה עם אותו חשק ועם אותה התלהבות כמו שאכלתם את הממתקים, ואדרבה מגדל אהבתכם לממתקים, תקחו מסר איך שצריכים גם ללמד עם חשק בזה. וכמו שאמר פעם רבנו ו"ל (שיחות-הר"ן, סימן כג): אשרי מי שזוכה לאכל כמה פרקים משניות ולשתות אחר-כך איזה קפיטלך תהלים וכו', כי כמו שאדם צריך לאכל בגשמיות, כך צריך לאכל ברוחניות, וכך היה מוהרא"ש נ"י תמיד מכניס התמדה עצומה בכל הבחורים והתלמידים שלו, עד שכל אלו שזכו לצאת אותו באמת, נעשו חדושים גדולים ותלמידי חכמים אמתיים, אשרי הזוכה להתמיד תמיד בתורה הקדושה.

התקרבות לצדיק

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר התקרבות לצדיק צריך להיות לבוא אל הצדיק ולבטל דעתו אל הצדיק, שיבין שהדעת והשכל שלו פגומים וחסרים, ורוצה לבוא אל הצדיק, כדי לקבל מפגו שכל חדש, וכמו שאמר פעם מוהרנ"ת ו"ל, שפשוטה להתקרב אל רבנו ו"ל, עקר הצלחתו היתה, מחמת שהשליך השכל שלו לגמרי, וכל

דבור ששמע מרבנו ז"ל ה"ה עוד חתיכת שכל ועוד חתיכת שכל, עד שקבל מח ודעת אחרת לגמרי, וכן הוא אצל כל אחד שרוצה לקבל התעוררות והדרכה מהצדיק, שמכרח לסלק את השכל שלו לגמרי, ולצית לכל דברי הצדיק כי הוא זה, ואז יזכה לקבל מח ונשמה אחרת לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש טעות גדולה אצל הרבה בני-אדם, כשזוכה להתקרב אל איזה צדיק, הוא רוצה שהצדיק יכונן את הדעת שלו לדעתו, הינו שרוצה שהצדיק יסכים לעניניו ולדבריו ולשכל שלו, ויבזה נדמה לו שהוא מקרב אל הצדיק, וכן כשבא לשאל עצה, בפנימיות שכלו הוא רוצה שהצדיק יסכים לעצתו, אבל כששומע שהצדיק הולך לכוון אחר, ואומר דברים שאינם מתקבלים על שכלו, ואינו מבין אותם, אזי אינו מקבל דבריו. נמצא, שאין זו התקרבות כלל, כי האדם צריך לסלק את דעתו לגמרי בבואו אל הצדיק, ולא לבקש שייתאים הצדיק את דעתו אליו.

והלביש מוהרא"ש נ"י את ענין זה בתוך דברי רש"י הקדוש על הפסוק (בראשית כח, יא): "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", התחילו האבנים מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי גיח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי גיח, מיד עשאן הקדוש-ברוך-הוא אבן אחת. ואמר מוהרא"ש נ"י, שבדבר זה מרמז הענין הנ"ל, כי כשיש תלמידים אצל הצדיק, פתאם מתחילה מחלקת, כל אחד אומר עלי גיח הצדיק את ראשו, ויכונן את הדעת שלו כמוני, ואז נעשית מחלקת גדולה, כי כל אחד רוצה שהצדיק יתנהג כפי הדעת שלו, ויש לו טענות לחברו: למה אתה מטעה את הצדיק וגורם לו חלישות הדעת ובלבולים, כי אם ה"ה הצדיק עושה כמו הדעת שלי ה"ה מצליח, וכך יש תמיד מחלקת, וזה סימן שאין ההתקרבות שלהם עם אמת, כי כשכלם מתאחדים בדעת אחת, ומבטלים עצמם להצדיק, אזי הצדיק יש לו מקום להניח שם את ראשו, וכלם מקבלים ממנו אור גדול.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבדבר זה רואים בכלליות ובפרטיות

ובפרטי פרטיות; בכלליות רואים את זה אצל ציון רבנו ו"ל, כי בשנים האחרונות שנעשה הגבול פתוח, ויכולים לנסע אל ציון רבנו ו"ל, פתאם כל אחד סוּחב את הציון לכוון שלו, כאלו הוא בעל-הבית על הציון, והוא בעל הבית על העיר אומן, ואין לנסע לשם רק ברשותו, ורק אם קונים פרטיסים אצלו וכו', וכל אחד לכבוד עצמו הורש, עד שנעשה ונתרבה כמות כמות, ומחלוקות גדולות בין כל אחד ואחד, ובמקום קדוש הזה שרבנו ו"ל רוצה שכלם יבואו עם דעה אחת ובאחדות גמורה, דיגא שם נעשתה מחלוקת וקטגוריה גדולה, וכל אחד אומר: עלי יניח הצדיק את ראשו, שציון רבנו ו"ל שייך רק אליו, ומחמת זה הוא גם מן השמים, שציון רבנו ו"ל הוא במדינת רוסיה, ולא בארץ ישראל, כי אם היה בארץ ישראל, אזי בודאי היתה קבוצה מיחדת של אנשים בונים אהל סביב ציון רבנו ו"ל עם מנעול, ולא נותנים רשות לאף אחד להכניס רק ברשותם, והיו המון אנשים מתרחקים מרבנו ו"ל, ולא היתה אפשרות להגיע לציון רבנו ו"ל, מה שאין בן היום, שציון רבנו ו"ל הוא במדינת רוסיה, תחת ממשלת הגויים, אזי אין אף אחד מיחס, ואף אחד אינו יכול להיות בעל הבית שמה, כי אפלו הגוי אומר לך היום, שהוא מוכר לך את המקום, מחיר הכל בטל ומבטל כדוּע, ולכן יש אפשרות לכל אחד לגשת אל ציון רבנו ו"ל ולהתפלל שם, ואף אחד אין לו שתלטנות על המקום.

ואמר מוהר"א ש"ג, שכן הוא בפרטיות בענין התקרבות אל רבנו ו"ל, שכל אחד מכון את הלמודים של רבנו ו"ל כפי הדעת שלו; זה אומר שרבנו ו"ל כון כון, וזה אומר שרבנו ו"ל כון כון, זה אומר שסדר-דרוך-הלמוד לא בדיוק כון, וזה אומר שהתבודדות ותפלה בכח לא בדיוק כון, כל אחד יש לו פרושים בדברי רבנו ו"ל כפי הדעת שלו, ובינתים שוכחים שכל דבר כתוב בספרי רבנו ו"ל מפרש, ואם שמים לב בתמימות ובפשיטות גמורה לדברי רבנו ו"ל, יכולים להבין בנקל מהי פונת רבנו ו"ל, רק בתנאי שישיש דעת עצמו לגמרי, וירצה לדעת מה שרבנו ו"ל אומר, ואז יראה שאין צריכים להגיד פרושים בסדר-דרוך-הלמוד, כי סדר-דרוך-הלמוד הוא

ללמד כסדרן בתמימות ובפשיטות גמורה, והתבודדות הוא לנבד
 אל הקדוש-ברוך-הוא בכל יום בתמימות ובפשיטות גמורה, וכן
 שאר כל עצות רבנו ז"ל, אבל הצרה היא, שכל מי שאינו יכול לקיים
 עצות רבנו ז"ל, הוא מתחיל לומר דעות, שרבנו ז"ל לא כגון כף
 אלא כף, והכל מחמת שהוא צועק: "עלי יניח צדיק את ראשו",
 שהוא רוצה שהצדיק יכון כפי דעתו, וזו לא נקראת התקרבות אל
 הצדיק כלל.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שכן נעשה בזמן האחרון בפרטי פרטיות
 גם אצל תלמידיו תלמידי "היכל-הקדוש", שכל אחד מושך לעצמו,
 זה אומר שמוהרא"ש כגון להגיד כף, וזה אומר שמוהרא"ש כגון
 להגיד כף, כאלו מוהרא"ש צריך להיות כפי הדעת שלו, עד
 שנתרבה המחלוקת בין אנשי שלומנו מאד. ואמר מוהרא"ש נ"י
 שהוא המצטער על זה יותר מן הכל, ואין עוד עגמת נפש יותר
 מזו, כי הוא אינו מכון לשום דבר, רק לגלות ולפרסם את דעת רבנו
 ז"ל בעולם, ושכל אחד יעסק כל היום בתורה ובתפלה ובמעשים
 טובים, ויפוצו מעינות החכמה חוצה, ויתקרבו עוד המון אנשים
 לדעת רבנו ז"ל, רק זו כל הפגנה שלו, ואין לו עוד פגנות אחרות,
 וממילא אי אפשר להגיד שמוהרא"ש כגון כף או כף, כי מוהרא"ש
 יש לו רק פגנה אחת — לגלות ולפרסם את אור רבנו ז"ל, שהוא
 אור האמונה בכל העולם כלו. ולכן במקום להגיד: "עלי יניח
 הצדיק את ראשו", שהצדיק התפונ לדעת שלי, העקר לבטל את
 הדעת שלו אל דעת רבנו ז"ל, וכפי שזוכה לבטל את הדעת שלו
 לרבנו ז"ל, כן תכנס בו אמונה ובטחון והשגות אלקות, ואז יזכה
 לחיות חיים טובים ונעימים באמת.

התחזקות

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעֵנֵן רַבְּנוּ ו"ל הוּא סוּד הַהִתְחַזְקוֹת, לְלַמַּד אֶת הָאָדָם אִיךָ לְהִחְזִיק מֵעֵמֶד בְּזֶה הָעוֹלָם עַל אֵף כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים וְהַמְרִירוֹת שְׁעוֹבְרִים עָלָיו, כִּי בְּלִי הַתְּחַזְקוֹת אֵי אֶפְשָׁר לְהִחְזִיק מֵעֵמֶד בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן, וְאֵף שְׁנֵדָמָה לְאָדָם שְׁעֵנֵן הַהִתְחַזְקוֹת הוּא עֵנֵן פְּשׁוּט, כִּי רַב בְּנֵי אָדָם אוֹמְרִים: "אֲנִי לֹא שְׂבוּר... אֲנִי לֹא צָרִיךְ הַתְּחַזְקוֹת"... עִם כָּל זֹאת מִי שְׁנִכְנַס הֵיטֵב בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִחְזִיק מֵעֵמֶד בְּלִי הַתְּחַזְקוֹת, עַד כְּדֵי כֵּף שְׂרַבְנוּ ו"ל בְּעֵצְמוֹ אָמַר (לְקוּטִי-מִוְהַרְ"ן, חֶלֶק ב', סִימָן מ"ח): אִם הִיָּה לִי בְּעֵת נְעוּרַי אֶחָד שְׂיֵאמַר לִי "אֲחֵי חֲזַק וְאַחֲזוּ עִצְמְךָ", הִיִּיתִי רֵץ וּמוֹדְרֵז מְאֹד בְּעִבּוּדְתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲכַל לֹא הִיָּה לִי שׁוּם הַתְּחַזְקוֹת מִשׁוּם אָדָם. וְאִם רַבְּנוּ ו"ל אָמַר כֵּף, מַה נֹּאמַר אֲנַחְנוּ? ! וְזֶה כָּל עֵנֵנוּ שֶׁל מוֹהַרְנ"ת ו"ל, שְׁלַקַּח אֶת כָּל הָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל, שְׁמַגְלָה אֶמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוֹי נוֹרָא וְנִפְלָא כְּזֶה, עַד שְׂיִיכַל לְהַגְבִּיֵה וּלְהַעֲלוֹת כָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים אֶל הַמְּדַרְגָּה הַכִּי עֲלִיוְנָה, שְׁגַם הֵם יִהְיוּ נַעֲשִׂים כְּלִים לְגַבֵּי גִלּוֹי הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְהַלְבִּישׁ אֶת כָּל זֶה בְּלִשׁוֹן שֶׁל הַתְּחַזְקוֹת, כִּי הַבֵּין אֲשֶׁר אוֹר רַבְּנוּ ו"ל אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן, כִּי אִם עַל-יְדֵי מַדַּת הַהִתְחַזְקוֹת, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיְסוּרִים, קִטְנוֹת וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, הֵן מֵעֵצְמוֹ וְהֵן מִבְּנֵי בֵּיתוֹ, הֵן מִלְּדָוִי וְהֵן מִשְׁכְּנֵי וְכוּ', וְאִם אֵין לְאָדָם הַתְּחַזְקוֹת אֲמִתִּית, אֲזִי יִתְבַטַּל לְגַמְרֵי, וְהוּא בְּסִכְנָה שְׁלֵא יִפֹּל לְנוֹקְבָא דְתַהוֹמָא רַבָּא, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְלִכְּן כָּל חַדוּשָׁיו הֵם בְּדֶרֶךְ הַתְּחַזְקוֹת אֲמִתִּית, לְחֲזֹק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד וּלְשַׁמֵּחַ אֶת כָּל בְּרִיָּה עִם אוֹר אֱלֹקוֹתָיו יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר מוֹהַרְא"ש נ"י, שְׁפַעַם אַחַת הַתְּבַטָּא מוֹהַרְנ"ת ו"ל וְאָמַר: "אִם הִיָּה לְתַלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִי"ע וּלְתַלְמִידֵי הַמַּגִּיד זִי"ע, הַהִתְחַזְקוֹת שְׁלָנוּ, הִיָּה אֲצִלָּם בְּטוֹל הַבְּחִירָה לְגַמְרֵי", כִּי בּוֹדָאֵי כָּל

אָחד וְאָחד מֵהֶם זָכָה לְמַדְרַגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלְאוֹת בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁיג הַשְּׂגוֹת עֲלִיוֹנוֹת, אַף הִנֵּה בְּדֶרֶךְ יְגִיעָה גְּדוּלָּה, כִּי הָיָה
 שְׂרוּיִים בְּסִכְנָה עֲצוּמָה, כִּי דוּעַ מַה שְּׁעָבַר כְּמַעַט עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 מֵהַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֹהִים: מִחֲלַקַּת וּמְרִירוֹת, צָרוֹת וְיִסּוּרֵין
 מִמִּתְנַגְּדִים רְשָׁעִים שְׁשָׁעְרוּ אוֹתָם, וְהָיוּ צָרִיכִים הַמוֹן הַתְּחִזְקוֹת, וְלֹא
 הִנֵּה לָהֶם מִי שְׂיַחְזֵק אוֹתָם, וְהַכֵּל עָשׂוּ בְּעֲצָמָם, וְאִם הָיָה לָהֶם
 הַדְּבוּרִים שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל, הִנֵּה אֶצְלָם בְּטוֹל הַבְּחִירָה מִמֶּשׁ, כִּי
 אֶצְל מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל יֵשׁ דְּבוּרִים וְהַתְּחִזְקוֹת כְּאֵלוֹ, אֲשֶׁר אֵין מוֹצֵאִים
 בְּשׁוּם מְקוֹם בְּעוֹלָם, וְהוּא דָּבָר שְׂיִכּוּלִים לְבָרֵר, כִּי מִי שְׂמִסְתַּפְּלֵל
 וּמַעֲזֵן בְּכָל הַסְּפָרִים שְׂבַעֲוֹלָם, יְכוּל לְהַבְּחִין אִם יֵשׁ עוֹד סְפָרִים
 כְּאֵלוֹ, שְׂמִתְחִזְקִים וּמֵאֲמָצִים וּמַעוֹדְדִים אֶת הָאָדָם כְּמוֹ הַסְּפָרִים שֶׁל
 מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, שְׂלַחְזֵק בְּרַי שְׂרָאֵל, זֶה שְׁנָה יוֹתֵר מֵהוּן
 רַב, כִּי אָדָם שְׂנַפֵּל בְּיָאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן, וְרוּצָה לְאָבֵד עֲצָמוֹ לְדַעַת,
 רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אִם תֵּאמַר לוֹ: קַח מְלִיּוֹן דּוֹלָר, הַעֲקָר אֶל תִּתְאַבֵּד,
 הוּא יָשִׁיב לָךְ: תְּחִזֵּק לְעֲצָמְךָ אֶת הַמְּלִיּוֹן דּוֹלָר, וְאֵל תְּבַלְבֵּל אוֹתִי...
 כִּי מֵרַב דְּכָאוֹן וּמְרִירוֹת שְׂעוּבָרַת עֲלָיו, אֵינּוּ רוֹאֶה שׁוּם דְּרָךְ וּמְבוּי
 לְצֵאת מִזֶּה, כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתְּאַבְּדוֹת, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אֲבָל כְּשֶׂאֶחָד
 בָּא אֵלָיו עִם חִיּוֹף, וּמְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְּבוּרִים שֶׁל הַתְּחִזְקוֹת, תְּכַף-וּמְיָד
 יְכוּל לְפַעַל אֶצְלוֹ יוֹתֵר מֵהַכֵּל, כִּי עַל-יְדֵי חִיּוֹף קָטָן וּבְהִסְבֵּרַת פְּנִים
 מְאִירוֹת, יְכוּלִים לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִמֶּשׁ, וּכְעֵין שְׂאֲמָרוֹ תְּכַמְיֵנו הַקְּדוּשִׁים
 (פְּתוּבוֹת קִיא:): טוֹב הַמְּלַבֵּין שְׁנַיִם לְחִבְרוֹ יוֹתֵר מִמֶּשְׂקָהוּ חֲלָב;
 כְּשֶׂאֶחָד מְרָאֶה לְחִבְרוֹ חִיּוֹף, זֶה יוֹתֵר שְׁנָה מִשְׂיַשְׁקָהוּ הַרְבֵּה חֲלָב,
 כִּי עִם חִיּוֹף וְדְבוּרִים עֲרָבִים וּנְעִימִים שֶׁל הַתְּחִזְקוֹת, יְכוּלִין לְהַצִּיל
 אָדָם מִמּוֹת. וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי מִי שְׂעוֹסֵק בְּעִנְיַן הַנוֹרָא וְהַנִּפְלָא
 הַזֶּה, לְחִזֵּק נַשְׂמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין לָךְ עוֹד מְצוּה גְּדוּלָּה מְזוּה.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, שְׂאִם הִנֵּה אָדָם יוֹדַע מַעֲלַת מִי שְׂמִתְחִזֵּק
 אֶת נַשְׂמוֹת יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה עוֹסֵק בְּזֶה כָּל הַיּוֹם, כִּי בְּעוֹזְנוֹתֵינוּ הַרְבִּים,
 עוֹבֵר בְּדוֹר הַזֶּה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִשְׂבָּרִים וְגַלִּים כְּאֵלוֹ, עַד שְׂבָלִי
 חִזּוּק אִי אֶפְשֶׁר לְהַתְקִים כָּלֵל, וּכְשׂוֹכִים לְחִזֵּק וּלְבַדֵּחַ בְּנֵי אָדָם,

מבטח לו שהוא בן עולם הבא, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פניני כב.): על הגי תרי בדחגי, שהיו מבדחים ומשמחים בני אדם, ועליהם אמר אליהו הנביא, שהם בני עולם הבא, כי היא מצוה גדולה מאד לחזק ולאמץ בני אדם, וכשרואים אחד שהוא מלא צרות ויסורים, צריכין לשמע אותו ולחזקו ולאמצו ולעודדו ולשמחו, ולדבר על לבו דברי נחומים, והוא עגן נורא מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלפעמים מצוה זו נוהגת גם כלפי הורים, לחזק את האבא או את האמא, וזוהי המצוה הדי גדולה בכבוד אב ואם, כי לפעמים האב או האם נופלים בצרות ובדכאון, וכשבא בנם ומדבר על לבם, ומשמחם ומחזקם ומעודדם, אין לה עוד מצוה יותר גדולה מזו, והוא עקר מצות כבוד אב ואם, לחזקם ולשמחם ולעודדם, אשרי מי שעושה כן. וכן בביתו עם אשתו, מצוה רבה לחזק תמיד את אשתו, ולשמחה ולאמצה ולעודדה ולדבר על לבה דברי אהבה ונחומים, כי בדרך כלל האשה סובלת מאד מהילדים ומכל מה שעובר בבית, והיא מפחדת תמיד שלא תהיה לה פרנסה, חס ושלום, וכשבפעלה משמחה ומעודדה ומחזקה, הוא מקים בזה מצוה גדולה מאד, ולא בחנם אמרו חכמינו הקדושים (ראש השנה ו:): אשה בעלה משמחה; וכמו-כן צריכין לחזק ולאמץ ולעודד את הילדים שלו, ובמקום לעשות עליהם בקרת ולהשפילם ולבזותם, עליו לחזקם ולאמצם ולעודדם ולשמחם ולהרחיב את דעתם, וככל שאדם מחזק ומאמץ ומעודד את הילדים שלו, כן הם גדלים ומצליחים ומקבלים בטחון עצמי, לא-כן אם האדם משפילם ומכניעם ושוכרם ומבזם, כף הם נופלים ונשברים ומתעקמת דעתם, עד שמאבדים את הבטחון העצמי לגמרי. וכרגע שילדים מאבדים את בטחונם העצמי, הם נעשים בעייתיים, וכשיגדלו יהיו בעלי מומין בנפשם, רחמנא לצלן, ועל-כן צריכין לחזק ולאמץ ולעודד ולשמח את הילדים כשהם קטנים, ותמיד צריכין לתת להם התרגושה שהם שני ערך, ולא להשפילם ולבזותם ולשברם, חס ושלום, ואז יצליחו מאד, ויהיו ילדים בריאים.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שבלי התחזקות אי אפשר להתקיים בזה

העולם כָּלֵל, וְאִךָ אֶחָד בְּעוֹלָם לֹא יֵאמָר שְׂאִינוּ צְרִיף הַתְּחִזְקוֹת, כִּי אִפְלוּ הַבְּעַל מִחַ הַכִּי גְדוֹל צְרִיף הַתְּחִזְקוֹת, וְאִפְלוּ הַבְּעַל מִדְּרַגָּה הַכִּי גְדוֹל צְרִיף הַתְּחִזְקוֹת, כִּי בְּפִרוּשׁ גְּלוּה לָנוּ רַבְּנוּ ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חֵלֶק א', סִימָן עב), אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ יִצָּר הַרְע אַחֵר, וְכָל מִי שֶׁגְּדוֹל מִתְּחִבּוֹ יִצְרוּ גְדוֹל הַיְמָנוּ (סִפָּה נב), וְאִפְלוּ בְּעֵלֵי הַשְּׂגָה לָהֶם יִצָּר הַרְע שֶׁהוּא מִלְּאִף הַרוּצָה לְהַפִּיל אוֹתוֹ, וְלָכֵן אֵין בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם שְׂאִינָה צְרִיכָה אֶת מַדַּת הַהַתְּחִזְקוֹת, וְאֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְחִזֵּק אֶת עֲצָמוֹ, וְאֲשֶׁרֵי וְאֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְחִזֵּק אֶת אַחֵרִים!

וְתִרְנוֹת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֶׁמַּדַּת הַוְּתִרְנוֹת הִיא מְדָה יִקְרָה וְנִפְלְאָה עַד מְאֹד, וְעַל יְדֵה הָאָדָם יְכוּל לְזַכּוֹת לְכָל מִינֵי הַשְּׂפָעוֹת טוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׂמִיּוֹת, כִּי כְּבֹר גְּלוּה לָנוּ רַבְּנוּ ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חֵלֶק א', סִימָן פד), שֶׁעַל-יְדֵי מַדַּת הַוְּתִרְנוֹת זוֹכִים לְהַשִּׁיג אֶת הָאוֹר הַגָּנוּז הַמְּאִיר בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְכֵן זוֹכִים עַל יְדֵה לְאַרְיִכוֹת יָמִים. וְכִמוֹ שֶׁאָמַר הַתַּנָּא (מְגִלָּה כח). לְתַלְמִידָיו שֶׁשָּׂאֵלוּ אוֹתוֹ: בַּמָּה הָאֲרִיכָתָּ יָמִים? וְעָנָה לָהֶם: וְתִרְן הִיְיָתִי בְּמִמוֹנֵי; וּמַדַּת הַוְּתִרְנוֹת הִיא לְהִיּוֹת מַעְבִּיר עַל מַדוּתָיו הֵן בְּבִית הֵן בַּחוּץ, הֵינּוּ לֹא לְהִיּוֹת קַפְדָּן וְקַמְצָן בְּבִיתוֹ עִם אֲשֶׁתוֹ וְיִלְדָיו, וְכֵן בַּחוּץ עִם שְׂכָנָיו וְחֻבְרָיו, כִּי כְּבֹר אָמְרוּ לָנוּ חֻקְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (רֵאשׁ הַשְּׂנָה יז): כָּל הַמַּעְבִּיר עַל מַדוּתָיו מַעְבִּירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו; נִמְצָא, שֶׁאָדָם הַמְּרַגֵּיל עֲצָמוֹ בְּמַדַּת הַוְּתִרְנוֹת, יֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי הַשְּׂפָעוֹת טוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׂמִיּוֹת, וְחֵי חַיִּים טוֹבִים וְנִעְיָמִים בְּאַמַּת.

וְסִפֵּר מוהרא"ש נ"י סְפוּר נִפְלְאָה, אֵיךְ שֶׁמַּדַּת הַוְּתִרְנוֹת הַמְּשִׁיכָה לְאָדָם לְרַפּוּאָה וְיִשׁוּעָה: פַּעַם הָיָה חֲתָן שֶׁהִתְאַרַס עִם אִשָּׁה כְּשֶׁרָה

וצנועה, ולפני שהתחתנו מצאו בו הרופאים המחלה הממארת,
 רחמנא לצלן, והלך לכלתו, ובקש ממנה שתתפק את קשר
 השדוכים, כי אינו רוצה לעגן ולצער אותה עם העל של חליו, כי
 יצטרך לכל מיני טפולים ותרופות קשות ומרות, ומי יודע מה יהיה
 הסוף שלו, ולכן אינו רוצה בשום פנים לעגן אותה, ובקש ממנה
 מאד שתמחל ותתור לו על קשר השדוכים. אבל היא היתה אשה
 כשרה וטובת לב מאד, ואמרה, שבשום אופן אינה רוצה לעזוב את
 השדוף, כי לא די שהוא סובל ממחלה קשה ומרה כזו, אלא גם
 יהיה נזק, ויצטרך ללחם עם מחלתו לבר, וגם לחיות עם העגמת
 גפוש שהיה לו זויג הגון, והצריך לאבד אותה בשביל חליו, והיתה
 מוכנה להתחתן ולתור על הכל, ולא ידעו ההורים מה לעשות,
 והלכו לשאל את פי הרב הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א מה
 חנת דעתו בזה, וענה ואמר להם, שיתחתנו בשעה טובה ומצלחת,
 והשם יתברך יעזר להם שישתדר הכל על הצד היותר טוב והנכון.
 וכששאלו אותו טעם להחלטתו, ענה ואמר, שהוא על-פי דברי
 חכמינו הקדושים (ויקרא רבה, פרשה כו, סימן א'), שאלפסנדר מוקדון
 הלך למדינת אפריקה לראות איך הם דנים את דיניהם, והגיע אז
 לפני מלכם דין של שני אנשים, אחד מכר לשני אילן חרוב עם
 קרקע, והקונה חרש בקרקע, ומצא בה אוצר יקר, ובא לפני המלך
 שרוצה להחזיר את האוצר, כי קנה רק את החרוב ולא את האוצר,
 והמוכר טען: אני מכרתי לך חרוב וקרקע וכל אשר בה, וכמו
 שאתה חושש מענש גזל, גם אני חושש, ושאל המלך את אחד
 מהם: יש לך בן? וענה בחיוב. ושאל את השני: יש לך בת? וענה
 בחיוב. ענה ואמר המלך: אם-כן אני גוזר ששניהם יתחתנו יחד,
 ויירשו הם את האוצר היקר, וממילא יהיה של שניכם. וראה המלך,
 שאלפסנדר מוקדון תמה מאד על פסק הדין שלו, ושאלו: האם לא
 דנתי פראוי? ענה לו: כן. חזר ושאלו: ואם היה דין כזה בארצכם,
 איך היית דן? ענה לו אלפסנדר: הייתי גוזר לכרות את ראש שניהם,
 והאוצר היה הולך אל גנזי המלך. שאלו המלך: האם השמש
 מאירה והגשם יורד בארצכם? אמר לו: הן. האם יש בהמות
 בארצכם? אמר לו: הן. ענה ואמר לו: תדע שהשמש מאירה

בארצכם, והגשם יורד בה רק בזכות הבקמות, כי אתם עצמכם אינכם ראויים לזה כלל; נמצא, הלמוד היוצא מן המעשה צמק מאד, שהמלך החכם הפיר מן הישרות והותרנות של שני בעלי הדינים, שהאוצר שני לשניהם יחד, ולכן יעץ להם לחתן את הילדים בצותא, וכך יירשו שניהם את הכל. וסיים הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א ואמר: לכן גם אתם תתחתנו, והשם יתברך בודאי יעזר לכם, שישתדר הכל על הצד הטוב ביותר. וכן הנה שהתחתנו, והחתן הבריא ברפואה שלמה, והקיימו משפחה בריאה ושלמה בישראל. הכל בזכות מדת הותרנות שהיתה להם. לכן אשרי הקונה לעצמו מדת הותרנות, כי על-ידיה יהיו לו כל מיני השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות.

יהוי

מוהרא"ש נ"י אומר, שהוא ענין גדול מאד להרגיל עצמו להתודות לפניו יתברך בכל עת, הינו לומר בפה מלא לפניו יתברך: "כזאת וכזאת עשיתי, נא תסלח ותמהל לי, כי לא רציתי למרד נגדך, חס ושלום, רק יצרי התגבר עלי" וכו', ולהרחיב הדבור בזה מאד, כי מיד אם מתודת לפניו יתברך, הוא ממתיק מעל עצמו כל הדינים והעונשים הקשים שהיו ראויים לבוא עליו מחמת חטאו, חס ושלום, וממשיך על עצמו תסדים ורחמים, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ספרא פ' שנת בחקתי) על הפסוק (ויקרא כו, מ): "והתודו את עונם ואת עון אבותם" — לצד התשובה הכתוב מדבר, שמיד שהם מתודים על עונותיהם, מיד אני חוזר ומרחם עליהם, עין שם; ועקר הודוי הוא בפה מלא, ולהרחיב הדבור לפניו יתברך, ולבקש ממנו סליחתו, וכמו שאומר הנביא (הושע יד, ג): "קחו עצמכם דברים ושובו אל ה'", ואומרים חכמינו הקדושים (פסיקתא דרב פהנא, פרק כד): איני

מבקש מכם אלא דברים; כי בזה שאדם מרחיב את הדבור לפניו
 יתברך, יוצאים כל הצרופים רעים שנקקו בתוך עצמותיו על ידי
 חטאו, ונעשים מהם צרופים טובים, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל
 (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד'): כשאדם חוטא, חס ושלום, נכנסות
 האותיות של הלאו שעבר בתוך עצמותיו, וכמו שכתוב (יהונאל לב,
 כז): "ותהי צונותם על עצמותם", והם מתנקמים בו ועושים
 לו יסורים, וכמו שכתוב (תהלים לד, כב): "תמותת רשע רעה", שהרע
 של הרשע מיסר וממית אותו, אבל כשאדם מתודה בפה מלא לפניו
 יתברך, והדבורים יוצאים מן העצמות, וכמו שכתוב (שם לה, ט): "כל
 עצמותי תאמרנה", אזי יוצאים משם כל הצרופים, ונעשים מהם
 צרופים טובים, ונמתקים ממנו כל הדינים; ועל-כן נתקן הודוי על
 סדר האל"ף-בי"ת: א'שמנו, ב'גדנו, ג'זלנו וכו', וכן בסדר אמירת
 "על חטא": על חטא שחטאנו לפניך באגס וברצון, על חטא
 שחטאנו לפניך בבלי דעת וכו', כי מזפירים כל האותיות של
 האל"ף-בי"ת, כדי להחריב הצרופים רעים שנעשים מהחטאים,
 ולעשות מהם צרופים חדשים וטובים, והבן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-כן נתקן בתפלה להתודות לפניו
 יתברך כמה פעמים בכל יום, כגון: באמירת תחנון בשחרית
 ובמנחה, וכן בשמונה-עשרה בברכת "שמע קולנו", לש נוהגים
 להתודות, ובעקר בקריאת שמע שעל המטה על-פי נסח הארז"ל,
 שזה אומרים בכל יום, אפלו כשאין אומרים תחנון, כי בזה מרגיל
 את עצמו להתודות לפניו יתברך תמיד, וממתיק מעל עצמו כל מיני
 דינים, וממשיך על עצמו רחמים וחסדים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאל יגיד האדם: הלא אני אומר הודוי
 בלב שלם, והוא רק מן השפה ולחוץ, ומה כבר שנה הודוי שלי? !
 אל יאמר כן, אלא לה תראה מה שכתוב אצל בלעם הרשע (במדבר
 כה, לד): "ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי", ואתא במדרש (במדבר
 רבה, פרשה כ', סימן לו): בלעם הרשע ערם היה, ויודע שאין עומד
 מפני הפרענות אלא תשובה, שכל מי שחטא ואומר: "חטאתי", אין
 רשות למלאך לצע בו, עיניו שם; הרי אפלו בלעם הרשע שהיה מחזק

ברשעו, אַבְל יַדַע מַעֲצָה זו, שְׂאֵם יֵאמֶר "חֲטָאתִי", אֵין רְשׁוּת לַמְלֶאךָ לַגַּע בּוּ, קַל וְחֶמֶר וּבֶן שֶׁל קַל וְחֶמֶר, יְהוּדֵי שֶׁהוּא מְזַרַע יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁ, אִם יֵאמֶר "חֲטָאתִי" לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶפְלוּ אִם עֲדִין אֵינּוּ מִתּוֹךְ פְּנִימִיּוּת הַלֵּב כְּרֵאוּי, בְּנֵדָאֵי יִמְתְּקוּ מַעְלִיו כָּל הַדֵּינִים, וּבַפֶּרֶט שְׂבַמְשֶׁךְ הַזְּמַן, כְּשִׁירְגִיל עֲצָמוּ בְּדוּדֵי לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, יִרְגִישׁ הַדְּבוּרִים בְּפְנִימִיּוּת לְבוֹ, וְיִזְכֶּה לְאִמְרָם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת. אֲשֶׁרִי הַזִּכָּה לְהַתְּנוּדוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל עַת.

י"ו

פַּעַם דִּבֶּר מוהרא"ש נ"י שִׁיחָה נִפְלְאָה בְּעֵנָן הַמְזֻכָּר בְּדִבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א'), שְׂאוֹת י"ו היא צוּרַת מְקַל, שְׂבִיחַ מִכֵּין אֶת הַיָּצָר הַרַע הַרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשַׁעַע מִמֶּשׁ, עֵין שָׁם; וְאָמַר, שֶׁהֲלֹא אֲנַחְנוּ רוּאִים, שְׂיֵשׁ אֲנָשִׁים הַמְחַזְּקִים אֶצְלָם אֵיזָה כְּלֵי זֵין כְּמוֹ סִפִּין, אוּ מְקַל שֶׁל בְּרִנָּל, שְׂאֵם יְבוֹא אֲלֵיהֶם אֵיזָה גָּב אוּ רוֹצֵחַ, יוֹכְלוּ לְהִגֵּן עַל עֲצָמָם, וְאַף-עַל-פִּי שְׂאֵין זֶה מְדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִיק בְּפִים כְּלֵי גֶשֶׁק, כִּי זֶהוּ כַחוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ הַרְשָׁע, שְׂעֲלִיו נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו, מ): "וְעַל חֲרָבָךְ תִּתְּחֶה", אַבְל לְמָה לֹא נַחֲזִיק אֶצְלָנוּ מְקַל רוֹחֲגֵי וְקְדוֹשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא כְּלִיּוֹת הַלְּחוֹת, שְׂהִיָּה אֶרְפָּן וְי"ו טְפָחִים וְרַחֲבָן וְי"ו טְפָחִים (בְּכֹא בְּתָרֵא יד.), וּבַפֶּרֶטִיּוֹת שְׂשֶׁה סְדָרִי מְשֻׁנָּה, שְׂהֵם וְי"ו סְדָרִים, כִּי עַל יָדָם מִכִּים אֶת הַיָּצָר הַרַע, וּמְגַרְשִׁים מִן הָאָדָם אֶת כָּל הַשְּׂגִיּוֹנוֹת שְׂנֹדְבָקוּ בּוּ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְקַחַת עִמּוֹ תְּמִיד בְּכָל מְקוֹם בָּאוּ, אֵיזָה סֶפֶר מִסְפָּרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּבַפֶּרֶט מְשֻׁנִּיּוֹת, הָרִי יֵשׁ בְּיָדוֹ כְּלֵי זֵין לְהַכּוֹת בּוּ אֶת הַיָּצָר הַרַע, וְזֶה יִשְׁמַר וְיִגֵּן עָלָיו מְכָל רַע.

וְהִיָּה מוהרא"ש נ"י מְעוֹרָר אֶת כָּל תַּלְמִידָיו עַל זֶה תְּמִיד, וְהִיוּ

תלמידיו נכרים בזה מאד, שבכל מקום הלוחם היו מחזיקים בידם איזה ספר מספרי התורה הקדושה, ובפרט משניות, והיו מנצלים את זמנם מאד; כי כשאדם מרגיל את עצמו להחזיק תמיד איזה ספר בידו, אזי מציל המון זמן מלכת לאבוד, כי בהכרח לאדם לבלות הרבה זמן — לעמד בתור במשרדים ובבנק ובחנות ובנסיעות דרכים וכו', ואצל רב בני-אדם הזמן הזה הולך לאבוד מבלי כלום, ולא עוד, אלא שהוא בסכנה אז שלא יפשל בראיות אסורות המסבכות אותו מכל צד, אבל פשוט בידו איזה ספר מספרי התורה הקדושה, שהוא מקל רוחני, אזי כלי זינו עליו להנצל מן הרע ששעל הרחוב, ויש לו כלי מפאך למלא אותו עם כל טוב אמתי ונצחי בכל מקום באו. ומוהרא"ש נ"י הכניס בתלמידיו תשוקה כזאת ללמוד התורה, עד שהיו מחיים עצמם מאד פשהכרחו לעמד באיזה תור, כי אז היו יכולים להשלים את השעורים הקבועים שלהם באין מפריע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפעם היו יכולים המתנגדים לרעת מי הוא חסיד ברסלב — על-ידי שהיו מחפשים בכיס הטלית והתפלין — מי יש לו שלחן צרוף קטן שם, כי כך היו נוהגים אנשי שלומנו, להחזיק שלחן צרוף קטן בכיס הטלית והתפלין שלהם, כדי שיוכלו מיד אחר התפילה לקיים רצון רבנו ז"ל, וללמד בכל יום שעור בשלחן צרוף, חק ולא יעבר (שיחות-הר"ן, סימן קפה), והיום, המשיך מוהרא"ש נ"י, יכולים להכיר מי הוא חסיד ברסלב, תלמיד אמתי של "היכל-הקדוש", על-ידי שרואה אצלו ספר משניות, כי תלמיד "היכל-הקדוש" נתחנכו מאד להגות בששה סדרי משנה, ולגמור ח"י פרקים משניות בכל יום, והיה חבל אצלים כל רגע שלא ילך לריק, חס ושלום. וכשאדם זוכה לסיים ח"י פרקים משניות, הרי יש בידו שלשה "מקלות", כי בשמונה-עשר פרקים יש שלש פעמים וי"ו, ובהם מפין את הבעל-דבר וכותשים אותו הדק היטב, עד שמגרושו מעליו לגמרי.

ומי שזכה להתלוות עם מוהרא"ש נ"י בנסיעותיו הקדושות, או להיות עמו בצותא כשהצריך ללכת לאיזה מקום ולחכות באיזה

תור, הִיָּה עַד לְדָבָר זֶה, שְׂאָף פֶּעַם לֹא הִיָּה הוֹלֵךְ בְּלִי אֵיזָה סֵפֶר בֵּיד: מִשְׁנִיּוֹת אוֹ גִּמְרָא אוֹ סֵפֶר אַחַר, וְהִתְנֶה דְרָכּוֹ לְלַמֵּד וְלַגְרֵם הַרְבֵּה בְּיָשׁוּב הַדַּעַת וּנְפִלָא בְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה, וְהִיָּה זֶה בְּעֶצְמוֹ מְכַנִּים תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֵיו, אֵיךְ שְׂאִינּוּ מִבִּטֵּל אֶת הַזְּמַן אֶף לְרַגַע, אֲשֶׁרֵי הַשׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ, וְתַמִּיד מַחְזִיק בְּיָדוֹ אֶת הַמַּקָּל הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

וּפְּוִחִים

מוֹהֲרָא"ש נ"י תַּמִּיד מְזַהֵר אֶת כָּל תַּלְמִידָיו, שִׁישְׁמְרוּ מֵאֵד מוּפְּוִחִים, וְלֹא יִכְנָסוּ בְּוּפְּוִחִים עִם שׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, כִּי רַבְּנוּ ז"ל כָּבַר קָבַע לָנוּ (לְקוּשֵׁי מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קכב), שְׂמַדַּת הַנְּצַחֵן אֵינָה סוּבַלַת הָאֱמֶת, אִם כֵּן לָמָּה תִּתְּנַפְּחוּ עִם אַחֲרִים?! הֲלֹא אִם תֹּאמַר שְׂעַכְשׁוֹ הוּא יוֹם, הֵהוּא יֹאמֵר שְׂעַכְשׁוֹ הוּא לַיְלָה, וְאִם תֹּאמַר שְׂעַכְשׁוֹ הוּא לַיְלָה, הֵהוּא יֹאמֵר שְׂעַכְשׁוֹ הוּא יוֹם, הַכֹּל מִחֲמַת מַדַּת הַנְּצַחֵן, וְלֹא יִרְצָה לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת, אִם כֵּן לָמָּה תִּבְּנֹזוּ אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר עִם וּפְּוִחִים שְׁלֹא יִבִּיאוּ לְשׁוֹם תְּכִלִּית. יוֹתֵר טוֹב לְדַבֵּר מִדְּבָרִים שְׁכֹלִים מוֹדִים בָּהֶם, כְּגוֹן: מֵאֲמוּנָה וּמִתּוֹרָה וּמִתְפִּלָּה, וְלֹא תִכְנָס לְוּפְּוִחִים כָּלֵל, וּמִיָּד כִּשְׁהָיָה יִרְצָה לְהִתְנַפֵּחַ עִמָּךְ עַל אֵיזָה עֲגִנָּה, תְּסוּבֵב אֶת הַשִּׁיחָה לְדָבָר אַחַר וְתֹאמַר: "בּוֹא נְדַבֵּר מִדְּבָר שְׂשִׁינּוּ מוֹדִים בּוֹ", וּבְדַרְכָּךְ זֶה תִּתְּחַמֵּק מִלְּהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ, וְאִם בְּכָל זֹאת הֵהוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתָךְ, וְיִרְצָה דוֹקָא לְהִתְנַפֵּחַ עִמָּךְ, תִּתְּחַמֵּק מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, בְּתַרוּץ שְׂאֵתָה מְכַרְח לְלַקֵּת דְּחוּף לְאֵיזָה מְקוֹם, וְלֹא תִפְסִיד אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר לְרִיק.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהוּא לָמַד עֲגִנָּה זֶה עוֹרוֹ וּבִשְׂרוֹ, כִּי בְּשָׁנִים הַקּוֹדְמוֹת הָיוּ מְגִיעִים אֵלָיו כָּל מִינֵי אֲנָשִׁים לְהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ

בעניני רבנו ז"ל, אם כף היתה פונת רבנו ז"ל או כף וכי, והוא הצריך להגן על עצמו, ולברר להם אמתת הדברים, כי מוהרא"ש נ"י קבל ענין רבנו ז"ל מתוך ספרי רבנו ז"ל בתמימות ובפשיטות גמורה, בלי שום חכמות כלל, ותמיד נתן תודה והודאה להשם יתברך שלא הפיר בריה שבעולם שתלמד אותו ענין רבנו ז"ל, כי בהיותו בחור צעיר כבן חמש-עשרה נחצי שנה, קבל דבר רבנו ז"ל מתוך ספרי רבנו ז"ל כסלת נקיה, ולא היה לו מי שיבלבל את מחו עם חכמות והשפלות של הכל הנהוגות היום בעולם — אם כף היתה פונת רבנו ז"ל, או כף היתה פונת רבנו ז"ל, ולכן חשב שאולי בהתווכחו עם אנשים יוכל להראות להם את אמתת הדברים, כי הלא הכל מפרש יוצא מתוך ספרי רבנו ז"ל, ואיך יכולים להכחיש את המציאות? אכל מוהרא"ש נ"י ראה, שאין מועילים הוכחים לשום דבר, כי ההוא אינו בא לקבל את חנת דעתך, רק להראות שהצדק אתו, והיא מדת הנצחון שאינה סובלת את האמת, אם כן מה שוים כל הוכחים, הלא זהו בזבוז גורא של הזמן הקר, ועל הזמן אין שום תמורה בעולם כלל. והיה מוהרא"ש נ"י מתמרמר הרבה פעמים לפניו, איך יש לו חרטה על הזמנים שבטל בוכוחים עם בני אדם, והיה חוזר ומזהיר אותנו על זה, שלכל הפחות אנחנו נזהר מלזבזב את הזמן עם וכוחים, ואז תהיה לו גחתי-רות, שעל-כל-פנים הציל את אחרים מוכוחים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזאת ראו בחוש, שכל אלו שאחזו בוכוחים, לא החזיקו מעמד, כי התוכחו כל-כף עם אנשים, עד שנקנסו ספקות בלבם, ונתבלבל מהם לגמרי, כי לא ימלט מרובי הוכוחים, שלא יבנס איזה ספק בלבם, ומספק אחד בא אל ספק שני, ומשני לשלישי, עד שנתבלבל מהם לגמרי, ורחמנא לצלן, מה שאין כן הנשמר מוכוחים, אינו שומע כלל מה שהיה יש לו לומר, רק הוא אומר את שלו תמיד בדרך ודאות, ולא אכפת לו כלל מה שאחרים רוצים להתוכח, ובדרך זו החזיקו מעמד עד הסוף.

ואנשי שלומנו ראו בחוש, איך שמוהרא"ש נ"י השתנה בענין זה לגמרי, ולא היה נכנס לשום וכוחים כלל עם שום בריה בעולם,

רק הנה אומר את שלו בדרך ודאות, ולא הנה נתן הודמנות
 לאחרים להתנכח עמו כלל, וכל מי שהיה מדמה בדעתו לבוא
 ולהתנכח עם מוהרא"ש נ"י באיזה ענין, הנה נפנה מעליו במהירות
 גדולה מאד, כי מוהרא"ש נ"י לא הנה נתן לו שום פתחון פה
 להתחיל איזה וכוח, והתפעלו מנחיצות מוהרא"ש נ"י בענין זה,
 והפירו שזה דבר נפלא עד מאד, אשרי מי שאינו יודע מוכוהים
 כלל, רק מבלה את ימיו וישנותיו בתורה ובתפלה הרבה.

יחי בהם

מוהרא"ש נ"י אמר, שחכמינו הקדושים דורשים (יומא פה:) מן
 הפסוק (ויקרא יח, ה): "יחי בהם", ולא שימות בהם, שהתורה
 והמצוות נתנו לחיות בהם ולא למות בהם, ואם אדם הוא במצב
 של פקוח נפש, מתר לו לעבר על מצוות התורה להציל את נפשו,
 חוץ מעבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים, שעליהם נאמר:
 "יָהֲרֹג וְאֵל יַעֲבֹר", והנה רבנו ז"ל מוסיף להסביר לנו (לקוטי-מוהר"ן,
 חלק ב', סימן מד), שענין "יחי בהם" כולל את כל המצוות, והוא שיק
 אצל כל אדם בכל יום, כי זה צווי לאדם שיחיה עצמו עם מצוות
 התורה, וישמח עצמו בהם, ולא ימית עצמו בהם, ולא תהיה לו
 עצבות מהן, כי אם מקיים את התורה והמצוות מתוך עצבות ומרה
 שחורה, חס ושלום, הרי אין לו שום חיות מהמצוות כלל, והרי
 הוא כמת ונפטר המקיים את המצוות, שזוהי פלגיות החמרות
 והמרה שחורה שיש לבגוי אדם בעשותם את המצוות, שמחמת כל
 החששות שלהם, אין מרגישים שום חיות ושמחה בשעת קיום
 המצוות, רק חוששים אולי לא יצאו ידי חובתם כראוי, ולא יקבלו
 שכר עולם הבא בשלמות, והמחשבות האלו הורגות את רוחם
 ממש, ודיקא אחר שעשו איוו מצוה, דיקא אז מתחילה אצלם

המרה שחורה: "אולי לא קימתי את המצוה כראוי", "אולי אני צריך לעשותה עוד פעם", ובמקום לשמח עם המצוה אחר עשייתה, דיקא אז מתחילה המרה שחורה אצלם. ובאמת אין טפשות וכסילות גדולה מזאת, כי הגה זכות לעשות את רצון המלך, ועשיית כפי יכולתך, אם בן למה תהיה לך עכשו עצבות ומרה שחורה! אדרבה, תחיה ותשמח עצמך, שאפלו עם כל הירידות והנפילות שלך, זכית לחטף איזו נקדה טובה ביהדותך, שזה יהיה לך לשלל לעד ולנצח נצחים, ולכן מצות "וחי בהם", היא מצוה הפוללת את כל המצוות, שיחיה וישמח עצמו עם המצוות, ואשרי הזוכה לקיים אותה בשלמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שקשה מאד לקרב דבר זה לדעת בני אדם, ובפרט לאלו שכבר נשתרשו בתוך חמרות יתרות ומרה שחורה, כי נדמה להם, שמי שמדבר נגד זה, הוא קל שבקלים, ואינו מדקדק במצוות, אבל האמת היא תכלית ההפוך, שמי שמשמח עצמו עם מצוות ה', ומקיים אותן בתמימות ובפשיטות גמורה, הוא המדקדק האמתי במצוות ה', כי מרגיש שמחת אלקותו בתבונה בשעת קיום המצוות, שזהו העקר, מה שאין בן החושש והדואג בחמרות יתרות, הוא המזלזל בקיום המצוות, כי דואג שלא יקבל שכר שלם על עשייתן, ואינו מרגיש שום שמחה והארה בשעת קיום המצוות.

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י להתלוצץ מאלו שעושים חמרות זרות ומשנות בשעת קיום המצוות, ונדמה להם שבזה הם עושים את רצון ה', כגון: אלו שתוחבים כמה פיתים גדולים של מצה בבית הבליעה בליל פסח, וחושבים שרק כך מקיימים מצות אכילת מצה, והנה מתמיה ואומר: איך יעלה על הדעת, שייצוה הקדוש-ברוך-הוא לקיים מצות אכילת מצה בליל פסח בצורה כזו? מלבד שיכול האדם להסתפן באכילה כזו, וכמו שקרה כמה פעמים, שאנשים כמעט נחנקו בגרונם בשעת אכילת מצה באכלם כך, מלבד זאת, הרי התורה צותה (שמות יב, יח): "בערב תאכלו מצות", הינו שתאכלו בצורה נורמלית כפי שבגיא-אדם אוכלים, שהוא פזית בכרי

אכילת פרס, ולמה פתאם יתלהב האדם לתחב בבית הבליעה כמה כזיתים של מצה, ולומר, שפך הוא רצון השם יתברך? ! אין זאת אלא עצת הבעל-דבר למנע מן האדם החיות והשמחה של קיום המצוות, ולהדאיגו בחששות יתרות, שלא ירגיש שמחת אלקותו יתברך בשעת קיום המצוות. נמצא, שלא קיים צווי תכמינו הקדושים שאמרו "וחי בהם" — ולא שימות בהם, וחסר לו עקר קיום המצוה.

ומי שזכה לראות את מוהרא"ש נ"י בשעת קיומו את המצוות, ובפרט בליל התקדש חג הפסח אצל הסדר, או בלשבו בתוך הסכה בחג הסכות, ידע היטב פרושו של ענין זה, ומה נקרא לקיים את המצוות בפשיטות ובתמימות גמורה, ובשמחה עצומה, בלי שום חמרות ומרה שחונה כלל, כי אצל מוהרא"ש נ"י ראו תמיד פשטות ונפלאה, אבל בתוך הפשטות היתה מלבשת דבקות נוראה ונפלאה מאד, שאי אפשר לתאר על גבי הכתב כלל, ולא היו נוהגות אצלו שום חמרות ותכמות כלל, וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן מד), שהוא אינו מחמיר שום חמרה כלל, ודיקא כף מקמיים את צווי תכמינו הקדושים: "וחי בהם" — ולא שימות בהם; אשרי הזוכה לקיים ענין זה באמת!

זכות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאף-על-פי שצריכים ללמד זכות על כל יהודי, וצריכים למסר נפשו לחפש ולמצא זכות על יהודי, וכמו שמבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), שאפלו על רשע גמור צריכים לחפש ולמצא זכות, אף-על-פי-כן על מסית ומדיח וחוטא ומחטיא את אחרים, אסור ללמד זכות, וכמוכא בספר

המדות (אות מריבה, סימן פח): אין מלמדין זכות על המסית; הרי רבנו ז"ל, שהזהיר אותנו לחפש ולבקש ולמצא טוב אפלו ברשע גמור, הזהיר אותנו לא ללמד זכות על המסית, כי אם מלמדין זכות על המסית, מוסיפין לו כח להסית עוד אנשים, נמצא, שאתה שתף בהסתותיו, רחמנא לצלן; כי יש שני מיני רשעים, יש רשע שהיצר הרע מתגבר עליו, והוא עובר עברות ועוונות וחסטאים, רחמנא לצלן, אותו אנחנו מחיבים לדון לכף זכות, ולמצא בו נקודות טובות, ולהחזיר אותו בתשובה, כי סוף כל סוף יצרו מתגבר עליו, ובערות בו מדות רעות, על-כן צריכים לעזור לו לחזור בתשובה, ועליו הכתוב אומר (שמות כג, ה): "כי תראה חמור שונאך רבץ תחת משאו וגו' עוב תעזב עמו", ותרגם אוינקלוס: "משבק תשבק ית דבלבך עלוהי", שאפלו הוא רשע גמור, שמתר לשנאו, אף-על-פי-כן מצוה לעזוב מה שבלבך עליו ולעזור לו, כי יצרו מתגבר עליו, וצריכים לדון אותו לכף זכות, כדי לקרב אותו להקדוש-ברוך-הוא, אבל יש רשע שהוא מסית ומדיח, חוטא ומחטיא את הרבים, עליו אין למוד זכות, כי אין זה היצר הרע הפרטי שלו, שצריכין ללמד עליו זכות, רק זה רשע גמור הרוצה להמשיך הרשעות והיצר הרע שלו על אחרים, ועל זה אין שום למוד זכות, ואדרבה, מצוה גדולה ללמד עליו חובה ולדבר בגנותו, ועל-ידי-זה יתרחקו ממנו בני אדם, ולא יפשו בו, חס ושלום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שמוכא בספר-המדות (אות הרחקת רשעים, סימן ו'): מי שמלמד זכות על רשע, גם הוא נקרא רשע, ולכאורה אין זה מובן, שהרי רבנו ז"ל הזהיר אותנו ללמד זכות גם על רשע גמור? אבל התרוץ הוא, שיש הפרש בין הרשעים; רשע שהוא רשע לעצמו, בודאי צריכין ללמד עליו זכות, ולמצא בו מעט טוב ששם אינו רשע, אבל רשע שעוקר את אחרים, והוא מסית ומדיח, עליו אין שום למוד זכות, וכמבאר עוד שם בספר-המדות (אות הרחקת רשעים, סימן ב'): הרחק מרשעים, כדי שלא תתפש בענשם; וכן (שם, סימן יד): מי שמרחק את עצמו מרשעים, הקדוש-ברוך-הוא עושה לו ישועה; וכן (שם, סימן יז): אל תדבר עם

המסיתים אפלו להוכיחם ולקרבם; וכן (שם, סימן יח): "התחברות רשעים מזיק לעבודת השם יתברך; כי כל אלו מדברים ברשע גמור הבא להסית ולהכשיל את אחרים, ועל רשע כזה אין למוד זכות, כי הלמוד זכות הוא רק על הרשעות שרשע עושה לעצמו, שיצרו מתגבר עליו, אבל פשוטה למסר את יצרו ורשעתו לאחרים, על זה אין למוד זכות, ואדרבה צריכין לפרסם אותו לגנאי בראש כל חוצות, למען יתרחקו ממנו בתכלית הרחוק, כי הוא רוצח ממש, ועוד יותר גרוע ממנו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פנחומא פרשת פנחס): קשה המחטיאו יותר מההורגו, כי ההורגו רק בעולם הזה, אבל המחטיאו — בעולם הזה ובעולם הבא, ולכן אין עליו למוד זכות, ואדרבה כל שמלמדין עליו חובה, למצוה גדולה יחשב. ובזה יפעל שני דברים: א. שבני אדם אחרים יתרחקו ממנו לגמרי. ב. שאצלו בעצמו תתברר גנות הרשע מאד, הינו שהוא בעצמו לא יכשל בדעותיו המקלקלות של הרשע, חס ושלום.

והיה מוהרא"ש נ"י רגיל מאד לומר, שהרב הקדוש רבי יואל מסאטמאר ז"ע היה חדוש גדול בדבר זה, שהיה צונח וצועק כל ימיו להתרחק מן הרשעים והעריב-רב שבארץ ישראל, כי הם חוטאים ומחטיאים את הרבים, ואין עליהם שום למוד זכות, והיה חוזר על זה מדי יום ביומו, וכשהיו אנשיו ומקורביו שואלים אותו: רבי, למה אתם צוחים וצועקים כל-כך, ומצערים את עצמכם, הלא אנחנו השומעים אתכם תמיד כבר יודעים כל זאת, ואנחנו חזקים בדעתנו, ואלו שלא שומעים אתכם, לא אכפת להם, אם בן למה אתם מצערים עצמכם כל-כך? והיה עונה ואמר להם בענותנותו הגדולה: אני צונח וצועק על כל זה בשביל עצמי, שאני לא אכשל, חס ושלום, בדעותיהם הכוזבות, כי כח הטמאה גדול כל-כך, עד שאדם תמיד בסכנה, שלא יהיה נפת מן הדעות הנפסדות של העריב-רב, כי הם חכמים להרע ולהכשיל את אחרים, רחמנא לצלן. ולכן צריכין תמיד ללמד עליהם חובה ולפרסם רשעותם, למען לא יבגס אצלו אפלו משהו מטמאתם, חס ושלום.

וגם מוהרא"ש נ"י היה תמיד הולך בדרך הקדוש הזה, כי

אף-על-פי שהיה חדוש גדול בענין למוד זכות, והיה לו למוד זכות אפלו על הפעל עברה הכי גדול, ועל-ידי-זה היה מקרב אלפים ורבבות נשמות ישראל לאביהם שבשמים, אף-על-פי-כן כשהיה מגיע לרשע שחוטא ומחטיא את הרבים, היה מגלה ומפרסם את קלונו ברבים, והיה מלמד עליו כל מיני חובה, למען יתרחקו בני אדם ממנו, ולא יפשו בו, והיה מקים בשלמות את הפסוק (דברים יח, כב): "לא תגור ממנו"; ואמרו חכמינו הקדושים (ספרי מובא שם בפרוש רש"י): "לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה, כי מי שאוהב נשמות ישראל באמת, ימסר נפשו לשמר אותם מכל מיני אויבים ושונאים הרוצים להדיקם, חס ושלום; ותהלה לאל, הצליח מוהרא"ש נ"י להקים דור של יראים ושלמים ההולכים בדרך האמונה הקדושה, שנמסרה לנו מדור דור; אשרי הזוכה להיות נמנה בין תלמידיו.

זריזות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאף-על-פי שמדת הזריזות היא מדה יקרה הנצרכת לכל אדם בכל זמן, אף-על-פי-כן בחור צריך ללמד את מדת הזריזות יותר מכלם, כי אם בחור מרגיל את עצמו בימי צעירותו להיות זריז, אזי יהיה זריז כל החיים, מה שאין כן אם בחור הוא עצלן כשהוא צעיר, אזי הוא נשאר עצל כל החיים, והעצלות הורסת אותו ברוחניות ובגשמיות, כי ברוחניות זה גורם לו לדחות תמיד את העבודה שיש לו לעשות, כי אומר לעצמו: הלא יש לי עוד זמן לקרות קריאת שמע, יש לי עוד זמן להתפלל, וכך עוברים זמן קריאת שמע וזמן תפלה, ולא קרא קריאת שמע ולא התפלל, וכן כשגומר לאכל אומר: הלא יש לי עוד זמן לברך ברפת-המזון, וכך עוברות שעה או שעתים אחר שאכל, ועדין לא

ברך ברפת-הַמְזוֹן, ובטל מצות עשה דאורייתא של ברפת-הַמְזוֹן. וכן אומר: הלא יש לי עוד זמן ללמד, ודוחה הלמוד עד הלילה, ואז הוא עיף ונגע ואינו לומד כלום, נמצא, שהעצלות הורסת אותו לגמרי ברוחניות וכן בגשמיות, ועל-ידי עצלות אין בידו כלום, וכמו שאומר שלמה המלך, עליו השלום (משלי כה, ל): "על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב, והנה עלה כלו קמשנים כסו פניו חרלים וגדר אבניו נהרסה", כי על-ידי עצלות לא צומח מאומה, וגם מה שהיה בידו מכפר נופל ונהרס, נמצא, שלא נשאר לו כלום, מה שאין כן זריז עושה כל מה שצריך תכף-ומיד, ועל-ידי-זה מרויח תמיד בין ברוחניות ובין בגשמיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאצל בחור יכולים להבחין תכף-ומיד מיהו זריז ומיהו עצלן; הזריז — כשצריך להתפלל, תכף-ומיד יש לו הכובע והמעיל והחגורה שלו, וכבר גטל את ידיו, וכבר עומד להתפלל עם הצבור, לא-כן העצלן — הנה הוא צריך לחפש אחר הכובע שלו, אחר שמצאו, צריך לחפש אחר המעיל שלו, וכן החגורה שלו, אחר-כך מחפש מים ומגבת, ולבסוף אחר זמן תפלה ותפלה בצבור, ואם אינו משתדל לעקר מדת העצלות מעצמו, אזי ישאר עצל כל ימי חייו, חס ושלום, אבל המרגיל עצמו במדת הזריזות, תהיה נקבעת אצלו כטבע שני, ויצליח מאד כל ימי חייו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ו"ל קנה לעצמו את מדת הזריזות עוד בימי גערותו, וכל דבר שהיה צריך לעשות, היה עושה את זה תכף-ומיד בלי שום דחוי, ובפרט דבר חל גשמי הקנה דרפו של רבנו ו"ל לעשות את זה תכף-ומיד (ת"י-מוהר"ן, סימן תלד), והיה אומר, שברוך זו המצוה של האדם תמיד בחרות, כי אינו צריך לחשב יותר אם כן צריך לעשות, או אין צריך לעשות, כי על-פירוב בשעה שאדם צריך לעשות איזה דבר, הוא נכנס ללחץ, ויש לו כל מיני מחשבות במה שצריך לעשות — איך ומה ואימתי, ומה זה גורם? שהתורה והתפלה שלו נעשות מבלבולות, כי חושב בשעת הלמוד והתפלה בכל עניניו: "אני צריך לעשות את זה, או את זה", והכל מחמת עצלות, כי על-ידי שדחה עבודתו, ועדין לא עשה כלום, לכן

נשארו כל המחשבות לבלבל אותו, אבל כשיש לו מדת הזריזות, ומיד כשזוכר במה שיש לו לעשות, הוא עושה את זה תכף-ומיד, אזי המחשלו בן חורין, ושוב אינו צריך לחשב בזה כלום, ואז מצליח מאד בכל עניניו.

וספר מוהר"א ש נ"י, שגם מוהר"נ"ת ז"ל היה נוהג בן, והיה מוהר"נ"ת ז"ל רגיל לומר: כל דבר שאני עושה, אני עושה את זה בזריזות, בלי שום עצלות, וכך ראו אצלו, שהיה זריז מאד מאד, עד שרבנו ז"ל שבח פעם את זריזותו, ואמר עליו, שבודאי יהיה מנהיג ישראל, וכמו שכתוב בספר-המדות (אות זריזות, סימן א'): על-ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן, וסימן לדבר (משלי י, ו): "לך אל נמלה עצל", וכתוב (בראשית מט, כד): "משם רואה אבן ישראל", שהוא סופי תבות ג'מ'ל'ה', כי על-ידי זריזות אדם נעשה מנהיג נאמן לעדתו, והזריזות של מוהר"נ"ת ז"ל היתה להפליא, כי היה הולך בזריזות ואוכל בזריזות, עד שהיה אפילו ישן בזריזות, כי מחמת זריזותו היתה מספקת לו מעט שנה, והיה אומר, שמחמת שהרגיל עצמו כל-כך במדת הזריזות, לכן גם בשנתו נעשה זריז, וגם כתיבת חדושי תורתו היתה בזריזות כזו, עד שהעיד ר' נחמן טולטשינר ז"ל, שהעט היה עף אצלו ממש, וטרם התביש הדיו מחצי העמוד שלמעלה, כבר היה אוחז בחצי העמוד שלמטה, וזה גרם, שהרבה פעמים הדיו נטשטש, ולא היה המדפיס יכול לקרא את הפתב, והיו צריכין להעתיקו שוב, וכן בטבילת מקנה היה מוהר"נ"ת ז"ל זריז נפלא מאד, עד שאף אחד לא היה יכול לחקותו, והיו הרבה מאנשי שלומנו שרצו לחקות אותו, ולא הצליחו בשום פנים ואופן. ורואים בחוש, שבדבר זה רב בני-אדם אינם נזקרים, ודיקא במקנה נעשים עצלנים, ויושבים ומשרים גופם במים חמים, ומדברים כל מיני שטיות של פוליטיקה ולשון-הרע ורכילות, עד שמהפכים כל התכלית של טבילת מקנה, וכמו שפעם אמר צדיק אחד, שבמקום להכנס למקנה — טמא ולצאת טהור, נכנסים למקנה — טהור ויוצאים טמא, כי מדברים שם כל מיני פוליטיקה ולשון הרע ורכילות, נמצא שטמאו את הנפש בדבורים אסורים,

רחמנא לצלן, ולכן במקנה צריכים להיות זריז מאד, ולטבל ולצאת, וכמו שאומרים בשם הרב הקדוש רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שפגנת המקנה היא בפשיטות: "להתפשט לטבל ולהתלבש", ופרשו צדיקים את פגנתו הקדושה, שפגנת המקנה היא להתפשט מהגשמיות שלו, ולטבל במים הקדושים של המקנה, ותכף ימיד להתלבש במלבושים רוחניים חדשים, זהו עקר פגנת המקנה בפשיטות, ולכן ביותר צריכין להזהר במדת הזריזות במקנה.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, שגם הוא קנה לעצמו מדת הזריזות בצעירותו, כי תקף בשראה בספרי רבנו ז"ל את שבח מדת הזריזות, ואיך שרבנו ז"ל היה זריז נפלא, גם בו נכנסה תשוקה עצומה לחקות את רבנו ז"ל, ולהיות זריז גדול מאד, וכך היה, שהתחיל לעשות כל עניניו בזריזות: ללכת בזריזות, ולאכל בזריזות, ולישן בזריזות, ולקום בזריזות, ולהתפלל בזריזות, וללמד בזריזות, עד שהזריזות נעשתה טבע שני אצלו. וכמו שראינו בחוש, שכל דרכי מוהרא"ש נ"י היו בזריזות נפלאה מאד, והיתה הזריזות נשפעת בדרך ממילא על כל מי שהיה סמוך לו, כי התבישו להיות עצלים בפני זריזותו הגדולה, וכך הכניס מדת הזריזות באנשיו ובתלמידיו; אשרי הזוכה לקנות מדת הזריזות באמת!

זמן

מוהרא"ש נ"י אמר, שאין עוד דבר כל-כך חשוב בחיי האדם כמו הזמן, ואין עוד דבר שאין יכולים לקנותו בשום כסף שבעולם כמו הזמן, כי הזמן הוא פלא על גבי פלא, ואף אחד אינו תופס מה זה זמן, כל אחד חושב שיש לו עוד הרבה זמן, אבל אינו קולט שכל רגע ודקה שעברו כבר מתו, כי הרגע והדקה שחלפו לו, אף

פעם לא יחזרו לו, ואפלו ישלם כל הון דעלמא, לא יכול לקנותם
 בחזרה, ואם עברו לו שעה או יום, שום פסוף שבעולם אינו יכול
 להחזירם לו, ובעבור זה הצדיקים היו נזהרים מאד מאד על הזמן
 היקר. ומוהרנ"ת ו"ל תמיד החזיק את השעון לפני עיניו, והיה חי
 עם השעון, כי מאד מאד שמר על הזמן, ופעם אחת ספרו
 למוהרנ"ת ו"ל שהש"ף [בעל שפתי כהן ו"ל] חבר את כל חבריו
 על ידי שם של 'השבעת הקולמוס', הינו שיש שם שיכולים
 להשביע את הקולמוס, והקולמוס יכתב מהר, כי לא ימלט שבגיל
 צעיר שהיה הש"ף ו"ל, שסיפיק לחבר כל-כף הרבה ספרים וחדושי
 תורה, ענה ואמר מוהרנ"ת ו"ל: גיע זמן, שישאלו גם עלי, איך
 זכיתי להסיפיק לכתב כל-כף הרבה, כי מוהרנ"ת ו"ל כתב את
 ה"לקוטי מוהר"ן", וה"ספורי מעשיות", ו"ספר המדות",
 ו"שיחות הר"ן", ו"חיי מוהר"ן", וה"לקוטי עצות", וה"קצור
 לקוטי מוהר"ן", וכל ה"לקוטי הלכות", וכל ה"לקוטי תפלות",
 אשר פרכים גדולים מהם אבדו ונעלמו, מלבד שכתב גזמאות של
 מכתבים שאינם מצויים בידינו, כי אצלנו מצויים רק המכתבים
 ששלח לבנו ר' יצחק ו"ל, אבל בודאי שלח גם המון מכתבים
 לשאר אנשי שלומו, אבל אבדו במשך השנים, ואמר מוהרנ"ת ו"ל,
 שאם ישאלו עלי אם הייתה לי 'השבעת הקולמוס', אגיד לכם שלא
 הייתה כזאת, ואם ישאלו: איך היה לי זמן לכתב כל-כף הרבה?
 אגיד לכם ששמרתי על הזמן, ועל ידי זה הספקתי להגיע אל הכל,
 כי מוהרנ"ת ו"ל היה חדוש נפלא בענין שמירת הזמן, כידוע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם אדם חי עם השעון, ותמיד מסתפל
 על השעון, ומהרגע שהוא קם הוא רואה שבכל שעה יתפס איזה
 טוב אמתי ונצחי, אזי יזכה למלא כל יום עם טוב הרבה, למשל:
 אם אהד קם בשש בבקר, ומסתפל על השעון, ועושה חשבון,
 שמשש עד שבע ידבר כמה דבורים להקדוש ברוך הוא, או ילמד
 איזה פרק משניות, וכן משבע עד שמונה ילבש טלית ותפלין
 ויתפלל, וכן משמונה עד תשע ילמד איזה למוד, ויאכל פת שחרית
 ויכרך ברפת המזון בכונה וכו', וכן בכל שאר שעות היום יתפס

אינה טוב בכל שעה: דף גמרא, פרק משניות, פרשה במדרש, דף זה, דבנינים להקדוש-ברוך-הוא, מזמורי תהלים, אזי זכה למלא כל יום בטוב הרבה, ואפלו אם זה רק מקצת מהשעה, העקר שבכל שעה הוא מכרח לחטף אפלו חמש דקות או עשר דקות של טוב אמתי, זה נקרא שמירת הזמן, כי הוא שומר על הזמן, ורואה שבכל שעה יהיה בתוכה אינה טוב, שזהו מה שאמרו חכמינו הקדושים (אבות ד, א): אין לך אדם שאין לו שעה, הינו אין לך אדם שאין לו שעה בידו, ושאינו יכול למלא את השעה עם איזו נקדה טובה. אבל רב בני אדם מאבדים את השעה, כי חושבים לעצמם: "למה דוקא השעה הזו, הלא יש לי עוד שעות ביום", וכן בשעה הבאה חושבים כך, ובדרך זו הם דוחים עבודתם משעה לשעה, עד שעובר חצי היום, ואחר-כך ממשיכים לדחות משעה לשעה עד שנגעשה ערב, ואחר-כך נעשים ציפים ויגעים, עד שנופלים בשנה. נמצא שעבר להם היום בלי כלום, והיום מת אצלם, רחמנא לצלן, ולכן אי אפשר להגיע לשמירת הזמן, אלא כשאדם חי עם השעון, ומסתכל על כל שעה ושעה בחשבון נפרד, ועושה כל מיני פעולות שבעולם למלא כל שעה ושעה עם מעט טוב, וכשחי בצורה כזו מצליח מאוד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבנה שאדם שומר על הזמן שלו, וחי עם השעון, ורואה שבכל שעה ושעה יהיה בה חמש או עשר דקות של טוב, על-ידי-זה אף פעם לא יבוא לידי שעמום, ולא ימאסו לו חיייו, אדרבה, השעות תפרחנה אצלו במהירות גדולה מאד, ולא ידע להיכן הלכו, לא-כן מי שאינו שומר על השעות והרגעים, אזי נדמה לו שיום ארוך עומד לפניו, והיום מתאריך אצלו כארך הגלות מרב שעמום, והוא דוחק את השעה כדי להזיז את השעון, אבל אינו זו כלל, אדרבה, השעה דוחקת אותו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות סד): כל הדוחק את השעה השעה דוחקתו; כי בבקר רוצה שיהיה צהרים, ובצהרים רוצה שיהיה ערב, ובערב רוצה שיהיה אמצע הלילה, ובאמצע הלילה רוצה שיהיה בקר, וכן מסתובב אצלו כל היום, ומתקיימת בו התוכחה (דברים כח, טו):

"בבקר תאמר מי יתן ערב, ובערב תאמר מי יתן בקר", והשעמום הורג אותו לגמרי, רחמנא לצלן, ולכן העקר להסתפל תמיד על השעון, ולתפס איזה טוב בכל שעה, ויזכר תמיד, שתכף-ומיד קשתעבר השעה הזו, אף פעם לא תחזור לו, ועל-ידי-זה יזכה לשמר את הזמן, ולהצליח מאד בכל דבר ברוחניות ובגשמיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאפלו אלו העוסקים בעסקי העולם הזה בפרנסה וכיוצא בו, גם-כן צריכים להסתפל תמיד על השעון, ולגנוב איזה זמן בכל שעה לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, וללמד איזה למוד, כי כל דבור שמדברים אליו יתברך, הוא הצלחה נצחית, הצלחה כזו שאין לתאר ואין לשער כלל, וכן כל תבה של למוד התורה היא הצלחת הנפש לנצח, ואם בגי-אדם היו יודעים את מעלת הענין לדבר אפלו חמש דקות אל הקדוש-ברוך-הוא, או ללמד איזה למוד אפלו לחמש דקות, היו גוהרים בזה מאד מאד, כי היו מדברים חמש דקות להקדוש-ברוך-הוא בשעה זו, ואומרים חמשה מזמורי תהלים בשעה זו, ולומדים כמה פרקים משניות בשעה זו, וכן גמרא ועין יעקב וזהר ותקונים וכו', ובאפן בזה במשך היום היו גומרים בקלות את "יום תהלים", וח"י פרקים משניות, ודרך גמרא, ודרך זהר ותקונים ועין יעקב וכו', כל אחד כפי בחינתו, וזו היתה עבודתם של אנשי שלומנו האמתיים במשך כל הדורות, שאפלו היו בעלי עסק ובעלי חניות, אף-על-פי-כן תמיד היו מנחים על שלחנם ערמות של ספרים, ובכל ספר היה קמט במקום שהיו אוזנים, ובין קונה לקונה ובין עסק לעסק, תפסו איזה שעור, וכמה דבורי תפלה והתבודדות אל הקדוש-ברוך-הוא, וקף בלו את ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכים לזכור דבר זה מאד, שאין אבדה פאבדת הזמן, כי הכל יכולים לשוב ולקנות בכסף אבל לא את הזמן, ובפרט זמן של שנות הנעורים, זה אף פעם אינו חוזר, ומה שיכולים ללמד בשנות הנעורים, זה אי אפשר בשום פנים ללמד בימי הזקנה, וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות תשובה, סימן עג): העבודות שאדם עובד את השם יתברך בבחירתו, כל יום ערפן יקר

משנים רבות של עבודה לעת זקנותו; וזו ממש צעקה של התעוררות גדולה, שרבנו ז"ל צועק אלינו, למען נשמר על הזמן שלנו, ולא נבזבזו בהבל וריק, כי כל "יום" של שנות הפחרות, יקר מ"שנים רבות" של עבודה לעת הזקנה, הרי החשבון הוא נורא ואיום, ורואים בחוש, שבחור ואברך צעיר יש לו מרץ גדול, ורועה רק לרוץ ולעשות ולבנות, ואם יכניס את המרץ שלו בתורה ובתפלה ובמצוות ובמעשים טובים, אזי יצליח מאד, לא-כן זקן שאין לו כבר כח, והולך עם מקל, ובקשי גורר את רגליו, ואינו שומע כל-כף טוב, ובקשי רואה מתוף ספר, אזי בודאי מה שבחור צעיר יעשה ביום אחד, יקח לזקן כמה שנים, ועל-כן למה לא יהיה האדם חכם אמתי, וישמר על זמנו בשנות צעירותו, וימלא אותו עם הרבה תורה ותפלה, ואז יזכה לזקנה ושיבה טובה, ויאכל אז את הפרות שהכין בשנות צעירותו, ולא יתבייש בזה ובבא לנצח, אשרי לו!

זכוה

מוהרא"ש נ"י אמר, שקל ענין רבנו ז"ל הוא להמשיך עלינו זכוה עליון, הינו שנוזה לזכך את נפשנו וגם גופנו באור אלקותו יתברך, עד שלא נסיח דעתנו ממנו יתברך כלל, כי בפשט זוכה לעסק בתורה ובתפלה ובמצוות ובמעשים טובים, בכל תנועה ותנועה שהיא עושה לכבודו יתברך, מזכך את נשמתו וגם את גופו, ומכין אותם להיות כלי מכשר לקבל בתוכם אלקותו יתברך, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (מכות כג): רצה הקדוש-ברוך-הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, "לזכות" את ישראל דיקא, שהוא מלשון זכוה, הינו שהקדוש-ברוך-הוא רצה שנוכח עצמנו עד שתאיר נשמתנו וגם גופנו באור אלקותו יתברך, וילפיכך הרבה לנו תורה ומצוות, ועל-ידי כל למוד בתורה, ועל-ידי כל קיום

מצוות, אנחנו מוֹפְכִים עצמנו, עד שְׁנֹזֶפֶה לְקַבֵּל בְּתוֹכֵנו אֹר אֱלֹקוֹתוֹ
יִתְבַּרְךָ בְּאֵמֶת.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, שְׂאִין דְּבַר הַמְּזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת נַשְׁמַת וְגוֹף
הָאָדָם כְּמוֹ הַדְּבוּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, שֶׁהוּא עֲנִין תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת, כִּי
בְּכָל דְּבוּר וְדְבוּר שְׂאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, הוּא מְזַכֵּךְ עוֹד חֵלֶק
מִנַּשְׁמָתוֹ, וְעוֹד חֵלֶק מִגּוּפוֹ, עַד שֶׁבְּרִבּוֹת הַזְּמַן יִזְכֶּה לְזַכֵּךְ אוֹתָם
לְגַמְרֵי, וְאִי-עַל-פִּי שֶׁבְּתַחֲלָה בְּיַד אֵין הָאָדָם מְרַגֵּשׁ אֶת זֶה, אִיךָ
שֶׁדְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת מְזַכֵּכִים אוֹתוֹ, אֲבָל זֶהוּ מִחֲמַת שֶׁרַבּוּ
מְאֹד הַקְּלָפוֹת וְהַלְבוּשִׁים עַל נַשְׁמָתוֹ וְגוּפוֹ, וְכִמוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ו'ל'
(לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לג), שְׂאֵפְלוּ בְּמִקוּמָךְ שְׂאֵתָה מִשְׁקַע בְּמִדּוֹר
הַקְּלָפוֹת, גַּם שֶׁם תּוֹכַל לְמַצֵּא אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, כִּי הוּא מִחֲתִיָּה אֶת
הַכֹּל, אֲלֵא שֶׁבְּמִקוּמָךְ שֶׁם רַבּוּ הַלְבוּשִׁים, עֲנִין שֶׁם; אֲבָל כְּפִי-הִיא
עֲקָשׁן גְּדוֹל בְּעִבּוֹדַת הַתְּפִלָּה, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוֹם מְנִיעָה שֶׁבְּעוֹלָם,
רַק יִרְבֶּה מְאֹד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ לְדַבֵּר דְּבוּרֵי תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת אֵלָיו
יִתְבַּרְךָ, אֲזִי בְּרִבּוֹת הַזְּמַן יִתְחִיל לְהַרְגִישׁ הָאֲרָה נוֹרָאָה, אִיךָ שֶׁנַּשְׁמָתוֹ
וְגַם גּוּפוֹ מִתְחִילִים לְהִזְדַּבֵּךְ בְּאוֹרוֹ יִתְבַּרְךָ, וְזֶה יִתֵּן לוֹ כַּח גְּדוֹל
לְהִמְשִׁיךְ עוֹד וְעוֹד, עַד שְׂיִזְכֶּךָ אוֹתָם לְגַמְרֵי.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, שְׂעֲלִינוּ לְזַכֵּר, שֶׁרַבְּנוּ ו'ל' רוֹצֵה לְהִבְיֵא
אוֹתָנוּ לְזַכּוֹךְ כְּזֶה, עַד שְׁגַם בְּשֵׁר גּוּפְנוּ יְאִיר בְּאוֹר נַשְׁמָתָנוּ מִמֶּשׁ,
וְכַמְבָּאָר בְּדְבַרֵי רַבְּנוּ ו'ל' (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כב) עַל הַפְּסוּק
(אִיב יט, ט): "וּמִבְּשָׂרֵי אֲחֻזָּה אֱלוֹהִים", שְׁגַם מִבְּשֵׁר הַגּוּף אָרָאָה
אֱלֹקוֹת, וַיְכוּלִים לְבוֹא לְזַכּוֹךְ כְּזֶה, עַד שְׂאֵפְלוּ אִם לְפַעְמִים הַנִּשְׁמָה
נוֹפְלַת מִמְּדַרְגָּתָהּ, אֲבָל כְּשֶׁהַגּוּף צַח וּמְזַכֵּךְ, תּוֹכַל הַנִּשְׁמָה לְהִתְרוֹמֵם
וְלִחְזֹר לְמְדַרְגָּתָהּ, עַל-יְדֵי תַעֲנוּגֵי הַגּוּף, עֲנִין שֶׁם; הֲרֵי שֶׁרַבְּנוּ ו'ל'
רוֹצֵה לְהִבְיֵא אוֹתָנוּ לְזַכּוֹךְ כְּזֶה, עַד שְׁגַם גְּשָׁמִיוֹת וְחֲמַרְיוֹת הַגּוּף
יְאִירוּ בְּאוֹר הַנִּשְׁמָה מִמֶּשׁ, וְנַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עִם הָאֲכִילָה
וְהַשְׂתִּיזָה וְהַשְׁנָה, כְּמוֹ עִבּוֹדַת הַנִּשְׁמָה מִמֶּשׁ. וְאֵל כֹּל זֶה זוֹכִים
עַל-יְדֵי רַבּוֹי תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי כֹל מֵה שֶׁמְרַבֵּים
לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי חֲמַרְיוֹת הַגּוּף נִכְנַעַת וְנִתְבַּשְׁלַת, וּמִתְחִיל
לְהַרְגִישׁ אֹר הַנִּשְׁמָה בְּכָל מַעֲשָׂיו הַגְּשָׁמִיִּים. וְיִדְוַע, אִיךָ שֶׁרַבְּנוּ ו'ל'

אמר: אם היה יודע בצעירותו אל מה יכול להגיע על-ידי תפלה והתבודדות, לא היה מענה ומסגף את הגוף כמו שענה וסגף אותו, כי רבנו ו"ל התענה גזמאות של תעניות, י"ח פעמים תענית משבת לשבת בשנה אחת! וזאת מלבד שאר כל מיני סגופים וענויים שקבל על עצמו באתם הימים, ואחר כל זה אמר לנו בפרוש, שעל-ידי תפלה והתבודדות יכולים להגיע אל כל זה ויותר. ואנשי שלומנו רגילים לומר, שרבנו ו"ל היה צריך לעבר כל הענויים והסגופים האלו, כדי להשיג השגה עליונה במעלת התפלה וההתבודדות, ועכשו שפבר גלה לנו רבנו ו"ל סוד זה, אין לנו אלא לירק את שכלנו לגמרי, ולקדם את דברי רבנו ו"ל בתמימות ובפשיטות גמורה, ועל-ידי זה נזכה להגיע אל זכוף אמתי, עין לא ראתה.

ואצל מוהרא"ש נ"י ראינו את זאת תמיד, שהיה מעורר את כל אנשיו ומקרביו לעסק תמיד בתפלה ובהתבודדות הרבה, וכן להתמיד בשעורי תורה כסדרן, ולא היה מחזיק כלל מעבודות של תעניות וסגופים שמחלישים כח הגוף, והיה אומר, שבודותינו אלה, שאנחנו חלוישי כח מאד, זוהי עצת היצר הרע לסגף את הגוף ולהחלישו, ועל-ידי זה לא יהיה לאדם כח להתבודד עמו יתברך ולהתמיד בתורה, כי בשעה שרבנו ו"ל עשה את כל הסגופים שלו, היה מכניס כל כוחותיו בתורה ובתפלה, במצוות ובמעשים טובים, ולא היה מרפה מהם כלל, מה שאין בן אנונו, אם נעשה סגופים כאלו, לא נוכל לעשות שום עבודה בעבודת ה' כראוי, אם בן מה הרוחנו.

והיה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר על עצמו, שזו סיעתא דשמיא, שלא נסה לחקות את רבנו ו"ל בענין התעניות, כי בכל דבר שמוכא בשבחי הר"ן ובשיחות הר"ן, היה מחקה את רבנו ו"ל, כי רצה לעשות את כל העבודות שרבנו ו"ל עשה בשנות צעירותו, אבל בענין התעניות הבין שזה לא שיה אליו, כי לא היה נשאר לו כח לעשות כל העבודות האחרות, ולכן היתה לו סיעתא דשמיא שנשמר מדבר זה, וכך היה מוסר לכל תלמידיו ומקרביו, שלא יטעו

את עצמם, רק יתמידו מאד בשעורי תורה ובהתבודדות אליו
יתברך, ועל-ידי-זה יזכו לזכוף עליון ונורא, אשרי ההולך בדרך
הקדוש הזה.

זהר

מוהרא"ש נ"י היה תמיד מדבר מגדל מעלת למוד הזהר, ואיך
שכל אחד ואחד צריך לקבץ לעצמו שיעור בספר הזהר ובספר
התקונים בכל יום, בין זקנים ובין נערים, כי מה שמקבל אצל
העולם שאין ללמוד זהר עד גיל מסוים כגון ארבעים וכיוצא בו, אין
בזה שום ענין כלל, וכל גדולי הצדיקים עסקו מצעירותם בספר
הזהר, והאריז"ל וגם רבנו ז"ל נסתלקו מן העולם עוד לפני גיל
ארבעים, והיו בקיאים בספר הזהר מנערוותם, ומה שבני אדם
אומרים, שיכולים להשתגע, חס ושלום, מלמוד ספר הזהר, הבל
יפצה פיהם, והיא שטות גדולה, כי ממה נפשך, מי שמבין בספר
הזהר — הרי הוא מבין, ומי שאינו מבין — הרי אינו מבין, אם-כן
ממה יכולים להשתגע?! שגעון בא רק מעברות, רחמנא לאלן,
וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוטה ב.): אין אדם חוטא, אלא אם
כן נכנס בו רוח שטות; אבל מדברי תורה לא משתגעים, ובפרט
לא מספר הזהר, חס ושלום, שיש בו כח נפלא לזכוף ולטהר את
נשמת האדם מכל מיני שגיונות וחקלאים רעים, ומי שמבין בו —
אשרי לו! כי דברי הזהר מאירים ומזהירים את הנשמה מאד, ומי
שאינו מבין בו, שייגרס ויאמר דף אחר דף מן הזהר ומן התקונים,
ויאיר על נפשו אור גדול מאד, כי הלשון של הזהר מסגלת מאד
לעורר האדם לעבודת השם יתברך, ועל-ידי למוד הזהר נעשה חשק
לכל מיני למודים של התורה הקדושה (שיחות-הר"ן, סימן קח).

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם התחיל הרבי ר' ברוך ממעין'בוז זי"ע ללמד שעור בספר הזהר, והתחיל מן הדף של השער, שכתוב שם: "זה ספר הזהר אשר חבר התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, וכותו יגן עלינו", ופרש הרבי ר' ברוך זי"ע כך: "זה הספר" — זה הספיר והיהלום, "הזהר" — שמזוהר ומאיר בכל העולמות, "אשר חבר" — שמחבר לכבוד ישראל לאביהם שבשמים, "תנא" — שמלמד אותנו שיש בורא עולם, זהו רבי שמעון בר יוחאי, וכותו יגן עלינו"; כי ספר הזהר מחבר ומדביק נשמת האדם בו יתברך, ופותח את לבו להבין שיש בורא עולם, ואיך שכל הבריאה כלה היא חתיכה אחת של אלקות, אשרי הזוכה להגות בו הרבה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיום, שכבר הדפיסו את ספרי הזהר בכמה מיני דפוסים מהדירים עם נקוד מלא, אין שום תרוץ לא לגרס בספרי הזהר והתקונים בכל יום. ומוהרא"ש נ"י היה תמיד אומר, שצריכין לחבר פרוש קל וברור על הזהר, למען יוכלו תינוקות של בית רבן להבין בו, ותהלה לאל, בשנים האחרונות התחיל מוהרא"ש נ"י לחבר את הפרוש הנפלא הזה, פרוש "מראה אש" על הזהר, שהוא פרוש קל ונר, המאיר עיני כל המסתכל בו, והוא בלשון קל וברור שיכולים אפלו נערים לקרא בו, ומשלב עם דברי רבנו ז"ל בלקוטי מוהר"ן ושאר ספריו הקדושים, עד שמוהרא"ש נ"י רגיל לקרא אותו: "זהר עם רבנו ז"ל" (זהר מיט דעם רבי'ן), וכדיוע כונתו לשיחת רבנו ז"ל שאמר, שעכשו יש נחל נובע מקור חכמה, שגם העיר וקדיש מקבל משם. והפרוש הוא חדוש גדול הפלא ופלא, מאיר עינים ממש. והיה מוהרא"ש נ"י אומר בענותו הגדולה: אני משאיר גליון הרבה סביב הפרוש שלי, למען אם ירצה אהד להוסיף או לומר פרוש אחר בדברי הזהר, יכול לכתב כפי שרוצה, אני עושה את שלי לפרש כל דבר באופן קל ונר על-פי הקדמותיו של רבנו ז"ל... השם יתברך יזכנו לראות באורו ובהוצאתו לאור בקרוב.

חֶסֶד

פעם אחת שאל אחד את מוהרא"ש נ"י — מה היסוד אצל חסידי ברסלב: ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: יסוד היסודות זה להיות בשמחה, כי השמחה היא הקדושה, כי אצלו יתברך נאמר (דברי הימים א, טז): "עז וחדנה במקומו", וברגע שאדם שמת, נותרב לו מחו ונדעתו, פמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן י'), ואז הוא עוסק לעשות חסד עם כל בר ישראל, וישמח גם אותו, וכן מתחיל להתבודד עמו יתברך, ומפרש את כל שיחתו אליו יתברך, באשר ידבר איש אל רעהו, וכן מתמיד ללמד בתורה הקדושה שעורין כסדרן (עין שיחות הר"ן, סימן עו), כי כל הגלוי של רבנו ז"ל הוא, שכל אחד ואחד ירבה מאד בתורה ותפלה, ובאותו זמן יעשה חסד עם כל הבריות, הן בגשמיות והן ברוחניות, שבכל מקום שרואה איזה יהודי שצריך טובה, יהיה מוכן לעזור לו בכל מה שיוכל, וכן ברוחניות יהיה נוגע לו בנפשו לקרב את כל הבריות אל השם יתברך בלי יוצא מן הכלל, ויעשה חסד עם כל הבריות, לא רק עם חבריו לבד, כי מחמת זה החסידה היא עוף טמא (ויקרא יא, יט וברש"י שם), מחמת שאינה עושה חסד רק עם חברותיה, ולא עם אחרים, כי עקר החסד צריך להיות עם כל הבריות, שישפיע עליהן מן התורה והתפלה שהוא זוכה לעסק בהן, ובזה מקיים ומעמיד את כל העולם, וכמו שאומר התנא (אבות, פרק א'): על שלשה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם נסע איזה עגלון, וראה יהודי הולך בדרך וסוחר חבילה, ועצר את העגלה ובקש ממנו שיעלה עליה, ויקחנו למחוז חפצו חנם אין כסף, והאיש היה תלמיד חכם, ותכף חשד בעגלון שאין פונתו לטובה, באשר למה בקש לקחתו בחנם, הלא זוהי פרנסתו?! וכראות העגלון התלבטותו של החכם, ענה

ואמר לו: תדע, שפעם הייתי אצל איזה צדיק, ושמעתי ממנו בדרךשתו לומר, ש'יום' שעובר על האדם, ואינו עושה בו איזו טובה ליהודי אחר, אינו נקרא 'יום', והיות שהיום עוד לא זכיתי לעשות טובה עם אף אחד, לכן אבקש ממך לעלות על עגלתי, ואקח אותך למחוז חפצך, ואז עלה החכם על העגלה, וקבל טובתו.

וסים מוהרא"ש נ"י, שהפתגם של הצדיק ההוא בודאי אמת לאמתה, שיום שאין האדם עושה בו טובה וחסד עם השני, אותו היום אינו נקרא יום, כי כתיב (תהלים פט, ג): "עולם חסד ויגנה", העולם עומד על חסד, ומתקיים על-ידי חסד, וכשאדם עושה חסד, הוא עוסק בתקון העולם, וכמו שהצדיק ההוא אמר לענין חסד, כן הוא בענין שני יסודות האחרים: תורה ועבודה, שכל יום שעובר אצל האדם, ואינו לומד בו תורה, אינו נקרא יום, וכן יום שעובר בלי תפלה והתבודדות להקדוש-ברוך-הוא, אינו נקרא יום, כי עקר קיום העולם הוא על-ידי שלשה יסודות אלו, וכשאדם עושה אותם בכל יום, הוא מחיה ומקים את היום ההוא, ואז נחשב ליום אמתה, אשרי מי שזוכה לעסק בחת"ת: חסד, תורה, תפלה בכל יום.

חזרה

מוהרא"ש נ"י אמר, שברבוי חזרה, כשחוזר האדם על למודו פעם אחר פעם, שמסים תנ"ך, ששה סדרי משנה, וכל הש"ס — בבלי, ירושלמי, תוספתא, וכל המדרשים, וספרי הזוהר, פעם אחר פעם, על-ידי-זה זוכה שכל התורה מנחת לפניו, ומתחיל להרגיש נעימות ומתיקות התורה, אשר אי אפשר לתאר ולבאר את זה בכתב כלל, ואפלו שיש לו ראש קשה וכבד מאד, אכל מרבוי החזרה יפתח מחו ולבו, עד שייזכה להבין דברי תורה על בורין. וכדברי

רבנו ו"ל (שיחות-הר"ן, סימן עו), שְהַעֲקֹר הוּא הָאֲמִירָה, וְאַחֲרֵי־כֵן מְמִילָא רִבִּין, עֵין שָׁם; וְהָיוּ בְּמָה וּכְמָה מְגֹדְלֵי הַחֲכָמִים וְהַגְּאוּנִים, שְהַעֲדִיּוּ עַל עֲצָמָם, שְבִהִיּוּתָם צְעִירִים, הִיָּה לָהֶם רֹאשׁ קָשָׁה וְכָבֵד מְאֹד, אָבָל מְרֻבֵי הַחֲזָרָה וּמְרֻבֵי תַפְלָה, שְהַתְּפַלְלוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, שְׂיִזְכּוּ שְׂיִפְתַּח מַחֵם וְלָבָם בְּדַבְרֵי תוֹרָה, וְכֹו אַחֲרֵי־כֵן לְהַמְנִיחַ עַל גְּאוּנֵי וּגְדוּלֵי הַדּוֹר, וְהַשְּׂאִירוּ אַחֲרֵיהֶם סְפָרִים קְדוּשִׁים, שְׂזַכּוּ אֶת הַרְבֵּים לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וספר מוהרא"ש ג"י, שְהַגְּאוּן הַקְּדוּשׁ הַמְּהַר"ם שִׁיק זי"ע, הִיָּה מְגֹדְלֵי תַלְמִידֵי הַ"חֲתָם סוֹפֵר" זי"ע, וְהוּא הַעִיד עַל עֲצָמוֹ, שְהִיָּה בְצַעֲרֵירוֹתוֹ קָשָׁה הַבְּנָה מְאֹד, וְגַם הִיָּה יָלֵד גְּמֹף, וְכִשְׁבָּא לִישִׁבָּה לְלַמֵּד, עָשׂוּ מִמֶּנּוּ צְחֹק, הֵן מִחֲמַת קוּמְתוֹ הַגְּמוּכָה, וְהֵן מִחֲמַת קָשִׁי הַבְּנָתוֹ, וְהוּא לֹא הִתְפַּעֵל מִכָּל זֶה כָּלֵל, רַק בָּכָה לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל יוֹם, שְׂיִזְכּוּ לְהַבְּנַת הַתוֹרָה, וְכֵן חֲזַר עַל לְמוֹדוֹ פְּעָמִים אֵין מְסֻפָּר, וְזָכָה אַחֲרֵי־כֵן לְהִיּוֹת גְּמֻנָה בֵּין גְּדוּלֵי תַלְמִידֵי הַ"חֲתָם סוֹפֵר" זי"ע, וְאַחַר הַסְּתַלְקוּת רַבּוֹ הַקְּדוּשׁ, הִמְשִׁיךְ אֶת סֵדֶר הַדָּרָךְ לְמוֹדוֹ לְתַלְמִידִים אַחֲרָיו, וְהִיָּה פּוֹסֵק הַדּוֹר, וְחֲבַר סְפָרִים נִפְלְאִים בְּכָל מְקַצְעוֹת הַתוֹרָה, וְהַכֵּל בְּזָכוֹת רַבּוֹי הַחֲזָרָה עַל לְמוֹדוֹ, וְכֵן בְּזָכוֹת רַבּוֹי תַפְלוּתָיו.

וספר מוהרא"ש ג"י, שְכֵן הִיָּה אֶצֶל הַ"חֲזוֹן אִישׁ" זי"ע, שְהַעֲדִי עַל עֲצָמוֹ שְהִיָּה קָשָׁה הַבְּנָה מְאֹד בְצַעֲרֵירוֹתוֹ, אָבָל חֲזַר עַל לְמוֹדוֹ פְּעָמִים אֵין מְסֻפָּר, וְהִיָּתָה דְרָכּוֹ לְחֲזוֹר עַל כָּל דָּף שֶׁלַּמֵּד אַרְבָּעִים פְּעָם בְּיוֹם, וְכֵן עָשָׂה אַרְבָּעִים יוֹם רְצוּפִים, הִיָּנוּ שְׁחֲזַר בְּסֵף הַכֵּל אֶלְף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת פְּעָם עַל לְמוֹדוֹ, וְכֵן בָּכָה הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל אַחַת מֵהַשְּׁלֹשׁ תַפְלוֹת בְּכַרְכַּת "אַתָּה חוֹגֵן", שְׂיִזְכּוּ לְהַבְּנַת הַתוֹרָה, וְזָכָה אַחֲרֵי־כֵן לְמַחַ עֲמַק נוֹרָא מְאֹד, וְכַנְרָאָה בְחוּשׁ לְכָל הַמְצִינַן בְּסֻפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, שְׂיִשׁ בָּהֶם עֲמָקוֹת נוֹרָאָה מְאֹד, שְכַמְעַט לֹא מוּצְאִים עֲמָקוֹת כְּזוֹ בְּסֻפְרֵי הָאֲחֲרוּנִים, וְהַכֵּל בְּזָכוֹת רַבּוֹי חֲזָרָתוֹ וְתַפְלוּתוֹ, כִּי אֵין דְבַר עוֹמֵד בְּפָנֵי הַרְצוּן.

וְהִיָּתָה דְרָכּוֹ שֶׁל מוהרא"ש ג"י לְחַזֵּק מְאֹד אֶת הַבְּחוּרִים

תלמידי ישיבתו, שלא יסתכלו על שום דבר כָּלֵל, לא אם יש להם ראש קשה וְכָבֵד, ולא אם הם נמוכי קומה וכדומה, רק ימסרו ונפשם לתור על למודם פעם אחר פעם, וכן יתפללו הרבה אל השם יתברך, ועל-ידי-זה יצליחו מאד בלמודם, והיה מעורר אותם לתור על מסכתות מאה ואחת פעמים, על דרך שאמרו חכמינו הקדושים (תניגה ט): אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים, למי ששונה פרקו מאה פעמים ואחת. ומסביר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'), כי השר של שכחה שמו מ"ס, ועולה בגימטריה מאה, ואם לומדים מאה פעמים ואחת, הרי יוצאים מתחת שליטתו, וזוכים לזכרון אמתי, וכן היו הרבה בחורי חמד, שציתו את מוהרא"ש נ"י, וחקרו על מסכתות מאה פעמים ואחת, והיו המסכתות קבועות בלבם כיתד חזק בל תמט, וכמה פעמים באמצע דרשת מוהרא"ש נ"י, היה קורא להם שיגידו בעל-פה אינה קטע מן המסכתות שחקרו עליהן, שהיה קשור לדרשה, והיו רואים בחוש, איך היו דברי התורה כתובים על לוח לבם, אשרי הזוכה לתור על למודו הרבה!

חיים

מוהרא"ש נ"י דבר פעם שיחה נפלאה בענין תכלית החיים, איך שצקור תכלית החיים הוא להתענג על נעם זיו השכינה, ולהנות מהחיים הנאה רוחנית נצחית, כי יש בני אדם שמרוב צרות ויסורין שעוברים עליהם, נדמה להם שבה צריכים להיות חיים — מלאים צרות, גזון ואנחה, ואי אפשר להמלט מזה כָּלֵל, ומה שכתוב (איוב ה, ז): "אדם לעמל יולד", הוא כפשוטו, שאדם נולד לחיות חיי עמל וצער בעולם הזה, אבל האמת אינו כן, כי האדם נברא לחיות חיים טובים ונצחיים בזה העולם, ושיתענג על נעם זיו השכינה ממש, ומה שכתוב: "אדם לעמל יולד", הפונה לעמל תורה ועבודת ה'

יתברך, פי מי שעמלו בתורה ובעבודת ה' יתברך, הוא מרגיש חיי עולם הבא בעולם הזה, והוא נהנה מאד מן העולם, וכמו שפרש רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קנו) את מאמר חכמינו הקדושים (אבות ד, ה): כל הנהנה מדברי תורה נוטל חיי מן העולם, שמי שנהנה מדברי תורה היוצאים מפי הצדיק, כבר אינו חפץ בחיי עולם הזה כלל, עין שם; ומה שעובר על האדם מצד גשמיות העולם הזה, הינו צער ועגמת נפש ויסורים שונים, זה רק קשארין בו דעת, ואינו מכיר שהכל ממנו יתברך לבד, אבל מי שיש לו דעת, יודע שהכל בהשגחת ה' יתברך לבד, אין לו צער ויסורים, והוא מרגיש אלקותו יתברך מכל פרט ופרט (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ר); ולכן עקר תשוקת וחקירת האדם צריך להיות להגיע אל הדבקות האמתית בו יתברך, ולהכניס בעצמו דעת האמת, שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואז יזכה להשיג את תכלית החיים, איך שהחיים הם שמחים ועליונים, ואין טוב ונעימות יותר מן הדבקות בו יתברך.

ופעם אמר מוהר"א ש נ"י לקבוצה של תלמידיו היקרים: אני רוצה, שפעם בחדש תצאו לטיול ותהנו מיפי הבריאה, כי מהו חיים? זוהי הדבקות בו יתברך, כי הוא יתברך חי החיים, והקדוש-ברוך הוא רוצה שאנחנו נהנה מהחיים, ונתענג על נעם זיו השכינה, ולכן כשיוצאים לטיול ורואים את יפי הבריאה, ומכירים את מעשה ידיו של הבורא יתברך שמו, ומה שבא בעולמו, הרי נהנים מחי החיים, וזהו עקר תכלית הבריאה. ודבורי מוהר"א ש נ"י נכנסו בלבם בקרני אור בתוך החשוך, כי הרגישו מדברי מוהר"א ש נ"י איך הבריאה היא תכלית היפי והטוב, והאדם יכול להנות מהחיים ממש.

ומוהר"א ש נ"י הנה רגיל לחזור על הספור של הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע, שבשעה ששאלו אותו לפרש דברי חכמינו הקדושים (ברכות ס): חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, הינו בשמחה, ושאלוהו: איך יתכן בזאת, שיברך אדם בשמחה על הרעה כמו שמברך על הטובה? ותמה ואמר: איני מבין

למה אתם שואלים אותי, לי לא היה אף פעם רע בחיים... והנה ידוע, איך שהרבי ר' זושא זי"ע היה עני ואביון, וגם סבל הרבה בבית וכו', ורף-על-פי-כן אמר כן בפשיטות: "לי אף פעם לא היה רע בחיים", אין זאת אלא מחמת רב דבקותו בו יתברך, שתמיד היתה עצמו עם חיות אלקותו יתברך, ולכן לא ידע מהו רע בחיים, כי הכל מתבטל מפני הדבקות בו יתברך.

ופעם התאזר איש אחד מתלמידי מוהרא"ש נ"י בעזות דקדושה, לשאלו באיזו תקופה קשה שעברה על מוהרא"ש נ"י: אם הצער והעגמת נפש שעובר עליו, סותרים לו את שמחת החיים, תס ושלום? וענה ואמר מוהרא"ש נ"י בתמימות ובפשיטות גמורה: תדע לך, שתהלה לאל, איני מפסיק משמחת החיים כלל, רק אני בא עם לב נשבר לפני הקדוש-ברוך-הוא, שימתיק מעלי את כל הדינים, ואזכה לראות בישועת ה' בכל הענינים בכלל ובפרט, אבל שמחת החיים יש לי ברוך ה' תמיד... ובמעט דבורים אלו גלה מוהרא"ש נ"י את סוד שמחת החיים, איך שאסור להפסיק ממנה לרגע, אשרי מי שיוזכה לזה באמת!

חננוף

מוהרא"ש נ"י אמר, שעבודת החננוף היא עבודה קדושה ועליזנה מאד, אבל גם קשורה בה אחריות גדולה מאד, כי פשיט ילד שוכב, שאינו רוצה ללמד, וגם עושה הזקות, ומפריע לילדים אחרים, יש נסיון קשה מה לעשות עמו, ועל-פי-רב ההנהלה מחליטה להשליכו מן המוסד, שימצאו ההורים מקום אחר בשבילו, כי אין רוצים לטפל בו, אבל לא פתרו בזה את הבעיה, כי אם לא יטפלו בו כראוי, הרי יעשה אותן הזקות והפרעות במקום אחר,

נמצא, שגורמו רצה למוסד אחר, ואם לא יקבלו אותו בשום מקום, הרי יסתובב הנער ברחוב, וגם שם יעשה הזקות, והוא עלול לקלקל ילדים אחרים הנמצאים ברחוב אחר זמן הלמודים, הרי לא פתרו את הבעיה כלל, ולכן עקר העבודה בחנוף הוא למצא עצה בשביל ילד בעייתי, ולהמציא לו דברים מעניינים לעשותם כפי דעתו, וכמו שכתוב (משלי כב, ו): "תנף לנער על-פי דרכו", על-פי דרכו דקא, הינו לפי מה שמעניין אותו, ואם אינו רוצה ללמד, צריכין לתת לו תפקיד אחר לעשות, שיהיה עסוק באיזה דבר, כגון: בנגיזין או בארגון, ואז יגיש שהוא נצרך ויעיל, ומה גם שיכולים להדריכו ללמד בדרך גרסה, לומר פסוקי תנ"ך, פירקי משניות, ולהבטיח לו פרסים ושכר על כל דבר שלומד, כי אם יש רצון לטפל בילד, בודאי יש עצה בעבורו, אבל לשלחו מן המוסד, אין זו שום עצה, ואדרבה זה יכול לגרם קלקולים גדולים, שלא יועיל אחר-כך שום תקון, חס ושלום, ויהיה הגזק בלתי הפיף.

וספר מוהר"א ש"נ"י, שבסוף ימיו של הרב הקדוש רבי יואל מסאטמאר זי"ע, באו ראשי הקהל בקבלנא לפניו, שיש חבורה של בחורים בלישיבה, שעושים הזקות נוראות, ואינם רוצים לקבל מרות, ואין עצה אחרת רק לשלח אותם מן הישיבה, ורצו שיתן הרבי הסכמה על זה, והנה הרב הקדוש זי"ע כבר לא היה יכול לדבר אז מרב חלשותו, אבל הראה עם שימת ידיו הקדושות על לבו, כאומר, שעדין כואב לו על שפעם שלח ילד מהישיבה. ולא ידעו ראשי הקהל למה מתפונן, והלכו לכרר אצל הגבאים, וספרו הגבאים, שפעם בא איזה כמר (גלח) אל בית הרב הקדוש מסאטמאר זי"ע, ובקש מאד שיתנו לו להפגס אל הרבי, כמובן שלא נענו לבקשתו, כי מה יש לכמר אצל הרבי? ! אף הלה התעקש מאד מאד, עד שהשמיע קולות, ושמע הרבי, וצוה לתן לו להפגס. והרבי הסתפל עליו, וילפתע אמר בהתרגשות: מה קרה לך? מה קרה לך? ! וצנה ואמר הכמר: מה אעשה, הרבי זרק אותי מן הישיבה, ומאז הלכתי מדחי אל דחי... עד שגשפתמד ונעשה כמר, רחמנא לצלן, ודבר עמו הרב הקדוש אז זמן רב, ופעלו הדבורים אצלו הרבה. הרי רואים

איזו אחריות עצומה היא להשליך בחור מן הישיבה, וצריכין לעשות כל מיני פעולות שבעולם לא להגיע לזה, ולפתור את הבעיה באופן יעיל אחר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמכל שכן אסור אף פעם להנהלה לשלח בחור מן הישיבה, מחמת שאין להורים כסף לשלם שכר למוד בעבורו, כי זה עון חמור ביותר, כי מה אשם הילד שאין להוריו לשלם בעבורו?! וכמקרה חרום צריכה ההנהלה לומר על שכר הלמוד, העקר לא לרחק ילד מחנוף טוב וכשר.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא ראש הקהל אל ה"חפץ חיים" ו"ל לאיזו בקשה, ולא רצה ה"חפץ חיים" ו"ל לקבל אותו ולהסתפל בפניו, והיה פלא גדול אצל כלם — למה ה"חפץ חיים" ו"ל מרחקו כל-כף, בשעה שהיה מדקדק כחוט השערה בכל המצוות שבין אדם לחברו, ונודע להם אחר-כך, שהאיש הזה סלק ילד בשם 'לייבלה ברגשטיין' מן הישיבה, מחמת שאמו היתה אלמנה עניה, ולא היתה לה כסף לשלם שכר למוד בעבורו, ומחמת זה החל להסתובב בחוץ ברחובות, ונדודר מטה מטה, עד ששנה שמו ל"ליאון טרופקי", והוא אשר נעשה אבי תנועת הקומוניסטים כידוע, שגרם מיתה למליוני אנשים ברוסיה, רחמנא לצלן, והכל החל מחמת שזרקו אותו מן הישיבה מחמת חסרון כסף, אשר זהו עון בל יכפר, וצריכין להשמר מזה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוכא בספרים, שענין זה מרמז בתוך האגדה המפלאה (פסחים קיב.), שאמר רבי שמעון בר יוחאי לרבו רבי עקיבא, בשעה שהיה חבוש בבית האסורין: רבי, למדני תורה. אמר לו רבי עקיבא: איני מלמדך. אמר לו: אם אין אתה מלמדני, אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות. והנה בודאי המאמר הוא הפלא ופלא, ויש עליו באור מרבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ס'), אבל רמז יש גם לענין הנ"ל, שאסור לרחק ולזרק תלמיד, כי רבי שמעון בר יוחאי אמר לרבו רבי עקיבא, שאם תרחק אותי ולא תלמד עמי תורה, אני בסכנה שלא אהיה מוסר, חס ושלום, ואמסוך

למלכות, ולכן צריכין להיות חכם עצום בענין חנוף, ולזכר שזו
אתריות עצומה לרחק תלמיד ולזרקו מן הישיבה, ורק אם יתפלל
הרבה להשם יתברך, לקבל דעת ושכל איך להתנהג עם כל תלמיד
ותלמיד, בנדאי יעזר לו השם יתברך להצליח מאד עם כל
התלמידים.

חבר

מוהרא"ש נ"י אמר, שפמו שחבר טוב הוא סוד ההצלחה של
האדם, פי כשיש לאדם חבר טוב לחזק אותו בעבודת השם יתברך,
הוא יכול להתעלות עד אין ערך ואין שעור בעבודתו, כמו-כן חבר
רע הוא סוד אי ההצלחה והתרחבן של האדם, חס ושלום, פי חבר
רע יכול להמשיך את האדם לשאול תחתיות, חס ושלום, ולהסית
אותו לכל מיני חטאים ועוונות, רחמנא לצלן, ומה גם שיבטל אותו
תמיד מלמוד התורה, פי יבוא בכל פעם עם תרוצים אחרים להפריע
לו מלמודו. ולכן האדם צריך להיות חכם מאד להשמר מחבר רע
ולהתחמק ממנו בכל מיני אפנים שבעולם, ואז יהיה השם יתברך
בצרו שישתלק מעליו לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפמו שאומר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק
ב', סימן נא), שהעצה לסלק את הבעל-דבר שנוקש באדם בכל פעם,
הוא — לא להסתכל עליו, ובכל פעם שהוא בא ונוקש באדם
להסיתו לסור מדרכי השם יתברך, האדם יפנה ממנו ערך, ולא יחוש
לדבריו כלל, ואף שיבוא פעם שניה ופעם שלישית, לא יפנה אליו
כלל, ואחר-כך ממילא יסתלק, פי יראה שאין לו מה לעשות אצל
האיש הזה. וכן אומר רבנו ו"ל (שם): העצה לפטר מעל עצמו
מחשבות זרות בתפלה — שבכל פעם כשפתאנה לו מחשבות זרות,

לא יסתכל עליהן כלל, רק ימשיך בתפלתו, וכן יעשה פעם אחר פעם, וילבסוף בהכרח יסתלקו המחשבות זרות מעליו, כשאין משגיחים אליהן כלל. עם אותה עצה, אמר מוהרא"ש נ"י, צריכין להשתמש לגבי חבר רע, שאם הוא נגש לאדם, לא יסתכל עליו ולא יתן לו שום תשומת-לב, ואף-על-פי שיבוא שוב ושוב, ובכל פעם יבוא עם תחבולות אחרות: מה השעה? מה חדשות? יש לי ספור חשוב לספר לך וכו' וכו', העקר לא להסתכל עליו כלל, ואז לבסוף בהכרח יסתלק, כי יראה שאין לו מה לעשות אצל האיש הזה כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהוא השתמש הרבה בעצה זו בשנות בחורותו, כשנתקרב אל רבנו ז"ל, שפתאם נכנס בו חשק ויתשוקה עצומה ללמד ולהתמיד בתורה הקדושה, אבל החברים לא היו רגילים לזה, ובכל פעם באו אליו בתחבולה אחרת להפריעו, עד שאחד מהם התרגז עליו, ונתן לו מכות ובעיטות, אבל הוא לא פנה אליהם כלל, והמשיך בלמודו, עד שלבסוף כלם נסתלקו מעליו, וידעו שאצלו אין מה לחפש, כי הוא מתמיד בלמוד. וכן לגבי כל אחד, כשבחור לומד ברצינות ובהתמדה, הוא מקבל שם טוב בכל הישיבה, עד שכלם יודעים שעם הבחור הזה אין שיף לבטל את הזמן, כי הוא רק לומד, ואינו פונה כלל לדברי הכל וריק, אשרי הזוכה להסתובב בין חברים טובים, ולא להתעסק, חס ושלום, עם חברים רעים.

טוב

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להרגיל את עצמו שיהיה תמיד טוב, ויקנה לעצמו את מדת טוב, וישתדל תמיד לעשות טובות עם הזולת, וזה סימן שיש בקרבו חלק ממשנה רבנו, עליו

השלוש, כי אצל משה רבנו קתיב (שמות ב, ב): "ותרא אתו כי טוב הוא", שמשה רבנו נולד עם טוב, ובטוב ציינו מסר לנו את התורה הקדושה, ומבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב, סימן כו), שבכל אחד מרמ"ח איברים של יהודי יש חלק ממשה רבנו, וזה אשר מעורר אותו לקיים את כל הרמ"ח מצוות עשה, ועל-כן נקרא משה רבנו מחקק, כי מחק"ק בגימטריה רמ"ח, שמשה רבנו חקוק בתוך הרמ"ח איברים של כל אחד ואחד, והוא הטוב אשר בקרבנו, רק לפעמים הטוב נעלם ונסתר, ואינו מתגלה לבחינך, ולכן עקר עבודת האדם הוא להרגיל עצמו במדת הטוב, ותמיד לעשות טובות עם הזולת, ובדרך זו תצא מדת הטוב אשר בקרבנו מן הכח אל הפעל, ויזכה להרגיש את החלק של משה רבנו אשר שוכן בקרבנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שנה מה שאמרו חכמינו הקדושים (שיר השירים רבה, פרשה ד, סימן ב): רבי היה יושב ודורש, ונתנגמגם הצבור, בקש לעוררן, אמר: ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת. והיה שם תלמיד אחד, ורבי ישמעאל ברבי יוסי שמו, אמר ליה: מאן הית קב? אמר ליה, זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא, שהם כל ישראל, עין שם; כי יוכבד שילדה את משה רבנו, עליו השלום, ילדה באמת ששים רבוא נשמות ישראל, שהרי משה רבנו נמצא בתוך כל אחד ואחד, רק לפעמים הוא בבחינת שנה אצלו, ואינו מתגלה בחינך, ולכן כשרצה רבי לעורר אנשים מן השנה, הזכיר להם דרוש נפלא זה, שאשה אחת במצרים ילדה ששים רבוא בכרס אחד, כי זהו החלק של משה רבנו שיש בתוך כל אחד ואחד המעורר אותו מן השנה לעמד ולקיים את כל מצוות התורה, ובה עורר אותם מן השנה, והבין.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמחמת שהצדיקים עובדים תמיד על מדת הטוב, ויש בהם חלק גדול של טוב, לכן מתגלה אצלם ביותר משה רבנו, ולכן מצינו בגמרא בכמה מקומות, שתנא אחד קרא לשני (שבת קא:): "משה, שפיר קאמרת" (משה, יפה אמרת), אף-על-פי שלא היה שמו משה, כי הפונה היא על החלק של משה, שיש בתוך כל יהודי, ושמתגלה ביותר אצל הצדיקים שיש להם

מדת הטוב באמת. ולכן בודאי ראוי להקרא בשמו של משה, וכן מצינו שצדיק נקרא "גוטער איד" (יהודי טוב), כי זהו עקר מעלת וחישיבות הצדיק, שהוא איש טוב, ויש בו הטוב של משה רבנו, והוא מוכן תמיד לעשות טובות להזולת, ולשמע דברי כל מר נפש וישבור לב, והוא מוריד את עצמו אליהם, ומשתדל לעזר להם בכל ענין.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם ההפוך מוכן מאליו, אם אחד הוא איש רע ובליעיל, ועושה רק רע להזולת, סימן שהוא יונק מקרח, שחלק על משה, וגם הוא מתפשט בכל דור, וכמו שכתוב (במדבר כו, יא): "ובני קרח לא מתו", שבכל דור נדור עדין חיים נאוצי קרח ועדתו, והם האנשים שעושים מריבות עם הצדיקים, וגורמים רע להזולת, ולכן כתוב בשלחן ערוך (אדו העור סימן ב', סעיף ב'): אם רואים משפחות מתגרות זו בזו, אסור להשתדף עמן, כי זה סימן של פסולות, עין שם; כי מי שתמיד רב עם שני, ויש לו מדת הרע והרשעות, סימן שאין באיבריו החלק של משה רבנו, וצריכין להתרחק ממנו, ועל-כן צריך כל יהודי להרגיל את עצמו במדת הטוב, ולמסר את נפשו לעשות טוב עם השני, ואף שלפעמים זה בא קשה מאד, כי הטוב עדין נעלם אצלו, והוא צריך לעבד על עצמו הרבה לעקר את הרע, אבל מיד כשהוא עוקר את הרע מעצמו, הוא עושה מקום שמשה רבנו ישגה אצלו, וככל שיוסיף לעשות טוב, תאיר בו נשמת משה ביותר, וינקה להרגיש אור גדול בכל החיים שלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאל מדת הטוב הזה רוצה רבנו ז"ל להביא אותנו, שנהיה אנשים טובים באמת, כי זו היתה מדתו של רבנו ז"ל, וכמו שמעיד מוהר"ן ז"ל (שכחתי-ה"ו, סימן כב), שרבנו ז"ל היה פלו טוב, וגדל עצם הפלגת מדת טובו היה מפרסם לכל מכיריו, כי היה פלו רק טוב בלי שום צד קפדה וכעס כלל, רק פלו טוב. ורבנו ז"ל רצה שנגלמד ממנו מדה זו, ולכן אשרי מי שמתפלל תמיד אל השם יתברך, שינקה למדת הטוב באמת, כי בזכות התפלה בודאי ינקה לנקות עצמו מכל שמץ של רע, ויהיה איש טוב אמת.

טְהָרָה

מוהרא"ש ג"י אָמר, שְׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת טָהוֹר בְּכָל עֵת, וְלִדְקוֹק מְאֹד לְלַכֵּת לְמַקְנָה בְּכָל יוֹם חַק וְלֹא יַעֲבֹר, כִּי אִזּוֹ הָאָדָם בְּלִי מִכְשָׁר לְקַבֵּל בְּתוֹכוֹ קִדְשַׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִוָּכַל לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת אֱלֹקוֹת, לֹא-כֵן מִי שֶׁמְשַׁאֵיר עַל עֲצָמוֹ טְמָאָה, חֹס וְשֵׁלוֹם, וְאִינוּ נִזְהָר בְּטְבִילַת מַקְנָה, וּבִפְרָט לְעַת הַצָּרָךְ, אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּשׂוּם אֶפֶן לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת אֱלֹקוֹת, וּמוֹכָא בְּסֵפֶר "מְאוֹר וְשִׁמְשׁ" (פִּרְשַׁת אָמֵר), שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְהַשִּׁיג תְּכֵלֶת יְרֵאת ה', אֲלֵא אִם נִזְהָר בְּטְבִילַת עֲזָרָא, וּבִלְתִּי אֶפְשָׁר לִידַע מַה הִיא יְרֵאת ה', וְלִלְמַד וְלְהַתְּפַלֵּל בְּרַחֲמֵי וּבְזִיעַ, כִּי אִם שִׁיְהִיָּה נִזְהָר בְּטְבִילַת עֲזָרָא, וְאִם הוּא לּוֹמֵד אוֹ מִתְּפַלֵּל, וְאִינוּ נִזְהָר בְּטְבִילָה זוֹ, אִי אֶפְשָׁר בְּשׂוּם אֶפֶן לְהַגִּיעַ לְגוֹפֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאִם הוּא לּוֹמֵד סִפְרֵי קְבֵלָה וְהוּא בְּלְתִי טָהוֹר, יִוָּכַל לְבוֹא, חֲלִילָה, עַל-יְדֵי-זוֹ לִידֵי אֶפִיקוֹרְסוֹת, וְהַכַּת שִׁ"ן, יִמַּח שְׁמֵם, נַעֲשׂוּ אֶפִיקוֹרְסִים מִזֶּה שֶׁלְּמַדוֹ סִפְרֵי קְבֵלָה בְּטְמֵאת הַגּוֹף, וְהִיָּה הָעוֹלָם שְׁמֵם, עַד שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים לְעוֹלָם, שֶׁהֵם: הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, וְהַרְבֵּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זי"ע, וְהֵם פִּתְחוּ שַׁעַר לְה' צְדִיקִים יְבוֹאוּ בוֹ, שְׁלֹא יִתְרַהֵר אָדָם שׂוֹם הַרְהוּר תוֹרָה עַד שֶׁיִּטְבֵּל עֲצָמוֹ לְקָרְיוֹ, שֶׁחֲכָמֵי הַגְּמְרָא לֹא בְּטָלוּהוּ אֲלֵא מִפְּנֵי שְׂאֵין רַב הַצְּבוּר: כּוֹלִין לְעַמֵּד בָּהּ, אֲבָל אוֹתָן הָאֲנָשִׁים הַרוֹצִים לְהַשִּׁיג גּוֹפֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, צָרִיכִין לְהִיּוֹת נִזְהָרִים מְאֹד בְּטְבִילָה זוֹ, וּבִלְתִּי אֶפְשָׁר לְלַמֵּד לְתַלְמִידִים וְלְהַכְנִיס בְּלִבָּם יְרֵאת ה', אִם אִינוּ נִזְהָר בְּטְבִילָה זוֹ, עֵינַי שָׁם כָּל זֶה בְּדַבְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים, וְרַבְּנּוּ וְ"ל הַקְּפִיד עַל זֶה מְאֹד, וּבִפְרָט מִי שֶׁפָּגַם בְּבְרִית, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אָמֵר רַבְּנּוּ וְ"ל, שֶׁהַתְּקוּן הָרֵאשׁוֹן הוּא מַקְנָה, וְאַחֲרֵיכֵן יֵאמֵר הַעֲשֶׂה מְזִמּוֹרֵי תְהִלִּים, שֶׁהֵם 'תְּקוּן הַכְּלָלִי', אֲבָל הַתְּקוּן הָרֵאשׁוֹן הוּא מַקְנָה, כִּי צָרִיכִין לְהִיּוֹת טָהוֹר בְּכָל עֵת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפשוטם זהיר ולמד תורה בטקרה, אזי התורה מזככת ומקדשת אותו, והוא מרגיש את אור מתיקות התורה, אבל בלי מקנה אי אפשר להרגיש טעם ומתיקות התורה, וכשרואים בני אדם שאין להם חשק ללמוד, ואין להם חשק להתפלל, וכל דבר שבקדושה בא להם מאד מאד קשה, כל זה מקמת הטמאה השורה עליהם, ואם היו טהורים, היו מרגישים אור רוחני עד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבפרט קדשת שבת אי אפשר להשיג בשום פנים ואופן, כי אם על ידי טהרת מקנה, כי אור השבת גדול כל-כף, והיא שמא דקדושה בריף הוא (זהו יתרו פ:), עד שאי אפשר לקבל אור שמו יתברך, אלא על ידי טהרה במקנה, ובשביל זה כלליות גשמות ישראל גזורים מאד ללכת בערכי שבתות למקנה, והוא על דרך שאומרים בזמירות ליל שבת: "טהורים יירשוהו ויקדושהו", מי יכול לירש ולקדש את השבת? טהורים שמדקדקים תמיד בטהרת מקנה, ובפרט בערב שבת, וכל אלו שיש להם הרגשה ברוחניות, ומצפים לקדשת שבת-קדש כל השבוע, הם מדקדקים לטוב בכל יום, כי בכל יום מכינים עצמם על קדשת שבת-קדש.

הנה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שביותר צריכים להזהר בטבילת מקנה שלשה: אחד הוא שוחט, שאסור לשחט בשום פנים ואופן, אם לא הנה במקנה תחלה, ושוחט שאינו הולך למקנה, צריכים לבדק אחריו, אם משהו אינו בשורה עם שחיטתו, והשני הוא סופר, שאסור לסופר לכתב ספר תורה תפלין ומזוזות, אם לא הולך מקדם למקנה, ואם הוא כותב בלי מקנה, צריכים לחשש על הפרשיות שלו, והשלישי הוא מלמד, שצריך להזהר מאד ללכת תמיד למקנה, לפני שלומד עם התלמידים, ומלמד תיגוקות של בית רבן שהולך מקדם למקנה, הלמוד שלו עם התלמידים הוא בצורה אחרת לגמרי, אשרי הנוהר בטבילת מקנה בכל עת.

טענות

מוהרא"ש נ"י אַמר, שְׂאָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, שְׂלֵא יִהְיוּ לוֹ טַעֲנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה, כִּי טַעֲנוֹת עַל בְּנֵי-אָדָם בְּאוֹת מַחְסְרוֹן אָמוּנָה, כְּשֶׁאֵין לוֹ אָמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית מֵאֵת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, אֲזִי יֵשׁ לוֹ טַעֲנוֹת עַל בְּנֵי אָדָם — לְמָה עָשׂוּ לוֹ כֶּךָ וְכָךְ, אָבֵל מִי שֵׁישׁ לוֹ אָמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בְּהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, אֵין לוֹ טַעֲנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה שְׂבַעוּלָם, כִּי יוֹדַע שְׂכָל מַה שֶׁאָרַע לוֹ, הוּא בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית מֵאֵת הַבּוֹרָא יְתַבְרַךְ שְׂמוֹ, אִם-כֵּן מַה שֶׁיֵּךְ לִהְיוֹת בְּטַעֲנוֹת עַל בְּנֵי אָדָם, הֲלֵא אָפְלוּ רְעוֹת הַנְּגַדְמוֹת לוֹ עַל-יְדֵי בֶן אָדָם, גַּם-כֵּן בְּאוֹת בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הַעֲלִיּוֹן, וְכַמוּבָא בְּסֵפֶר הַחֲנוּךְ (מִצְוֹת רַמָּא) עַל מִצְוֹת "לֹא תִקַּם" (וַיִּקְרָא י"ט, יח), שֶׁאִסּוּר לְנַקֵּם בְּבֵר יִשְׂרָאֵל, וּמִשְׂרָשֵׁי הַמִּצְוָה: כִּדִּי שֵׁיַדַע הָאָדָם וַיִּתֵּן אֵל לְבוֹ, שְׂכָל אֲשֶׁר יִקְרָהוּ מִטוֹב עַד רָע, הוּא סִבָּה שֶׁתְּבֹא עָלָיו מֵאֵת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אַחֵיו לֹא יִהְיֶה דִבְרַב בְּלִתֵּי רְצוֹן הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא, עַל-כֵּן כְּשֵׁיַצְעֲרָהוּ אוֹ יְכַאֲיְבָהוּ אָדָם, יֵדַע בְּנַפְשׁוֹ כִּי עוֹנוֹתָיו גָּרְמוּ, וְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ גָּזַר עָלָיו בְּכָךְ, וְלֹא לִשְׂמִית מַחְשְׁבוֹתָיו לְנַקֵּם מִמֶּנּוּ, כִּי הוּא אֵינוֹ סִבַּת רְעוּתוֹ, כִּי הַעוֹן הוּא הַמְּסַבֵּב, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר דּוּד עָלָיו, הַשְּׁלוֹם, בְּשַׁעֲהַ שְׂקָלָלוֹ שְׂמַעֵי בֶן גֵּרָא, וּבִקְשׁ אַבִּישִׁי בֶן צְרוּיָה לְהַסִּיר אֶת רֵאשׁוֹ (שְׂמוּאֵל-ב' טז, ט'): "מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה וְגו', ה' אָמַר לוֹ קַלְל", שֶׁתְּלֶה הַעֲנָנִן בְּחֻטָּאוֹ וְלֹא בְּשַׂמְעֵי בֶן גֵּרָא, עֵינֵי שָׁם; וְכֵן אוֹמֵר מוהר"נ ת"י" (לְלוֹקוּטֵי-הַלְכוֹת, מַתְנֵה אוֹת עח), לְגַבֵּי רוּצִחַ וְנִרְצָח, שְׂבַנְדָאֵי הִיתָה גְזֵרָה עַל גִּרְצָח שֶׁיִּהְיֶה, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הַרוּצִחַ קַבֵּל עָנְשׁוֹ הַקָּשָׁה, עֵינֵי שָׁם; הֲרִי מִי שֵׁישׁ לוֹ אָמוּנָה לֹא יִנְקָם בְּחֻבְרוֹ, כִּי יוֹדַע שֶׁהוּא שְׂלִיחַ מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִיַּד כְּשֶׁאָדָם נוֹקֵם בְּחֻבְרוֹ, הֲרִי הוּא מִרְאָה שֶׁאֵין לוֹ אָמוּנָה, כִּי נִדְמָה לוֹ שֶׁהָרַע בָּא לוֹ מֵאֵת חֻבְרוֹ וְלֹא מֵאֵת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, חַס וְשְׁלוֹם, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁחֻבְרוֹ בּוֹדָאֵי יִצְטַרֵּךְ

לתת דין וחסדבון על מה שהרע לו, וכמו שמעי בן גרא, ששלם
בנפשו על מה שקלל את דוד, אבל כל אחד לעצמו צריך לדעת,
שמה שארע לו הוא רק בהשגחת המאציל העליון, ואסור לנקם
בחברו כלל, וכל מה שנוכנס בתוך האמונה הקדושה, כף אין לו
טענות על שום בן אדם, וחי חיים טובים באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרואים טבע אצל רב בני אדם, כשעובר
עליהם איזה משבר, ובפרט כשהמשבר הוא מאיזה בשר ודם, שהם
תולים את המשבר באדם הזה, ויש להם טענות עליו, באמת זו
טעות, כי אדם צריך לדעת, שהכל מהקדוש-ברוך-הוא, והאדם הוא
רק שליח ומקל להכות בשליחות של הקדוש-ברוך-הוא, ומי שיש
לו דעת, חוזר אל מי שאוחז את המקל ועושה תשובה, אבל מי
שיש לו טענות על אחרים, כל החיים שלו ממרמרים, והוא מסתובב
בדאגות ובמרירות, בעצבות ובדכאון, וחושב שכלם חייבים לו
משהו, ואם לא נותנים לו מה שהוא רוצה, כגון: הכבוד או הכסף
שרוצה, יש לו טענות על כלם, וזהו גדר של שגעון, כי הרי הוא
נרדף ממנו בעצמו, כי לבו מלא טענות תמיד, ואף פעם אינו
משתנה עם הבריות, אבל מי שמבטל את עצמו להקדוש-ברוך-הוא,
מבין היטב שאף אחד אינו חייב לו שום דבר, ואין לו שום טענות
על אף אחד, ואז חי חיים טובים באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם כלפי הקדוש-ברוך-הוא אסור לאדם
שיהיו שום טענות, חס ושלום, ואסור לבוא לפניו יתברך עם
טענות, כאלו הוא יתברך מכרח לתת לו כף וכף, רק כל התפלה
צריכה להיות בדרך רחמים ותחנונים, לבקש מתנת חנם לבד
(לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצו): אם תן השם יתברך — יתן, ואם
לאו — לאו, ובזה רבנו ז"ל מפרש את המאמר (אבות ב, יג): אל
תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים; קבע הוא מלשון גזלה,
כמו שכתוב (משלי כב, כג): "רקבע את קבעיהם נפש", כשאתה בא
להתפלל להקדוש-ברוך-הוא, אל תבוא בדרך קבע וגזלה: "רבנו
של עולם, אתה מכרח לעזר לי, אתה מכרח לתת לי", אלא תבוא
בדרך של רחמים ותחנונים, אם יתן — יתן, ואם לאו — לאו,

וְדַרְךְ הַצְדִּיקִים שֶׁמִּבְקָשִׁים תְּמִיד בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְאֵין לָהֶם שׂוֹם טַעֲנוֹת עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכִמוֹ שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה רַבְנּוּ, עָלִיו הַשְּׁלוֹם, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים ג, כג): "וְאֶתְחַנֵּן אֶל הָוְיָ"ה בְּעַת הַהִיא לֵאמֹר", שֶׁהַתְּפִלָּה תִקְטָו (חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה) תְּפִלוֹת, כְּמִנְיֵן וְאֶתְחַנֵּן, וְכֵלֶן בְּלִשׁוֹן שֶׁל רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, אֲבָל מִי שֶׁבֹא בְּטַעֲנוֹת אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּאִלוֹ הוּא מְכַרְח לְמֵלֵא בְקָשְׁתּוֹ, זֶה נִקְרָא דוּחֵק אֶת הַשְּׁעָה, שֶׁעָלִיו אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת סד): כֹּל הַדוּחֵק אֶת הַשְּׁעָה הַשְּׁעָה דוּחֵקתּוּ; כִּי כְּשֶׁאֵינּוּ רוֹאֶה אֶת הַיְשׁוּעָה שֶׁלוֹ תִקְרָא-וּמִיד, הוּא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ מְאֹד, וּמִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ מְאֹד, חֵס וְשְׁלוֹם, וְלִכֵּן כֹּל אֶדָם צָרִיף לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ טַעֲנוֹת — לֹא עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא עַל שׂוֹם אֶדָם, וְעָלִיו לִזְכֹּר, שֶׁאִף אֶחָד אֵינּוּ חֵיב לוֹ כְּלוֹם, וְעַל-כֵּן אֵין לְבוֹא עִם טַעֲנוֹת לְשׂוֹם בְּרָיָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְךְ זוֹ, כְּלָם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, וְגַם מִן הַשָּׁמַיִם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, כִּי יֵשׁ לוֹ חֵן מִיְחָד, וּמִמְלָאִים מְשַׁאלוֹת לְבוֹ עַל כָּל אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ, וְחַי חַיִּים טוֹבִים וְנִעְיָמִים בְּאַמֶּת.

טיוֹל

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֶׁהוּא עֲנִין גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד לְטִיֵּל אָנֶה וְאָנֶה, הֵן בְּבֵיתוֹ וּבְחִדְרוֹ, וְהֵן בַּחוּץ בְּרַחוּב, אוֹ בְּאֵיזֶה שְׂדֵה וּכְיוּצָא בּוֹ, וְלִדְבַר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי תְנוּעַת הַגּוּף מְעוֹרְרַת אֶת הַנְּשִׁמָּה לְהַדְבִּיק בְּהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, וְעַל-פִּי-רֹב יוֹתֵר קָל לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ בְּשַׁעֲה שֶׁמִּטְיֵל אָנֶה וְאָנֶה, מֵאֲשֶׁר כְּשִׁיּוֹשֵׁב עַל מְקוֹם אֶחָד, כִּי לְמַקְצֵת בְּנֵי אֶדָם קָשָׁה מְאֹד לִישֵׁב עַל מְקוֹם אֶחָד וְלִהְתְּבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, אֲבָל כְּשֶׁמִּטְיֵל, תְנוּעַת הַגּוּף מְעוֹרְרַת תְנוּעַת הַדְּבִיר, וְיוֹתֵר קָל לְפָרֵשׁ אֹז שִׁיחְתּוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ. וְיִכְבֵּר אָמֵר רַבְנּוּ ז"ל (לְקוּטִי-מוֹתְרָן, חֵלֶק א', סִימָן

צב): על-ידי שאדם נע ונד בתוך ביתו, יכול להחיות מתים, עין שם; והכונה גם על האדם עצמו, שיכול להחיות עצמו ממותה לחיים ממש, על-ידי שמטיל אנה ואנה בתוך ביתו, ומתבודד עמו יתברך, כי בזה שמטיל ומפרש שיחתו לפניו יתברך, הוא מקבל רוח חיים חדשה הבאה מן התפלה, וכמו שפתיב (תהלים מב, ט): "תפלה לאל חיי", ונעשה ככריה חדשה ממש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו ענין "רצוא ושוב" המזכר בהרבה מקומות בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ו' ועוד), והוא על-פי הפסוק (יחזקאל א, ג): "והחיות רצוא ושוב", כי כשאדם מטיל אנה ואנה בהתבודדות ובדבקות אליו יתברך, הוא מקבל חיות חדשה, ויכול לבוא לדבקות גדולה בו יתברך, ולזכות לתשובה שלמה אליו יתברך, וכדאיחא בזהר (נחמל ר"ג): זכאה מאן דעיל ונפיק (אשרי מי שונכס ויוצא), כי צריכין להיות בקי בדרך התשובה, ולא להתרחק ממנו יתברך — לא מפני שום עליה, ולא מפני שום ירידה שבעולם, כי לפעמים יקא על-ידי שאדם עולה בעליה גדולה, הוא נתרחק ממנו יתברך, כי נדמה לו שפכר השיג את הכל, וכבר הגיע למדרגה עליונה, ונכנסת בו ישות וגאות, ועל-ידי-זה מתרחק ממנו יתברך, אבל כשאדם בקי ברצוא, שיודע שאף פעם לא השיג את הכל, כי לגדלתו יתברך אין חקר (תהלים קמה, ג), וכל מה שעולה למעלה, עדין לא השיג כלום, אז כשמטיל אנה ואנה ומשיח לבבו לפניו יתברך, ואומר: "רבוננו של עולם, אני יודע שעדין לא התחלתי להשיג כלום, אגא הכניסני אל תוך שערי הקדשה", על-ידי-זה זוכה לעלות בעליה גדולה. וכן כשנפול למטה, מחמת איזה חטא ועון, חס ושלום, כשהוא בקי בשוב, אינו מתאש מן הרחמים כלל, כי הוא יודע שרחמי יתברך אינם פלין לעולם, ומכל ירידה יכולים לחזר אליו יתברך, ואז הירידה היא תכלית העליה, שזהו בקי בשוב, וכשמטיל עמו יתברך, הוא מפרש כל שיחתו לפניו יתברך, ואומר: "רבוננו של עולם, אגא תוכני לחזר בתשובה שלמה לפניך, ותוכני למצא אותך גם במקומי הירוד והשפל", ועל-ידי הטיול הוא זוכה לפגס בתוך שערי התשובה

באמת. ולכן אנה אנה בגימטריה בק"י, פי כשאדם מטיל אנה ואנה בהתבודדות ובדבקות אליו יתברך, הוא נעשה בקי בראצו ובקי בשוב, שזהו סוד התשובה, והבן.

וספר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל היה רגיל בדבר זה מאד, לטיל אנה ואנה ולהתבודד עמו יתברך, וכמוכא בהרבה מקומות בשיחות הר"ן ובחיי-מוהר"ן, וכמו שמשפר מוהרנ"ת ז"ל (שיחות הר"ן, סימן קסב), שפעם אחת הלכתי עם רבנו ז"ל בקהלת מעדוועדיווקע, שהיה דר שם בתחלה, והלכתי עמו "אנה ואנה" אצל השדות וההרים, ונטה דו על פני השדות וההרים ואמר לי: על כל אלו השדות וההרים שאתה רואה סביב העיר, ועל כל המקומות הסמוכים להעיר סביב, בכלם הלכתי וסבבתי כמה וכמה פעמים, עין שם. וכן מספר (חיי-מוהר"ן, סימן נ), שלפעמים היה רבנו ז"ל מדבר עמנו בתוך העזרה של בית-הכנסת, ולפעמים הלך עמנו לטיל על ההר שסביב העיר, ולפעמים הלך עמנו "אנה ואנה" לפני בית-הכנסת, עין שם; כי רבנו ז"ל היה רגיל בדבר זה מאד, לטיל אנה ואנה ולעסק בעבודתו בקדש, ופעם ספר רבנו ז"ל מצדיק אחד גדול במעלה, שהיה ממארי דחשבנא (בעלי חשבון הנפש), שהיה מחשב עצמו בכל יום אם עשה עבודת ה' בשלמות באותו היום כפי דרכו תמיד, ופעם מצא שלא יצא ידי חובתו בשלמות באותו היום, שהיה צריך לילך "אנה ואנה" בתוך הבית כף וכף פעמים, כפי מה שהיה צריך כפי השגתו הגבוהה, ובאותו היום לא הלך כל-כף בבית פראוי לו, ועל-ידי-זה נפל בדעתו מאד, עד שלא היה אפשר לו להחיות את עצמו, אבל לבסוף החזיק את עצמו כמה שזכר שלא עשני גוי, ואומר על זה מוהרנ"ת ז"ל: תבין מעלת הפלגת אותו הצדיק, כמה היתה גדולה מעלתו, שהיתה לו עבודה גבוהה כמה שהלך אנה ואנה בתוך הבית, עד שעל ידי שמעט לפי דעתו בעבודה זאת, הצטער כל-כף, עין שם; הרי רואים מכל זאת את עצם מעלת הטייל אנה ואנה, אשרי הזוכה לעסק בזה תמיד!

וזאת ראינו אצל מוהרא"ש נ"י תמיד, שהיתה דרכו לטיל אנה ואנה הרבה, הן בחוץ על הרחוב לפני בגני ביתו, והן לבדו בתדרו

ורבביתו, וכשקיו אנשים שואלים אותו על ענין הטיול, היה אומר להם, שהוא עושה את זה בשביל בריאות, כי הרופא אמר לו, שזה מאד בריא, ובפרט ללב, והיה מוכן מדבריו הקדושים, שהתכוון לומר, שהטיול בריא מאד ברוחניות ובגשמיות, וביותר ללב — לדבק אותו בהשם יתברך, ולפעמים היה מטיל בחוץ מסבב עם כמה אנשים מאנשי שלומנו, והיה מדבר אז שיחות קדושות, והרבה מן השיחות קדושות שזכינו לשמע מפיו הקדוש היו בטיולים אלו, והיה נראה בעליל בשעת הטיול, איך שהיה מוהרא"ש נ"י מכון היכן לטייל וכמה לטייל, כי לפעמים היה פתאם מפסיק באמצע הלוכו, וחוזר על פסיעותיו ממקום שבא, ופעם אחר הטיול אמר לאחד מאנשי שלומנו: "תאמין לי, שהיה לי חשבון מדיק כמה פסיעות הלכתי עכשו ברחוב..." ואנשי שלומנו שראו כל זאת נתעוררו מאד גם כן ללכת ולטייל בהתבודדות ובדבקות אל השם יתברך. ופעם אמר מוהרא"ש נ"י, שבטיול כזה מקימים את מה שכתוב (ויקרא כו, יד): "והתהלכתי בתוככם", ופרש רש"י: אטיל עמכם בגן אחד כאחד מקם; כי כשאדם הולך לטייל בתפלה ובהתבודדות להשם יתברך, הוא יכול להרגיש טעם גן עדן ממשי, אשרי מי שזוכה לטייל כזה!

טובות

מוהרא"ש נ"י אמר, שלא יכולים לתאר ולשער את גדל המעלה והחשיבות של אדם הרגיל לעשות טובות עם בני אדם, כי מתפארים עם איש כזה בכל העולמות, ואין קץ וגבול למתן שכרו, כי כל הברכות בעולם באות בזכותו.

ופעם ספר מוהרא"ש נ"י ספור נפלא בענין מעלת האדם הזוכה

לעשות טובה לחברו, כי הרב הקדוש רבי נחום מטשערנוביל זי"ע, בעל מחבר הספר הקדוש "מאור עינים", היה רגיל גם אחרי הסתלקותו, לבוא מעולם העליון ללמד עם בנו: הרב הקדוש רבי מרדכי מטשערנוביל זי"ע, ופעם עבר זמן רב אשר לא בא אליו, והיה לבנו צער גדול מזה, עד שבאיזה יום נגלה אליו ושאלו: אבא, למה הפסקתם לבוא אלי? וענה ואמר לו הרב הקדוש רבי נחום זי"ע: תדע, שכבר עליתי למקום עליון וגבה מאד, שאי אפשר לי כבר לרדת מרב ענג וזיו ורחיות שיש שם, ולכן כבר קשה לי מאד לבוא אליך. ושאל אותו בנו: אבא, אם כן למה באתם אלי עכשו? ענה ואמר לו, יש בזה ספור: בעיר ברדיטשוב היה שוחט ירא שמים בשם ר' אליעזר יהושע, והיה איש כשר שאהב מאד לעשות טובות לבני אדם, ובכל עת מצא השתדל לעזר לאחרים במה שהיה יכול, פעם היה נריד בעיר ברדיטשוב, ועבר ר' אליעזר יהושע על יד הנריד, וראה תור של בני אדם רצים ומביאים מים, ושופכין על מישהו, ומביאים עוד מים ושופכין עוד ועוד, ושאל: מה זה ועל מה זה? ואמרו לו, שיש כאן יהודי, שחסף לעצמו סכום גדול של כסף, פי קבץ לעצמו מאתים רבל לעשות בו מסחר, ועוד מאתים נתנו לו אנשים אחרים בתור השקעה, ועוד מאתים לזה, כדי שיהיה לו סכום של שש-מאות לעשות מסחר, ועכשו גנבו לו את הכל, והתעלף מרב צער, ובכל פעם שמעוררין אותו, הוא מתעלף שוב ושוב, ולכן חוזרים ושופכים עליו מים, ולא יודעים מה לעשות עמו, ונגש ר' אליעזר יהושע ליהודי, ואמר לו בשמחה גדולה: מה אתה מתעלף ומצטער כל-כך, אני מצאתי את הכסף! תן לי רק איזה סימן, ואחזירו לך. והיהודי פתאם קם בחיות גדולה, ונתן לו כמה סימנים, שהיה הכסף במטפחת אדמה, וכוף וכוף שטרות ומטבעות היו, ואמר לו ר' אליעזר יהושע, זהו בדייק! אני הולך לביתי ומביאם לך. והלך לביתו, והיה לו סכום כסף שקבץ פרוטה לפרוטה בשביל לחתן ולדיו, והגיע בדייק לסכום הנ"ל, והלך והביא את כל הסכום לאיש. והנה בין האנשים שעמדו סביבו היה גם הגנב, שבאמת גנב ממנו את הכסף, ובראותו שר' אליעזר יהושע הלך לביתו והביא את מעות, נכנס בו הרהור תשובה אמתי, ועמד

והודיה לפני קהל ועדה: "אני גנבתי את הכסף והגה הוא", אבל ר' אליעזר יהושע לא פנה אליו כלל, ואמר: לא, לא, אני מצאתי את הכסף, והגה זה הכסף שלו. ופרץ ריב גדול ביניהם; זה אומר: אני מצאתיהו, וזה אומר: אני גנבתיהו, וכל אחד רצה שהיהודי יקח את הכסף ממנו, והתליטו ללכת אל רב העיר, הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, שיפסק את הדין, בבואם לפני הרבי, והציעו לפניו את טענותיהם, נתעורר הרבי בהתלהבות נוראה, והתחיל עם המלצותיו הקדושות על נשמות ישראל לפני אביהם שבשמים כדרכו בקדש, וענה ואמר: "רבונו של עולם, מי פעמך ישראל גוי אחד בארץ, שני יהודים רבים ביניהם מי יזכה למלא חסרונו של יהודי עני שאבד כל הונו ורכושו, היש עוד אמה ולשון כזו בכל העולם פלו?!" ואמר להם: תדעו, שהדין תורה שלכם עשה רעש גדול בכל העולמות העליונים, ולכן לכו ותתפשו רבינו ביניכם, ותהיה זכות לכלכם, ואז סיים הרב הקדוש רבי נחום מטשערנוביל זי"ע לספר לבנו הרב הקדוש רבי מרדכי זי"ע: הגה עכשו נפטר ר' אליעזר יהושע לעולמו, ולכבודו גרשו את כל הצדיקים מגן-עזן ללכת לקבל פניו בשביל המצוה הנוראה שעשה — להציל יהודי, ולגמל לו טובה, ומחמת זה יכלתי לבוא גם למטה אצלך ולבקר אותך, שהרי כבר יצאתי ממקומי, אבל פעם אחרת כבר קשה לי לבוא אליך... הרי רואים את עצם מעלת האדם שזוכה לגמל טובה עם חברו, כי מקבל על זה שכר נורא מאד בזה ובבא לנצח, אשרי הזוכה לעשות טובות ליהודים בכל עת!

יאו"ש

פעם עסקו כל הבחורים תלמידי "היכל-הקדש" בסדור הספרים שבבית-המדרש, כי היו פועלים צריכים להגיע לעשות תקונים

בבגנו, והצרכו להעביר את הספרים ממקום למקום עד סיום העבודה, והיתה בזה גייעה גדולה, וכל הבחורים הטו שכם, מלכד אחד, וכשראה מוהרא"ש נ"י, שבחור אחד אינו עוזר, שאלו על כך: "למה אינך עוזר עם כלם?" ענה ואמר הבחור בדרך יאוש קצת: "הם לא צריכים אותי לעזרה". ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "אין זה נכון, בודאי הם צריכים את העזרה שלך, כי יש הרבה עבודה לעשות, וצריכים את כל אחד ואחד, הבעיה היא שאמה לא צריך את עצמך, ואמה מיאש בעיני עצמך, ולכן נדמה לך שהם לא צריכים אותך, אבל אם היית חזק בדעתך, לא היית מסתכל על זה כלל, ולא היית מתחיל לחשב אם בן צריכים אותך, או לא צריכים אותך, היית אומר לעצמך: 'אני צריך את עצמי, אני צריך לעזר, כי זה הענין שלי, ואני רוצה לעשות את זה, ואז היית מצליח ביותר, והיו כלם רואים שאמה יכול להצליח יותר מכלם'".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפך הוא בכל ענין, שהיצר הרע בא ומסית את האדם להיות מיאש בעיני עצמו, ושיחשב שאינו שוה כלום, ואף אחד אינו צריך אותו, ומחמת זה אינו מצליח, אבל כשאדם חזק בדעתו, שהוא צריך את עצמו, וצריך לעשות כל מה שביכולתו, כדי לזכות את עצמו, וגם לזכות את אחרים, אזי אינו מסתכל אם בני-אדם צריכים אותו או אין צריכים אותו, כי אינו עושה כלל בשבילם, רק עושה בשביל עצמו, כדי להגיע לתכליתו ולהשלים את תפקידו, ולא אכפת לו מאחרים כלל, ועל-ידי-זה מצליח מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזו נקדה חשובה מאד, שאדם תמיד יסתכל על עצמו מהי תכליתו ומהו תפקידו, ואיך יכול להצליח בזה שצריך לעשות, ולא יסתכל על אחרים כלל, כי מה יש לו עם אחרים, הלא הוא נברא לשמש את קונו, ולעשות את רצונו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא בודאי צריך אותו כפיכחול, ורוצה שימלא תכליתו ותפקידו בזה העולם, ואם בן למה לו להתיאש ולהיות קטן כל-כך בעיני עצמו, הלא דבר גדול מאד יש לו לעשות בזה העולם, לעבד את הקדוש-ברוך-הוא, וראוי לו לשמח עם זה מאד, אבל מה

שאינו חושב בן, זה נובע מיאוש, שאינו צריך את עצמו, ומרגיש שאינו שונה כלום, ומחמת זה אומר שלא צריכים אותו, ונכנס כל-כף בזה, עד שנדמה לו שאף אחד באמת לא צריך אותו, וממש לא שנה לכלום, וזה לא נכון, כי אם נבראת בזה העולם, סימן שיש לך תפקיד בזה העולם, ומה התפקיד שלך? למצא את הקדוש-ברוך-הוא, וללמד ולהתפלל ולעשות מצוות, ולהוריד את השכינה בעולם, ואיך? על-ידי שאתה לומד ומתעסק ומתחבר עם אחרים, ומגלה להם את הקדוש-ברוך-הוא, ואם אחרים חושבים שלא צריכים אותך, אבל הלא אתה צריך אותם! ולמה? כדי לגלות להם את הקדוש-ברוך-הוא, וכשאדם חושב כך, הוא תמיד בשמחה, כי יודע שהוא בן הקדוש-ברוך-הוא, ואינו צריך תשומת לב מאף אחד, והוא מוכן לעזר לכל העולם כלו, ואז לא שייך לומר "לא צריכים אותי", כי הן אמת שהם לא צריכים אותי, אבל אני צריך אותם, ואני צריך את כל העולם כלו, כי אני צריך למלא את כל העולם כלו עם אלקותו יתברך, ולא אכפת לי מה שאחרים אומרים עלי, רק אכפת לי מה שאני עושה, שאני אמלא את תפקידי, לגלות את הקדוש-ברוך-הוא לכל העולם, ואם אדם תזק בדבר זה, אזי יצליח מאד מאד, ושום דבר שבעולם לא יוכל לשבר אותו.

ואמר מוהר"א ש"נ, שאת היאוש הזה עוקרים מעצמו, על-ידי שמתחיל לעזר לשני, ותמיד מחפש להתחבר עם השני, ולדבר על לבו ולחזק אותו, וזה מוציא אותו ממששבות של יאוש ודכאון, שהם מאד מסכנות, חס ושלום, כי יאוש ודכאון יכולים להרס את האדם לגמרי, ולהביא אותו להתאבדות, רחמנא לצלן, כי מי שנדמה לו שאף אחד אינו צריך אותו, אזי זאת המחשבה מביאה לעזר מחשבה, ועוד מחשבה, בדרך הדמיונות לעבד על האדם תזק מאד, עד שמתנאש מחייו לגמרי, רחמנא לצלן, כי נדמה לו שכל העולם שונאים אותו, וכל העולם רודפים אותו, ורוצה לעשות קץ מחייו, רחמנא לצלן, אבל מי שיש לו ישוב הדעת, אומר לעצמו: אפלו שזו אמת, שכל העולם אין יכולים לסבל אותי, וכל העולם בנגדי, מה אכפת לי, אני צריך לעזר לכלם, ולגלות להם את

הקדוש-ברוך-הוא, ואז הוא חזק מאד, ושום דבר שבעולם לא יוכל לשבר אותו.

ואמר מוהר"ש נ"י, שמצינו הגמא כזו אצל דוד ושאול, כי לדוד המלך היו שונאים רבים, וכמו שאמר (תהלים ט, ה): "רבו משערות ראשי שונאי נפשי", והשונאים שלו בודאי לא היו צריכין אותו, אדרבה, עשו ממנו כל מיני ליצנות ושפכו את דמיו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי שקלים יא): אין דור שאין בו ליצנים כדורו של דוד; מה היו שונאי דוד עושים? היו באים תחת חלונותיו ואומרים: דוד, מתי יבנה בית-המקדש? כי ידעו שדוד המלך לא יבנה את בית-המקדש, רק שלמה בנו, ורצו לראות במיתתו, ומה אמר דוד המלך? "שמחתי באומרים לי בית ה' גלף" (תהלים קכב, א), אף-על-פי שהם רוצים לראות במיתתי, אף-על-פי-כן אני שמח, שתולים את זה בבנין-בית-המקדש, כי דוד המלך לא התנאש משום דבר, רק תמיד ברח להקדוש-ברוך-הוא, ולא רצה שום דבר רק את הקדוש-ברוך-הוא, והיה לומד עם אחרים, ומגלה להם אלקותו יתברך, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ערויבין גג): דוד דגלי מסכתא, כתיב ביה (תהלים קיט, עד): "יראף יראוני וישמחו"; ולכן לא היה אכפת לו מה שאחרים אומרים, כי עשה הכל בשביל הקדוש-ברוך-הוא, והיה תמיד שר שירות ותשבחות לפניו יתברך, ועל-ידי-זה הוריד את השכינה בארץ, והוריש לנו את ספר תהלים, שמתחזק ומעודד נשמות ישראל בכל עת ובכל זמן עד סוף כל הדורות.

אבל אצל שאול המלך, עליו השלום, מצינו, שאף-על-פי שהיה גדול מאד, "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שמואל-א' ט, ב), ואמרו חכמינו הקדושים (יומא כב), שהיה כבן שנה בלא חטא, אף-על-פי-כן לא היתה לו מדה זאת של דוד המלך, עליו השלום, ולא להסתפל על אחרים כלל, וכשנצטוה מהשם יתברך להכרית את עמלק ואת עמו לפי חרב, נתרא מפני העם, והשאיר את אגג מלך עמלק חי, וגם חמל על מיטב הצאן, ואז נאמר לו על-ידי שמואל הנביא, שאבד את המלוכה, ואמר לו (שמואל-א' טו, יז): "הלא אם

קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה", ששמואל הנביא הוכיח אותו: למה פתאם נעשה כל-כך קטן בעיניו, ונתירא ממה שיאמרו אחרים, הלא לא היה צריך להסתפל על אחרים כלל כשבא לקיים את צווי ה', אבל שאול המלך לא היתה לו מדה זאת לגלות מסכת וללמד עם אחרים, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ערוכין נג.): שאול דלא גלי מסכתא, פתיב ביה (שמואל א' יד, מז): "ויבכל אשר יפנה ירשיע", ולכן לא היתה לו ההתחזקות הזאת להחיות עצמו עם נקדתו, ולהביא את אחרים לתכליתם. ולכן מצינו, שלבסוף, כשרדפו הפלשתיים אתריו, הפיל עצמו על חרבו ומת, כי אם אין האדם מחיה עצמו עם נקדתו, ואינו מוסר לאחרים את נקדתו, הוא בסכנה שלא ימית את עצמו, חס ושלום, ולכן אשרי ההולך בדרך קדושה זו, לעשות תמיד בשביל עצמו ולכבודו יתברך, ולא להסתפל על אחרים כלל, כי בזה יצליח מאד בכל ענין בזה ובבא לנצח.

ואצל מוהרא"ש נ"י ראינו זאת תמיד, שלא היה מסתפל על אחרים כלל, ולא היה אכפת לו מה שהיו אחרים אומרים עליו כלל וקלל, והיה רגיל לומר: כל עוד גשמתני בי אני אעשה את שלי, לגלות ולפרסם את ענין רבנו ז"ל בכל העולם כלו, כי רבנו ז"ל הוא מתנה כללית לעם ישראל, לקרב את כל אחד ואחד אל השם יתברך, ואני אגלה את המתנה הזאת לכלם, ואפלו אם בעולם העליון לא יתנו לי להפגס להיכלו של רבנו ז"ל, גם זה לא ימנע אותי, רק אעמד בחוץ, ואראה לכלם את הדרך להפגס להיכלו של רבנו ז"ל, והיתה דרכו לומר בענותנותו הגדולה: "כפי הנראה, מגדל המחלקת וההתנגדות שיש עלי כאן בזה העולם, גם בעולם העליון לא יתנו לי להפגס להיכלו של רבנו ז"ל, אבל איני מתפעל מכל זה כלל, רק אני אמשיך לעשות את שלי, לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל בכל העולם כלו", ומי שהיה שומע דבורים אלו יוצאים מפי מוהרא"ש נ"י, היתה נופלת עליו בוששה גדולה, מגדל ענותנותו ושפלותו העצומה, איך אדם שמגלה ומפרסם דבר רבנו ז"ל בכל העולם כלו למעלה מארבעים שנה, במסירות נפש הכי גדולה, יאמר

דבורים פֿאלו, אָבל מחמת שְׁהִיָּה כַּל־כֶּף קבוע בְּלִבּוֹ שֶׁל מוה־רָא"ש
 ג"י הַעֲנִין הַג"ל, שְׁאִין לְאָדָם לְהִסְתַּפֵּל עַל אַחֲרִים כָּלֵל, וְאִין לוֹ
 לְחַשֵּׁב אִם אַחֲרִים צְרִיכִים אוֹתוֹ אוֹ לֹא, רַק עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ
 בְּכַח גְּדוּל, לְכֵן הִיָּה מְדַבֵּר כֶּף, וּבְדַרְךָ זוֹ הִיָּה מְחֻדָּר בְּתַלְמִידָיו,
 שְׂיֻלְכוּ בְּדַרְךָ הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה. אֲשֶׁרִי הַזִּזְכָּה לְהַבְיָנָה וְלִקְיָמָה בְּאַמֶּת.

יְלָדוֹת

מוה־רָא"ש ג"י אָמַר, שֶׁתַּכְּף־וּמַיֵד כְּשֵׁילֵד נַעֲשֶׂה בַר מִצְנָה, הוּא
 יוֹצֵא מְכַלֵּל יְלָדוֹת וְנִכְנָס לְכָלֵל גְּדוּלוֹת, וְכִמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה גְּדוּל
 בְּרוּחַנִיּוֹת, כִּי הוּא מְחַיֵּב בְּכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כֵּן הוּא נַעֲשֶׂה גְּדוּל
 בְּגִשְׁמִיּוֹת, וְאִם כֵּן עָלָיו לְהַתְּבַגֵּר וּלְהַתְּנַהֵג כְּמוֹ מְבַגֵּר, לֹא כְּמוֹ
 שְׂרוּאִים הַיּוֹם, שֶׁבַחֲוִרִים צְעִירִים בְּגִיל חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה,
 עֲדִין מִתְּנַהֲגִים כְּמוֹ יְלָדִים קְטַנִּים, וּמְבַלִּים אֶת הַזְּמַן בְּשִׁטּוֹת,
 וּמְשַׁחֲקִים מְשַׁחֲקִים שֶׁל יְלָדִים קְטַנִּים, וּמִתְקוֹטְטִים אֶחָד עִם הַשְּׁנִי,
 וּמְצַעְרִים זֶה אֶת זֶה בְּדִיוֹק כְּמוֹ יְלָדִים קְטַנִּים, וְזוּהִי הַבְּעִיָּה שֶׁל
 בַּחֲוִרִים צְעִירִים, שֶׁחֹשְׁבִים שֶׁהֵם עֲדִין יְלָדִים קְטַנִּים, וְשׁוֹכְחִים
 שֶׁמְהַרְגֵעַ שֶׁהַתְּחִילוֹ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין הַתְּבַגְּרוּ, וְצְרִיכִים לְהַתְּנַהֵג כְּפִי גִיל
 הַתְּבַגְּרוֹת, וְלֹא לְהַתְּנַהֵג כְּמוֹ יְלָדִים קְטַנִּים.

וְאָמַר מוה־רָא"ש ג"י, שְׁבִימֵי רַבְּנוּ ו"ל הִיוּ מִתְּחַתְּנִים בְּגִיל
 שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה, וְאָף שֶׁהִיוּ צְעִירִים מְאֹד, עִם כָּל זֹאת תַּכְּף־וּמַיֵד
 כְּשֶׁהַנִּיחוּ תְּפִלִּין הַתְּחַתְּנוּ, וְהַתְּעַטְפוּ כְּכָר בְּטָלִית, וְקָרְאוּ אוֹתָם
 "אֵינְגֵעַל מֵאֵן" (יְלָד־אֲבָרְךָ צְעִיר), אָבֵל הַיּוֹם כְּשֶׁמְגִיעִים לְגִיל
 בַּר־מִצְנָה, עַל־פִּי־רַב הֵילֵד עֲדִין קָטָן בְּשִׁכְלוֹ וּבְדַעְתּוֹ. וּבְאַמֶּת הַכֹּל
 תְּלוּי כְּפִי הַחֲנוּף שְׁנוֹתָנִים לָהֶם, כִּי אִם מְחַנְכִים אוֹתָם בְּדַרְךָ שֶׁל

בגרות, אזי הם יתבגרו, אבל אם מחנכים אותם כמו ילדים קטנים, אזי נשארים ילדים קטנים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהוא ראה כמה פעמים וקנים, שהתנהגו בדיוק כמו ילדים קטנים, ורצו עם המקל שלהם אחר ילדים קטנים, והילדים רצו אחריהם, ושחקו עם הזקן, והוא צעק עליהם: "אתם מתחילים אתי"... ורץ אחריהם סביב הבימה, בדיוק כמו ילדים קטנים המשחקים משחק המחבואים, ומתקוטטים ביחד, ואוי לזקן פנה, שבגיל שבעים הוא צדין מתנהג כמו ילד בן שבע, וכל זה מחמת שאף פעם לא התבגר, ונשאר כמו ילד קטן, ובאמת צריכים להכניס הרבה כחות בחנוך בחורים צעירים, שידעו שתכף-ומיד כשנעשו בר-מצוה, שישפחו מהילדות שלהם ויתחילו להתבגר, ויתחילו להסתפל למעלה למעלה, ולא למטה למטה, ולא יחפשו אחר סרטיה או גלידה, רק יתחילו לחשב על העתיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהוא מרגיל את הבחורים הצעירים הלומדים אצלו, שיהיו עצמאיים, ושיוכלו לבשל ולנקות הבית, ולכבס את הבגדים שלהם, כי מה יעשו אם יתחתנו ויצטרכו לעזר בבית, או כשמייע זמן שהאשה אינה יכולה לבשל ולנקות ולכבס מאיזו סבה, לכן הוא מלמד אותם איך לבשל ולנקות ולכבס, ולא יתבלבלו מזה כלל, וכן הוא מעודד אותם שילכו להפצה, ולא יתבישו מאף אחד, ובדרך זו תמיד יהיה להם כסף, כי תכף-ומיד כשמתחתנים, מתחילות דאגות של פרנסה, איך משלמים שכר דינה, ואיך משלמים חשבון חשמל וגו' וימים, כל מיני הוצאות שיש לאברך, ובחור צעיר לא חלם על זה כלל, ובזה שמרגילים את עצמם עוד בימי נעורם ללכת להפצה, אזי תמיד יהיה להם כסף, ובנה נריוחו שני דברים, מצד אחד תהיה להם זכות שהם מפיצים את ספרי רבנו ז"ל, ומצד שני יהיה להם תמיד כסף, והעולה על הכל — הוא מרגיל אותם איך ללמד, שיהיו מתמידים בתורה, ושלא יבטלו את הזמן הקר, כי ימינו כצל עובר, ואמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה צו, סימן ב'): לא כצלו של כותל ולא

כצלו של אילן, אלא כצל צפור הפורח באויר, ולכן צריכין למודים
תוקים איך לשמר על הזמן ולהתמיד בתורה כראוי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהגיל הזה מהבר-מצוה עד החתונה, הוא
הגיל הטוב ביותר, ואם בחורים מקבלים הדרך נכונה בצעירותם,
אזי יכולים להתחתן בגיל צעיר מאד ולהצליח בחייהם, אבל אם
אינם מקבלים הדרך נכונה, אזי נשארים ילדים קטנים, ויצטרכו
לחכות עד גיל עשרים או יותר עד שיוכלו להתבגר ולהתחתן, וגם
אז יש ספק אם יוכלו לחיות טוב עם אשה, ועל-כן העקר להגיל
בחורים צעירים עוד בגיל צעיר מאד, שיתבגרו ויצאו מהילדות
והקטנות שלהם, ואז יצליחו מאד בחיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם בחורים צעירים נרגלו את עצמם
להתמיד בתורה בכל יום במקרא, משנה, גמרא, מדרש ושלחן
ערוך, זה בעצמו יבנים בהם גדלות המחין, כי על-ידי סדר דרך
הלמוד של רבנו ו"ל, נכנס בבחור בשחון עצמי, שהוא רואה שגם
הוא יכול ללמד, ואינו צריך אף אחד שילמד עמו, עם כל זאת בחור
צריך לשמר מאד שלא יטעה את עצמו, ואם אינו מבין איזה דבר,
כדאי ללכת לשאל ממי שיכול לענות לו, כי אסור להטעות את
עצמו בלמוד התורה, וחקמינו הקדושים אומרים (אבות ב) "לא
הבישן למד", שאסור להתבייש, ואם צריכים לשאל, שישאל
תקף-ומיד, ואין בזה שום בושה, וזה חלק גדול מההתבגרות,
שבחור יהיה חזק בעצמו ללמד תורה בשקידה עצומה, ושלא
יתבייש לשאל ספקותיו, וזה יביא אותו להתבגרות, ויוכל להתחמך
בגיל צעיר מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיום צוחקים מזה, איך יכולים להתחמך
בגיל כל-כך צעיר, אבל אני רוצה להחזיר את העטרה לישנה, כמו
שהיה פעם שהתחמכו בגיל צעיר, אבל צריכים להדריך את
הבחורים שכבר יהיו מבגרים בשכלם, ושלא יתנהגו פילדים קטנים,
שעל כל דבר קטן הם בוכים, ועם כל אחד הם צריכים להתקוטט,
ולא יעשו מעשה נערות לבטל את הזמן, ולחלם ולחשוב ולדמך

דמיונות, כי בחורים צעירים צריכים להתבגר בגיל צעיר, ואם מחנכים אותם בצורה כזו — יצליחו מאד בחיים.

ואמר מוהר"א ש"נ, שהוא ראה את זה בחוש, כל אלו הבחורים שצייתו אותו כשהיו צעירים, והתבגרו בשכלם ויבדעו, הם הצליחו מאד אחר חתונתם, והקימו בתים לשם ולתפארת, אכל כל אלו שלא רצו להתבגר בשכלם, ונשארו ילדים קטנים, הם סבלו אחר חתונתם הרבה, כי גם אז נשארו קטנים בשכלם, ואף פעם לא התבגרו, ולכן צריכים להיות עקשן גדול להתעלות ולהתבגר, ולא להשאר ילד קטן, וזה חוב על כל מתנף, לתנף בחורים צעירים שיחיו בגדלות המחין, ודיקא על-ידי זה יצליחו כל ימי חייהם.

יום

מוהר"א ש"נ אמר, שאדם צריך לדעת, שכל יום משתנה בשנוי אחר לגמרי, וכמו שכתוב (קהלת א, ד): "דור הולך ודור בא", ואמרו חכמינו הקדושים (מדרש רבה קהלת א, סימן ה'): "בכל יום נולדים ששים רבוא, ובכל יום מתים ששים רבוא, כי כל יום הוא דור שלם, ולכן בכל יום ניום צריכים לתן תודה והודאה חדשה להשם יתברך על היום שנתן לנו, ולומר בפה מלא אל השם יתברך: "רבנו של עולם, הנני מודה לך על היום הזה שנתת לי, עזר לי למלא אותו עם כל טוב אמתי ונצחי", כי בכל יום יכולים להצליח הרבה, ולראות את האור הגנוז המאיר באותו היום, וכמו שאומר רבנו י"ל (לקוטי מוהר"ן חלק א, סימן פד), ש"בכל יום מאיר בו אור הגנוז, שעל ידו צפה אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו, אכל על האדם לדעת, שיש נחשים ועקרבים שמסבבים את האור הגנוז של היום, שלא יתנו ממנו אנשים שאינם ראויים, והנחשים

ועקרבים הם המחשבות זרות הבאות לבלבל את האדם, וגורמות לו לחשב מדברים אחרים, אבל לא מהקדוש-ברוך-הוא, וכשאדם יודע את זאת, אזי הוא מחפש בכל כחו למצוא את הטוב שיש ביום הזה, ואזי מתגלה לו, שאפלו בתוך יום רע יש טוב, וכמו שאומר רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ג), שכל יום כלול משני מיני ימים: ימי טוב וימי רע, כמו שכתוב (קהלת ז, ג): "ביום טובה הנה בטוב וכיום רעה ראה", הינו שביום טוב בודאי תחטף כל טוב שאתה רק יכול, ואפלו ביום רעה — ראה, הינו שתסתכל היטב, ותראה שגם בתוך היום רע יש טוב, כי היום הוא מתנה גמורה מהשם יתברך למצוא בו איזה טוב, ואם האדם אינו מטעה את עצמו, בודאי יזכה למצוא את הטוב שבקרבו, ולחיות חיים טובים ביום זה דיקא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה קשה מאד להסביר לבני-אדם, כי הרבה פעמים נדמה לאדם תוך-ומיד כשקם בבקר, שיום זה הוא יום רע, חס ושלום, וביום זה לא יצליח למצוא טוב, חס ושלום, אבל היא טעות גדולה מאד, כי בכל יום יכולים למצוא טוב, כי כשאדם זוכה ללכת לבית-הפנסת, ולהתפלל במנין ערב ובקר, וזוכה ללמד קצת תורה, ולקיים איזו מצוה, אזי היום הוא כבר יום טוב, כי מהו טוב? זה הקדוש-ברוך-הוא, וכמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הוי'ה לכל", וכן התורה הוא טוב, וכמו שכתוב (משלי ד, ב): "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו", וכן הצדיק הוא טוב, וכמו שכתוב (ישעיה ג, י): "אמרו צדיק כי טוב", ולכן כשאדם מקרב אל צדיק, והצדיק מעורר אותו ללמוד התורה ולקיים המצוות ולדבקות השם יתברך, אזי יש לו יום טוב, ולא טוב סתם, אלא טוב אמתי ונצחי, ואזי סוף כל סוף יזכה להגיע אל האור הגנוז שיש בתוך היום הזה, שעליו נאמר (בראשית א, ד): "וירא אלקים את האור כי טוב", ועולמו יראה בחייו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכשאדם יודע זאת בידיעה ברורה, שבכל יום ויום יכול להרויח טוב אמתי ונצחי, ואין שום יום שלא יהיה בו טוב, בזאת הדיעה הוא מוציא את עצמו מבית האסורים,

ומנתק מעליו כל הקשרים והמוסרות של הסטרא אחרא, שרוצה לקשר אותו תחת רשותו. ויש רמז בפסוק (תהלים קז, יד): "יוציאם מחשף וצלמנת ומוסרותיהם ינתק", כי ראשי תבות י'ו'צ'א'ם מ'ח'ש'ף ו'צ'ל'מ'נ'ת הוא י'ו'ם', וכן ראשי תבות מ'ח'ש'ף ו'צ'ל'מ'נ'ת ו'מו'ס'רו'ת'יה'ם י'נ'ת'ק הוא י'ו'מ'ו', כי פסוק זה נאמר על היוצא מבית האסורים, שצריך להביא קרבן תודה להשם יתברך, ולברך ברפת הגומל, ואין עוד יושב בבית האסורים, כמי שגדמה לו שהיום הזה הוא יום רע, ואינו יכול להצליח בו כלום, כי אזי היום בעצמו הוא כמו בית הסהר, והאדם רוצה לברוח מן היום, ולהפטר ממנו, ואומר לעצמו: "יש לי צרות ויסורין ביום הזה, יש לי עניות ודחקות ביום הזה, הלואי כבר הייתי פטור מן היום הזה לגמרי", אבל כשאדם זוכה להיות מקרב אל צדיק אמת, שמאיר עיניו למצא טוב בכל יום, ומגלה לו שללכת לבית-הכנסת ולהתפלל במגן ולענות "אמן יהא שמיה רבא", זהו טוב אמת ונצחי, שאין אפשרות לקנותו בשום כסף שבועולם, אזי מתחיל להסתכל על היום בעינים אחרות לגמרי, ויוצא מן החשף ומבית האסורים ממש, שזהו יוצאם מ'ח'ש'ף ו'צ'ל'מ'נ'ת ראשי תבות י'ו'ם', וכן מנתק האזיקים והמוסרות שעל נדיו, שחשב מקדם כאלו הוא קשור וכבול באזיקים ובכבלים, ואין היום הזה "יומו", ועכשו הצדיק מגלה לו שיש לו הרבה להרויח ביום הזה, שזהו מ'ח'ש'ף ו'צ'ל'מ'נ'ת ו'מו'ס'רו'ת'יה'ם י'נ'ת'ק ראשי תבות י'ו'מ'ו', נמצא, שנפתח לפניו עולם חדש לגמרי, ומבין היטב שעליו להודות להשם יתברך על המתנה טובה שנתן לו, שהוא "היום הזה".

ואמר מוה"רא"ש נ"י, שמחמת ש"היום הזה" הוא מתנה לקרה וחסוּבָה כַּל-כָּף מהשם יתברך, לכן הבעל-דבר אורב מאד לגול אותו מן האדם, וצריך חכמה גדולה מאד איה להתנהג עמו, ולא לתת לו לגול את כל היום ממנו, כי הבעל-דבר הוא ערמומי מאד, ומתנבל עצות איה לגול מן האדם את כל היום, ותכף-ומיד בבקר מראה לו עגן וחשף גדול על היום, ומיאש אותו מלמצא איזה טוב ואור ביום הזה, אבל צריכים להתחפם כנגדו, ולדעת שיש הרבה

טוב לרכש ביום הזה, ואפלו כִּבְר אבד אינה חלק מן היום, עדין יכול לנצל את מה שנושארו מן היום, שזוהי עצת יעקב אבינו כנגד עשו הרשע, שהיא הבעל-דבר, שרוצה לגזול את היום ממנו, כמו שכתוב (בראשית ל, ט): "ויחז את העם אשר אתו וגו' לשני מחנות, ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו, והיה המחנה הנשארו לפלטה", שאפלו אם עשו כִּבְר תפס אינה חלק מן המחנה והזמן של איש יהודי, על-כל-פנים יהיה המחנה הנשארו לפלטה, ויתפס איזו נקדה במה שנושארו מן היום, אינה למוד קטן או איזו מצנה או איזו תפלה ודבור של התבודדות אל השם יתברך, ועל-ידי-היא ינצל היום הזה מרשותו של עשו הרשע, ויהיה טוב לו לנצח.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שזוהי גם עצת יוסף הצדיק (שם מא, לה): "והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב וגו', הינו לדעת איך להתקיים בזמנים רעים, ולא להתיאש מכל הדחקות והמרירות שמסבבות אותו מכל צד, והוא על-ידי שמכין לעצמו התחזקות בזמן שמאיר לו אור השם יתברך, שאפלו אם יבוא עת וזמן שיהיה חשך וצר לו, יזכר תמיד, שפעם האיר לו השם יתברך, ויבדאי עוד פעם יאיר לו כמקדם, ועליו לתפס את כל מה שיוכל, שזהו מה שכתוב (שם מא, לה): "ויקבצו את כל השנים הטובות הבאות האלה ויצברו בר וגו', והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיין בארץ מצרים, ולא תפרת הארץ ברעב", ומסביר מוהר"ב ת"ו"ל (לקוטי הלכות, סעדה, הלכה ה'), שהעקר להכין את עצמו בזמנים הטובים, באפן שאפלו אם יבוא אחר-כך זמן שיהיה צר ודחוק, אבל כִּבְר הכנתי לעצמי התחזקות ונקדות טובות שיחזיקו אותי תמיד. ולכן צריכים לשמר כל יום יום, ולדעת שכל יום יום הוא דור בפני עצמו, ואז תמיד יצליח.

וסים מוהר"א ש נ"י, שזהו סוד הפסוק (תהלים צה, ז): "היום אם בקולו תשמעו", שהוא סוד הגאולה, וכמו שאמר אליהו הנביא לרבי יהושע בן לוי, כששאל אותו: אימתי קאתי מר? ואמר לו שהוא בא היום, ואחר-כך פרש לו, "היום" — אם בקולו תשמעו (עין סנהדרין צח); ומסביר רבנו ו"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ערב), שאם

רוצים לשמע בקולו של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא סוד הגאולה, צריכים לדעת שאין לי כלום, אלא רק את היום הזה, ואסור לדחות מיום ליום, רק לחטוף כל מה שאני יכול מן היום הזה, כי אם אדם חי בצורה כזו, שאין לו רק היום הזה, ואפלו שעוברים עליו צרות ויסורין, אבל מתוך הצרות שלו מחיה את עצמו, וחוטף נקודות טובות, אזי אצלו "היום הזה" כבר מעין הגאולה, כי מה תהיה הגאולה? שכלם יכירו את הקדוש-ברוך-הוא, ואם אני תופש את היום הזה להפיר בו את הקדוש-ברוך-הוא, הרי הוא יום הגאולה שלי, ובשביל זה כל יום ויום צריך להיות חשוב מאד אצל האדם, ועליו לומר בכונה גדולה בכל בקר את התפלה שתקנו חכמינו הקדושים (אחר ברכות השחר): "יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, שתצילני "היום ובכל יום ויום" מעזי פנים, ומעזות פנים, מאדם רע, מאצר הרע וגו', כי תפלה זו כוללת את כל השמירות שאנחנו צריכין להמשיך עלינו מלמעלה, וראוי לומר תפלה זאת בכונה ובהתעוררות מעין תפלת "וּנְתַנֶּה תַּקְוָה" שבימים גוראים, כי ההפרש הוא, שאז מבקשים על שמירות אלו לכללות השנה, ועכשו מבקשים על כל יום ויום בפרטיות, ועל-ידי שביקש הרבה מהשם התברך להיות נשמר מכל רע, ויעשה כל מה שביקלתו למלא כל יום ויום עם נקודות טובות ואמתיות, על-ידי-זה יזכה למלאות זמיו ושנותיו בטוב ובנעימים, ולהתענג בנעם ה' ולבקר בהיכלו, אשרי הזוכה לימים קדושים כאלו.

ישׁוּב הַדַּעַת

מוהרא"ש נ"י אמר, שאי אפשר בשום פנים ואופן לזכות לישוב הדעת אלא כשמתבודד הרבה אל הקדוש-ברוך-הוא בכל יום ויום, כי כשאדם מרגיל את עצמו לדבר ולשיח כל לבבו לפני הקדוש-

ברוך-הוא, אַזי נַכְנַס בוּ יָשׁוּב הַדַּעַת נִפְלֵא, וַיֵּשׁ לוֹ מִחַ אַחֵר, שְׁאִינוּ נִכְר מִבְּחוּץ כָּלֵל, כִּי מִסְתַּפֵּל עַל כָּל הָעוֹלָם בְּעֵינַיִם אַחֲרוֹת לְגַמְרֵי, וְהוּא מֵיָשֵׁב בְּמַחוּ בְּאִפְסָן נַעֲלָה מְאֹד. וְרַבְּנוּ ו"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֵלֶק ב', סִימָן י'), שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְיִשׁוּב הַדַּעַת, אֲלֵא עַל-יַדֵי שְׂמֻחָה, וּבִאֲמַת שְׂמֻחָה וְהַתְּבוּדוֹת הוֹלְכוֹת תָּמִיד בְּיַחַד, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַתְּבוּדַד עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ אֲלֵא כִּשְׂהוּא בְּשְׂמֻחָה, וּכְשִׂמּוּצָא בְּעֲצָמוֹ נְקֻדוֹת טוֹבוֹת, וְזֶה פּוֹתַח אֶת פִּיר לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וּכְמוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ו"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֵלֶק א', סִימָן רפב), עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קד, לג): "אֲזַמְרָה לֵאלֹהֵי בְּעוֹדֵי", מְתִי אֲנִי יָכוֹל לְזַמֵּר נְגוּנִים וּשְׂבָחִים לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא? כִּשְׂאֲנִי מוּצָא בְּעֲצָמֵי עוֹד מֵעַט טוֹב, הֵינּוּ נְקֻדוֹת טוֹבוֹת, נִמְצָא שְׁהַתְּכִלִּית הִיא, שְׂיִזְכָּה תָּמִיד לְזַמֵּר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִשְׁיַח אֶת כָּל לְבָבוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, אֲכַל לְזֶה אֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֲלֵא עַל-יַדֵי שְׂמֻחָה, שְׂיִמְצָא בְּעֲצָמוֹ נְקֻדוֹת טוֹבוֹת, וַיַּדַּע שְׁתַּפְּלֵתוֹ חֲשׂוּבָה וַיַּקְרָה מְאֹד לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-יַדֵי שְׂמֻחָה וְתַפְלָה זוֹכִים לְיִשׁוּב הַדַּעַת. נִמְצָא, שְׂאֲחַד תְּלוּי בְּחִבְרוֹ, יָשׁוּב הַדַּעַת תְּלוּי בְּתַפְלָה, וְתַפְלָה תְּלוּיָהּ בְּשְׂמֻחָה, וּכְשִׂאֲדָם מִתְּפַלֵּל תָּמִיד לְהֵשֵׁם יִתְבַּרֵךְ, וּמִתְּבוּדַד עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בְּקַבִּיעוֹת עֲצוּמָה, הוּא זוֹכֶה לְיִשׁוּב הַדַּעַת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְתַאֵר וּלְשַׁעַר כָּלֵל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש ג"י, שֶׁהָיוּ בֵּין אַנְשֵי שְׁלוֹמְנוֹ אַנְשִׁים סוֹחְרִים, שֶׁהָיוּ לָהֶם חֲנִיּוֹת וְעַסְקִים, אַךְ-עַל-פִּי-כֵן הֵם הָיוּ חֲזָקִים מְאֹד בְּשַׁעֲהַ הַתְּבוּדוֹת בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁהָיוּ מְכַנְּיִם אֶת הַשַּׁעֲהַ הַזֹּאת "הַשַּׁעֲהַ הַמְתָּה" (דָּעַר גַּעֲשׂטָאֲרַבְּעֻנֶע שַׁעַה), וְהָיוּ אוֹמְרִים לְפוּעֵלִים וּלְמַזְכִּירִים שְׁלָהֶם, שְׂאֵם מִיִּשְׁהוּ יַחֲפֵשׂ אוֹתָם בְּשַׁעֲהַ זוֹ, שְׂיִאֲמְרוּ לוֹ, שְׂבִשַׁעֲהַ זוֹ אֲנִי מֵת — אֲנִי לֹא פֹה, כֹּל-כֵּן הָיוּ חֲזָקִים גַּם בְּאֲמַצַּע הָעֵבוּדָה לְגַנְבֵי שַׁעֲהַ אַחַת לְהַתְּבוּדוֹת, וְלֹא הָיָה שׁוֹם דָּבָר שְׂבַעֵוֹלָם יָכוֹל לְמַנוֹע אוֹתָם מִמֶּנָּה.

וְסוֹפֵר מוֹהֲרָא"ש ג"י, שֶׁהוּא הַכִּיר יְהוּדֵי בִּשְׂם ר' שְׂמוּאֵל מְרָדְכִי ו"ל, שֶׁהָיָה סוֹחֵר בְּדִים, וְכָל הַשְּׂבוּעַ הָיָה יוֹשֵׁב בְּחִנּוּתוֹ, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי כֶּתֶת אֶת רַגְלָיו מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וּמִיִּשְׂבֵּיהַ

לישיבה, ומחנות ללחנות לאסוף צדקה בשביל עניים, כי הוא בעצמו לא היה צריך את זה, כי היה מתפרנס מחנותו, רק כל מה שאסף חלק לעניים בכל יום ששי לכבוד שבת-קדש, וזה היה הפתגם שלו: "צדקה אויף שבת, צדקה אויף שבת" [צדקה בעבור שבת], ואנשים נתנו לו, כי ידעו שאינו לוקח הכסף לעצמו רק מחלק הכל לעניים, ודרכו היתה 'לגנב' בכל יום שעה להתבודדות, והיה נכנס למרתף של בית-הכנסת חסידי ברסלב במאה שערים, והיה סוגר את עצמו שם, והיה יושב שעה אחת וצועק אל הקדוש-ברוך-הוא, ושופך לפניו יתברך כל לבו.

וספר עוד מוהרא"ש נ"י, שהוא בעצמו שמע אותו כמה פעמים לצעק שם במרתף קולי קולות, ופעם שמע אותו צועק בנגון מעורר מאד מאד: "שמואל מרדכי, שמואל מרדכי, מה יהיה אתך, עוד מעט יוליכו אותך לקבר, מה תעשה שמה, תהיה לבד, והכל יעזבו אותך, יכסו אותך עם עפר, ומי ירחם עליך", ובכל פעם חזר על השם שלו: "שמואל מרדכי, שמואל מרדכי", וזה היה מעורר מאד את כל מי ששמע את קולו.

ופעם שמע מוהרא"ש נ"י איך שצועק ע' קולות ממש, כי רבנו ו"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימנים: כא, לו), שפרי להוליד את המחין צריכים לצעק שבעים קולות, ומוהרא"ש נ"י פעם נכנס לבית-הכנסת הנו"ל, ופתאם שמע איך שצועק מן המרתף בקולי קולות, וסופר באידיש: איינס, אוי! צווי, אוי! דריי, אוי! (אחד — אוי! שתיים — אוי! שלוש — אוי!), וכך המשיך לצעק שבעים קולות, ולא היה מתפעל מאף אחד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמאד היה נראה לו איך שהאדם הזה לא התבייש מאף אחד, רק רצה לקיים את דבורו של רבנו ו"ל לצעק ע' קלין, בתמימות ובפשטות גמורה, ובאמת מי שמרגיל את עצמו לדבר תמיד אל הקדוש-ברוך-הוא, הוא זוכה לישוב הדעת אמתית,

פי אין דבר שמינבק את האדם בהקדוש-ברוך-הוא כמו הדבור
וההתבודדות אליו יתברך, אשרי הזוכה לעסק בזה תמיד.

יום המיתה

מוהרא"ש נ"י אמר, שמוהרנ"ת ו"ל עוד מצת קטנותו, תמיד
זכר את יום המיתה, כי בהיותו ילד קטן הנה מתפלל ותיקין עם
הסבא שלו — ר' יצחק מדינציג ו"ל, בדרך הזקנים שמתפללים
ותיקין, וכל אחד הנה לו מקום קבוע בבית-הכנסת, פעם אחת בא
לבית-הכנסת, וראה שזקן אחד לא נמצא על מקומו, ושאל את
הסבא שלו: סבא, איפה האדם הזה שישב תמיד במקום ההוא?
ואמר לו, שהוא מת ונפטר מן העולם. וחזר ושאל אותו: מה זה
מת? וענה לו, כשאדם נעשה זקן, הוא נפטר מן העולם. וחזר ושאל
אותו: ומה עושים עם האדם הזה? ענה ואמר לו, שחופרים קבר
וקוברים אותו, אז חזר ושאל אותו, ומה הלאה? והשיב לו, הנשמה
עולה לשמים, והגוף נשאר בארץ, והנה מוהרנ"ת ו"ל הנה אז ילד
קטן, ומאז הנה קשה לו הקשיא — למה צריכים להולד, וכי זו
התכלית לחיות, ואחר-כך למות?! ומאז התחיל להתבונן ביום
המיתה, עד שהשיג שאדם נולד בכדי לקיים רצונו יתברך: ללמד
תורה, ולקיים את המצוות, ורק זה נשאר מן האדם אחר ימי חייו
בעולם הזה, ומאז נחקק בו זכרון יום המיתה, ולא הנה יכול לשכח
ממנו כלל.

והנה מוהרנ"ת ו"ל רגיל לומר, שאין זכרון יום המיתה, מכניס
יאוש ומרה שחורה בלב האדם, חס ושלום, אדרבה, זכרון יום
המיתה, ראוי שיכניס שמחה והתחזקות בלב האדם, שיהיה את
עצמו מאד עם כל נקדה טובה שזוכה לחטף מנקדת ידודתו, כי

על-פירב קלות מאד בעיני האדם הנקדות טובות והמצוות, שזוכה לרכש לעצמו בכל יום, כי חושב בלבו, מה יהיה לי מפל זה? אבל כשיזכר יום המיתה, ויתבונן היטב, שרק אלו הנקדות ישארו לו לגצח נצחים, אזי ישמח עמהן מאד, וירצה לעשות עוד ועוד, שזהו פרוש דברי הגמרא (ברכות ה.): לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו — מוטב, ואם לאו — יעסק בתורה, אם נצחו — מוטב, ואם לאו — יקרא קריאת שמע. אם נצחו — מוטב, ואם לאו — יזכר לו יום המיתה; והקשה מפרסמת: אם זכרון יום המיתה היא העצה הטובה ביותר, למה לא יזכר לו יום המיתה מיד? אבל התרוץ הוא, שזכרון יום המיתה לבד, לא יועיל כלל, אדרבה, זה יכניס בו עצבות ומרה שחורה, ויתגבר עליו היצר הרע ביותר, חס ושלום, אבל אחר שעסק בתורה וקרא קריאת שמע, ואולי עדין אינו יכול להחיות ולשמח את עצמו בזה, כי חושב, מה כבר יהיה עם התורה וקריאת שמע שלי? אזי יזכר לו יום המיתה, ואיך שרק אלו הנקדות טובות של תורה וקריאת שמע ישארו לו לגצח נצחים, ואז בודאי יוכל להתגבר עם שמחה פראוי, ולגצח את היצר הרע לגמרי.

ובמובן פירש מוהרנ"ת ז"ל את דברי הגמרא (ברכות לא.), שבקשו החכמים מרב המנונא שישיר להם שיר על שמחת חתונה, ושר להם: "וי לן דמיתגון, וי לן דמיתגון" (וי לנו שנמות, וי לנו שנמות). ושאלו אותו: ומה אנחנו נשיר אחריו? וענה להם: "הי תורה והי מצוה דמגני עלן" (איה הן התורה והמצוות שנגנו עלינו), ולכאורה אינה שיר שר להם, הלא בקשו ממנו שיר של שמחה? אלא הענין הוא כנ"ל, שיום המיתה אסור שייכניס באדם עצבות ומרה שחורה, חס ושלום, אלא אדרבה, ראוי שייכניס בו שמחה עצומה, כי בדרך כלל כשאדם ממרמר, ועוברים עליו הרבה משברים וגלים, צרות ויסורים והרפתקאות שונות, אז הוא מתנאש מהחיים שלו, ואומר: למה לי לחיות; אבל כשאדם מישב את עצמו היטב, וחושב על התכלית, אזי יאמר לעצמו: סוף כל סוף לא ישאר ממני רק מה שהתפללתי שלש פעמים בכל יום שחרית, מנחה

ומעריב במנן, ועניתי "אמן יהא שמיה רבה", שעליו אמרו חכמינו הקדושים (שבת ק"ט): כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו, קורעין לו גזר דינו, והנחתי תפלין, והתעטפתי בציצית, ויש לי מזוזה על פתח ביתי, ואני שומר שבת, ואני מקים שאר מצוותיו יתברך, והעולה על הכל — שאני לומד תורה, שזוהי השמחה הכי גדולה, וזה מה שישאר ממני, ולכן למה לי לפל בנדעתי כל-כך, הלא יש לי רכוש טוב לקחת אתי, וכמו שאמר התנא (אבות פ"ק ו'): בשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, והם הולכים לפניו ומביאים אותו אל מקומו, כמו שכתוב (ישעיה נח, ח): "והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספקך", וכשזכור כל זאת, בנדאי יחיה עצמו מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם היה יודע האדם איזו שמחה יש בשמים בשזוכה ללמד תורה, ובפרט בשזוכה לסיים מקרא, משנה, גמרא, מדרש, הלכות ואגדות, ברייתות ותוספתות, היה תמיד לומד. ואיתא בזהר ח"ד (רות): כשאדם זכה ללמד בזה העולם תורה, אזי בעת פטירתו מן העולם התורה הולכת לפניו, ומכנסת אותו לתוך ארמונות נפלאים ויקרים, ובתקוני זהר איתא (דף יב:), שמפל מסכתא שאדם לומד גבגה עולם שלם, ומאן דירית מסכתא חדא, יתבינן ליה עלמא חדא (מי שזוכה לגמר מסכתא אחת, נותנים לו עולם אחד), ומי שזוכה לסיים את כל המסכתות, נותנין לו את כל המטרוניתא, הינו כל השכינה הקדושה, והשכינה מלווה אותו ושומרת אותו מפל רע, ולכן זכרון יום המיתה צריך להכניס באדם שמחה עצומה, שלא ישאר ממנו רק הטוב שקנה לעצמו, ובשביל זה היו הצדיקים תמיד מזכירים לעצמם את יום המיתה, כדי לקבץ בנדעתם שלא ישאר מהם רק הנקודות טובות שעשו, והמעשים והמעשים טובים שזכו לקיים, ועל-ידי-זה חיו חיים טובים באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהגאון הרב מרדכי אליהו ו"ל ספר לו, שבהיותו ילד קטן, ראה פעם הלנית המת, שהלכו מנן אנשים ונשאו מטה, ולפני כל בית הפנסת עצרו ואמרו קדיש, וגם הוא הלך

אחר המטה, פי רצה לראות את הלונה, וראה שמנזן אנשים אומרים "יושב בסתר" פנהו, ולפני כל בית הכנסת עוזרים, ופתאם ראה איך שהנפטר מרים עצמו ויושב ואומר קדיש, ואחר-כך חוזר ושוכב, והולכים הלאה ואומרים "יושב בסתר", ואחר-כך עוד פעם עוזרים, והנפטר עוד הפעם יושב ואומר קדיש, וחוזר ושוכב, וממשיכים לומר "יושב בסתר", וכך עשו שבע פעמים עד שהגיעו לבית העלמין, והיתה בעיניו פליאה גדולה, ובפרט שהיה קטן: מי זה, ומה זה, ואיך זה יכול להיות? אבל מחמת שהיה ילד קטן התביש לשאל, אבל נחקק המראה בדעתו ולא שכחו, ולכשגדל, שאל את אביו המקבל (בעל פרם שלמה על ה'עץ חיים' זי"ע), שישביר לו פשר הדברים, וספר לו, שיש חכם גדול, ושמו רבי יצחק אלפיה, וחבר כמה ספרים, ותקן הרבה תקנות, ואחת מהתקנות שלו לעשות תענית דבור, והיה אוסף אנשים, ובמקום להתענות, היו עושים תענית דבור, ולמדו תורה, וכדי להזכיר לעצמו את "יום המיתה", בקש שילבישו אותו בתכריכים, וישימו אותו על מטה, וישאו אותו עד בית העלמין, וכך יזכר היטב את המיתה, ויטעם איזה טעם יש לה, וזהו מה שעשו אז, והיה בעיניו לפליאה גדולה מאד.

וכשבגר יותר, פגש פעם את החכם הנ"ל רבי יצחק אלפיה ושאלו: יאמר לי כבודו, איך אמרתם קדיש בחנם? הלא לכאורה אסור לומר קדיש בחנם? וענה ואמר לו: אתה צודק! אבל היות שאין לי ילדים, ואני הולך צרירי, ואין לי מי שיגיד אחרי קדיש, לכן אני בעצמי אמרתי אחרי קדיש, כן השיב לו, והיה כל הדבר בעיניו לפליאה גדולה.

והנה הגאון רבי מרדכי אליהו ז"ל, אחר גשוואיו, היתה דרכו לשבת בבית הכנסת בעיר העתיקה בירושלים, וללמד בבדידות, והיה נוהג לסגור את הדלת, כדי שאף אחד לא יפריעו, ופתאם ביום בהיר דפק אחד על הדלת בנחיצות, שיפתחו לו, ובתחלה לא רצה, שלא יפריע לו מן הלמוד, אבל ההוא צעק שזה פקוח גפוש, ולכן פתח לו הדלת, ואמר לו: אני בא בשליחות אשתך, שבגך הבכור,

[שְׁהִיָּה אִז בְּן חֲצִי שָׁנָה], מֵאֵד חוֹלָה, וְהוּא בְּמִצַּב מִסְכָּן, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְאִשְׁתָּף קוֹרֵאת לָךְ לְבוֹא מֵהַר הַבֵּיתָה. תַּכְּף-וּמְקִיד סִגְר אֶת הַגְּמְרָא וְרַץ לְכוּיִן בֵּיתוֹ, וְתַכְּף בְּשַׁרְץ, עֲכָבו אֶלְמוּנֵי, וְאָמַר לוֹ: בֵּא מֵהַר עַמִּי, יֵשׁ פֹּה אָדָם גּוֹסֵס, וְצָרִיכִים מִנֶּנְן לִיצִיאַת נְשָׁמָה, וְלֹא יָדַע מֵה לַעֲשׂוֹת, כְּאֵן הוּא צָרִיף לְלַכֵּת לְבֵיתוֹ לְרֵאוֹת אֶת שְׁלוֹם בְּנוֹ, וְכֵאֵן הוּא עֲשִׂירֵי לְהַשְׁלִים מִנֶּנְן לִיצִיאַת נְשָׁמָה, אָבַל הֵהוּא לֹא עֲזָבוּ, וְאָמַר לוֹ: בֵּא, אִתָּה צָרִיף לְהַשְׁלִים הַמִּנְנָן, וְלִכְן הִחְלִיט שְׁקָדָם יִשְׁלִים אֶת הַמִּנְנָן, וּכְשֶׁנִּכְנַס, רָאָה שְׁזָה שְׁעוֹמֵד לְהַסְתַּלַּק הוּא הַחֲכָם רַבִּי יִצְחָק אֶלְפִיָּה, וְתַכְּף בְּשֶׁנִּכְנַס וְהַשְׁלִים אֶת הַמִּנְנָן, וְנִפְטַר הַחֲכָם, וְנִשְׁאַר כְּכֹר גַּם לְלוֹיָהּ, כִּי רָצָה לְהִיֹּת מֵהַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים שְׂלִיּוֹ אוֹתוֹ.

וְהִנֵּה כְּשֶׁבָאוּ לְבֵית הַעֲלָמִין בְּהַר הַמִּנְנוֹחוֹת, רָצוּ לְקַבֵּר אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם פְּשוּט מְאֹד, עַל יַד אֲנָשִׁים פְּשוּטִים, כִּי לֹא הָיָה לְרַבִּי יִצְחָק אֶלְפִיָּה וְי"ל כְּסֹף, וְהָיָה עֲנִי וְאֶבְיוֹן, וְלִכְן רָצוּ לְהַנְיָחוֹ בְּמִקּוֹם לֹא מְכֻבָּד עַל יַד הַגְּדֵר, וְהַתְּחִיל רַבִּי מְרֻדְכֵי אֶלְיָהוּ וְי"ל לְצַעַק: אֵיךְ אִתָּם מְבֻזִים חֲכָם גְּדוֹל כְּמוֹהוּ, אָבַל לֹא הוֹעִיל לוֹ מְאוֹם, וּכְשֶׁרָאָה שְׂאִין לוֹ עֲצָה, אָמַר תַּכְּף-וּמְקִיד לְכַמָּה אֲנָשִׁים, עַד שְׂאֵנִי מִתּוֹכָם פֹּה עִם הַחֲבָרָא קְדִישָׁא, לְכוּ מֵהַר לְחַפְרוּ קְבֹר בֵּין הַרְבָּנִים וְהַחֲכָמִים, וְכֵן עָשׂוּ, וּכְשֶׁרָאוּ הַחֲבָרָא קְדִישָׁא שְׂכָבֵר פְּתָחוּ לוֹ קְבֹר, לֹא הֵימְתָה לָהֶם בְּרִירָה וְקָבְרוּ אוֹתוֹ שָׁם, וְהוּא קָבַל עַל עֲצָמוֹ לְהַשִּׁיג הַכְּסָף בְּעַד הַקְּבֹר, וְגַם לוֹמַר עָלָיו קְדִישָׁא, כִּי הוּא נִזְכָּר שְׂרַבִּי יִצְחָק אֶלְפִיָּה וְי"ל אָמַר לוֹ שְׂאִין לוֹ יְלָדִים, וְהוּא הוֹלֵךְ צְרִירִי, וְאִין לוֹ מִי שְׂיַגִּיד אַחֲרָיו קְדִישָׁא. וּכְשֶׁחֲזַר מֵהַלְוִיָּה וּבֵא לְבֵיתוֹ, הִקְדִּימָה אוֹתוֹ אִשְׁתּוֹ וְאִמְרָה לוֹ: בְּרוּךְ הַשָּׁם, הֵיילֵד הַבְּרִיא, וְלֹא חָסַר לוֹ כְּלוֹם, וְאִז סָפַר לָהּ אֶת כָּל הַסְּפּוּר, שְׁלֹא הֵימְתָה לוֹ בְּרִירָה, וְהַצְרִיף לְלַכֵּת לְהַשְׁלִים מִנֶּנְן אֶצֶל הַחֲכָם הַנִּי"ל, וְהָיָה לְפִלְא.

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂרוּזָאִים מִהַסְּפּוּר הַזֶּה, אֵיךְ שְׂחָכָם גְּדוֹל רָצָה לְהַזְכִּיר לְעֲצָמוֹ אֶת יוֹם הַמֵּיתָה, וְלִכְן שְׂכַר אֲנָשִׁים שְׂלִיבִישׁוּהוּ תַּכְּרִיכִים, וְיִשְׁאוּ אוֹתוֹ עַל מִטָּה בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְיִקּוּם לְפָנָיו כָּל בֵּית הַכְּנֻסֶת, וְיֹאמְרוּ עַל עֲצָמוֹ קְדִישָׁא, הַכֵּל כְּדִי לְהַזְכִּיר לְעֲצָמוֹ אֶת יוֹם הַמֵּיתָה, כִּי מִי שְׂיִזְכֹּר תְּמִיד אֶת יוֹם הַמֵּיתָה, יִשְׁמַר מְאֹד עַל יָמָיו

ושנותיו, וימלא אותם עם כל טוב אמת ונצח, ולא יתביש לעד ולעולמי עולמים.

יולדת

מוהרא"ש נ"י תמיד ממליץ ליולדת בארץ ישראל לקחת רופא יהודי, וכן תמיד שולח את היולדת ללדת בבית-חולים לניאדו בנתניה, או ב"מעייני הישועה" בבני-ברק, או ב"שערי צדק" בירושלים, ומפליא את הגישה שלהם לכל דבר הקשור להלכה, וכן את היחס החם שמקבלת שם כל יולדת.

בדרך כלל מוהרא"ש נ"י ממליץ ליולדת אם מתאפשר לה לקחת רופא פרטי, ואם לא, על-כל-פנים שיהיה בבית-חולים מאד אחראי, וכן בדברים אלו צריכין לציית את הרופא, ולא להשתמש עם שכל עצמי, אם הרופא אומר שצריכים לעשות נתוח, אזי לא להיות חכם בעיניו וכו', אולי לא צריכים וכו', או אם הרופא אומר שצריכים לעשות ורוז וכו', צריכים לציית את הרופא, ואסור להתחכם כנגד זה, כי זה עגזן של פקוח נפש ממש, הן להיולדת והן לתינוק, ולכן מוהרא"ש נ"י מאד מקפיד על דברים כאלו, כי זה לא משחק ילדים, והיות שבצעמו ראה אסונות גדולים שיצאו מאלו הנשים שנהגו בחכמות, לכן הוא מקפיד על דבר זה מאד.

וכן מוהרא"ש נ"י ממליץ תמיד, שהבעל יסע עם אשתו לבית-חולים, ואל יזניח אותה, אלא יחזק אותה שם וירבה בתפלה עליה ועל העובר, כי אשה בעת הלדה עוברת הרבה פחדים וכו', וכשהבעל מחזק אותה, אזי מקל ממנה את חבלי הלדה.

וכן אחר הלדה על-פירב מוהרא"ש נ"י מיעץ לבעל לשלח

את אשתו לבית החלמה, וזה מאד נחוץ לבריאות האשה, ואסור להיות אז קמץן וכלי וכו', כי משחקים עם אש, כי אשה אחר הלדה יש לה עצבים חלשים וכו', והבעל מכרח לחזקה ולאמץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבפנינים אלו אסור לקמץ בכסף או בטרוחה וכו', כי זה העתיד של אשתך, וכבר ראה המון מקרים, שהאשה קבלה, רחמנא לצלן, שבר עצבים אחר הלדה, ואז אין לו כבר לא אשה ולא אמה לתינוק, ולכן הוא מקפיד על דברים אלו מאד מאד, ואסור להקל בהם כלל ועקר.

ותמיד ממליץ מוהרא"ש נ"י, שאם האשה רוצה אתרי לדה לנסע אל אמה, שהבעל לא יתעקש, אלא יתן לאשתו לעשות פן, כי בת מרגישה מאד מאד נח ובטוח אצל אמה בבית הוריה, ואשרי הזוכה לצית ולקיים.

כבוד אב ואם

מוהרא"ש נ"י רגיל מאד לומר, שאחד מן הלמודים הכי חשובים שצריכים ללמד בכל תלמודי התורה עם הילדים בעונדם קטנים, הוא סימן ר"מ בשלחן ערוך, יורה דעה, שהם הלכות כבוד אב ואם, והיה רגיל על לשונו לומר: לדעתי, אחר שלומדים עם הילדים אמונה פשוטה, ואיך שצריכין לדבר עם הקדוש ברוך הוא בתמימות ובפשיטות גמורה, אחר-כך צריכין ללמד עם הילדים הלכות כבוד אב ואם, אשר היא מצנה חמורה שבחמורות (דברים רב, פרשה ו, סימן ב'), וצריכין להנהיג בה מאד, והוא פלא גדול, למה ענגן זה מרשל מאד בעולם, וכמעט לא שומעים שילמדו עם ילדים בחדר הלכות כבוד אב ואם, ובאמת היו הלכות אלו צריכות להיות הלמוד הראשון אחר למודי האמונה. והיתה דרכו של מוהרא"ש

נ"י לעורך את כל מלמדי תינוקות שבמוסדות החנופה שלו, שישמרו דגש חזק על הלכות כבוד אב ואם, ושיחזירו בילדים את חמרת מצנה זאת, וילמדו אותם איך לקיים אותה בשלמות.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שאצל העולם מקבל לומר, שהמצנה הראשונה שבחור הנעשה בר מצנה מתחיל בה, היא מצות קריאת שמע, ומחמת זה הש"ס מתחיל במצות קריאת שמע, פי זוהי המצנה הראשונה שלו (וכמוכא בספר "פתח צנינים" על מסכת ברכות להחיד"א ו"ל), אבל באמת יש גם מצנה אחרת, שבחור בר מצנה מתחיל בה תכף ומיד, והיא מצות כבוד אב ואם, אבל כמעט אינו מצוי שבחור בר מצנה יזכר מזה, כי לא עוררו אותו רבותיו על זה, ואשרי הבחור הבר מצנה, שמדקדק תכף ומיד בליל הבר מצנה שלו לקיים מצות כבוד אב ואם בהדור רב, כי זה יתן לו הצלחה לכל החיים שלו, וגם כי יזקין לא יסור ממנה.

ופעם בהגיע מוהר"א ש נ"י אל סעדת הבר מצנה של אחד מאנשי שלומנו, ראו איך שדבר עם בחור הבר מצנה, ועוררו למלא כוס של שתיה בשלחן לכבוד אביו, ובנה קיים מצות כבוד אב ואם, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (קדושין לא): "איזהו כבוד? מאכיל ומשקה וכו'. וכן עשה הבחור, והיה קדוש השם לכל הרואים.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שרואים אצל בני אדם יראים וחרדים לדבר ה', שמדקדקין ומחמירין מאד בכל הלכות התמורות, כמו בהלכות שבת שבשלחן ערוף, ארח חיים, ובהלכות טהרה שבשלחן ערוף, יורה דעה, ויש גם המתנגעים מאד בהלכות אלו בעיני רב, כדי לקבל סמיכה והתר הוראה עליהם, אבל בהלכות כבוד אב ואם, שנקראו בדברי חכמינו הקדושים: "תמורה שבחמורות", לא מוצאים שידקדקו כל כך בהן, ושילמדו אותן כל כך בעיני רב, עד שיהיה בקי בהן בעל פה. ובאמת הנה צריך להיות להפוך, שהלמוד בראש ובראשונה הנה צריך להיות בהלכות כבוד אב ואם, עד שיהיה בקי בהן, ויוכל להורות בהן לאחרים, ואחר כך ימשוף לשאר הלכות חשובות ונחוצות.

ופעם פגש מוהרא"ש נ"י אברך אַחד, שְׁהִיה מְתַיַּעַע מְאֹד בְּהִלְכוֹת טְהָרָה, עַד שֶׁנִּבְחַן וְקָבַל תְּעֻבַת הַתֵּר הוֹרָאָה, וְהִפִּיר מוֹהֲרָא"ש נ"י בּוֹ, שְׁלֹא הָיָה מְדַקְדֵּק כָּל־כֶּף בְּכַבּוּד אֲב וְאִם וּבְכַבּוּד חֲמִי וְחֲמוֹתוֹ, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: הִנֵּה קִבַּלְתָּ סְמִיכָה וְהַתֵּר הוֹרָאָה עַל יוֹרֵה דְעָה, חֵלֶק ב', הִלְכוֹת טְהָרָה, אֲבָל הָאִם גַּם קִבַּלְתָּ סְמִיכָה וְהַתֵּר הוֹרָאָה עַל הִלְכוֹת כַּבּוּד אֲב וְאִם, שְׁנִקְרָא בְּפִי חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים "חֲמוּרָה שְׁבַח־מִוֵּרוֹת"? ! אַל תִּשְׁכַּח שְׁגָם זֶה סִימָן שְׁלָם בְּשִׁלְחֵן עֲרוּף, יוֹרֵה דְעָה, סִימָן ר"מ, וְצָרִיכִין לִהְיוֹת בְּקִי בְּהֵן, וּלְקַיֵּם אוֹתָן בְּשִׁלְמוֹת, לֹא פְחוֹת מִהִלְכוֹת טְהָרָה אוֹ שְׂאָר הִלְכוֹת שְׁבַשְׁלְחֵן עֲרוּף. וְדַבְּרֵי מוֹהֲרָא"ש נ"י עָשׂוּ עָלָיו רָשָׁם לְטוֹבָה, וְנִתְעוֹרַר מְאֹד לְלַמֵּד הִלְכוֹת כַּבּוּד אֲב וְאִם, וּלְהַזְהֵר בְּהֵן כְּרֹאֵי.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהַצַּדִּיק רַבִּי צְדָקָה חוּצִין זי"ע, תִּלְמִיד הֵבֵן אִישׁ חַי זי"ע, שְׁעָלָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְיָסַד בֵּית־הַכְּנֶסֶת בִּירוּשָׁלַיִם, לְקַח לְעַצְמוֹ חֲבֵרוֹתָא צְעִיר, וְלַמְדוֹ בֵּיתֵהּ הַרְבֵּה טוֹר וּבֵית יוֹסֵף, וּבְהַגִּיעַם לְיוֹרֵה דְעָה, סִימָן ר"מ, הִלְכוֹת כַּבּוּד אֲב וְאִם, שְׂאֵל הָרַב צְדָקָה אֵת הַחֲבֵרוֹתָא: כְּשֶׁנִּכְנְסָתָה הָאָמָא שְׁלָךְ, הָאִם אָתָּה קָם מְלֵא קוֹמְתָךְ לְכַבּוּדָּה? עָנָה וְאָמַר לוֹ הַחֲבֵרוֹתָא: אֲנִי קָם בְּהַדּוּר קָצֵת. אֲזַי קָם רַבִּי צְדָקָה וְסָגַר אֵת הַשְּׁלְחֵן עֲרוּף, וְאָמַר לוֹ: אֲיִנִי יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ לְלַמֵּד סְתָם בְּלִי לְקַיֵּם. לְמַחְרַת בָּא הַחֲבֵרוֹתָא וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, אֲנִי כָּבֵר מְקַדְּמִי מֵהַ שְׁלַמְדָּנוּ, וְאֲנִי קָם מְלֵא קוֹמְתִי לְכַבּוּד אָמָא, וְאֲזַי הִמְשִׁיךְ לְלַמֵּד עִמוֹ.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהָרַב הַקְדוּשׁ רַבִּי יְחִזְקֵאל שְׂרָגָא מְשִׁינְאוֹנֹע זי"ע, בְּנֹו שֶׁל הָרַב הַקְדוּשׁ רַבִּי חַיִּים מְצַאנֹו זי"ע, הָיָה רַגִּיל לְחַזֵּר עַל כָּל הִלְכוֹת כַּבּוּד אֲב וְאִם לְפָנָי שְׁהִיָּה נִכְנֵס לְבַקֵּר אֵת אָבִיו הַקְדוּשׁ. וְהֵבֵן שְׁלוֹ, הָרַב הַקְדוּשׁ רַבִּי מִשֵּׁה מְשִׁינְאוֹנֹע זי"ע הַעִיד, שֶׁבְּהַגִּיעַ אָבִיו לְפֶתַח בֵּית זְקֵנוּ הַקְדוּשׁ, הִתְחִיל כָּל גּוֹפּוֹ לְרַעַד, וְנִעְשׂוּ פְּנָיו לְבָנוֹת כְּסִיד, וְכַמָּה פְּעָמִים הִצְרִיךְ לְפֶתַח אֵת הַדֶּלֶת לְאָבִיו, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְפֶתַחַה מְרַב יְרָאָה וְהַתְרַגְּשׁוֹת שְׂאָחָזוּ בּוֹ, כָּל־כֶּף הָיָה הַמוֹרָא וְהַדְרָךְ אַרְץ שֶׁל צַדִּיקִים לְפָנָי אָבִיהֶם, וְהָיוּ אֲנָשִׁים צַדִּיקִים בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁבִשְׂעָה שְׁהַגִּיעוּ לְפֶתַח בֵּית

הוריהם לבקרום או לשמשם באיזה ענין, היו אומרים בינם לבין עצמם בפה מלא: "לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו, הנני מוכן ומזמן לקיים מצות כבוד אב ואם", וכמו שנוהגין לומר לפני כל מצוה חשובה, כי בזה הזכירו עצמם את עצם נוראות המצוה שיש לפניהם, אשרי מי שזוכה לקיים מצות כבוד אב ואם בשלמות.

כעס

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להתנגע הרבה מאד בתפלה והתבודדות, להגיע לבטול אמתי כזה, עד שלא יכעיס אותו שום דבר בעולם, ויהיה הכל שנה אצלו, בין שמשבחים אותו, ובין שמבזים אותו, לא יעשה עליו שום רשם, ולא יכעס או יקפיד כלל, וכמו שהתפאר רבנו ז"ל בשובו מארץ ישראל (שבחי"הר"ן, סימן כב), שזכה שנתבטל אצלו הפעם בתכלית הבטול, עד שנעשה טוב ממשי, ולא נשאר בו שום צד קפדה בעלמא, עד שאפלו מי שהיה עושה לו כל הרעות שבעולם, לא היה בלבו שום צד שנאה וקפדה עליו, עין שם; ויבדאי לא קל להגיע למדרגה כזאת, כי רק משיח צדקנו יכניס מדה זאת של אריכות אפים וסבלנות בעולם בשלמות, אבל על-כל-פנים צריכין להשתוקק לזה, לזכות למדת הבטול באמת, עד שלא יכעיס אותו שום דבר כלל, אבל אי אפשר בשום פנים ואופן להגיע לבטול כזה, אלא על-ידי התבודדות, שירבה אדם בשיחה בינו לבין קונו מדי יום ביומו, ויפרש כל שיחתו לפניו יתברך, עד שתבטל הישות שלו לגמרי, ולא ישאר אצלו שום פעם כלל. וכמו שאמר רבנו ז"ל בפרוש (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נב), שאי אפשר להגיע אל בטול, כי אם על-ידי התבודדות.

והנה מוהרא"ש נ"י רגיל לספר הספור שמוכא בפרוש המשניות להרמב"ם (אבות פ"ד, משנה ד'), שנשאל לאחד מן החשובים החסידים: איזה יום הוא ששמחת בו יותר מכל ימך? ואמר: יום שהייתי הולך בספינה, והיה מקומי בפחות שבמקום הספינה בין חבילות הבגדים, והיו בספינה סוחרים ובעלי מון, ואני הייתי שוכב במקומי, ואחד מאנשי הספינה קם לצרכיו, ואהי נקל בעיניו ונבזה, שהייתי שפל בעיניו מאד, עד שגלה ערותו ועשה צרכיו עלי, ותמהתי מהתחזק תכונת העזות בנפשו, וחי ה' לא כצרכי נפשי למעשהו כלל, ולא התעורר ממני כחי, ושמחתי שמחה גדולה כשהגעתי לגבול שלא יכאיבני בזוי החסר ההוא, ולא הרגישה נפשי אליו, ע"ן שם; ובשנים הקודמות היה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שאינו יורד לסוף דעתו של החסיד הזה, כי אפלו שיהיה בטל בתכלית הבטול, אבל למה יניח את עצמו להתבזות בבזיון ובהשפלה כזאת גם בגשמיות, לפני גוי וערל טמא. אבל פעם אחת באנו לפני מוהרא"ש נ"י, ואמר לנו: האם אתם זוכרים את המעשה של החסיד שאני רגיל לספר, ותמיד היה קשה לי קשה הנ"ל; תדעו, שהיום קרה לי ספור כזה ממש, והרבה יותר גרוע מזה, ועכשו אני מבין היטב, שזוהי המדרגה הכי גבוהה — להיות בטל ומבטל בתכלית הבטול, עד ששום דבר שבעולם לא יהיה אכפת לו כלל, אשרי הזוכה להגיע אל בטול גמור באמת!

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם טבילת מקוה מסגלת מאד להסיר את הפעם והקפדות, ואפלו אם נכשל אדם באיזה פעם, ועל-ידי-זה אבד נפשו, חס ושלום, וכמו שכתוב (איוב יח): "טרף נפשו באפוי", שעל-ידי האף והפעם טורפין את הנפש, חס ושלום, אבל על-ידי טבילת מקוה יכולים להתזיר אותו, וכמוכא בכתבי האר"ל (שער רוח-הקדש), שמקנה תקון לכעס, כי מקנה בגימטריה קנ"א, כמו השם אה"ה במלי הה"ן כנה: א"ל"ף, ה"ה, יו"ד, ה"ה, והוא גם בגימטריה פע"ס עם הכולל, ולכן הוא תקון גדול לכעס — לטבל במקנה ולכונן השם הנ"ל, ופעם הפיר האר"ל ברבי חיים ויטאל

ו"ל, שנגשל באיזה פעם, ועל-ידי-זה אבד נפשו, וצוה לו ללכת
תכף-ומיד למקוה, ולכונן שם הנ"ל, ועל-ידי-זה חזרה אליו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש מריבניץ זי"ע, בעודו
במדינת רוסיא, היה מוהל וגם שוחט ממחה, ומסר נפשו למול ולדי
ישראל תחת ממשלת הקומוניסטים, וכן לשחט בהמות ועופות
להמון-עם, למען יהיה להם בשר בשר, ועל-פי-רב היה מכרח
לעשות כל מעשיו בלילה ובהצנע, כי מלכות הרשעה עקבו אחריו
מאד, ושנים אחר-כך, שאל אותו אחד ממקורביו: למה נתהפכו
אצלו הזמנים מיום ללילה ומלילה ליום, כי היתה ברכו להתפלל
שחרית לפעמים לעת ערב, ולערך תקון חצות באמצע היום; ואמר,
שזה מחמת שבמדינת רוסיא הצריך לחיות למעלה מן הזמן לגמרי,
כדי להתחבא מירי הרשעים, ולכן לא היה אצלו לא לילה ולא יום,
ופעם באמצע החורף הכין עצמו להתפלל תפלת שחרית, והלך אל
הנהר ושבר את הקרח וטבל שם, ואחר-כך חזר הביתה והתעטף
בטלית ובתפלין, ופתאם הגיעה לביתו אשה עם עוף בידה, ואמרה
לו: "חיים וגוויל" (כך היה שמו, ופשוטי העם שלא הפירו גזלתו,
היו קוראים אותו בשמו הפרטי), "קויליט פאר מיר דעם עוף"
(תהרג בשבילי העוף הזה), כי לא הפירו אפלו את עבודת השחיטה,
רק ידעו שהרב הקדוש הנ"ל מכין להם העופות לאכילה בכשרות,
והחל הרב הקדוש מריבניץ זי"ע להתנצל לפניה: הנה רק עכשו
טבילתי בנהר, והתחלתי להתפלל שחרית, אגא חכי עד אחר התפלה,
ואכין לך את העוף, אבל האשה התעקשה ואמרה: "חיים וגוויל,
אם לא תהרג לי את העוף עכשו, אני בעצמי הורגת אותו" ... והצריך
הרב הקדוש הנ"ל להוריד השלית והתפלין, ולבדק את הספין
ולשחט את העוף בשבילה, והלך עוד פעם לטבל בנהר תחת הקרח,
וחזר ועמד להתפלל תפלת שחרית.

והנה כשספר הרב הקדוש מריבניץ זי"ע את הספור לאיש
קרובו, הלה שאל אותו: איני מבין למה הצרכתם עוד פעם לטבל
תחת הקרח, שהוא ענין של פקוח נפש ממש? ! ענה ואמר לו הרב
הקדוש מריבניץ זי"ע: זה מחמת שהיתה לי קצת קפדה על האשה

הנ"ל שבבלבלה לי את התפלה, ולכן הלכתי עוד פעם לטבל בנהר לתקון הפעם והקפדה. ואמר מוהרא"ש נ"י, שהתפעל מאד מאד כששמע הספור הזה, כי אף-על-פי שראה את עבודת הצדיק הנ"ל מקרוב כמה פעמים, ובפרט כשהתאכסן בבית מדרשו שבוע שלם, וכמספר במקום אחר מזה, אבל כששמע ספור זה, הסתכל בצורה אחרת על הנהגותיו בקדש, והתפלא על גדל השגתו, ואיך שמר עצמו כל-כך מפעם וקפדות. אשרי הזוכה לשמר עצמו מפעם באמת.

כבוד רבו

מוהרא"ש נ"י תמיד מרבה לזכר איך שצריכין להזהר בתכלית הזהירות לא לחלק על רבו שלמדו תורה, ושקרב אותו אל השם ותברך, כי אפלו אם אחר-כך יהיו לו כל מיני קשיות על רבו, ולא לבין את דרכי הנהגותיו בקדש, וכדרך הפעל-דבר לבלבל דעת האדם בקשיות ובספקות דיקא על מי שלמדו תורה, וקרבו אל השם ותברך, אבל על-פל-פנים לא יצא לחלק עליו, ולזכר עליו סרה, כי ידע שבנפשו הוא, ומכניס עצמו בסכנה גדולה מאד, ורחמנא לצלן, כי הקדוש-ברוך-הוא שגא מי שחולק על רבו, וכמו שאמרנו חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה יח, סימן כ): כל החולק על רבו כחולק על השכינה; וכן אמרו (שם): כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה; ומי לנו גדול מדוד המלך, עליו השלום, שלא למד מאחיתפל אלא שני דברים בלבד, וקראו: רבו, אלופו ומידעו (אבות ו'), והנה אחיתפל נהפך אחר-כך לרודף את דוד, ואף-על-פי-כן קראו דוד רבו אלופו ומידעו, כי מכיין שלמד ממנו שני דברים, כבוד הרגיש עצמו מחיב בכבודו, ואם כן קל וחמר כן בנו של קל וחמר, כשיש לאדם רב שלמדו חכמת החיים, וגם החזיר אותו

בתשובה, וקרכו אל השם יתברך, כמה יש לו ליקרו ולכבדו ולהזהר בכבודו, אפלו אם לעת עתה אינו מבין את דרכו, ויש לו כל מיני קשיות עליו, לא ירהיב נפשו לדבר עליו, חס ושלום, רק יתגבר בכל כחו לתן מתסום לפיו, ולשבת תחת מקומו, ובזה יציל את נפשו מדינה של גיהנום.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהגאון הקדוש רבי יונתן איבשיץ זי"ע, היה לו בן שיצא לתרבות רעה, ורחמנא לצלן, וכמה שנים אחר הסתלקותו בא אל בנו בחלום, והוכיחו שמכרח לעשות תשובה, ולהיטיב את מעשיו, והרבה לדבר עמו תוכחה מגלה, עד שהבטיח לו בנו על זה, ואמר לאביו: אבא, אני מבטיח לך שאעשה תשובה, אבל תאמר נא לי, למה לא באתם אלי עד עתה, פי זה כבר כמה שנים מעת פטירתך, ולמה לא באת עד עכשו? ואמר לו אביו: תדע בני, שלא יכלתי לבוא עד עכשו, מחמת שהייתי עסוק בכמה דיני תורה בבית דין של מעלה עם החולקים עלי, וגדולי הצדיקים כמו ה"פני הושע" והי"עב"ץ זי"ע, יצאו ופאים בדין, כי לא חלקו במרד ובמעל, אבל שאר החולקים שלי קבלו ענשים קשים ומרים בגיהנום על שגרמו לי כל-כף הרבה צרות, ולכן לא יכלתי לבוא עד עכשו. והנה גם אהרן מתלמידי רבי יונתן זי"ע חלק עליו, ועוד פתיים חיותו הבין אשר פגם בזה מאד, וקבל על עצמו גלות לתקן עונו, והלך מעיר לעיר וממדינה למדינה בגלותו, עד שהגיע למדינת טורקיה, ושם היה חכם גדול בשם רבי דוד ב"ר ו"ל, והחכם הזה היה רגיל לתן שעור לכל התלמידים, והיתה דרכם לשאל ולהקשות באמצע השעור, והיה עונה להם, והנה בהגיעו לשם התלמיד של רבי יונתן זי"ע, וישב גם הוא בשעור, ושאל איזו שאלה באמצע השעור, אבל החכם הנ"ל לא פנה אליו כלל, וכך היה שלש פעמים, ונחלשה דעתו, ושאל: למה כבודו אינו עונה לי על שאלתי? ואמר לו: כי אני רואה שפגמת בכבוד רבך, ויש על זה עגש חמור מאד, תסע מכאן מהר, אולי עוד תתפס את רבך פתיים, ותבקש ממנו סליחה ומחילה. ונתבהל מאד בשמעו דבריו אלה, כי ידע ששל-כן הלך בגלות לתקן זאת, ותכף-ומיד נסע לביתו, אבל בהגיעו לשם,

רָאָה שֶׁהִתְקַבְּצָה כְּבוֹד כָּל הָעוֹר לְלוֹנֵה שֶׁל רַבּוֹ, וּבִכְהָ מְאֹד עַל שֶׁלֹּא זָכָה לְבַקֵּשׁ מְחִילָתוֹ בְּחַיִּים, כִּי אִם לֹא זֹכִים לְקַבֵּל סְלִיחָה וּמְחִילָה גְמוּרָה בְּחַיָּיו, אַחֲר־כֵּן זֶה כְּבוֹד קָשָׁה מְאֹד, עַל-כֵּן אֲשֶׁרִי הַנְּזָהֵר מְאֹד בְּכַבוֹד רַבּוֹ, וּמִהֲדַר לְכַבְּדוֹ וּלְיִקְרוֹ בְּכָל מִינֵי כְבוֹד וְיִקָּר.

כְּבוֹד

מוהרא"ש נ"י רגיל לחזור על דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קצד): "מי שרוצה כבוד הוא שוטה", כי כל העולם מלא מכבוד השם יתברך, וכמו שכתוב (ישעיה ו, ג): "מלא כל הארץ כבודו", ואם כן איך ירצה אדם כבוד בהיכל-המלך, הלא זה נדמה למי שעומד לפני המלך, ופתאם בא אחד ונופל לפני רגליו, ומחלק לו כל הכבוד שהיה מגיע למלך, הלא אין בושה ובזיון גדול מזה. ואם היה מתבונן האדם, ממי הוא רוצה כבוד, ומי הוא זה שנותן לו את הכבוד, היה מתחיל להבין איך שפתאות הכבוד היא רוח שטות ממש, כי מה יועיל לך הכבוד שיתנו לך, ומה תרויח מזה, אדרבה, בני אדם מסתכלים עליך כאיש שוטה וחולה רוח ממש, שאתה הרודה כל-כך אחר הכבוד, ואתה מבזה עצמך בכל מיני בזיונות לקבל קצת כבוד. נמצא, שלבסוף אתה מבזה בעיניהם מ'אד, ואם-כן מה הרוחת? ! אבל קשה מאד להסביר זאת לכני אדם, כי מי שנוכנס בתאות הכבוד, הוא נעשה חולה ממש, רחמנא לצלן, וכדרך שוטה שאינו יכול לשלט ברוחו, ואם לא נותנין לו את הכבוד שהוא דורש, הוא נעשה חולה, ואוכל את עצמו מרב צער ועגמת נפש, רחמנא לצלן, ותמיד אומר מוהרא"ש נ"י, שעל-כן הוא עושה כל מיני פעולות שבעולם לא להופיע בחפה של שמחת ושואין, ומטפס כל מיני עצות להתחמק מזה, אפלו אצל קרוביו

וידיננו ותלמידיו, פי אולי יכבדו אותו באיזה כבוד תחת החפה, וזה לא אכפת לו, כי הכבוד לאלקים הוא, אבל פן ואולי יהיה בין הנמצאים שם, איזה בן אדם שיחרה אפו על שלא נתנו לו את הכבוד ההוא, ויהיה לו צער ועגמת נפש, וגם יהיה נעשה חולה מזה, על-כן אינו רוצה לגרם עגמת נפש וחלי לשום בר ישראל, ולכן מוטב לו לא להיות אצל החפה, ושיתנו כבודים לכל מי שצריך אותם, ויכול להשתתף בשמחת התנהג בשעה מאחרת יותר.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שענין זה הוא פליאה עצומה, שאדם יחלה כל-כף לומר איזו ברכה תחת החפה לפני קהל ועדה, כגון: ברכת "שהכל ברא לכבודו", או ברכת "אשר יצר האדם בצלמו" וגו', הלא ברכות כאלו יש לכל אדם הרבה פעמים ביום, כמו ברכת "שהכל נהיה ברכו" על אכילה ושתייה, או ברכת "אשר יצר את האדם בתקוה" וגו', אחר שיוצא לצרכיו, ולמה אז לא יברך אדם אותן בהתלהבות עצומה ובנגון יפה כמו שמברכים תחת החפה, ויהיה נדמה לו שכל הפמליא של מעלה עומדים עליו ושומעים ברכתו, אדרבה, זהו עקר מבחנו של האדם, אם פונתו לשמים באמת — אם כשהוא נמצא בינו לבין עצמו, גם-כן מברך ברכות אלו בהתלהבות גדולה ובקול נעים, כמו שעושה בפני בני אדם. והיה אחד שהיה רגיל לומר ברכות התורה כשקראו אותו לתורה בהתלהבות עצומה ובקול אדיר ותזק, וגם אומר מקדם: לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה וגו', והיה מוהר"א ש נ"י רגיל לומר: בוא נראה אם גם כשאומר ברכות התורה בינו לבין עצמו בביתו בכל בקר, אם גם אז אומר בהתלהבות ובדבקות פזאת, אז גידע שפונתו לשם שמים באמת.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שצריך לידעת שמזכר בפמה מקומות בדברי רבנו I"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימנים: סז, קלא), שכבוד הוא סכנת נפשות, פי צריכין לדעת איך לקבל את הכבוד, שלא תסתלק נפשו מחמת הכבוד, חס ושלום וכו', עיין שם כל זה בדברי רבנו I"ל; ולכן מי הוא זה שירצה להכניס עצמו בסכנות כאלו, ממילא אם נותנין לו כבוד בעל כרחו, אני צריך לדבק עצמו בהקדוש-

ברוך-הוא, ולדעת שכל הכבוד שיהי רק אליו יתברך, ולא להגות מן הכבוד כלל, אבל לרוץ אחר הכבוד, ולתבוע אותו מבני אדם, הלא זו סכלות וגם סננה גדולה, ולמה יכניס עצמו בזה. ופעם אמר מוהרא"ש נ"י, שאי אפשר לבן אדם לקבל כבוד, רק כשהוא יודע, אשר "כבוד הוא הבזיון הכי גדול, ובזיון הוא הכבוד הכי גדול", ודו"ק היטב בדבורים אלו, כי חכמה עמקה יש בהם, אשרי הזוכה לכבוד אלקי באמת.

כָּסֶף

מוהרא"ש נ"י אמר, שאנחנו בתור תלמידים של רבנו ז"ל, שהוא הבעל תפלה (עין ספורי-מעשיות, מעשה י"ב), אסור לנו לעשות ישות ומציאות מן הכסף והממון, ולדבר תמיד מכסף, ולחשב תמיד מכסף, ולעסוק תמיד עם כסף, כי הבעל תפלה גלה ופרסם בעולם, ש"מכסף אין מדברים כלל", כי כל הכסף שיהי רק אליו יתברך, וכמו שכתוב (חגי ב. ז): "לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות", ומי שצריך כסף, עליו להתפלל ולבקש מלפני השם יתברך שיתן לו כל הכסף שהוא צריך, ואז לא יחסר לו שום דבר כלל. אבל תכף-ומיד כשמפריד הכסף מן השם יתברך, חס ושלום, ונדמה לו שהשגת הכסף תלוי במעשה ידיו, זה גורם לו צרות ועגמת נפש, ומביא אותו לעצבות ושברון לב, רחמנא לצלן, וכמו שכתוב (תהלים קטו, ד): "עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם", מתי געשים עצבים מן הכסף והזהב? בשעה שהוא מעשה בני אדם, שנדמה להם שהכסף תלוי במעשה ידיהם, אזי תמיד חסר להם הרבה, ומבקשים עוד ועוד, אבל תכף-ומיד כשמפירים שכל הכסף והפרנסה תלויים אף ורק בידו יתברך, אזי יהיה עקר השתדלותו אחר השם יתברך, לבקש מלפניו יתברך מדי יום ביומו, שיתן לו פרנסתו ופרנסת אנשי

ביתו ברוח ולא בצמצום, בנחת ולא בצער, בהתר ולא באסור, ואז בנדאי יקבל כל הצטרכותו, כי על-כן דיקא הפעל תפלה דבר כל-כך בגנות תאנת הפסך והממון, כי הוא הצדיק שגלה ופרסם עבודת התפלה בעולם, ועל-ידי תפלה מקבלים כל מה שצריכין, ולא יחסר לאדם שום דבר כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שמרגיל עצמו בתפלה והתבודדות, לבקש מלפניו יתברך בכל יום ויום על פרנסתו, אזי הקדוש-ברוך הוא מגלה לו דרכים נפלאות איה להשיג פרנסתו, ומראה לו השגחה פרטי פרטית בכל עסקיו ועניניו, ואזי מרגיש כאלו כל פרנסתו היא כמו אכילת מן ממש, כי אפלו מי שיש לו חנות או מעמד אחר קבוע לפרנסתו, בנדאי צריך סיעתא דשמיא, שיבואו קונים לחנותו, ושיצליח בכל עסקיו, ושללא יפטרו אותו מעבודתו, ואם אינו עוסק בתפלה, ואינו מבקש מלפניו יתברך בכל יום על זה, אזי הוא נדמה לבהמה, שגם-כן מקבלת חיותה מהקדוש-ברוך הוא, אבל אין לה דעת ושכל, והיא נשארת אותה בהמה (עין שיחות-הר"ן, סימן רלג), שאדם צריך להמשיך כל חיותו והצטרכותו מהשם יתברך על-ידי תפלה והתבודדות, ואזי מרגיש שכל פרנסתו מתנת אלקים היא, כמו אכילת מן ממש.

והנה מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שמי שיש לו עסק וחנות, יכול לראות גלוי השגחתו יתברך מדי יום ביומו, יותר ממי שיושב בין כחלי בית-המדרש, כי הוא רואה בכל פעם איה הקדוש-ברוך הוא מסבב עמו סבות נפלאות, שמגיעים לו קונים אלו, ועסקים אלו, מה שאין היושב בבית-המדרש רואה כלל, אבל בלבד שיבקש ויתפלל בכל יום ויום לפני השם יתברך על זה, כי רק אז יראו עיניו ויבין לבבו, שהנפל מן השמים בהשגחתו יתברך הפרטי פרטית, יידע שכל פרנסתו מתת אלקים היא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם על-ידי תפלה והתבודדות ידע האדם איה להתנהג עם ממון, לחלק אותו למקום הראוי, ולא לפזר אותו על שטיות, וכמו שאמר רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן קצג), שצריכין

בממון את כל הכחות שיש בענין אכילה, פי באכילה יש כח המקבל, וכח המעכב שלא יצא המאכל לחוץ תכף ומיד, וכח המעכל, וכח המחלק לאיברי הגוף, כגון: המבקר שבאכל הולך למח וללב, וכן לשאר איברים, וכח הדוחה הפסלת לחוץ, כמו-כן כל אלו הכחות צריכין לענין הממון, שיהיה לו כח המעכב, שלא יפזר מעותיו מיד, כדרך בני אדם שמתנגעים מאד אחרי הממון, ומבלים זמיהם ושנותיהם על זה, ותכף ומיד כשמשיגין את הממון, מפזרין אותו מיד על שטיות ולא נשאר פלוס, וכן צריכין כח המחלק, שיחלק מעותיו למקומות הצריכין, והמבקר ילך לצדקה ולקניית מצוות, ואל כל זה זוכין על-ידי תפלה והתבודדות, כי כשאדם מבקש תמיד על פרנסתו מאת השם תבדוק, אזי הוא תבדוק מאיר בדעת האדם איך להתנהג עם מעותיו, ואיך לחלק אותם כראוי, ואז יצליח מאד בכל עסקיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל האדם לזכר תמיד את דברי הזהר הקדוש (תרומה כח): שמצוות צריכין לקנות בכסף מלא היקא, ולא יהיה אדם קמצן בהגיעו אל מצוות, אדרבה, יהיה מוכן לפזר הון רב בשביל לקנות מצוות, ויזכר שזהו עקר תכלית הכסף והממון, שיוכל לקנות בהם מצוות, ועליו נאמר (משלי יא, כז): יש מפזר ונוסף עוד, שכל מה שמפזר לצדקה ולמצוות, הוא מוסיף הון וכסף, וזה מראה על גדל אמונתו של אדם, שאינו מסתכל כלל על הפסד ממונו בקיום מצוותיו תבדוק, רק יודע שבדאי זמין לו השם תבדוק כל הצטרכותו, ולא יחסר לו פלוס, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"י, חלק א', סימן כג): כשחביב כל-כף המצוה עד שאין מרגיש בהפסד ממון, זה נקרא אמונה, ובפרט כשבא להוצאות שבתות וימים טובים והוצאות בניו לתלמוד תורה, עליו לזכר שכל אלו אינם נכנסים בתוך התקציב של פרנסת האדם כלל, וכמו שאמרנו חכמינו הקדושים (ביצה טז): כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים והוצאות בניו לתלמוד תורה, שכל המוסיף מוסיפין לו; ומוכא במדרש (אגדה בראשית), שכל מה שמוציא על שבת מקבל בחזרה כפלים, וכמו

שאומרים בזמירות שבת (ברוך אל עליון): "אשרי כל חוכה לתשלומי כפל", ולכן אשרי המתפלל תמיד אליו: תברך, שידע איך להתנהג בכספו ובממונו, כי אז יוליך אותו השם יתברך בדרך האמת, ויצליח מאד בכל עניניו.

וזאת ראינו תמיד אצל מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי שהשגיח בעניני פקיקה מאד על ממונו, וכאזרח רבנו ו"ל (שיחות-הר"ן, סימן רפא), שממון פשר של איש ישראל צריך שמירה כמו עין שבראשו, אף-על-פי-כן פשה בא לצדקה ולהפצת ספרי רבנו ו"ל, וכן להוצאות שבת-קדש ולשאר כל המצוות, לא היה מסתפל על כסף כלל, רק היה מפזר כל מה שהיה לו ועוד יותר מזה, ועל דרך שאמרו חכמינו הקדושים (ביצה טו:): לוו עלי ואני פורע, והיו רואים אצל מוהרא"ש נ"י התגלות נפלאות הבורא, כי קדם היה בצר ובלחץ גדול מצד דחק הפרנסה והוצאות ביתו, ופתאם הגיע איזה דבר מצנה או דבר אחר שבקדשה, ומיד נתמלא כל חסרונו, יש מאין ממש, והיה מפזר בשפע גדול, עד שהיה משפיע גם לאחרים, ורק מי שראה את זאת כמו עיניו, היה רואה את נפלאות תמים דעים, איך שהקדוש-ברוך-הוא אינו עוזב את חסידיו, וכמו שכתוב (תהלים לד, י): "יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו", והכל בזכות האמונה, וכמו שכתוב (שם): "כפירים רשו ורעבו, ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב", אשרי הזוכה לדבק כל כספו וממונו בה, כי אז לא יחסר לו שום דבר כלל.

ליצנות

מוהרא"ש נ"י אמר, שליצנות היא הקלפה החמורה ביותר, כי יכולים לומר מוסר והתחזקות לבני אדם, וימשך לבם מאד אחר

הקדוש-ברוך-הוא, ותכף-ומיד אחר שסיימו לשמע, יאמר אחד איזה דבר ליצנות, וישפית מהם את הכל, ולא בחנם אמר מוהרנ"ת ז"ל, שליצנות היא פתח הטמאה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קד.): הבא לטמא פותחין לו, שגאמר (משלי ג, לד): "אם ללצים הוא יליץ", פי מיד כשנתפס אדם בקלפת הליצנות, הרי דרך הטמאה פתוחה לפניו, ומי מעבב על ידו שלא יצא לגמרי מן הקדושה, ויפיל באין סומך, ורחמנא לצלן, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (פנחומא פי תצא) על הפסוק (דברים כג, י): "כי תצא מתנה על אויביך, ונשמרת מפל דבר רע", שלא תהא בכם ליצנות, שלא תבוא לידי חיוב, עין שם; אבל כשיזהר מקלפת הליצנות, תמיד יש לו תקנה טובה לתזר אל הקדושה, על-ידי דברי מוסר והתעוררות שישמע, ויזכה להשאר תמיד בתוף מתנה דקדושה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם דבר הרב הקדוש רבי פנחס מקאריץ, זכותו גגן עלינו, עם תלמידיו, דבורי אמונה, התחזקו, והתעוררו, וכלם התעוררו מאד, וכשגמר לומר, אמר להם: מה אתם חושבים, שהדברים נכנסו בלבכם? לא! לא! עוד מעט תראו שהחזן ילך להתפלל, ויעשה איזו טעות, וכלם יצחקו, וכך הנה, ורצה הרב הקדוש רבי פנחס, זכותו גגן עלינו, להראות בזה לתלמידיו, עד כמה צריך להזהר ממצת הליצנות, לא לעשות צחוק מבן אדם, יהיה איך שיהיה, ורק על-ידי זה ישארו אצלם דבורי האמונה וההתעוררות.

ופעם דבר מוהרא"ש נ"י שיחה ארכה עם אנשי שלומנו: מה נקרא אדם טוב, ומה נקרא אדם רע, אדם טוב נקרא מי שהולך בדרך הקדוש-ברוך-הוא שנקרא טוב, וכמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", ועושה טובות עם כלם, ואדם רע נקרא מי שהולך בדרך היצר הרע שנקרא רע, וכמו שכתוב (בראשית ח, כא): "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", ועושה רעות לכלם. פי כשאדם עושה טובות עם כלם, ורוצה לעזר להם בכל ענין, סימן שהוא יהודי, שמאמין בהקדוש-ברוך-הוא, ורוצה להיטיב לכל העולם פלו, אבל אם עושה רעות לאחרים, וחייתו היא רק להזיק

ולעשות ליצנות מאחרים, סימן שנתעבר בו רוח של גוי, רחמנא לצלן, כי לא ימלט שאדם יעשה רשעות לשני על לא דבר, רק כשונקסה בו רוח של גוי, כי טבע של יהודי הוא לעשות טובות לשני, וזהו עקר ההפרש בין יהודי לגוי.

ודבר מזה מוהרא"ש נ"י באריכות גדולה, והסביר היטב מהו ההפרש בין אדם טוב לאדם רע, כי אדם טוב עושה טובות לשני, בלי שום סבה, רק מחמת שאוהב לעשות טוב, ואדם רע עושה רשעות לשני על לא דבר, רק מחמת שאוהב לעשות רע.

והנה כשסים מוהרא"ש נ"י את שיחתו, ויחד לבית-הכנסת להתפלל מנחה, פתאם ראה איך שבחור אחד נגש לחברו, ועשה לו רע על לא דבר, וגם עשה ממנו ליצנות, אז ענה ואמר לנו מוהרא"ש נ"י: ראו איך שליצנות אחת דוחה מאה תוכחות, וכדברי הבעל "מסלת ישרים", שליצנות היא כמו מגן ושריון משוח, נגד מוסר והתעוררות, וכך אמרו חכמינו הקדושים (שיר השירים ובה, פנשה א, סימן כא): נכנס ללב דבר של ליצנות, יוצא כנגדו דבר של תורה, פי הנה שמעתם שיחה ארקה של מוסר והתעוררות, ויבדאי החלטתם שמעכשו תהיו רק אנשים טובים וישרים, והנה בא לך אחד, ועשה רע לחברו, וגם התלוצץ ממנו, וקרר את כלכם, ראו בעיניכם את גדל הטמאה של ליצנות, ואיך צריך לברח מליצנות לגמרי.

ובזה שהוכיחו מוהרא"ש נ"י על פניו, והראה לכלם את עצם הגנות של ליצנות, הציל את המצב, וכלם קבלו מזה בעצמו מוסר והתעוררות גדולה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה דבר פשוט מאד, שדברי רבנו ז"ל עם ליצנות אינם מתערבים יחד. וראו בחוש בכל הדורות בין אנשי שלומנו, שכל אלו שלקחו את דבר רבנו ז"ל בתמימות ובפשיטות, והלכו עם העצות של רבנו ז"ל, גדלו והצליחו עד מאד, ונעשו אנשים כשרים באמת, אבל כל אלו שהיו לצנים, אף-על-פי שהסתובבו בחדר של רבנו ז"ל, נעקרו משני העולמות, רחמנא

לצלן; כי מי שיודע מרבנו ז"ל, ואינו מקנים את דבריו בתמימות ובפשטות, אין לו לא עולם הזה ולא עולם הבא, עולם הזה אין לו כי רבנו ז"ל כבר לקח ממנו טעם עולם הזה, והראה לו שעולם הזה הוא גיהנום אחר גדול, והחיים מרים מאד מאד, ועולם הבא אין לו, כי אינו לומד, ואינו מתבודד, ואינו שמח, ואם כן איזה עולם הבא יש לו, ולכן המקרב לרבנו ז"ל, ואינו מצית אותו, אין לו — לא גשמיות ולא רוחניות, וכל זה בא מחמת קלפת הליצנות, כי הענין של רבנו ז"ל הוא תמימות עמקה, עמק עמק מי ימצאנו, ומהר"ב ז"ל לפני ההסתלקות שלו ענה ואמר: איני יכול לומר שלא התפללתי מספיק, וגם איני יכול לומר שלא למדתי תורה מספיק, כי שמרתי מאד על הזמן וכי מהר"ב ז"ל שמר מאד מאד על הזמן, ותמיד הסתפל על השעון, ובכל חדר היה לו שעון אחר, כל-כף שמר על הזמן, אבל מי יודע אם נצאתי ידי חובת התמימות של רבנו ז"ל, כי הענין של רבנו ז"ל הוא תמימות עמקה מאד, ורק עם תמימות מצליחים בכל ענין.

וספר מוהרא"ש נ"י על רבי לוי יצחק ז"ל, שהיו לו צרות ויסורים מחבורות לצים למיניהם, והיה תמיד צועק: "דבר רבנו ז"ל עם ליצנות אינם מתערכים יחד", אבל היו הרבה לצים שעשו מזה בעצמו צחוק ולא שמעו בקולו, אף לבסוף כל הלצים הצרכו לעקר רגליהם משם, כי לא היה להם מקום. וסיים מוהרא"ש נ"י: "אבל בדר' אמות שלי, אני עושה כל מיני מאמצים שבעולם שלא יסתוככו לצים, כי איני יכול לסבל בחור לץ, או אברך לץ שמתלווץ מחברו, ואני רוצה להקים חבורה של תמימים, שהולכים בתמימות גמורה בעצות של רבנו ז"ל, וזוהי כל הנחת רוח שלי", וכן ראינו בחוש במשך כל השנים, שמוהרא"ש נ"י מקפיד מאד מאד, שבבית המדרש שלו לא יסתוככו לצים, ושלא תהיה להם דריסת רגל אצלו, והיה עושה כל מיני תחבולות לגרש אותם, ואם לפעמים לא היה מועיל לגרשם בדרך נעם, היה מצנה לתלמידיו לגרשם בכח, כי אצלו העקר רק תורה ותפלה, ולהסתפל על התכלית, ולזכור את יום המיתה, ומי שזוכר תמיד את יום המיתה, שיבוא היום שיצטרף

להוריד את הגוף מהנשמה, והנשמה תעלה למעלה, והגוף ילך רך יוכל, אז כבר לא יעשה ליצניות מאחרים, רק יתנהג בתמימות ובדרך ארץ גדולה, ואז טוב לו בזה ובכא לנצח.

לקוטי מוהר"ן

מוהר"א ש"נ"י אמר, שמי שמרגיל את עצמו ללמד את הספר הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן" בהתמדה רבה, עד שבקי בו בעל-פה, יש לו את כל המפתחות לכל סודות התורה, כי ה"לקוטי-מוהר"ן" הוא מפתח כללי לכל סודות התורה, ומי שבקי ב"לקוטי-מוהר"ן", ישיג כל מיני השגות עליונות, וכמו שאמר רבנו ז"ל (ת"י-מוהר"ן, מעלת תורתו וספריו), שמי שייתמיד בספרו, יהיה נעשה בעל תשובה גמור, ותפתח קשיות גידי לבו, וינקה להיות בעל השגה גדולה מאד, כי הלמוד ב"לקוטי-מוהר"ן" פותח את המוח להפליא, וכמעט שאי אפשר להבין את הזוהר והתקונים וכל כתבי הא"י ז"ל, וגם כל ספרי תלמידי הבעל-שם-טוב, וזכותו יגן עלינו, בלי ההקדמות של ה"לקוטי-מוהר"ן", כי על-ידי למוד "לקוטי-מוהר"ן" נפתח לאדם שכל חדש לגמרי בעבודת השם יתברך ויגלו אלקות. ולכן כל מי שרוצה להגיע לאיזו מדרגה בזה העולם, צריך להיות בקי ב"לקוטי-מוהר"ן" ישר והפוך, וזוכים לזה על-ידי שמתמיד בו מדי יום ביומו.

ואמר מוהר"א ש"נ"י, שבצעת שהוא התקרב לרבנו ז"ל, בהתחלה לא הבין כלום ב"לקוטי-מוהר"ן", וכל מה שבהיט והסתכל בתוך הספר, היה לפניו כספר התתום, בשביל זה התמסר ללמד את "שיחות-ה"ן" ואת "ת"י-מוהר"ן", והיתה דרכו לגמור אותם בכל שבוע, וכשכבר היו שגורים על פיו, אז הצליח ללמד

את התורות הקטנות שב"לקוטי-מוהר"ן" היותר מובנות, ואחר-כך התחיל ללמד הרבה "לקוטי-הלכות", ולמד בהתמדה רבה, עד שבמשך הזמן זכה גם להבין את התורות הגדולות, פי מוהר"ן ת"ו"ל מסביר כל תורה בתחלת ההלכה, וזה הרגיל אותו להבין את ה"לקוטי-מוהר"ן", עד שהיה מסימו פעמים אין מספר, כי היה מסיים את כל ה"לקוטי-מוהר"ן" ביום אחד, ואף-על-פי שזה נראה כגזמא, אבל כף היתה המציאות, שמרב התמדתו היה מסימו בכל יום, כי היה מתחיל מאשמרת הבקר עד מאחר מאד בלילה אחרי חצות, וכך התנהג זמן רב, ובשביל זה היום, כשיעירו אותו באמצע השנה, וישאלו אותו על איזה דבר ב"לקוטי-מוהר"ן" איה מקום כבודו, יוכל לצטט בדיוק, ולהראות מראה המקום, וקרה הרבה פעמים, שהעירוהו משנתו, וישאלו אותו איזו שאלה, ומתוך שנה צמקה התחיל לומר מתורה זו, או מתורה זו, או מתורה זו, וזה בא לו מחמת רבוי החזרה, שחזר כל-כף הרבה על ה"לקוטי-מוהר"ן". וקרה רגיל לומר, שאם יחזכו לו גיד, אזי במקום שיצא דם — יצא "לקוטי-מוהר"ן"... כל-כף הרבה חזר על זה, עד שהיה שגור אצלו בעל-פה.

והיה מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את אנשי שלומנו על למוד "לקוטי-מוהר"ן", והיה אומר להם, שמי שאינו רוצה להיות בטלן, ורוצה להיות נשמר מכל רע בזה ובבא לנצח, שיחזר הרבה "לקוטי-מוהר"ן", פי הלא מוהר"ן ת"ו"ל אמר לאחד מאנשי שלומנו, שמי שבקי ב"לקוטי-מוהר"ן" בעל-פה, התולעים בבקר לא יגשו אליו, כי מיד כשייריחו שבגוף הזה מגח "לקוטי-מוהר"ן, יברחו משם, ובשביל זה בעצמו פדאי ללמד הרבה "לקוטי-מוהר"ן", כי זה גנן עליו מהתולעים שבבקר, וישמר אותו מכל רע.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם נסע אחד מתלמידי מוהר"ן ת"ו"ל לארץ ישראל, ובמים ההם האגיה היתה מלאה ערבים וגויים מזדמנים, והוא קנה היהודי היחיד שישב באגיה עם הערבים ושאר הגויים, וכשהיה משעמם לגויים, התחילו לצער אותו ולהציקו, ולא ידע מה לעשות, אזי נפלה בדעתו עצה, והתחיל לחזר על

ה"לקוטי-מוהר"ן" בעל-פה, ופתאם עזבו אותו, והיתה לו מנוחה, וככל שלמד ב"לקוטי-מוהר"ן", התרחקו ממנו עד שעזבוהו לגמרי, וכשספר את הספור לאנשי שלומנו, שאלו אותו: מהיכן לקח את העצה הזו? ענה ואמר להם, כי שמעתי ממוהר"ן ז"ל, שמי שלומד "לקוטי-מוהר"ן", התולעים בקבר לא יגשו אליו, אז עשיתי לעצמי חשבון, אם התולעים בקבר בורחים מ"לקוטי-מוהר"ן", אזי גם התולעים שמחוץ לקבר יברחו ממנו, ולכן התחלתי ללמד "לקוטי-מוהר"ן", ואכן הועיל לי, שכל הגויים ברחו ממני. הרי רואים מזה מעלת למוד הספר הקדוש הזה, שאין לגויים או לתולעים שליטה בגוף שיש בו "לקוטי-מוהר"ן", ואם בחור צעיר לוקח את עצמו לסיים בכל חדש "לקוטי-מוהר"ן", אזי לא יקח הרבה זמן, עד שיבדע את הספר ישר והפוף בעל-פה, העקר שלא תחלש דעתו אם מגיע לדברים שאינו מבין בהם את הקשר, רק נמשך ללמד, ולא יסתכל על זה כלל, כי לכל הפחות יבדע את השקלא וטריא שבתורה הזו של רבנו ז"ל, ואחר-כך מרבוי חזרה יזכה להבין בכל פעם יותר ויותר, והלמוד ב"לקוטי-מוהר"ן" יביא אותו להבין בכל הספרים שבעולם, כי ה"לקוטי-מוהר"ן" הוא מפתח לכל סודות התורה, ומי שפלא וגדוש ב"לקוטי-מוהר"ן", יש לו מח אחר לגמרי.

ואמר מוהר"א ש"נ"י, שהוא ענין גדול לסיים את ה"לקוטי-מוהר"ן" פעם אחת בחדש, כי אף-על-פי שבתחלת ההתקרבות הייתי מסימו בכל יום, מרב תשוקה שהיתה לי לדברי רבנו ז"ל, אבל אחר-כך רציתי ללמד עוד למודים, ולכן קבעתי לעצמי סדר לסיים אותו פעם בחדש, וכך התנהגתי שנים על גבי שנים, ולא גליתי לאף אחד את הסדר שהינה לי, רק הינה רשום בתוף ה"לקוטי-מוהר"ן" שלי לוח לסיים בכל חדש את ה"לקוטי-מוהר"ן", ופעם אחת בא בחור אחד לחדרי, ודברתי עמו הרבה בעבודת השם ותבונה, כי הבחור הזה הינה בא אלי בכל שבוע פעם אחת, לדבר עמי בעבודת השם ותבונה, ובאותה הפעם הצרכתי לצאת מחדרי לזמן ממשך, והבחור הזה מצא את הסתק של הלוח

לסים בכל חדש את ה"לקוטי-מוהר"ן", והלך והעתיק את זה, ומאז נתגלה לכלם, ואחר-כך ראיתי שזה מן השמים לזכות בזה את הרבים, והספמתי להדפיס את זה, ולכן אשרי שיאחו בדרך הקדושה הזו, לחזר הרבה ב"לקוטי-מוהר"ן", כי על ידו יזכה לכל טוב אמתי ונצחי בזה ובכא לנצח.

למוד

מוהרא"ש נ"י אמר, שמי שמרגיל את עצמו ללמד תורה, ההרגל נעשה אצלו טבע, והוא כבר אינו רוצה לעזוב את הלמוד, כי ברגע שאדם מרגיל את עצמו ללמד תורה, אזי הוא מתחיל להרגיש חיות נפלאה בלמוד, אף שבהתחלה בא לו מאד מאד קשה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (מכילתא יתרו): כל ההתחלות קשות, אבל אחר-כך ירגיש נעימות נפלאה בלמוד, ויכדרף כל עבודה, קשרוצה לשבר את טבעו והרגלו, בהתחלה זה קשה מאד, אבל אחר-כך ההרגל נעשה טבע, וזוהי כל חיותו, וכן הוא בלמוד התורה, בתחלה בודאי קשה מאד, שהרי משנולד כבר מנדוג לו היצר הרע, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה לז, סימן י') על הפסוק (בראשית ח'), כי יצר לב האדם רע מנעוריו, משעה שנעצר לצאת ממעי אמו, וכשמתחיל לגדל, היצר הרע גדל עמו, מה שאין פן היצר טוב בא לו רק כשנעשה בו מצוה בגיל שלש-עשרה שנה. נמצא, שהיצר הרע כבר מצוי אצלו שלש-עשרה שנה לפני היצר טוב, ובשביל זה יש קשי פה גדול ללמד תורה, אבל כשיזכור דברי חכמינו הקדושים (קדושין ל.), שאומר הקדוש-ברוך-הוא, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין כנגדו, שהקדוש-ברוך-הוא אומר לנו בפרוש, שבא את היצר הרע, ואין זו אשמתנו כלל, זה יתן לנו הכח להתגבר נגדו, כי עלינו רק לקחת את התבלין

והתרופה כנגדו, וזהו הנסיון שפנסיין את כל אדם, לראות אל איזה צד יפנה — אם אל התורה והמצוות, שהן התבלין והתרופה נגד היצר הרע, או אל הכלי העולם הזה והגשמיות, שמתוקים את פח היצר הרע, וכל בריאת היצר הרע היתה רק בשביל הבחירה והנסיון האלו, שנפנה ערף אליו, ונבחר בחיים אמתיים של התורה, ולכן אשרי מי שאינו מטעה את עצמו, ומתגבר בלמוד התורה, אף-על-פי שקשה לו מאד בהתחלה, כי בנדאי אחר-כך יערב לו מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפך היה ממש אצלו, שלפני שהתקרב אל רבנו ו"ל, לא היה לו חשק ללמד, ורק אחר שמצא ספרי רבנו ו"ל, ואת סדר דרך הלמוד של רבנו ו"ל, מאז התחיל להתמיד בתורה. וכמה פעמים אמר מוהרא"ש נ"י ברבים: אינני בוש להגיד לכם ברבים, שלפני שהתקרבותי לרבנו ו"ל, לא היה לי חשק ללמד, פי הייתי בחור מאד שובב, ולא היתה לי סבלנות ללמד, אבל כשמצאתי ספר קטן מספרי רבנו ו"ל, ספר "משיבת נפש", וספר "שיחות הר"ן", ושם קראתי את סדר דרך הלמוד של רבנו ו"ל, ואיך כל אחד ואחד יכול לטייל בכל התורה, ואין צריכין בלמוד רק האמידה לבד, לומר הדברים פסדר, וממילא יבין (שיחות הר"ן, סימן עו), מאז השלכתי כל השכל שלי והתחלתי ללמד, והכנסתי עצמי בהתמדת התורה, עד שהפכתי את כל הטבע שלי לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלמוד התורה מאיר את עיני האדם באור אלקותו יתברך, וכשיש אור — יש ישועה, פי עקר היצירה היא רק מחמת העדר אור, אבל ברגע שאדם מרגיש את האור של הקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא מלא ישועות, וזו הישועה הכי גדולה, להרגיש את האור של הקדוש-ברוך-הוא. ובאמת הקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו, וכמו שכתוב (יחזקאל מג, ב): "והארץ האירה מכבודו", כי כל העולם כלו מלא אלקות, אף לא כל אדם רואה את זה, ולכן עוברים עליו כל-כף הרבה צרות ויסורין, אבל כשמתחיל ללמד, התורה הקדושה פותחת לו את העינים, ומגלה לו איפה הקדוש-ברוך-הוא נמצא, ושיכולים למצא אותו יתברך בדומם, בצומח, בחי, ובמדבר, כי בכלם יש תורה. נמצא, כשלומד

תורה, אזי הנפש שלו נמשכת לאלקות, וכל מה שאדם לומד יותר תורה, לבו ונפשו נמשכים יותר אל אלקות, ואם בן מוכן מאד למה כל-כף קשה ללמד תורה, פי היצר הרע עושה כל מיני פעולות שבעולם להסתיר אור הקדוש-ברוך-הוא מן האדם, ורוצה לעשות את האדם משגע ממש (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א'); פי מי שרחוק מהקדוש-ברוך-הוא, ואינו מסתפל באור הקדוש-ברוך-הוא, הוא נעשה משגע, ורחמנא לצלן, ובשביל זה היצר הרע גם מלביש את עצמו במצוות, הכל לבטל אותו מלמוד התורה, פי מלמוד התורה הוא מפחד מאד, ומחמת כל זה קשה מאד ללמד תורה בהתחלה, אבל ברגע שנוכנס בהרגל הלמוד, כבר לא ירצה שום דבר, רק את התורה בעצמה, וכמו שאמר רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן יז), שאם התורה תראה לך את הפנים שלה, לא תרצה שום שחר בשביל התורה, רק תרצה את התורה בעצמה, אשרי הזוכה להכניס עצמו בהרגל הלמוד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה מתחיל עם האדם בכל בקר, פי רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס'). שכל יום מתחיל עם צמצום וקטנות המחין, והאדם צריך להרחיב ולהגדיל את היום בתורה ובמצוות, עד שיאיר לו אור הקדוש-ברוך-הוא, ובשביל זה צריכים לדעת, שאף שאתמול היה לי חשק גדול ללמד תורה, והספקתי ללמד הרבה דפים גמרא, והרבה פרקים משניות, ואמרתי הרבה מזמורי תהלים, עד שהרגשתי טעם נפלא בתורה, ונסכס בדעתי, שאף פעם אני לא אעזב את תורה, אבל היום כשקמתי בבקר, יכול להיות שעוד פעם חשוף לי, ושכחתי את הטעם והאור שהרגשתי אתמול, ולכן עלי לעשות התחלה חדשה. וכמו שאמרתי חכמינו הקדושים (ספרי פי תבא): בכל יום ויום יהיו בעיניך פחדשים, פי כל יום צריכים לעשות התחלה חדשה, ואם יודעים מקדם, שכל יום מתחיל בלי רצון ובלי חשק ובכבדות גדולה, אזי יתחיל עוד פעם להתניגע, עד שיאירו עליו אור וחשק התורה, אבל רב בני-אדם חושבים שנפלו ממדרגתם לגמרי, ונהלשת דעתם, עד שעוזבים את התורה, אבל כבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כה),

שְׁבוּזָה טוֹעִים הַחֲסִידִים הַרְבֵּה, בְּשֵׁרֹאִים שֶׁמִּקְדָּם הָיָה לָהֶם אֹר גְּדוֹל וְחֶשֶׁק וְהַשׁוֹקָה עֲצוּמָה אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאַחַר-כֵּן הִכַּל גַּעֲלָם וְנִסְתָּר מֵהֶם לְגַמְרִי, וְנִגְמַר בְּדַעַתָּם שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתָם מְלֻמְעָלָה, אֲבָל אֵין זֶה נְכוֹן, אֶלֶּא שֶׁעַד עַכְשָׁו הָיִיתָ בְּמַדְרָגָה אַחַת, וְשֵׁם כָּבֵד שֶׁבִרְתָּ אֶת הַיָּצָר הַרַע, אֲבָל עַכְשָׁו אַתָּה צָרִיף לַעֲלוֹת לְמַדְרָגָה חֲדָשָׁה, וְלִכְּנֹן מִתְנַבְּרוֹת עֲלִיף הַמְּנִיעוֹת וְהַחֲשָׁף לְהַסְתִּיר מְלֻפְנִיף אֶת הָאֹר הַחֲדָשׁ, וְאִם תִּתְנַבֵּר בְּחֶשֶׁק חֲדָשׁ, אֲזִי תִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְלִכְּנֹן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְאִם יוֹדְעִים אֶת זֶה, אֲזִי לֹמְדִים בְּכָל יוֹם עִם חֶשֶׁק חֲדָשׁ, וְסוּף כֹּל סוּף זוֹכִים לְהַכְּנִס בְּהַתְּמַדַּת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דְּבָר, רַק אֶת הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָה, אֲשֶׁרִי הַזֹּכֶה לְחֶשֶׁק כְּזֶה!

למוד זכות

מוהר"א"ש נ"י אָמַר, שֶׁהִיא עֲבוּדָה גְּדוֹלָה וְקְדוּשָׁה מְאֹד לְמַצֵּא כָּל מִינֵי לְמוּדֵי זְכוּת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי מְקַטְרְגִים וּמְלַמְדֵי חוּב יֵשׁ דֵּי וְהוֹתֵר, וְאֵין אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַחְזִיק אֶת יְדֵיהֶם, הַעֲקֹר לְמַצֵּא זְכוּת וּמְלִיצֵי יִשְׂרָאֵל עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְמַתִּיקִים מַעֲלִיָּהֶם אֶת הַדֵּינִים, וּמְמַשִּׁיכִים עֲלֵיהֶם חֲסִידִים וְרַחֲמִים, וְלֹא הִיָּתָה דַּעַתוֹ שֶׁל מוהר"א"ש נ"י נֹחַה מְאֹלוֹ שְׂאוּמְרִים טְעָמִים וְסִבּוֹת לְמָה כֹּלל יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים כֹּל-כֵּף הַרְבֵּה צְרוֹת וְיִסּוּרִין, רַחֲמֵנָא לְצִלָּן, שְׁנֵה מְתַמַּת עֲוֹנוֹת אֵלוֹ וּפְגָמִים אֵלוֹ וְכוּ', וּבְשִׁמְעוּ דְּבוּרִים אֵלוֹ הִיָּה מוהר"א"ש נ"י תַּכְּף-וּמְיָד אוֹמֵר: לְמָה לָנוּ לְמַצֵּא חֲסְרוֹנוֹת וּמוּמִים בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הֲלֹא בַּעַת צָרָה צְרִיכִין לְמַצֵּא לָהֶם זְכוּת וּמְלִיצֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לְקַטְרַג עֲלֵיהֶם, וְהִיָּה תְּמִיד מְסַבֵּב אֶת הַשִּׁיחָה לְמַצֵּא אֵלוֹ וְקָדוֹת טוֹבוֹת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י לומר, שלמוד זכות אחד יש
 לנשמות ישראל, שעל זה אין יכולין לקטרג בשום פנים ואופן, והוא,
 שהכי גרוע והכי פחות מישראל, הוא עדין הרבה יותר טוב מהגוי
 הכי חשוב באמות העולם, ואין לדמותן ולהשוותן כלל, ולכן
 תכף-ומיד כשנופל בדעת האדם איזה קטרוג על נשמות ישראל,
 עליו להשיב לעצמו: הנה איך שיהיה, היהודי הנה הוא הרבה יותר
 טוב מן הגוי החשוב ביותר, ובהוה יתבטל ממנו הקטרוג לגמרי, כי
 זאת ראינו במשך כל הדורות, שהגויים בטבעם הם רוצחים
 ואכזרים נוראיים, ועיניהם לטושות למחות שם ישראל מן העולם,
 היה לא תהיה, וראינו בעינינו איך ששרפו, סקלו, הרגו וחנוקו
 נשמות ישראל במיתות משנות ואכזריות בכל פנות העולם, וכך
 האמות שמחו ביחד על זה, ולכן אין עליהן שום למוד זכות,
 אדרבה, מהן יוצא למוד הזכות הכי גדול לנשמות ישראל, שיהיה
 איך שיהיה, אין שום יהודי מסגל לעשות כמעשיהם, ואין
 להקדוש-ברוך-הוא להתבליש עם עמו ישראל, כי מי כעמך ישראל
 גוי אחד בארץ.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהנה ידוע איך שהרב הקדוש רבי לוי
 יצחק מבארדיטשוב, זכותו יגן עלינו, הנה רגיל בכל פעם ללמד כל
 מיני זכיות על נשמות ישראל, והיה חדוש גדול בדבר זה. ופעם
 הלך הרב הקדוש מבארדיטשוב, זכותו יגן עלינו, בבקר לבית-
 הכנסת, ושמע ברחוב צעקות גדולות מאיזו אשה שהולכת ומקללת,
 ונגש אליה ושאלה: מה קרה לך? אולי אני יכול לעזור? והראתה
 לו האשה חבילה קטנה של בשר שהיתה בידה, והתחילה שוב
 לצעק: תראה איך הקצב רמה אותי, יש לי בבית תשע נפשות
 להאכיל, ואיך אתן להם מן החתיכה הקטנה הזאת של בשר, שנתן
 לי הקצב, שגם החתיכה בעצמה מלאה עצמות, וגם עלה לי כל-כך
 הרבה כסף, הקצב הוא גנב, גזלן ורמאי, והמשיכה לקלל אותו.
 שאל אותה הרב הקדוש: ומה עושה הגוי? אמרה לו האשה: גוי?!
 גוי הולך אל הקצב שלו, ומקבל חתיכה מכבדת בזול, ומאכיל
 בשפע לכל המשפחה שלו. ושוב שואל אותה הרב הקדוש: ולמה

אין את הולכת לטבח גוי? והנה האשה הזאת לא הפירה את הרב הקדוש, ולכן החלה גם לצעק עליו: זקן טפוש, זקן נאר, אני אלף לגוי לקנות טרפות?! אגוע ברעב עם כל פני ביתי לפני שאאכיל אותם טרפות, חס ושלום... ובנה הלכה ממנו, ואז הלך הרב הקדוש מבארדיטשוב, זכותו יגן עלינו, מיד לבית־הכנסת, ופתח את ארון־הקדש, ואמר בקול גדול: רבוננו של עולם, ראה עמך ישראל הקדוש, בגוף החביבים, מטב להם לגוע ברעב, חס ושלום, לפני שיאכלו טרפות, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, בנדאי ראוי לרחם עליהם, ולהשפיע להם כל מיני השפעות טובות... כי כן דרך הצדיקים, תמיד למצא זכיות לנשמות ישראל, ולהראות מעלתם ונגדתם מעל כל אמות העולם, אשרי מי שתמיד מלמד זכות על נשמות ישראל.

לב טוב

מוהרא"ש נ"י אמר, שמדת לב טוב, מלבד שהיא מדה חשובה ויקרה בין איש לרעהו, ובתוכה כלולות כל המדות טובות, היא גם מסגלת לאדם, שיהיה נפתח לבו באור התורה הקדושה ובהשגות אלקותו ותברך, ומזכה אותו עם חדושי תורה נפלאים בכל ית, כי מדת הלב טוב מעלה אותו למעלה מצמצום המקום, עד שנעשה כמעין המתגבר, ולבו ודעתו פתוחים במעיינות החכמה, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן נו), שפשיש להאדם לב, אין שיף אצלו מקום כלל, כי אדרבה, הוא מקומו של עולם, כי האלקות היא בלב, כמו שכתוב (תהלים עג, כו) "צור לבבי", ואצל השם יתברך נאמר (שמות לג, כא): "הנה מקום אתי", שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו, נמצא, מי שיש לו לב ישראל, אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שיף אצלו מקום

כָּל, כִּי אֲדַרְבֶּה! הוּא מְקוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִין הָעוֹלָם מְקוּמוֹ, וְתִכְתֵּף-וּמִיד שְׂאִין בְּלִבּוֹ צְמֻצוּם שֶׁל מְקוּם, וְלִבּוֹ גִּלְגַּל בְּלִבּ הָעֲלִיּוֹן, אֲזִי מִמִּילָא מִתְמַלֵּא לִבּוֹ בְּחֻקְמָה עֲלִיּוֹנָה, וְלִבּוֹ נוֹבֵעַ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה וּנְפִלְאִים בְּכָל עֵת, כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר מִמֶּשׁ, שְׂזָהוּ סוּד הַתְּנָא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ, שְׁהֵיָה תַלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שְׁהֵיָה "מַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר" (אבות ב, יא); וְאַחֲרֵי-כֵן בְּשִׂשְׁאֵל אֶת תַּלְמִידוֹ: אִיזוּהִי דִרְךָ יִשְׂרָאֵל שְׂיִבּוֹר לוֹ הָאֲדָם, וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ "לֵב טוֹב", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, רוֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מְדַבְּרִיכֶם, שְׂבִכְלָל דְּבָרָיו דְּבָרִיכֶם, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּין: מַהוּ הַקָּשֶׁר בֵּין מַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר וְלֵב טוֹב? אָבֵל הַהֶסְבֵּר הוּא פְּנ"ל, שְׂמִי שְׂיֵשׁ לוֹ לֵב טוֹב, מִמִּילָא נֶעֱשֶׂה לִבּוֹ כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר בַּתוֹרָה וּבַהֲשָׁגוֹת אֱלֻקוֹת, כִּי אִין שְׂרָךְ אֶצְלוֹ צְמֻצוּם שֶׁל מְקוּם, וְאִזּוּ הוּא זוֹכֵה לְגִלְגוּיִים נוֹרְאִים, עַד שְׂיָכוֹל לְמַלְאוֹת כָּל הָעוֹלָם עִם גְּלוּי אֱלֻקוֹתוֹ וְתִבְרָךְ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׂזָאת אֲנַחְנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, שְׂצַדִּיק שְׂיֵשׁ לוֹ לֵב טוֹב, וְהוּא מְרַגֵּישׁ אֶת צָרְתּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְרוֹצֵה לְעוֹר לְהֵם בְּכָל עֲנָן, הוּא זוֹכֵה לְהִיּוֹת כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר בַּחֲדוּשֵׁי תוֹרָה, וְיָכוֹל לְהַתְחִיל לְהַגִּיד חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, וְיִמְשִׁיף לוֹמַר בְּלִי הַפֶּסֶק כָּלֵל, כִּי נִשְׁפַע עָלָיו שְׂפַע אֱלֻקִּי, וְהוּא נִכְנָס מַעֲיָנָן לְעֲנָנָן, וּמִחֲדוּשׁ לְחֲדוּשׁ, עַד שְׂבִנְיָ-אֲדָם מִתְפַּלְאִים מְאֹד, אִיךָ יֵשׁ לְאָדָם זֶה כָּל-כֶּף הַרְבֵּה חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, וּבְכָל פַּעַם יְדַבֵּר דְּבוּרִים אַחֲרִים, אָבֵל בְּאַמַּת אִין זֶה רַק מִחֲמַת שְׂיֵשׁ לוֹ לֵב טוֹב, וְזֶה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר, עַד שְׂבִכְל פַּעַם לִבּוֹ מְקַבֵּל חֲדוּשִׁים חֲדָשִׁים, וְהוּא מִשְׁפִּיעַ אוֹתָם לְחוּץ, וְלִכֵּן עָקֵר עֲבוֹדַת הָאָדָם צָרִיכָה לְהִיּוֹת לְעַקֵּר מַעֲצָמוֹ מִדַּת רַע לֵב, שְׂגוֹרֵם לִבּוֹ לְהִיּוֹת לֵב הָאָבֵן, שְׂאִינוֹ מְרַגֵּישׁ כְּלוּם, וְאִינוֹ קוֹלֵט כְּלוּם, וְלְהַגְבִּיר אֶת מִדַּת לֵב טוֹב, שְׂגוֹרֵם לִבּוֹ לְהִיּוֹת לֵב בְּשׂוֹר, שְׂשׂוּפֵג הַכֵּל וּמְרַגֵּישׁ הַכֵּל, וְאִזּוּ יִהְיֶה לִבּוֹ חָלָל בְּקַרְבּוֹ, לְהִיּוֹת כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר בַּחֲדוּשֵׁי תוֹרָה וְהִשְׁגוֹת אֱלֻקוֹת, אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֵלְקוֹ!

וּמוהֲרַא"ש נ"י הוּא הִגְמָא חֲזִיהַ שֶׁל עֲנָן זֶה, כִּי מִדַּת טוֹב לִבּוֹ יְדוּעָה לְכָל מְכִירָיו, וְיֵשׁ לוֹ לֵב טוֹב מִיַּחַד לְשִׁמְעַ צַעֲקַת כָּל מְרִי גִפְשׁ, וְלְהַרְגִישׁ אֶת צַעֲרָם, וְיֵשׁ לוֹ סִבְלָנוֹת עֲצוּמָה לְדַבֵּר עַל לִבָּם

ולנחם אותם בכל מיני נחום, ולכן לא בתנאים שבגני אדם מתפלאים על עצמם רבוי חדושי ויהמון ספריו ומכתביו, כי כלם נובעים ממדת הטוב לב שלו, שעז חפצו ורצונו לראות הטוב אצל כל אחד ואחד, ורוצה שלכל אחד יהיה רק טוב בחיים, וזה אשר משפיע עליו חדושי תורה ודבורי התחזקות, כמעין המתגבר ממש, אשרי הזוכה למדת לב טוב באמת.

מצפן

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר המצפן (שקורין "קאמפאס") של אנשי שלומנו חסידי ברסלב, הוא שיחה נ"א שב"שיחות-הר"ן", וכמו שהמצפן הוא המורה לכל עוברי ימים — איפה צד צפון, ועל-פי זה יודעים לכוון את נסיעת האניה, ובלי מצפן אינם יודעים קלל להיכן להנהיג את הספינה, כמו-כן היא שיחה הנ"ל של רבנו ז"ל, שרבנו ז"ל אומר לנו שם: "את זה תקבלו מאתי, שלא להגיח עצמו להעולם להטעות, שלא יטעה אותו העולם", עין שם; והנה איך האדם יודע אם מטעה עצמו או לא, זהו על-ידי שמסתכל מה יש לו בידו, ומה נשאר בידו כשעובר אצלו היום — האם הרויח ביום זה למודי התורה הקרושה? האם הרויח ביום זה כמה תפלות ודבורי התבודדות להשם יתברך? האם הרויח ביום זה איזו דבקות אל השם יתברך על-ידי קיום המצוות? ! אם האדם רואה, שיש לו משהו ביד, זהו המצפן שלו לדעת שהוא נוסע בדרך הנכונה, אבל אם אינו יכול לעשות את החשבון הזה, סימן שאין לו מצפן ביד, והוא כבר מטעה את עצמו, ולא יקח זמן הרבה, עד יהיה רחוק מאד ממחוז חפצו, ולא יגיע לשום מקום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבוראי פשהשמש מאירה בתקפה, גם

על-ידי השמש יכולים לדעת את הדרך הנכונה, כי הלא השמש עולה במזרח ושוקעת במערב, ועל ידה יכולים לדעת היטב איפה הוא נמצא, והנמשל בזה הוא, כשאדם מקרב באמת לצדיק אמתי, והצדיק מרריך ומורה אותו בכל דרכיו, אז בנדאי על-ידי הדרך תו יגיע אל מה שצריך להגיע בזה העולם, אבל כשיש עננים בשמים והשמש מכסה, או באמצע חשכת לילה, שחושף אצל האדם אור הצדיק, ואינו יודע לאיזה צדיק להתקרב, או שיש לו קשיחות וספקות עליו, אזי הוא צריך להסתכל היטב על המצפן הנ"ל, מה יש לו ביד מכל יום שלו, ואיפה הוא נמצא בזה העולם, ועל-ידי-זה יהיה יכול לבנות היטב את דרכו, ולדעת לאן הוא צריך להגיע בזה העולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהמצפן תמיד מורה על צד צפון כידוע, ויש לומר למה דוקא לצד צפון? כי מצפון באה עצירות, וכמו שכתוב (איוב לו, כב): "מצפון זָהָב יֵאָתֶה". וכן אמרו חכמינו הקדושים (בבא בתרא כה ה): הרוצה להעשיר יצפין; כי כשאדם יש לו מצפן בחיים, ויודע באיזו דרך הוא הולך, וזהו העשירות הגדולה ביותר, כי הוא מרויח המון נקודות טובות בכל יום יום, ואינו מטעה את עצמו כלל, מה שאין בן אם אינו יכול לעשות לעצמו חשבון, אזי הוא עני ומספן גדול, ואינו מרויח שום רוח, והוא כדגמת בעל העסק ומשא ומתן, שאם אינו עושה לעצמו חשבון מדיק בכל פעם, כמה הוא מכניס וכמה הוא מוציא, בנדאי לבסוף תהיינה ההוצאות תרות על ההכנסות, ולא ירויח כלום, מה שאין בן כשמתחזק חשבון מדיק על כל סחורותיו, אזי תכף-ימיד רואה מהיכן מגיעים הרווחים וההפסדים שלו, ויכול לבנות עסקי מסחרו, שגיביו לו את הרווחים הנצרכים, וכן הוא ברוחניות, שכל זמן שאדם עורך חשבון מדיק ואינו מטעה את עצמו, אזי הוא מרויח הרבה, והוא העשיר הגדול ביותר, אבל תכף-ימיד כשמתחזק לחזיק חשבון, אזי הפסדו מרבה משכרו, והוא מספן ועני גדול, ולכן אשרי מי שמתחזק תמיד את המצפן בידו, ומסתכל היטב מה

הוא מרויח בכל יום, ואזי יזכה לעשירות גדולה ברוחניות ובגשמיות, ותמיד ירויח כל מיני רוחים אמתיים ונצחיים.

מוסף

מוהרא"ש נ"י פעם דבר מעצם מעלת תפלת מוסף, ובפרט מוסף של שבת-קדש, ואמר שמבאר בתקוני זהר (תקון יח), שתפלת מוסף היא המעלה שבתפלות השבת, "דכליל כל צלותהון", הינו שתפלת מוסף כוללת את שאר כל התפלות של יום השבת. ואמר, שדבר פלא רואים אצל רב אנשי העולם, שתפלת מוסף מולזלת בעיניהם מאד, וכלם פבר חושבים מהקדוש שעורכים בבית-הכנסת או מהסעדה שמוכנה בבית, וממהרים לגמר את התפלה, ואין להם זמן לכנון פראוי, ובאמת היא התפלה המעלה ביותר שבשבת, והאדם צריך להתפלל אותה לאט לאט במלה ובכונה שלמה, ודיקא תפלת מוסף מוסיפה קדשה וטהרה מיוחדת על האדם. וכמבאר שם בתקונים, שתפלת מוסף היא פנגד מדת היסוד, מדת יוסף הצדיק, ומובא בספרים הקדושים, שכמו שתפלת שחרית היא פנגד אברהם, ומנחה פנגד יצחק, ומעריב פנגד יעקב, כמו-כן תפלת מוסף היא פנגד יוסף הצדיק, והיא מלשון תוספת קדשה וטהרה, שעל שם זה נקרא "יוסף", על שם תוספת קדשה וטהרה, ולכן אשרי המתפלל אותה בכונה פראוי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן אומרים קדשת פתר בתפלת מוסף, פי אז מגיעים למדרגה גבוהה ורמה מאד, ומקבלים אז את שלמות הנשמה יתרה של שבת-קדש, כמובא בכתבי הארז"ל (שער הפגנות, מוסף של שבת), וזוהי קדשת הפתר, שעושים פתר למלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, ומכתירים אותו יתברך ביחד עם מלאכי המוני מעלה, ויורדת אז על נשמות ישראל קדשה נוראה

מאד, ואומרים אז בתפלת מוסף גם את גִּטְחַת תְּקַנְתָּ שְׂבַת רְצִיַת קְרִבְנוּתֶיהָ וגו', שהוא מְיֻסָּד על־פִּי הָאֱלֹהִים בֵּינֵינוּ שֶׁל תִּשְׂרֹק, הֵינּוּ שֵׁשׁ בְּרָאשֵׁי תְבוּת כָּל הָאֱלֹהִים בֵּינֵינוּ לְמַפְרָע, וּלְבִסּוּף מְסִימִים עִם חֲמֵשׁ אוֹתוֹת כְּפוּלוֹת מִנְצַפ־ךְ בְּרָאשֵׁי תְבוּת: מְסִינֵי נִצְטוּוּ צִוּוּ פְּעֻלֶיהָ בְּרָאוּי, וְסוּד הַדְּבָר עַל־פִּי דְבָרֵי רִבְנוּ וְ"ל (לְקוּטֵי־מוֹהָרֵן, חֶלֶק ב', סִימָן פב), שֶׁעָקַר הַשְּׁלֵמוֹת הוּא לְקַשֵּׁר בְּחִינַת שְׁלֵא כְּסֻדְרָא לְהַפְסֵדְרָא, וְאֵז נִקְרָא אָדָם הַשְּׁלֵם. וְלָכֵן דִּיקָא אֵז אוֹמְרִים הָאֱלֹהִים בֵּינֵינוּ שְׁלֵא כְּסֻדְרָא, כִּי אֵז מְגִיעִים לְהַשְׁגָּה זֹאת — לְקַשֵּׁר הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ כָּל מֵה שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ לְהַפְּךָ וְשְׁלֵא כְּסֻדְרָא, וְלְהַמְתִּיק אֶת כָּל הַדִּינִים וְהַצְמָצוּמִים מְעֻלּוֹ, שֶׁהֵם סוּד הָאוֹתוֹת מִנְצַפ־ךְ כְּפִדּוּעַ (לְקוּטֵי־מוֹהָרֵן, חֶלֶק א', סִימָן לז); נִמְצָא, שֶׁדִּיקָא בְּתַפְלַת מוּסָף זוֹכִין לְהַגִּיעַ אֶל כָּל הַהַשְׁגוֹת הָאֵלוּ, וְאֲשֶׁרֵי הַזֹּכֶה לְהַתְּפַלֵּל אוֹתָהּ בְּכַוְנָה בְּרָאוּי.

וספר מוהרא"ש נ"י, שֶׁתְּלַמִּידֵי הַרֵב הַקְּדוֹשׁ הַרְבֵּי רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִינְעֵנְסֵק, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, הַתְּבוּנָה בְּרַבֵּם, שֶׁבְּעַת אֲמִירַת קְדֻשַׁת כְּתוּב, הָיָה תְּמִיד אוֹחוֹ בְּיָדוֹ אֶת שְׁעוֹן הַכֵּיס שְׁלוֹ, וְהָיָה מִמְשַׁמֵּשׁ בוֹ בְּאֶצְבָּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהוֹפֵךְ אוֹתוֹ מִצַּד אֶל צַד, וְהָיָה הַדְּבָר לְפִלְא אֲצֵלֵם, עַד שֶׁהַתְּבָרָה לָהֶם כְּוָנַת רַבֵּם, שֶׁהַרְבֵּי רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ זִי"ע, הָיָה מְכַרַח לְתַפְסֵי בְּיָדוֹ אֵז אֵיזָה חֲפֵץ גְּשָׁמִי, כְּדֵי שְׁלֵא תִפְרַח נִשְׁמַתוֹ מִמְנוּ — מְרַב דְּבִקּוֹת וּמְתִיקוֹת שֶׁהַרְגִישׁ בְּשַׁעַת אֲמִירַת כְּתוּב, וְרַק עַל־יְדֵי שֶׁהָיָה תוֹפֵס בְּיָדוֹ אֶת שְׁעוֹן הַכֵּיס, עַל־יְדֵי־זֶה הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁאֵר קַיִם בְּעוֹלָם הַגְּשָׁמִי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שֶׁאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ נוֹהֲגִים לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת מוּסָף בְּדְבִקּוֹת וּבְמִתְיִנוּת, וְאֵין בּוֹרְחִים מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת מִיַּד אַחַר הַתְּפִלָּה, רַק נִשְׁאָרִים וְאוֹמְרִים 'תְּקוּן הַכְּלָלִי' בְּצַבּוּר, וְאֲפִלּוּ בְּשִׁמְנֵי עֲצָרַת וּבְשִׁמְחַת תּוֹרָה, שֶׁמְנַהֵג הָעוֹלָם לְעִשׂוֹת שְׂחוּק וְלִיצְנוּת מִהַתְּנוּן, וְזוֹרְקִים עֲלָיו דְּבָרִים וְכוּ', אֲצֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ אֵין נוֹהֲגִין כֵּן, רַק מְתַפְּלִילִים מוּסָף בְּמִתְיִנוּת וּבְדְבִקּוֹת בְּרָאוּי, וְאָמַר מוֹהָרָא"ש נ"י, שֶׁמִּי שֶׁלָּמַד קֶצֶת בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל, יוֹדֵעַ שֶׁדִּיקָא בְּעַת חֲזוֹרַת הַשֵּׁץ בְּתַפְלַת מוּסָף שֶׁל שְׁמִינֵי עֲצָרַת וּשְׁמַחַת תּוֹרָה, נִעֲשֶׂה יַחֲוּד גְּדוֹל וְנוֹרָא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁאֵין בְּכָל הַשָּׁנָה, וְלָכֵן דִּיקָא אֵז הַבְּעַל

דבר מתגבר לגרם שחוק וליצנות בבית-הכנסת, אבל מי שעיני שכל לו, מתפלל אז בדבקות ובמתינות גדולה, וממשיך על עצמו קדשה עליונה, אשרי מי שמתפלל תפילת מוסף תמיד בדבקות כראוי.

מחלקת

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכים להזהר מאד מאד ממחלקת, כי מחלקת הוא הדבר הכי גרוע, ומוציאה את האדם מן העולם, רחמנא לצלן, כי כשאדם מחזיק במחלקת, הוא משים עצמו בתוך הגיהנום ממש, רחמנא לצלן, וכמו שיכולים לראות על פניו של בעל מחלקת את הגיהנום ממש, רחמנא לצלן, כי תמיד בוערת בו אש הפעס, ואינו יכול להסתדר עם אף אחד, ותמיד מנסה להתחיל לריב עם השני, וזו מחלה חמורה מאד, וצריכים רחמים רבים להתרפא ממנה, והמקור שלה היא מדת הגאונה, כי מחמת שונכנסות באדם ישות וגאות, ונדמה לו שהוא הכי גדול והכי חשוב, לכן אינו יכול להסתדר אם אחרים, והוא מכרח לחלק עליהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל זה רואים אצל מעשה קרח, וכמו שכתוב (במדבר טו, א): "ויקח קרח", ופרש רש"י: 'לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה', שלקח את עצמו לצד אחד לבה, כאלו הוא הכי גדול, וכאלו מגיע לו כל הכבוד, כי בנדאי זו מדה טובה כשאדם לוקח את עצמו לפנה צנועה, ובזרם להקדוש-ברוך-הוא בהתבודדות, ואף אחד אינו מכיר עבודתו, כי הוא אינו נמצא כלל בין בני-אדם, והולך למקום שאף אחד אינו יודע על קיומו, ומתבודד שם להקדוש-ברוך-הוא, ומסתיר את עצמו תחת צל כנפיו ותברך, ואף אחד אינו מכיר לאן הוא הולך ומה הוא עושה, ובשעה שהוא נמצא בין בני-אדם, הוא כמו כלם, ואינם

חולמים מה האדם הזה עושה בשעה שהוא מתבודד ועובד את הקדוש-ברוך-הוא, מה שאין בן קרח, לקח את עצמו מצד אחד להיות נחלק מתוך העדה, שהפריד את עצמו בפני בני-אדם, ולקח עצמו לצד אחד להיות נפרד מהם, כאלו הוא הכי גדול, שזוהי תכלית הישות והגאות, וזה הביא אותו לפגם המחלקת, ולכן נענש בענש חמור מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבענש המחלקת אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא קרח), שאפלו תינוק בן יומו נענש, פי בכל העונות שבתורה בית-דין של מעלה אינו מעניש פחות מבר עשרים, ובית-דין של מטה אינו מעניש פחות מבר שלש-עשרה, מה שאין בן במחלקת, אפלו תינוק בן יומו נחטף מעריסתו, וכמו שהיה בעצת קרח. וצריכין להבין, למה באמת הדבר בן, מה התינוק אשם במחלקת? אבל הענין הוא, פי בכל עברה שאדם עושה, אחר שעשה העברה, הרי הוא מקבל ענש, ואין מענישים עד גיל בר-מצוה או עד גיל עשרים, אבל כשאדם מחזיק במחלקת, הוא בורא את הגיהנום סביבו ממש, ותכף-ומיד כשבורא את הגיהנום, אזי כל מי שנמצא סביבו, נופל לתוך הגיהנום, רחמנא לצלן, וממילא מוכן למה במחלקת של קרח, גם תינוק בן יומו נחטף מעריסתו, פי היה נמצא סביב לקרח, וסביב הגיהנום אשר ברא, והענש בא מעצמו (עין ספר גור אריה למהר"ל מפראג ו"ל פרשת קרח), ולכן צריכים להזהר מאד מאד לא להכנס בשום מחלקת, ולא להכנס אפלו לסביבה של מחלקת, כי שם הגיהנום ממש, רחמנא לצלן, ותמיד כדאי לזכר את מה שאשתו של און בן פלת אמרה לבעלה, מה לך להתערב במחלקת, אם קרח ינצח, הוא יהיה כהן גדול, ולא אתה, ואם משה ואהרן ינצחו, הם יהיו גדולים ולא אתה, אם בן למה לך להתערב במחלקת; וכן יאמר כל אדם לעצמו: מה לו להתערב במחלקת, הלא לא ירויח שום דבר, שהרי או זה ינצח או זה ינצח, והוא לא ירויח שום דבר, אם בן למה לו להכניס את עצמו בסכנות ובענשים עצומים, רחמנא לצלן, שאחר-כך יסבל מזה מה שיסבל.

והזכיר מוהרא"ש נ"י, את מה שמובא מהאר"י, ששלעתיד לבוא יהיה תקון לקרח, וכמו שכתוב (תהלים צב, יג) צדיק ב'תמך' יפרח, סופי תבות קר"ח, שלעתיד לבוא קרח יפרח כמו צדיק, אבל צריכינן לדעת, שמובא בספר "עשרה מאמרות" להרמ"ע מפאנו ו"ל, שראשי תבות של צדיק ב'תמך יפרח הם בגימטריה ק"ך, המרמז על ק"ך צרופי אלקים, שמשם יוצאים כל הענשים שבועולם, ורמנא לקלן, כי עד שקרח זכה להגיע לתקון שלו, יצטרך לעבור דרך כל הק"ך צרופי אלקים, שהם ענשים קשים ומרים מאד, ולכן מי שיש לו שכל, אף פעם לא יתערב בשום מחלקת על שום בר ישראל, ומכל שכן שלא על צדיקים, כי יש יצר הרע גדול להסתבך עם חברים ועם אנשים בני גילו, לחלק עליהם ולהרבות עליהם שנאה וקנאה, ואדם צריך לעבוד הרבה על נקדה זו, לעקר מעצמו כל מיני מחלקת, שלא תהיה לו מחלקת על אף אחד שבועולם, ואז יהיה חיים טובים באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שלו היו נסיונות רבים בחיים בענין המחלקת, כי קמו עליו המון חולקים, שחלקו עליו בכל מיני מחלקת, ובזו אותו בכיונות עצומים, וחרפו ונדפו אותו בחרופים ונדופים, אבל הוא אף פעם לא התערב במחלקת, אפלו שבזו וחרפו אותו כמו שבזו וחרפו אותו — לא ענה להם, וקבל הכל באהבה, ועל-דריזה זכה למה שזכה, כי כשאדם שומע בזיונו ודומם ואינו עונה, אזי זוכה להגיע להשגות גבוהות מאד בעבודת השם. וספר, שרף היה אנשי שלומנו האמתיים עושים בכל הדורות, שאפלו שחלקו עליהם, ובזו אותם — לא ענו שום דבר, והיו כאלו שרקו בפניהם, וטרקו את הדלת בפניהם ממש, ואף-על-פי-כן לא ענו שום דבר, ועל-דריזה זכו להשגות גבוהות בעבודת השם יתברך, כי כשאדם מרחיק את עצמו ממחלקת, הוא מסתיר את עצמו תחת צל כנפי השכינה, ואז הקדוש ברוך הוא חופף עליו ומציל אותו מכל רע, אשרי מי שנוהר תמיד במחלקת, כי אז יהיה מסתור תמיד תחת צל כנפיו יתברך.

מקנה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהיא ענין נפלא לכל אדם לדקדק לטבל במקנה טהרה בכל יום, ואפלו כשהוא טהור, ואינו צריך מן הדין מקנה, אף-על-פי-כן כשמעדר לטבל במקנה גם כשהוא טהור, זה מוסיף עליו קדושה וטהרה עצומה, והוא קל וחסר, ומה אדם כשהוא טמא, המקנה מטהר אותו מטמאתו, קל וחסר כשהוא טהור, וטובל במקנה, שהוא מוסיף טהרה על טהרתו, ומוכא על זה רמז בפסוק (במדבר יט, יח): "וטבל במים איש טהור", שאפלו איש טהור, יטבל במים, ותועיל לו הטבילה. והפעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, אמר, שזכה לכל המדרגות שלו בזכות טבילת מקנה, שהיה תמיד מדקדק לטבל במקנה טהרה, ועל-ידי-זה המשיך על עצמו קדושה וטהרה נוראה, וזכה למה שזכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהזמן הכי טוב ללכת אל מקנה הוא בבקר לפני תפלות שחרית, כי כשאדם הולך לטבל לפני התפלה, זוכה להתעוררות גדולה להתפלל בכונה ובהתלהבות כראוי, והטבילה מקיצה אותו מהשנה בגשמיות וברוחניות, בגשמיות — בזה שאדם נכנס למים, זה מקיץ ומעורר את גופו מן השנה, וברוחניות — על ידי הטבילה במקנה, גם הנשמה שלו טובלת במקנה העליון, ומתעוררת בהתחדשות חדשה, ונעשה כברייה חדשה, וכתינוק שנולד דמי, וכך אומר מוהר"נ ת"ו"ל (לקוטי-הלכות, גרים, הלכה א'), שאיתא בספרים הקדושים, שאי אפשר להחזיר הנשמה, כי אם על-ידי טבילה במקנה, ולכן צריכים לדקדק ללכת במקנה לפני התפלה דיקא, ולא לבטל את המקנה לפני התפלה, כי אם מחמת אנס גדול.

והיה מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר בחורי בר מצוה, שבאו לקבל ברכתו, ושיניח להם תפלין פעם ראשונה ביום הבר-מצוה, שיקפידו

כל החיים שלהם ללכת למקנה בבקר לפני הנחת תפלין, ולא לבטל את זה רק מפני אנס גדול, כי זה ממשיך קדושה גדולה על האדם, ואזי התפלה שלו בצורה אחרת לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ששבילת מקנה היא סגולה נפלאה לתשובה, וכמו שאמר מוהרנ"ת ו"ל, שמקנה הוא מלשון תקנה, שאדם המדקדק ללכת למקנה בכל יום, חק ולא יעבר, בשביל להתקרב אל השם יתברך, בנדאי לא ימות בלי תשובה, כי למקנה יש כח נפלא להכניס הרהורי תשובה באדם, ולטהרו מכל עוונותיו, ואפלו כשאינו טמא, רק הולך בשביל תוספות קדושה, הטבילה במקנה מכניסה בו תשוקה עצומה לחזור אל השם יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבן אדם שרוצה להרגיש תוספת קדושה וטהרה, יכול ללכת למקנה אפלו כמה פעמים ביום, כי כשאדם רוצה להתעלות בקדושה, ולהכין עצמו לאיזה דבר שבקדושה, הוא ענין נפלא ללכת מקדם למקנה, וכמו שרואים אצל כלליות נשמות ישראל, שלפני קבלת שבת, או לפני תקיעת שופר, או לפני כל מצוה הבאה מזמן לזמן, מדקדקים ללכת למקנה, כי על-ידי שטובלים במקנה, מקבלים את קדושת השבת והמצוה באופן אחר לגמרי, והמצוה עושה עליו רשם נפלא דיקא על-ידי שטבל מקדם, מה שאין כן אם לא היה טובל מקדם במקנה, היה עושה את המצוה בקרירות, ולא היתה עושה עליו אותו רשם שעושה כשבאה אחר טבילת מקנה.

וזאת ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, ובפרט בשנים הקודמות, שהרבה מאד בטבילת מקנה, אפלו כמה פעמים ביום, ובפרט לפני שהתחיל לכתב איזה ספר, היה תמיד הולך למקנה, ולפעמים גם לפני כתיבת כל פרק של הספר הולך למקנה. ואנשי שלומנו זוכרים, איך בשעה שמוהרא"ש נ"י כתב את הספר הקדוש "ברית שלום" על עניני ברית מילה, לפני כל פרק ופרק הלך למקנה, והאריך שם הרבה, וטבל המון טבילות, ואחר-כך יצא, ולא עשה הפסק בדבור, רק נכנס לחדרו, והמשיך לכתב, עד שגמר את כל הספר, וכל המענין

בו יכול לראות, איך שנקתב ברוח־הקדש גדול מאד, פי משלבים
 בו כל היחודים והפגנות של האריו"ל באפן עליון ונורא מאד,
 ומסביר אותם בלשון קלה, עד שגם איש פשוט יכול להבינם, ולכן
 אשרי מי שמרגיל את עצמו תמיד לטבל במקוה, כי על־ידי־זה יזכה
 להרגיש טעם אחר בחיים שלו, ויזכה להמשיך קרשה עליונה.

משניות

פעם היה בחור אחד, שהיה רגיל להסתובב בין אנשי שלומנו
 שבארץ ישראל, ובא אל בית מדרשו של מוהרא"ש נ"י, מתיבתא
 "היכל־הקדש" שבניו־יורק, וראה שכל הבחורים והתלמידים
 מתמידים מאד מאד בסדר־דרך־הלמוד של רבנו ז"ל, ובפנט בלמוד
 משניות, וזכו לגמר סדרים שלמים של משניות בכל יום, כי
 מוהרא"ש נ"י היה מעורר את כל התלמידים, שימרידו מאד מאד
 במשניות, וח"י פרקים משניות יהיה אצלם חק קבוע בכל יום, חק
 ולא יעבר, בלי יוצא מן הכלל, ומי שיכול להוסיף ללמוד פעמים
 ח"י, או לגמר סדר שלם בכל יום, זה דבר גדול מאד לאין שעור,
 וכן היו עושים הבחורים והתלמידים בהתמדה גדולה מאד, והנה
 הבחור הנה לא היה מתמיד גדול, והיה מקנא בבחורים הנקרים
 שהיו מתמידים בלמוד, ובכל פעם היה בא אליהם עם חכמות
 אחרות, ושואל אותם: איפה צנה רבנו ז"ל, שאריכים ללמד בכל
 יום ח"י פרקים משניות? רבנו ז"ל לא אמר זאת כהנהגה כללית
 לכל אנשי שלומנו, יש לי ראיות שרבנו ז"ל לא אמר ככה, ובכל
 פעם בא עם פתויים אחרים, הכל כדי לקררם מלמודם.

וראה פעם מוהרא"ש נ"י, שהבחור הנ"ל מסית את הבחורים,
 ומבלבל אותם מאד מלמודם, וקראו והוכיחו על פניו, ואמר לו:

יש יצר הרע גדול בין אנשים, שלא די שאינם לומדים בעצמם, אלא רוצים לקרר אחרים מהלמוד, הלא אתה בעצמך מודה שכתוב בשיחות ה"ר"ן (סימן קפה), שצוה רבנו ו"ל לכמה אנשים שילמדו ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנִּיּוֹת בְּכָל יוֹם, וְאִם אַתָּה מוֹדֵה שְׂמוּהֵרְנֵי"ת ו"ל קִבֵּל הַנְּהִיגָה זו מִרַבְּנֵנוּ ו"ל, לְלַמֵּד ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנִּיּוֹת בְּכָל יוֹם, וְאִם בֵּן לְמָה גַם אֲנַחְנוּ לֹא נִהְיֶה מְאֻלוּ הָאֲנָשִׁים שְׂאֵמֵר לָהֶם רַבְּנֵנוּ ו"ל לְלַמֵּד ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנִּיּוֹת בְּכָל יוֹם, לְמָה נִהְיֶה מְהַלְצָנִים הַבוּרִים וְעַמֵּי הָאָרֶץ, שְׂמִבְּזֻזִים הַזְּמַן הַיָּקָר בְּשִׁטּוֹת וְהַבְּלִים, וְלֹא נִהְיֶה מְאֻלוּ הָאֲנָשִׁים שְׂרַבְּנֵנוּ ו"ל צוּה אֹתָם לְלַמֵּד ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנִּיּוֹת בְּכָל יוֹם?!

ואז קרא מוהרא"ש נ"י לכמה מאנשי שלומנו, ושאלם בתמימות: האם אתם גם-כן רוצים להיות מאלו האנשים שצוה להם רבנו ו"ל ללמד משניות בכל יום? וענו כלם פה אחד: בנודאי ובנודאי. ענה ואמר מוהרא"ש נ"י לבחור הנ"ל: הלא תראה, שכל התלמידים כאן רוצים להיות מאלו האנשים, שרבנו ו"ל צוה להם ללמד ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנִּיּוֹת, וְאִם בֵּן לְמָה אַתָּה רוֹצֵה לְבַלְבֵּל לָהֶם אֶת הַמַּחֲ, וְלִמְנַע אֹתָם מִהַלְמוּד, הֲלֹא תִדַּע, שְׂזוֹ עֲצַת הַיָּצָר שְׁלֶךְ, שְׂלֹא דִי שְׂאֵתָה לֹא לִוְדָר בְּעֶצְמָךְ, אֲלֵא אַתָּה רוֹצֵה גַם לִמְנַע אַחֲרֵים מִהַלְמוּד.

והקשיף הבחור הנ"ל בטפשותו להגיד למוהרא"ש נ"י: "אבל לא כתוב בן בפרוש בספרי רבנו ו"ל, ויש סתירה לזה וכו', ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: עדין אתה מחזיק בשטותך, הלא בזמן שהיית מפלפל הפלפולים של הכל שלך — אם זה בן נכון או לא נכון, באותו זמן היית יכול לסיים המון פרקים משניות, ועכשיו לא נשאר לך כלום מכל היום שלך. ואז התחיל הבחור הנ"ל להתחמק ולהתחכיש, שלא היה בכונתו, חס ושלום, למנע אנשים מהלמוד, רק סתם להעיר להם וכו'. ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: בנודאי לא עשית זאת בגלוי, כי אם היית בא בגלוי למנע אותם מהלמוד, היו סוטרים על פניך, ומשליכים אותך מבית-המדרש, אתה בא עם חכמות: היכן רבנו ו"ל אומר את זה? איפה זה כתוב? אולי הכונה

אחרת? ותכן פונתך היא רק לקרר אותם מהלמוד. ולכן אל תלביש את ההסתות שלך בלבושים, ותגיד בפרוש. שאין אתה רוצה ללמד. והכרח הבחור הג"ל לקבל את דברי מוהרא"ש ג"י, והודה על האמת, שאין לו סבלנות ללמד, והלך משם. אשרי מי שאינו מטעה את עצמו, ומצית בתמימות ובפשטות לסדר-דרך-הלמוד של רבנו ז"ל, ובפרט בענין למוד משניות, וגורס הרבה פרקים בכל יום, ת"י פרקים, ועוד ת"י פרקים, עד שזוכה לגמר סדר שלם ביום, וששה סדרי משנה בשבוע, כי אז למוד המשניות יטהר את נשמתו מכל מיני חלדה, ויזכך ויצרף את המוח שלו, עד שיזכה להרגיש את נעימות התורה באמת.

ניטל

מוהרא"ש ג"י אמר, שאצל העולם קוראים ליום לידתו של אותו האיש, ימח שמו וזכרו, "ניטל", ולא לומדים תורה באותו לילה, ואומרים, שמי שלומד תורה באותו לילה, התורה הולכת אל הקלפות, רחמנא לצלן, וכך העולם נזקרים בזה, אבל אצל אנשי שלומנו לא עשו מזה עסק, ואמרו: אדרבה, על-ידי שלומדים תורה, מבטלים את הטמאה הזאת מן העולם, ובפרט בשלומדים גמרא, בכח הגמרא מבטלים את הקלפה הזאת מן העולם, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ריד), שתלמוד עולה בגימטריה כמו הקלפה לילית, ובכח תלמוד, שהוא גמרא, מבטלים את כחה מן העולם, ע"ן שם; אבל אצל אנשי העולם, ובפרט אצל החסידים, נזקרים מאד לא ללמד בלילה הזה, ויש מחלקת ביניהם איזה יום הוא, יש אומרים שהוא בעשרים וחמשה לחדש שנים-עשר למנינם, ויש אומרים שהוא בששי או בשביעי לחדש הראשון למנינם. ובאמת ממה נובע המנהג שלא ללמד אז תורה? זה מחמת שפעם

למדו רק בבית-המדרש, מחמת שלא היו מספיק ספרים לכל אחד, רק בכל בית-המדרש היו ספרים בשפע, ולכן למדו בבית-המדרש עד מאחר בלילה, והיות שבאותו לילה שנולד אותו האיש, ימח שמו וזכרו, הגויים היו משתקרים מאד, והיו רוצחים כל יהודי שמצאו ברחוב, והיו הרבה הריגות, רחמנא לצלן, לכן התקינו גדולי הצדיקים והגאונים לא ללמד בלילה זה, ואמרו שהתורה שלומדים אז הולכת אל הקלפות, ובדרך זה אף אחד לא הלך לבית-המדרש, רק הלכו לישן מקדם, וקמו אחר חצות, וכך נצלו מהגויים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה הטעם שהצדיקים והחסידים והגאונים החזיקו מניטל, כי רצו להציל את היהודים מרציחות של הגויים, אבל לא לומר שמחמת לידת אותו האיש, ימח שמו וזכרו, התורה הולכת למקום השמאה, חס ושלום, אדרבה, התורה מבטלת את השמאה שלו מן העולם, ומי שלומד תורה נדמה למי שנכנס לבית המרחץ, ומטהר את עצמו, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (שיר השירים, פ'שה א', סימן יט): מה מים מעלין את השמא משמאה לטהרה, כך דברי תורה מעלין את השמא משמאה לטהרה, כי מי שמרגיל את עצמו ללמד תורה, הוא מבטל את הסטרא אחרא והקלפות מן העולם, ובפרט בשלומד סתרי תורה, והזהר, והתקונים, וכתבי האר"י ז"ל, וכתבי תלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, בזה מבטלים את השמאה של אותו האיש, ימח שמו וזכרו לגמרי, שכל הענין שלו הוא רק כפירה ואפיקורסות, כי הוא היה יהודי ממזר, רחמנא לצלן, שנולד ברפת, ועשה את עצמו אליל, והגויים נתפשו בו, ועשו ממנו מציאות, ועושים סביבות דיוקנו כל מיני קשוטים, ובמקום להתבדש שהאליל שלהם היה ממזר ונולד ברפת, במקום זה עושים כל מיני קשוטים סביבו, תינוק ברפת עם פרות וכבשים, והכל דמיון של שקר להטעות בני אדם, ואצל אנשי שלומנו לא עשו מזה שום עסק, ולא דברו מניטל כלל, כי בין כך הלכו לישן בכל לילה אחרי מעריב, וקמו לחצות, אבל אצל שאר החסידים קבלו את זה למנהג קבוע.

ועקר הטעם הנה רק להציל נשמות ישׂראל מיד הגוים, שהיו מאד פרוצים אז.

והמשיף מוהרא"ש נ"י ואמר, שבאמת אין בזה שום ענין כלל, אדרבה, אנחנו צריכים לגלות ולפרסם את האמונה הקדושה לכל עם ישׂראל בכל העולם פלו, ובפרט בארץ ישׂראל, כי המסיון, ימח שקם וזכרם, עובדים חזק מאד, והם מפיצים כל מיני חוכרות טמאות, מלבשות בפסוקי תנ"ך, ועל ידי זה תופסים נשמות ישׂראל אל השטמא שלקהם, והכל בנוי על שקר אחד גדול, על יהודי שנולד ממזר, ועשו ממנו אליל, ואמרו שהוא משיח וגואל, והכל צחוק אחד גדול, אבל בעונותינו הרבים, השטמא שלקהם מאד גדולה, ומצליחים ללכוד במקצודותיהם הרבה נשמות ישׂראל התמימים, כי יש להם המון פסוק, ובאים ליהודים עניים, ונותנים להם פסוק, הכל כדי שיבואו לידי שמד, רחמנא לצלן, ובשביל זה הוא דבר גדול לגלות ולפרסם את האמונה בעולם, ולא לפחד מהם בשום פנים ואופן, רק לקיים: "ובערפת הרע מקרבך", ולשרף את החמר שלקהם לעין כל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהאדמו"ר מליובאוויטש, זכותו יגן עלינו, בשנים האחרונות שלו, היה מחלק בקל יום ראשון המון דולרים לצדקה, ועמדו בתור הרבה אנשים, והוא נתן לכל אחד שטר של דולר, כדי שיחלק אותו לצדקה, פעם אחת בין הבאים הגיע גם מסייגור, ומסר לאדמו"ר חבילה של 'חמר' השטמא של המסיון, וראו בלם איך שהאדמו"ר לקח את החמר ממנו, ואמר לו בזו הלשון: "אני לוקח את הגבל והשטמא הזו מיך, כדי שלא תכשיל יהודים אחרים, אבל אנחנו נשרף את זה", וזרק את ה'חמר' של המסייגור לאחוריו, והתחיל לתת מוסר למסייגור שהיה גם יהודי, ואמר לו: "תתבייש לך, ותחזור בתשובה, ותזכר מה שהגוים עשו בכל הדורות ליהודים".

וסים מוהרא"ש נ"י: בשביל זה, כשהולכים ברחוב ומסייגור מחלק את ה'חמר' שלקהם, לא צריכים להתבייש ממנו, רק לקחת

ולקדוץ את זה לפני עיניו, ולזרקו חזרה בפניו, כדי שלא יוכל להכשיל יהודים אחרים, ואשרי מי שיכול לבצר את הנגע צרעת של המסיון מן העולם, ולגלות ולפרסם כבוד שמים בכל העולם כלו.

נטילת ידיים

מוהרא"ש נ"י אמר, שאין עוד דבר המטהר ומזכך את לב האדם כמו נטילת ידיים, וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות אמונה, סימן כז): מי שמנגה בכל עת ידיו, על-ידי-זה מוכה את לבו. ונחמניו הקדושים הקפידו מאד על המזלזל בנטילת ידיים, עד שאמרו (סוטה ד:): כל המזלזל בנטילת ידיים נעקר מן העולם; וזה כולל כל מיני נטילת ידיים — הן נטילת ידיים לאכילה, שאדם צריך להזהר מאד מאד שלא לאכל בלי נטילת ידיים, והן נטילת ידיים בקומו ממטותו בבקר, שלא ילך ד' אמות בלי נטילת ידיים, והן כשיוצא לצרכיו, שיזהר לטל את ידיו עם כלי דיקא, והן נטילת ידיים לתפלה, שהוא חיוב לפני כל השלש תפלות לטל ידיו, וכן לשאר כל הדברים המבארים בשלחן ערוך (אורח חיים, סימן ד'), שיצריכין נטילה, כגון: המגלח שערוותיו, והנוטל צפרניו וכו', כי כלם נכללים בחיוב נטילת ידיים, ובזה יכולים לבחן את היראת שמים של האדם, אם הוא נוהג בנטילת ידיים כראוי, ובפרט בנטילת ידיים שחרית סמוך למטותו, כי ירא שמים אמתי לא ילך לישן בלי שיכין לעצמו כלי עם נטילת ידיים סמוך למטותו, וכן כשיוצא מבית הכסא, ירא שמים יטל את ידיו שלש פעמים עם כלי דיקא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמסגל מאד לטל נטילת ידיים עם שפע של מים דיקא, וכמו שהגמרא מספרת על רב חסדא (שבת סב:)

שאמר, אגא משאי מלא חפני מיא, ויהבו לי מלא חפנא טיבותא [אני נטלתי את ידי שלי בשפע, ויתנו לי שפע גדול מהשמים], כי לא צריך לקמץ במים של נטילת ידיים, אדרבה, צריכין לטל עם מים בשפע, וזה מביא עליו שפע גדול מן השמים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבשנים שהיה מלמד עם תלמידים בישיבה, ראה שהכתה הגדולה של הישיבה לומדת מסכת פלים, ושאל את המנהל: למה לומדים עם הבחורים מסכת פלים, הלא יותר טוב ללמד עמהם מסכת שיעטרכו בחיי היום יום שלהם, כגון מסכת ברכות או מסכת שבת? ענה ואמר המנהל, שרצונו הוא, שהישיבה תהיה מיוחדת במינה, ושלמדו מסכת שאין לומדים בשום ישיבה, כגון: מסכת פלים, שהיא מהמסכתות הכי קשות. ולא ענה לו מוהרא"ש נ"י דבר, רק אחר-כך בעת ההפסקה, הבחין מוהרא"ש נ"י אצל הבחורים שבפתה הזאת, שבשעה שיוצאים מבית הכנסת, נגשים אל ברו המים, ושמים ראשי אצבעותיהם תחת הברז, וכך נוטלים את ידיהם, ורצים מיד לעסוקיהם. אז חזר מוהרא"ש נ"י אל המנהל ואמר לו: הנה ראה, שאפה לומד עם הבחורים האלו מסכת פלים, שהיא מהמסכתות הכי קשות, אכל תדע, שמהתלמידים האלו לא ישאר אף אחד אחר החתנה בפולל ללמד תורה, רק אחד יהיה רופא, ואחד יהיה מהנדס, ואחד יהיה עורך דין, ומה שלמדו במסכת פלים לא יזכרו כלל, אכל אם היו לומדים עמם חמר מצות נטילת ידיים, ואיך שצריכים לטל ידיים עם פלי, ולברך ברפת "אשר יצר", זה היה נשאר אצלם תמיד, אפלו כשהיו עורכי דינים, או מהנדסים, או רופאים. וספר מוהרא"ש נ"י למנהל, שראה אותם יוצאים מבית הכנסת, ושמים ראשי אצבעותיהם תחת הברז וכו', ואם כן מה תועיל להם מסכת פלים, המדברת מטמאת וטהרת פלים, בשעה שאין להם ידיעה פשוטה בטמאת וטהרת הידים. אכל המנהל לא שת לבו אל דברי מוהרא"ש נ"י, כי מדת הנצחון אינה סובלת את האמת, ורצה להראות שישבתו מיוחדת במינה, ולבסוף ראו בעליל איך שצדקו דברי מוהרא"ש נ"י, כי הבחורים האלו לא זכרו ממסכת פלים כלום, אכל

התלמידים הצעירים שלמדו אצל מוהרא"ש נ"י באותה ישיבה, וזכרו את הלמודים שלו לכל החיים, וכמו שספרו לכמה מאנשי שלומנו, שחקרו אצלם על התנהגות מוהרא"ש נ"י עם התלמידים באותן השנים, שכל מה שמוהרא"ש נ"י למד עמו, חקוק בזכרונם לכל החיים.

זו היתה שיטתו של מוהרא"ש נ"י כל השנים, גם אחר שהקים את הישיבה שלו מתיבתא "היכל-הקדוש", שצריכים ללמד עם התלמידים מסכתות השיכות אל חיי יום יום שלהם, כגון: ברכות ושבט ושאר סדר מועד, וכן ללמד עמהם הלכות בשלחן ערוך, שצריכין לדעת בכל יום ובכל שבת ובכל עת מצא, פי למודים אלו ישארו בזכרונם לכל החיים. ועקר הסבה שבחורים בורחים מכתלי הישיבה, הוא מחמת שלומדים עמהם למודים שאינם לעבדה ולמעשה, ואין הבחורים מבינים מה רוצים מהם, ולכן עוזבים את הלמוד לגמרי, ואלו היו לומדים עמהם דברים השיכים לכל יום, אזי היתה נכנסת בהם תשוקת התורה, ואחר-כך היו לומדים בעצמם בכל חלקי התורה, מרב אהבת התורה שהיתה נכנסת בהם, ולכן אשרי הזוכה להכניס בתלמידים אהבת התורה ולמודי הלכה לעבדה ולמעשה, ובפרט לחונם במצות נטילת ידים, שמסגלת מאד לזכור את לב האדם.

נסיונות

מוהרא"ש נ"י אמר, שהנסיונות בדור הזה הם מאד מאד קשים, ובפרט לבחורים צעירים, כי הנסיונות מצד הרחוב הפרוץ והשמא קשים מאד, וצריכים לשמר את עצמם מהיצר הרע, שלא יתפס אותם במצודתו, כי היצר הרע מסית ומדיח את הבחורים הצעירים

כי הדמים של הבחורים רותחים, וממילא רוצים לעשות עברות, רחמנא לצלן, וזה מה שהורס להם את המוח ואת הכח, ואז מאבדים את החשק ללמד, ומאבדים את החשק לחיות, ומסתובבים כמו פגרים מתים, ונעשים עצלנים ובטלנים, ולבסוף מאומה אין בידם. ולכן בחורים צעירים צריכים לדעת, שאף שהנסיונות קשים מאד, ובפרט שהיצר מתגבר עליהם עם תאוות רעות, אבל עקר הכניעת היצר הרע הוא על-ידי שקינת התורה, ואם יתגברו בלמוד התורה מגיל הבר מצוה עד גיל החתונה, יכולים להשלים את עצמם בכל חלקי התורה.

ואמר מוהרא"ש גי', שהנסיון הכי קשה הוא, כשבא היצר הרע ומלביש עצמו במצוות, ואומר שזה לא נקרא למוד, וסתם לגרס משניות וגמרא אינו שונה כלום, ואתה צריך להכניס את עצמך בעיון וכדומה, וכוונה הוא טומן רשת לרגל האדם לבטל אותו מן התורה לגמרי, כי הוא יודע, שפרגע שאדם מקשר עצמו אל התורה, אפלו בדרך גרסא בעלמא, לא יהיה לו פח להסית את האדם, ולכן מטפס כל מיני עצות למנוע את האדם מזה, ומלביש עצמו בלבוש של תלמיד חכם וירא שמים, ומביא לו כל מיני ראיות מן התורה לבטל אותו מן התורה, ועל-ידי-זה גורם לו להתרשל מן הלמוד לגמרי, וכשאינו לומד תורה, אז היצר הרע מתגבר עליו יותר ויותר בנסיונות קשים ומרים, אבל מי שיש לו קצת שכל וישוב הדעת, תופס תכף-ומיד את השקר של הבעל-דבר, ואינו מתפעל כלל משום תלמיד חכם וירא שמים, שמסית אותו לעזוב איזה למוד בתורה, אפלו בדרך אמירה בעלמא, כי איך תעזי נפשך להפסיק אותי מדברי תורה, בשעה שהתורה היא כל החיים שלי, וכן הלא חכמינו הקדושים אמרו בפרוש (עבודה ורה ט): לעולם ליגריס איניש, ואף על גב דמשכח, "ואף על גב דלא ידע מאי קאמר", אם כן איך תהיה עז פנים כזה לבטל אותי מן התורה. ועל-כן בחור צעיר אסור לו להיות בטלן, אלא ללמד בכל שבווע פרשת השבוע עם פרוש רש"י והתרגום, וכן ילמד בכל יום כמה קפיטלך גי', עד שיזכה לסיים בשנה את כל התורה, נביאים וכתובים, ויהיה בקי בזה

מאד, וכן יתמיד בכל יום פָּרַק אַחַר פָּרַק בְּמִשְׁנֵיּוֹת, עַד שְׁיִזְכֶּה לְסִים אֶת שֵׁשׁ סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְכֵן יַעֲשֶׂה לְעֲצֻמוֹ סִדֵּר בְּש"ס, וְלֹא יִזוּ מִמְקוֹמוֹ עַד שְׁיִלְמַד עֲשָׂרָה אוֹ עֶשְׂרִים דְּפִים בְּפַעַם אַחַת. וְכִמוֹ שֶׁעָשׂוּ גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא יִזוּ מִמְקוֹמָם, עַד שְׁלֹא יִגְמְרוּ שְׁלֵשִׁים אוֹ אַרְבָּעִים דְּפִים גְּמָרָא, וְאִם שָׁזָה בָּא מְאֹד מְאֹד קָשָׁה, אֲבָל זֶה שׁוֹבֵר אֶת הַיָּצָר הַרַע שְׁבוּעַר בְּקִרְבוֹ, וְאֲשֶׁרֵי בְּגֵי הַנְּעוּרִים שְׁמִכְנִיסִים בְּדַעְתָּם אֶת דְּבוּרִים אֵלָיו, וְזֶה יִשְׁבֵּר אֶת הַיָּצָר הַרַע שְׁלֵהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם נִסְיוֹנוֹת.

וּפַעַם שָׂאֵל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ אֶת מוהרא"ש נ"י, שְׁיִסְפֵּר קֶצֶת מֵהַנְּסִיוֹנוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ בְּצַעֲרֵירוֹתָיו, כְּשֶׁהָיָה בְּחוֹר בְּיִשְׂיָבָה, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ מוהרא"ש נ"י בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה: מָה אֲגִיד לָךְ, מֵאֲזֵי שֶׁהִתְקַרְבְּתִי לְרַבְּנוֹ וְ"ל בְּגִיל חֶמֶשׁ עֲשָׂרָה וְחֲצִי, לֹא הָיָה לִי זְמַן לְנִסְיוֹנוֹת, כִּי רָצִיתִי לְהִתְבּוֹדֵד כְּמָה שֶׁעוֹת בְּכָל יוֹם, וְלִלְמַד ח"י פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת, וְלִגְמֹר כֹּל הַ"לְקוּטֵי-הַלְכוֹת" בְּכָל חֹדֶשׁ, וְעוֹד כְּמָה לְמוֹדִים, וְאִם בֵּן אִיפֹה נִשְׁאַר לִי זְמַן לְנִסְיוֹנוֹת... וְאָמַר אֶת כֹּל זֶה בְּתַמִּימוֹת כְּזֹאת, עַד שֶׁהָיָה מוּבָן מִדְּבָרָיו בְּכַפְשִׁיטוֹת, שְׁמִי שְׁמִכְנִיס עֲצֻמוֹ בְּעַבּוּדַת ה' בְּכָל כַּחוֹ, זֶה מִצִּיל אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכָה לְבִלּוֹת יָמָיו וְשָׁנוֹתָיו בְּעַבּוּדַת ה' כְּרָאוּי.

נפילה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁכָל אָדָם צָרִיף לְדַעַת, שְׁבִנָּה הַעוֹלָם אִי אֲפָשֵׁר לְעַמֵּד עַל מְדֻרְגָה אַחַת, הִנֵּה יֵשׁ לְאָדָם עֲלֵיָה גְדוּלָה, וְהִנֵּה יֵשׁ לְאָדָם נְפִילָה גְדוּלָה, הִנֵּה אָדָם בּוֹעֵר לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְרַגֵּשׁ רַק אֶת אִמְתַּת מִצִּיאוֹתָיו יְתִבְרֵךְ, וְנִסְכָּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה צָדִיק וְיִלְמַד תּוֹרָה בְּהִתְמַדָּה רַבָּה, וְתִהְיֶינָה לוֹ מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְהִנֵּה כְּבִתָּה

תכערת לבו, ונחשף ממנו כל האור, ומאבד את החשק ללמד, ואינו יודע לשית עצוה לנפשו, וזה עובר על כל אחד, גם על צדיק ואיש בשר, אף אלו שיש להם שכל, ואי בעת עליה, הם יודעים שכל העליה היא מתנת חנם מאת השם יתברך, ולכן הם נוהרים מאד לא להתחזק עצמם באיזו ישות וגאונה, ועל-ידי השפלות שלהם, אפלו אם אחר-כך נחשף מהם האור, ונדמה להם כמו ירידה, אינם נופלים בדעתם כלל, רק יודעים שכן צריך להיות, ירידה לצורך עליה, ואם בן אין זה נקרא בשם ירידה כלל, רק הירידה היא תכלית העליה. ומחמת זה הם מתחזקים בכל מיני התחזקות, ועל-ידי-זה מצליחים תמיד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמאין באה לאדם נפילה? רק כשהוא מחזיק עצמו למשהו, ויש לו ישות וגאונה, ואי שיכות אצלו עליה ונפילה, אבל אם אדם מבטל את עצמו לגמרי להקדוש-ברוך-הוא, ואינו רוצה שום דבר, רק את הקדוש-ברוך-הוא, אז לא שיכת אצלו עליה, ולא שיכת אצלו נפילה, כי אינו נמצא בשום מקום כלל, רק אצל הקדוש-ברוך-הוא, וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוה"ר, חלק א', סימן קסה) לגבי חכמה ועשירות, שמתי אי אפשר לשניהם להיות ביחד? זהו כשיש לאדם ישות, נמצא, כשהוא עומד בדרום, אינו עומד בצפון, וכשהוא עומד בצפון, אינו עומד בדרום, והרי החכמה באה מן הדרום, והעשירות באה מן הצפון, אבל כשאין לאדם ישות, הרי אינו עומד בשום מקום כלל, ואזי אפשר שתהיה לו חכמה ועשירות גם יחד, עין שם; נמצא, שכפי שאדם מבטל את עצמו לגמרי, ואין לו ישות וגאונה, הרי לא שיכת אצלו עליה או ירידה, כי אינו נמצא בשום מקום, רק אצל הקדוש-ברוך-הוא, וזהו עקר החיים טובים באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו מה שרבנו ז"ל אומר (ספר-המדות, אות נפילה, סימן ד'): על-ידי קנאה, אינו הולך בדרך אחד, לפעמים מתפלל בהתלהבות ולומד בהתמדה, ולפעמים התפלה והלמוד עליו כמשא, עין שם; כי מאחר שיש לו קנאה, ומחזיק את עצמו ליש, אזי כל זמן שהוא בין אנשים רודים ופחותים, הוא מרגיש את

עצמו יותר מהם, ולכן מתפלל בהתלהבות ולומד בהתמדה, לא כן כשָׁבָא בין צדיקים ואנשים כשרים, שדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, והם מתמידים מאד בתורה ובתפלה, אזי רואה שהוא עצמו אינו כלום, ולכן כל התפלה והלמוד עליו כמשא כבד.

ועקר העצה שלו, לכתת רגליו ולהסתובב תמיד בין צדיקים ואנשי מעשה, עד שישבר הגאות והישות שלו, ולא תהיה לו קנאה, ואז יוכל להתלהב תמיד באש דקדושה אל השם יתברך, ולא יתקנר מהתלהבותו, וכמוכא כמה פעמים בספר הקדוש "מאור ושמש", שאם אדם יושב לבד, ואינו הולך לצדיקים, אזי נדמה לו שהוא הכי חשוב בעולם, ואין יותר גדול ממנו, מה שאין כן כשָׁבָא אל צדיקים, ורואה שאפלו בין תלמידי הצדיק יש אנשים עובדי השם יותר ממנו, אזי נשברת הגאות שלו, ונתבטלת ממנו הקנאה, ומתחיל להרגיש טעם אחר בכל החיים שלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שנדמה לו שעוברת עליו נפילה, וכאלו נפל מיראת השמים שלו, סימן שהיראה שלו מלכתחלה לא הייתה בהגון, ועליו לחפש ולבקש מחדש יראת ה' טהורה, שלא יתגרא ויתפחד משום ברנה שבעולם, רק ממנו יתברך לבד, וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות נפילה, סימן ט'): מי שנופל מיראתו, בידוע שיראתו לא הייתה טהורה, עיני שם; כי התכלית בזה העולם היא רק לפחד מהקדוש-ברוך-הוא, ולא משום ברנה שבעולם, ואם הוא באמת מתגרא רק מהקדוש-ברוך-הוא, ולא משום ברנה שבעולם, אזי אף פעם לא יפל מיראתו, כי הלא איני מפחד משום דבר כלל, רק מהקדוש-ברוך-הוא לבד, אבל אם יראתו אינה טהורה, אזי שוף שיפל ממנה. ועקר העצה שלו לבקש תמיד מהשם יתברך, שיזכה ליראת ה' טהורה, עד שלא יפחד משום דבר שבעולם, רק ממנו יתברך לבד, ואז יהיה מבטח, שאף פעם לא יפל מיראתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהעקר לזכר את דברי רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות נפילה, סימן טז): על-ידי התקשרות לצדיקים, לא יפל

ממדרגתו; כי על-ידי שאדם מקשר היטב אל צדיק, אף פעם לא יפל, כי הצדיק ילמד עמו למודים נפלאים אף להחזיק מעמד בכל אשר עובר עליו, והן בעליה והן בירידה, אף פעם לא יתרחק ממנו יתברך. ולכן עקר הנפילה היא רק בשמתרחקים מן הצדיק, ונקנסים בדעתו כל מיני קשיות וספקות עליו, כי אז הוא עלול לבוא לידי ירידה ונפילה, שלא יוכל לקום ממנה, חס ושלום, אבל כל זמן שהוא מקשר אל הצדיק, לא יפל ממדרגתו. וכמו שרואים בחוש, שבני אדם שהולכים בתמימות ובפשטות בדרך הצדיקים, ומתבודדים בכל יום להקדוש-ברוך-הוא, ותמיד משיחים כל לבם לפני הקדוש-ברוך-הוא, וכך מה שעובר עליהם איזו צרה או אינה בלבול, הם מספרים הכל להקדוש-ברוך-הוא, וכן מתפללים לאט לאט מתוך הסדור בדבקות, וכן מתמידים בתורה שעורין כסדרן, אצלם לא שיכת נפילה, כי מאחר שמבטלים את דעתם לגמרי אל הצדיקים, ומצייתים לעצותם, אין להם ממה לפל.

וכשהיו בני-אדם באים ומתלוננים לפני מוהרא"ש נ"י, שהיתה להם איזו ירידה, הנה מוהרא"ש נ"י עונה ואומר להם בתמימות ובפשטות גמורה: "באיזו עליה היית מקדם, שעכשו היתה לך ירידה?! ... ורצה מוהרא"ש נ"י להכניס בהם ידיעה זאת, שאם האדם מבטל את הישות שלו, אזי אין שיף אצלו משג של ירידה כלל. וכשהיו שומעים זאת מפי מוהרא"ש נ"י, היו מתביישים בעצמם על שנדמה להם שהיתה להם ירידה, כי על-ידי התקשרות אל צדיקים, אין שיף משג של ירידה כלל, אשרי הזוכה להיות מקרב אל צדיקים באמת.

גרות שבת

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעַת הַדְּלָקַת גְּרוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת, הוּא עַת רְצוֹן גָּדוֹל מְאֹד בְּשָׂמִים, וְשַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם פְּתוּחִים, וַיְכוּלִין לַפְּעַל אֲזוֹ כָּל מִשְׁאָלוֹת לְבוֹ לְטוֹבָה אֲצֵל הַשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלִכְּנֹן צְרִיכִין לְעוֹרֵר הַנְּשִׂים, שְׁעַל-פִּי-רַב הֵן הַמְדַלִּיקוֹת אֶת הַגְּרוֹת לְכָבוֹד שַׁבָּת, שְׁתַּנְצֵלְנָה אֶת הָעַת רְצוֹן הַזֹּאת, וְחַבְקֵשְׁנָה כָּל מִשְׁאָלוֹת לְבָן לִפְנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרֵךְ — עַל עֲצָמָן, וְעַל בְּגִיחָן, וְעַל בְּעֲלִיחָן, וְעַל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל בְּעַל יְעוֹרֵר אֶת אִשְׁתּוֹ עַל זֶה, כִּי אִזּוֹ בְּשַׁעֲהָ שְׁמַדְלִיקוֹת אֶת הַגְּרוֹת לְכָבוֹד שַׁבָּת, מְאִירוֹת הֵן אֶת אֹר הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם, וּמַעֲט מִן הָאֹר דּוֹחָה הַרְבֵּה מִן הַחֶשֶׁךְ, וְלִכְּנֹן אַרְבַּע-פִּי שְׁמַדְלִיקִים הַגְּרוֹת בֵּין כְּתָלֵי בֵּיתוֹ, אֲכָל הָאֹר הוֹלֵךְ וּמִתְרַחֵב בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְאִזּוֹ הַזְּמַן מְסַגֵּל בְּיוֹתֵר לְבַקֵּשׁ עַל הַתְּגִלוֹת אֹר הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם, שְׁיִחְזְרוּ כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּתַשׁוּבָה, וְשִׁתְּגַלֶּה אֹר הַצַּדִּיק בְּעוֹלָם, כִּי הַתְּגִלוֹת אֹר הַצַּדִּיק הוּא הַתְּגִלוֹת אֹר הַשְּׂכִינָה, וּכְמוֹ שְׁשִׁמְעוּ מִמּוֹהֲרַינָן י"ל, שְׁבַקֵּשׁ בְּעַת הַדְּלָקַת גְּרוֹת: רְבוּנוּ שֵׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שְׁמַדְלִיקִין גְּרוֹת שַׁבָּת כְּאֵן בְּבֵית, כְּמוֹ-כֵן יְדַלֵּק אֹר רְבוּנוּ י"ל בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וַיִּזְכּוּ כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַרֵּב אֶל אֹר הַצַּדִּיק בְּאַמֶּת.

וְהַזְכִּיר מוהרא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי רְבוּנוּ בְּחַיֵּי (שְׁמוֹת יט, ג): רְאוּיָה הָאִשָּׁה לְהַתְּפַלֵּל לְהַשָּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשַׁעֲת הַדְּלָקַת הַגֵּר שֶׁל שַׁבָּת, שְׁהִיא מְצוּה מְטַלְת עֲלֶיהָ, שְׁיִתֵּן לָהּ הַשָּׁם בְּנִים מְאִירִים בְּתוֹרָה, כִּי הַתְּפִלָּה יוֹתֵר נִשְׁמַעַת בְּשַׁעֲת עֲשִׂית הַמְּצוּה, וּבְזִכּוֹת גֵּר שַׁבָּת שְׁהוּא אֹר, תִּזְכָּה לְבָנִים בְּעֲלֵי תוֹרָה הַנִּקְרָאִים אֹר, שְׁנֶאֱמַר (מְשָׁלֵי ו, כג): "כִּי גֵר מְצוּה וְתוֹרָה אֹר", וְכֵן דְּרָשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת כג:): הַרְגִּיל בְּגֵר, הוֹנֵן לִיָּה בְּנִים תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים. וְכֵן הָעַת מְסַגֵּלְת אֲזוֹ בְּיוֹתֵר לְבַקֵּשׁ עַל שְׁלוֹם-בֵּית, שְׁהָרִי עָקֵר תִּקּוֹן גְּרוֹת שַׁבָּת הִיא מִחַמַּת "שְׁלוֹם בֵּיתוֹ" (שַׁבָּת שס), וְלִכְּנֹן נוֹהֲגִים לְהַדְּלִיק לְכָל הַפְּחוֹת שְׁנֵי גְרוֹת,

כי לאיש יש רמ"ח איברים, ולאשה יש רנ"ב איברים, ופעמים ג"ר עולה חמש מאות, כמספר רמ"ח רנ"ב ביחד, ולכן הוא עת רצון גדול בשמים לאשה לפעל אצלו יתברך, שיהיה לה שלום בית.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שאלו היו יודעות הנשים מה ששיכולות לפעל אז בהדלקת נר שבת, היו יושבות אצל הנרות, ושופכות כל לכן לפני השם יתברך, ובנדאי היו פועלות ישועות גדולות ברוחניות ובגשמיות, כי אותה עת היא עת רצון גדולה בשמים.

וכששאלו אברכים אחר חתנתם את מוהרא"ש ג"י, אודות מספר הנרות שינליקו בביתם לכבוד שבת, היה מוהרא"ש ג"י אומר להם, שיינהגו בביתם להתחיל עם שני נרות של שמן זית, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, ועוד ארבעה נרות של חלב, כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה ברוף הוא, ואחר-כך פשייתברכו בילדים בעזרת השם, לכל ילד יוסיפו עוד נר אחד של חלב, ובזה יקומו את דברי הגמרא (שבת כג.): הרגיל בשרנא "טובא", הינו הרגיל ב"הרבה" נרות לכבוד שבת, יזכה לבנים תלמידי חכמים, ולחתנים תלמידי חכמים, כי על-ידי שיוסיף נר לכל בן ובת, יזכה לבנים וחתנים תלמידי חכמים, אשרי הנזהר בנרות שבת כראוי.

ספרים

מוהרא"ש ג"י רגיל לומר, שהוא קבל מתנה מרבנו ז"ל — חשק גדול מאד לעבר בכל הספרים שבעולם, כי תכף-ומיד פשקנא את שיחת רבנו ז"ל (שיחות-הב"ן, סימן כח), שראוי לכל אחד לעבר בכל הספרים שבעולם, וכדרך השרים שמסתובבים בכל מדינות המלך, ומוציאים הוצאות רבות, כדי שיוכל אחר-כך להתפאר ולומר שהיה בכל המדינות, כמו-כן ראוי שיהיה האדם בעולם הזה

בכל המקומות הקדושים של התורה, כפי שיוכל להתפאר בעולם הבא שהיה בכל מקום, דהיינו בכל הספרים הקדושים, ומאז שקרא את השיחה הזאת של רבנו ז"ל, נכנס בו חשק עצום לעבור בכל הספרים שבעולם, ותהלה לאל, החשק עדין בוער בו עד היום הזה.

ופעם ספר לנו מוהרא"ש נ"י בפרטיות, איך התחיל להגות בכל הספרים שבעולם. וענה ואמר: "שיחה זאת נתנה לי חשק עוד מגיל צעיר להגות בכל ספרי רבנו ז"ל, וללמד הרבה תנ"ך, ולהיות בכל מקום שיש בתנ"ך, וללמד הרבה משניות, והרבה גמרא — בבלי, ירושלמי, תוספתא, רמב"ם, טור, שלחן ערוך, וכל המדרשים כלם, ולא נחתי עד שלמדתי כל המדרשים שרק נמצאים, והיכן שהיה איזה מדרש שהרפ"סו, קניתי את זה, וכל זמן שהייתי בחור, עקר התמדתי היתה בספרי רבנו ז"ל ובספרי היסוד, כי ספרי רבנו ז"ל למדתי בהתמדה רבה מאד, וכן ספרי היסוד, שהם: תנ"ך, משניות, גמרא — בבלי, ירושלמי, רמב"ם, טור ושלחן ערוך, וספרי הזוהר והתקונים, רק אחר ההתנהגות התחלתי לקנות ספרים, וככל שנכנסתי יותר באיזה ספר, הכניס בי חשק לקנות עוד ספר ועוד ספר, עד שיש לי היום ספריה ענקית, והכל התחיל משיחה זו, שרבנו ז"ל רצה שגלמד בכל הספרים שבעולם, ואז עשיתי כל מיני מאמצים שבעולם לקנות עוד ספר ועוד ספר, ואיך היתה דרכי לקנות ספרים? קדם כל למדתי הרבה שלחן ערוך, ובאיזה מקום שרק הביאו הפוסקים — ה"שערי תשובה", או ה"פתחי תשובה", איזה שו"ת, הלכתי וחקרתי איזה ספר הוא, עד שקניתי את השו"ת"ם האלו, כמו מהר"י ברונא, מהר"י וייל, בגימין זאב וכדומה, וכן קניתי את כל ספרי הראשונים, כמו האשכול, רבנו ירוחם, המנהיג, האגור, הלכות גדולות, תנאי רבתי, אבודרקהם וכו', וכך קניתי ספר אחר ספר, ולא נחתי עד שעברתי את הספר הזה על-כל-פנים פעם אחת, והיו הרבה ספרים שסימתי כמה פעמים, וספר אחד משך אותי לספר שני, וזה היה בספרי הלכות.

וכן היה בספרי קבלה, שאחד משך את השני, שלמדתי הרבה זהר והרבה תקונים, ורצייתי לראות מפרשי הזוהר והתקונים, אז

קניתי את כל מפרשי הזהר שרק נמצאים, ואת כל מפרשי התקונים שרק נמצאים, והם צוטטו ספרי קבלה, והלקתי וחקרתי עליהם, וכך קניתי ספר אחר ספר.

ואתו דבר הנה עם ספרי חסידות, רצייתי לקנות את כל ספרי החסידות, תלמידי הפעל-שם-טוב, וכותו גנן עלינו, ותלמידיהם, ותלמידי תלמידיהם, וכן עשיתי עד שהשגתי את כלם, וזה הכניס בי חשק ללמד בעוד ספרים, עד שקניתי את כל ספרי מוסר, עד שבמשך הזמן בניתי לעצמי ספריה ענקית, ועד היום יש לי חשק לקנות עוד ספרים ועוד ספרים, והמתנה הכי גדולה היא — כשאני משיג עוד ספר, והכל מכח אהבת הספרים שנקנסה בי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה אי אפשר להסביר בפה, כי זה דומה לשכור, שכל-כך נכנס בשתייה, עד שכמה שרק תתן לו לשמות משקה המשכר, הוא רוצה עוד ועוד, כי שכור יש לו תמיד צמאון, אותו דבר מי שנקנסת בו אהבת התורה, אצלו כל ספר וספר זה דבר חדש, והוא מוצא שם דברים חדשים, ורוצה להשיג עוד ספר ועוד ספר, וזה לא יכולים להסביר רק למי שיש לו חשק ללמד תורה, כי רבנו ו"ל אמר בפרוש (שיחות-הר"ן, סימן יז): אם התורה תראה לך אהבה, כבר לא תרצה שום שחר, רק את התורה בעצמה, כי התורה כל-כך טובה וכל-כך נעימה, עד שמי שטועם טעמה, אינו צריך שום שחר, וכל השחר שלו הוא התורה בעצמה, שיוכל ללמד. וזהו הסוד של אהבת ספרים, כי מי שמרגיש טעם בספרים, כבר אינו רוצה כלום, רק רוצה עוד ספר ועוד ספר, וזו כל החיות שלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי-כן לא כל ספר מושך את כל אדם אל השם ותברך, יש אחד שספר זה מושך אותו אל השם ותברך, אבל יש אחד שהספר הזה שובר את רוחו ומחליש את דעתו, ואם בן אינו מוכרח ללמד אותו, וכמו שפעם ספר איזה אברך למוהר"נ ת"ו"ל, שהספר הקדוש "ראשית חכמה" שובר אותו וגורם

לו עצבות, פי הספר מגלה את החמור של העברות, ואת הענשים שנענשים עליהן, וכשלומד בו נשברת רוחו, ענה ואמר לו מוהר"ן: "ל: אם אתה מרגיש שהספר הזה מזיק לך, אל תלמד בו, פי אף-על-פי שבודאי אין פונת ספר "ראשית חכמה" לשבר את האדם, אלא פונתו לקרב את האדם אל הקדוש-ברוך-הוא, ולקרוא אותו לקדשה וטהרה, על-ידי שיראה חמור הענינים, אף-על-פי-כן אם האדם מרגיש שהספר מחליש את דעתו, אינו מחיב ללמד בו (עין לקוטי-הלכות, בכור בהמה טהורה, הלכה ד', אות כז): העקר לזכר את דברי רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סא), שיש כמה ספרים, ועתידים להיות כמה ספרים, והכל צריכים להעולם, פי כל ספר וספר שיוצא לעולם, נצרך לאיזה בן אדם, יש אחד שספר זה מחיה אותו, ויש אחד שספר אחר מחיה אותו, העקר שאסור ללעג משום ספר, פי אם זה אינו מחיה אותך, זה מחיה איש אחר, אבל אם הספר אינו מושך אותך, אל תלמד בו. וזו הטעות של בני הנעורים, שלומדים בספרים, ונדמה להם שפונת הספר לשבר את האדם, ומחמת זה מפסיקים ללמד לגמרי, ובאמת אדרבה, צריכים לדעת שכל ספר וספר מטרתו רק לקרב את האדם אל הקדוש-ברוך-הוא, רק שלא לכל ספר וספר יש הכח להסביר בצורה כל-כך פשוטה, שפונת הספר לקרב את האדם, ועל-כן צריכים ללמד בכל הספרים, ואם אינה ספר שובר את רוח האדם, שילמד בספר אחר. וסיים מוהרא"ש גי': אבל עכשו שיש לנו את ההקדמות של רבנו ו"ל, יכולים ללמד את כל הספרים, ושום ספר לא ישבר את האדם, פי על-ידי ההקדמות של רבנו ו"ל רואים את האור שבכל ספר, אשרי מי שמטיל בכל הספרים.

ספר המדות

מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את תלמידיו, שייחורו הרבה על "ספר-המדות", כי המדות הן עקרי האדם, וחקמינו הקדושים אומרים (סוטה ת): במדה שאדם מודד בה מודדין לו; נמצא, שאם יש לאדם מדות טובות, אזי מקבל תורה מדות טובות מן השמים, והלא זהו עקר תקנותנו, להמשיך עלינו הי"ג מדות של רחמים של הקדוש-ברוך-הוא, שיהיה לנו טוב בזה ובכא לנצח. ואם-כן עלינו לתקן מדותינו, ואזי ממילא תמשכנה עלינו מדות טובות מן השמים. ורבונו ז"ל חבר את "ספר-המדות" כשהיה בגיל שתים-עשרה, ורצה מאד שאנשי שלומנו ידעו את הספר בעל-פה, ומוהרא"ש נ"י מקפיד מאד שהבנים בתלמוד-תורה שלו, והבנות בבית-ספר שלו, ילמדו הרבה "ספר-המדות", ותמיד מעורר הן את המלמדים והן את המורות, שייחורו עם התלמידים ועם התלמידות ב"ספר-המדות", עד שיהיו בקיאים בו בעל-פה, ורצונו חזק מאד, שכל ילד שמגיע לגיל בר-מצוה, ידע את כל הספר בעל-פה, וכן כל בת שמגיע לגיל בת-מצוה, תדע את כל הספר בעל-פה, כי אם ילדים אינם קונים מדות כשהם עדין קטנים, אזי אף פעם לא יקבלו מדות טובות, וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות בנים, סימן סד): צריך ללמד את התינוק דרך ארץ מנעוריו. ובשביל זה טוב מאד ללמד הרבה "ספר-המדות", עד שיהיה שגור בו בעל-פה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ש"ספר-המדות" הוא כמו "שלחן ערוך" של מדות, כי כל קטע וקטע הוא פסק הלכה בעניני מדות, ולכן צריכין ללמד אותה הרבה עם בני הנעורים, כדי שיהיו בקיאים ב"שלחן ערוך" של מדות, ואם יחקקו בהם בצעירותם, זה קנזן נצחי אצלם על כל החיים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבימי בחרותו היה מסים בכל שבוע את

"ספר-המדות", ובשביל זה עד היום הספר שגור על לשונו. והרב החסיד ר' אברהם שטערנהארץ ו"ל, נכד מוהרנ"ת ו"ל, היה רגיל לומר, שאף שאנחנו רואים ש"ספר-המדות" הוא פתגמים שרבנו ו"ל הוציא מתנ"ך וממאמרי חז"ל, עם כל זאת מי שיתבונן היטב בכל קטע מ"ספר-המדות", יראה שהן השגות עליונות, שהשיג רבנו ו"ל במקום שהשיג, אשרי הזוכה להגות בו תמיד!

ספרי רבנו ז"ל

אין כמעט שיחה, שלא יעורר מוהרא"ש נ"י את אנשיו, שילמדו הרבה את ספרי רבנו ז"ל, כי אי אפשר להקרא 'ברסלב' חסיד, אלא כשדבקי בספרי רבנו ז"ל, ומי שנדמה לו שהוא מקרב אל רבנו ז"ל בלי ללמד בספריו הקדושים, הוא מטעה את עצמו מאד, כי רבנו ז"ל אמר בפרוש (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצב), שפניו, שכלו ונשמתו נמצאים בתוך הספר, ועל-כן מי שרוצה להפיר את רבנו ז"ל, מכרח ללמד הרבה את ספריו הקדושים, ורבנו ז"ל הפליג מאד מאד במעלת למוד ספריו, ובפרט ה"לקוטי-מוהר"ן", ואמר (סיי-מוהר"ן, סימן שמט), שעל-ידי הספר שלו יכולים להיות בעל תשובה גדול ובעל מח גדול ובעל השגה גדול, כי הספר שלו פותח קשיות הגידים, ועל-כן בלי למוד ספרי רבנו ז"ל, אדם מטעה את עצמו מאד בהתקרבותו אל רבנו ז"ל. וצריכים ללמד כל-כף הרבה ספרי רבנו ז"ל, עד שיהיו שגורים על לשונו. והיו זמנים, שמוהרא"ש נ"י ערך בחינות בכתב על ה"לקוטי-מוהר"ן" לבחורים שלמדו אצלו, ומוהרא"ש נ"י היה בודקם ונותן להם את הצינונים בעצמו, כי רצה מאד שכל הבחורים ידעו את ה"לקוטי-מוהר"ן" בעל-פה, ואצל התלמידים שלמדו אצלו אז, ה"לקוטי-מוהר"ן" עוד חקוק בזכרונם מאז ועד עתה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם צריכים לשקד הרבה על השיחות של רבנו ז"ל, הן השיחות המובאות בשיחות הר"ן, והן המובאות בחיי מוהר"ן, וצריכות השיחות להיות שגורות על פיו, עד שיהיה כל דבורו תמיד מרבנו ז"ל. וכמו שפעם אמר מוהר"ן ז"ל, שלא מבעיא תורה אינני יכול לומר בלי ההקדמות של רבנו ז"ל, אלא אפלו שיחות חלין איני יכול להגיד בלי ההקדמות של רבנו ז"ל, ומאין יודעים שרבנו ז"ל נמצא אצל האדם? כשאדם מדבר תמיד רק מרבנו ז"ל, כי ממה שאדם מדבר, שם הוא נמצא, אם אדם מדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, סימן שהקדוש-ברוך-הוא נמצא אצלו, כי הרי הוא מדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, ואם אדם מדבר מרבנו ז"ל, סימן שרבנו ז"ל אצלו, כי ממה שאדם מדבר, סימן שזה נמצא אצלו, ואשרי מי שמדבר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא ומצדיקיו האמתיים, כי על-ידי-זה תשרה השכינה אצלו.

וספר מוהרא"ש נ"י, בשמוהר"ן ז"ל נסע בפעם הראשונה לרבנו ז"ל, התאכסן אצל יהודי ששמו היה ר' בעריל ז"ל, והוא היה מקרב מאד לרבנו ז"ל, וכך דבורו היה רק מרבנו ז"ל, כשהגיש אכל הזכיר את עצמו שיחה מרבנו ז"ל, כשהביא לשותות הזכיר את עצמו שיחה או ספור מרבנו ז"ל, וממש לא היו לו דבורים אחרים רק מרבנו ז"ל, ומוהר"ן ז"ל התפעל מאד מזה, ואמר: "ראיתי איך שכל הבית שלו היה מלא מהרבי", ומזה כבר טעם מוהר"ן ז"ל טעם של רבנו ז"ל עוד לפני שהגיע אל רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהולך לו בחיים, שכל התלמידים של "היכל-הקדש" יהיו בקיאים ב"לקוטי-מוהר"ן", "ספורי-מעשיות", "ספר-המדות", "שיחות-הר"ן", ו"חיי-מוהר"ן", ולא סתם בקיאים, אלא שידעו את זה בעל-פה, ושיהיה שגור על לשונם. ותהלה לאל, יש לנו תלמידים כאלו, שהם יודעים את כל ספרי רבנו ז"ל בעל-פה, וזה צריכים להכניס עוד בכחורים צעירים, כי אחר-כך כשמתחתנים, ומתחיל לעבר על האדם מה שעובר, ואין לו כמעט במה להתחזק, על-כּל-פנים שיזכר תמיד את הגירסא דינקותא, מה שלמד כשהיה צעיר, וזה יחזק אותו עד ששום דבר לא יוכל להפיל

אותו, וכן לא יהיה אפשר לרחק אותו מרבנו ז"ל, כי מי שלומד ספרי רבנו ז"ל, לא שׂיך לרחק אותו מרבנו ז"ל, ויגדע תמיד "כי אין שום בר סמכא שיכול לרחקני, אני מקרב לרבנו ז"ל בדיוק כמוהו, ואולי יותר..." ואם בן מה שׂיך לרחק אדם מרבנו ז"ל, ממה נפשך, אם הוא לומד ספרי רבנו ז"ל, ובקי בהם בעל-פה, אין שׂיך לרחק אותו מרבנו ז"ל, ואם אינו לומד ספרי רבנו ז"ל, הוא סתם מספן, כי אינו מקרב אל רבנו ז"ל, ואם בן הוא מרחק מעצמו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שלא התמיד בספרי רבנו ז"ל, קל מאד להטעותו, ולומר לו כל מיני דברים בשם רבנו ז"ל, בשעה שלא היו דברים מעולם, אבל מי שלא למד, יכולים להטעותו על כל אשר יקפצו, אבל מי שלמד ספרי רבנו ז"ל, רואה תכף-ומיד שהלה אינו יודע בין ימינו לשמאלו, וכל דבריו ללעג ולקלס בעיניו, ואינו מתפעל ממנו כלל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שׂיך קרה עמו, כי כשהוא התקרב לרבנו ז"ל, ובא בפעם הראשונה לבית-המדרש של חסידי ברסלב, הגה שומע איה שזגן יושב ודורש דרשות של דפי, ואומר שיחות בשם רבנו ז"ל, שלא היו דברים מעולם, וכן החליף ואמר על מה שכתוב בשיחות-הר"ן, שגה כתוב ב"לקוטי-מוהר"ן", ומה שכתוב ב"לקוטי-מוהר"ן", אמר שכתוב ב"ת"י-מוהר"ן", וכל מה שרצה לתלות על מוהר"ן ז"ל, היה תולה ואומר שר' נתן אומר בהלכות בציעת הפת... ומוהרא"ש נ"י היה כבר בקי מאד בספרי רבנו ז"ל, ויגדע שרבנו ז"ל לא אומר את זה, וכן ידע שמוהר"ן ז"ל לא אומר את זה, וכמו-כן ידע שהצטוט אינו אמתי, והבין תכף-ומיד שאדם הגה אינו יודע מימינו ומשמאלו, ואחר-כך ראה, שאפילו את העברי אינו יודע בדברי רבנו ז"ל, כי כשלמד ברבים את התורה ט' בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', המתחלת "תהומות יבסימו", ההוא קרא ואמר: "תהומות יכפסומו", אז הבין מוהרא"ש נ"י, שלא כל מי שקורא עצמו על שם רבנו ז"ל, למד באמת את ספרי רבנו ז"ל, ולא כל מי שדורש בשם רבנו ז"ל, יודע באמת מה שאמר רבנו ז"ל.

וספר מוהר"א ש נ"י, שגם נתגלה כפה פצמים, שאלו
 "החשובים" בין אנשי שלומנו, לא ידעו אפלו הלכה פשוטה, כי
 פעם היה מוהר"א ש נ"י בבית-המדרש "חסדי ברסלב", והיה שם
 זקן אחד, שכלם הפליגו במעלותיו, וכשכבדו אותו בכרפת הזמון,
 קרא ואמר: "נברך לאלקינו שאכלנו משלו ומטובו חיינו", ונעשה
 שם רעש גדול, כי הרי כתוב בגמרא (ברכות ג.): האומר "ומטובו
 חיינו" זה בור, וכן נפסק בשלחן ערוך (אנח חיים, סימן קצב, סעף א'),
 הרי לא רק שלא ידע דברי רבנו ז"ל, אלא גם הלכה מפורשת לא
 ידע.

וסים מוהר"א ש נ"י, שעל-כן צריכין להזהר מאד ממי מקבלים
 למידי רבנו ז"ל, ובפרט עכשו שמתקרבים הרבה מקרבים, ויש
 הרבה בעלי תשובה שנמשכים מאד אחר ספרי רבנו ז"ל, צריכים
 להזהר מאד למי מתקרבים, כי יכול להיות אחד רמאי וצבוע, שאינו
 יודע בין ימינו לשמאלו, וכבר נעשה מנהיג בתסודות ברסלב, ולכן
 את הכלל הזה צריכים לדעת, שמי שאינו בקי בספרי רבנו ז"ל ישר
 והפוף, שלא ידבר אליך בשם רבנו ז"ל, כי יכול להוליך אותך
 שולל, רק אתה תתמיד מאד ב"לקוטי-מוהר"ן", וב"ספורי-
 מעשיות", וב"ספר-המודות", וב"שיחות-הר"ן", וב"חיי-מוהר"ן",
 ובפרט בספרי מוהר"ת ז"ל, שהם ה"לקוטי-הלכות" הקדושים, ואז
 לא שיך שיטעו אותך, או שירחיקו אותך, כי תדע בעצמך את דברי
 רבנו ז"ל האמתיים, אשרי מי שזוכה ללמד בספרי רבנו ז"ל בכל
 יום.

סדר

מוהר"א ש נ"י אומר: 'הסדר זה היסוד בקיום האדם, כי

כשֶׁהָאָדָם מְסַדֵּר עִם סֵדֶר, הוּא יוֹדֵעַ מַה הוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת, וְהוּא מְתַכַּנֵּן עִם תַּכְנִינָן טוֹב, וְאֵיזִי יֵשׁ לוֹ הַצְּלָחָה, לֹא-כֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ סֵדֶר, הוּא הֵכִי אֲמַלְלֵה, כִּי אֵינּוּ יוֹדֵעַ מַה הוּא רוֹצֵה בְּעַצְמוֹ, פְּעַם מִתְנַהֵג כֶּהָ, וּפְעַם מִתְנַהֵג כֶּהָ, וְאֵין לוֹ שׁוּם סִפּוּק בְּחַיִּים, כִּי בְּכָל פְּעַם חוֹשֵׁב: אוֹלַי הִיִּיתִי צָרִיף לְהִתְנַהֵג בְּסֵדֶר אַחֵר, וְכָל הַיּוֹם שָׁלוֹ מְבַלְבֵּל, מַה שֶׁאֵין בּוֹ כְּשֵׁי שֶׁלְאָדָם סֵדֶר, אֵיזִי הוּא מְרַגֵּשׁ סִפּוּק מִן הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי, תִּהְיֶה לְאֵל, גְּמַרְתִּי אֶת הַסֵּדֶר שְׁלִי, וּמִלֵּאתִי אוֹתוֹ עִם מִשְׁהוֹ, וְזֶה נוֹתֵן לוֹ שְׂמֵחָה בְּחַיִּים.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁבּוֹדָאֵי לוֹמַר לְאָדָם כִּמְה צָרִיף לְלַמַּד בְּכָל יוֹם, וְכִמְה צָרִיף לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּכָל יוֹם, זֶה קָשָׁה מְאֹד, כִּי לֹא כָּל בְּנֵי אָדָם שׁוֹיִם, זֶה יוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה, וְיֵשׁ לוֹ יוֹתֵר זְמַן, וְזֶה עוֹסֵק בְּפִרְוֶסָה, וְהַזְמַן שֶׁלוֹ מְצַמְצֵם, וְעַקֵּר מַה שֶׁצָּרִיף לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם זֶה — שֶׁיִּקְבַּע לְעַצְמוֹ סֵדֶר בְּכָל דְּבַר, שִׁיְהִיָּה לוֹ סֵדֶר בְּלִמּוּד, וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו יוֹם בְּלִי לִמּוּד חֲמֵשׁ וְרִשְׁ"י וְהִתְרַגְּוּם, וּבְלִי לִמּוּד פֶּרֶק מְשֻׁנִּיּוֹת, וּבְלִי לִמּוּד דָּף גְּמָרָא, וּבְלִי לִמּוּד אֵיזָה מְדֻרָּשׁ, וּבְלִי לִמּוּד אֵיזוֹ הִלְכָה, וְכֵן לֹא יַעֲבֹר עָלָיו יוֹם בְּלִי לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, בְּאֵיזָה מְקוֹם פְּנוּי שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם, לְשִׁפּוֹף שִׁיחַתוֹ וְהִתְפַּלְתּוֹ לְפָנֵי הַשָּׁם יִתְבַּרֵּךְ, כִּי דְבָרִים אֵלּוּ הֵם עַקְרִים וְיִסּוּדוֹת בְּחַיִּים, וְצָרִיכִין לְהִיּוֹת כְּלוּלִים בְּסֵדֶר הַיּוֹם שֶׁלוֹ, וְאֵזוֹ כְּשֶׁמַּגִּיעַ סוֹף הַיּוֹם, וְהוֹלֵךְ לִישׁוֹן, יְכוּל לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ חֻשְׁבוֹן, שֶׁהַשְּׁלִים אֶת הַסֵּדֶרִים שֶׁלוֹ, הֵן רַב הֵן מְעַט, וְאֵיזִי יֵשׁ לוֹ מִשְׁהוֹ בִּיד, לֹא-כֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ סֵדֶר, אֵיזִי אֵינּוּ יוֹדֵעַ עַל שׁוּם מַה גָּתֵן לוֹ הַיּוֹם הַזֶּה, וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ עִם מַה הִלְךְ הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי מִחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ סֵדֶר, אֵיזִי אֵינּוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ חֻשְׁבוֹן בְּמַה מִלֵּאתִי אֶת הַיּוֹם הַזֶּה, וּמֵאוּמָה לֹא נִשְׁאָר בְּיָדוֹ, וְלָכֵן עַקֵּר תַּקְוַת הָאָדָם לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ סֵדֶר חֻזֵק, שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו מַה, הַיּוֹם לֹא יַעֲבֹר בְּלִי לִמּוּדֵי מְקָרָא, מְשֻׁנָּה, גְּמָרָא, מְדֻרָּשׁ וְהִלְכָה, וְכֵן יַעֲבֹר עָלָיו מַה, הַיּוֹם לֹא יַעֲבֹר בְּלִי לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאֵזוֹ יְרַגֵּשׁ טַעַם אַחֵר בְּכָל הַחַיִּים שֶׁלוֹ, וְיִהְיֶה כָּל יוֹם וְיוֹם אֲצִלוֹ מְבַרֵּךְ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁכְּרָאֵי מְאֹד בְּהִתְחַלְּהָ, לְפָנֵי שֶׁאָדָם זוֹכֵה

להרגיל את עצמו בסדר נכון, שירשם לעצמו את סדר היום שלו, הינו את כל הדברים שרוצה ללמד, וכן את כל הדברים שרוצה לבקש ולהתחנן מלפניו? תברך עליהם, וזה יעזר לו מאד לסדר היום שלו, כי עקר הטעם שאין לכן אדם סדר, הוא מחמת שאינו זוכר בכלל מה יש לו לעשות, ומה צריך להיות כלול בתוך הסדר שלו, ולכן בכל פעם חוטף איזה למוד כאן, ואיזו תפלה כאן, בלי שום סדר, ואינו זוכר אפילו מה שעשה ביום הזה, מה שאין כן בפשיש לאדם רשימה ברורה, שאלו הם הלמודים שאני רוצה ללמד ביום הזה, ואלו הם הדברים שאני רוצה לבקש עליהם ביום הזה, זה יזכיר לו בכל פעם מה צריך לעשות, עד שיהיה רגיל בהם, ויהיו אצלו כטבע שני, ואז לא יצטרך להסתפל ברשימה שלו, כי כבר יהיו קבועים אצלו כיתד חזק בל תמט.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-כן הדפוס והפיץ בין אנשי שלומנו היקרים, את הרשימה של חמשה-עשר שעורים של תלמידי "היכל-הקדוש" (שהם חמש ורש"י, נ"ף, משניות, בבלי, ירושלמי, תוספתא, מדרש רבה, מדרש תנחומא, זהר, תקונים, רמב"ם, טור, שלחן ערוך, לקוטי-מוהר"ן, לקוטי-הלכות), כי על-ידי שיש לאדם לפניו מראה עיניו את כל השעורים שיש לו ללמד, הרי יש לו כבר סדר בלמוד התורה, ויכול לרשם לעצמו כמה למד, הן רב הן מעט, ובמשך הזמן פשיהיה רגיל בכל השעורים, לא יצטרך אפילו להסתפל בתוך הרשימה, כי כבר יהיו קבועים בדמו.

אבל לבחורים צעירים, היה רצונו של מוהרא"ש נ"י, חזק שירשמו בכל יום את מה שלמדו, כי בדרך זו יהיה הסדר קבוע בלבם מגיל צעיר.

וכן בענין סדר בתפלה, כדאי מאד לאדם לעשות לעצמו רשימה, על כל מה שרוצה לבקש מלפניו תברך, הן על עצמו, הן על אשתו ויבני ביתו, והן על כל נשמות ישראל, כי עקר המניעה המונעת את האדם מלהתבודד עמו תברך בכל יום ויום, הוא מחמת כשבא להתבודד, אינו יודע על מה לבקש, כי פתאם נעשה

כל מחו ריק, ואינו זוכר על מה יש לו להתפלל, אבל פשתהיה
 לאדם רשימה קטנה, שבה יהיה רשום כל מה שרוצה לבקש מלפניו
 יתברך, יראה בעיניו שיש לו המון דברים להתפלל עליהם, עד
 שכמעט אין הזמן מספיק להתפלל על כלם, כי הלא אדם צריך
 להתפלל בכל יום על בריאות גופו ונפשו, שיהיו כל רמ"ח איבריו
 ושס"ה גידיו בריאים וחזקים לעבודת השם יתברך, הן ברוחניות
 והן בגשמיות, ואם יש לו איזה פאב או מחוש בגופו או בנפשו,
 ראוי לו לפרש שיחתו לפניו יתברך עליהם בפרטי פרטיות, ולבקש
 בפרטיות על עיניו, אָזניו, חטמו ופיו, שהם השבעה גרות שיש לו
 בראשו, ובהם תלויה עקר קדשת האדם, ועל זה לבד יכולים
 להרחיב את הדבור מאד, לבקש על כל דבר בפרטי פרטיות,
 ולהתנדות לפניו יתברך, היכן הוא אוחז בקדשת איבריו וחושיו,
 ולבקש ממנו יתברך עזרה, שיזכה לקדשה וטהרה באמת, ואחר-כך
 לבקש מהשם יתברך שיזכה ללמד תורה באמת, ולט"ל בכל חלקי
 התורה, ולבקש על כל למוד בפרטיות, כל מה שלבו חפץ ללמד,
 ואחר-כך לבקש על תפלה בעצמה, שיזכה להתפלל התפלות
 הקבועות כל יום במנין ובדבקות אמיתית לפניו יתברך, ושיזכה
 להתבודד עמו יתברך הרבה בכל יום ויום, ואחר-כך לבקש שיזכה
 לזכות את הרבים ברוחניות ובגשמיות, הן בהפצת ספרי רבנו ז"ל,
 והן בגמילות חסדים בגופו ובממונו, ושיזכו כל גשמות ישראל
 לחזר בתשובה שלמה לפניו יתברך, ושתהיה רפואה שלמה לכל
 חולי עמו ישראל, וכל חשוכי בנים מעמו ישראל יפקדו בזרע של
 קימא, וכל מי שצריך זיוג, שימצא את זיוגו ההגון מן השמים,
 ושיהיה לכל עם ישראל שלום-בית אמתי, ושתהיה להם פרנסה
 ברוח, ויכול להזכיר שמות של כל מכיריו ומידעיו, שצריכים
 להנשע בכל אלו הדברים, ואחר-כך לבקש על צדיקי הדור שיהיו
 בריאים ושלמים, ושיצליחו בכל מעשה ידיהם, ושיזכה להיות
 מקרב אליהם בכל נימי נפשו, ולא יתרחק מהם, חס ושלום,
 ואחר-כך להתפלל על אשתו ואנשי ביתו, כל ילד בפרטי פרטיות,
 כל מה שהם צריכים, שגה לבד כולל המון תפלות, ולא לשכח
 להודות ולהלל לשמו יתברך על כל החסדים והרחמים שעושה עמו

בְּכָל עֵת, וְאִם יִתְבוּגַן הָאָדָם בְּכָל אֵלֶּה, יִרְאֶה שְׁיֵשׁ לוֹ כָּל־כֶּף הַרְבֵּה לְהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁלֹּא יִסְפִּיק לוֹ הַזְּמַן, וְלִכֵּן הִכַּל תְּלוּי בְּסֵדֶר, שֶׁאִם יֵשׁ לָאָדָם סֵדֶר בְּחַיִּים, יְכוּל לְהִצְלִיחַ מְאֹד בְּכָל עֲנָן, אֲשֶׁרֵי מִי שְׁיֵשׁ לוֹ סֵדֶר בְּאֵמֶת.

סְבָלְנוֹת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁמִי שְׁיֵשׁ לוֹ סְבָלְנוֹת הוּא מְנַצֵּחַ, וְכָל הַצָּרוֹת וְהִיסוּרֵי שְׁעוֹבָרִים עַל הָאָדָם מְאֲנָשִׁים אַחֲרֵים, כְּלָם נְסִיווֹת מִן הַשָּׁמַיִם לְבַחֵן אֶת הַסְּבָלְנוֹת שְׁלוֹ, וְאִם עוֹמֵד בְּנִסְיוֹן, וְאִינוֹ מְאָבֵד סְבָלְנוֹתָיו, כְּלָם מִתְבַּשְׂטָלִים מִלְּפָנָיו, וְהוּא מְנַצֵּחַ אֶת כְּלָם, וּבִפְרָט כִּבְיָתוֹ עִם אֲשֶׁתּוֹ, שֶׁם מְנַסִּים אֶת הָאָדָם מְאֹד, לְרְאוֹת אִם לֹא יֵאָבֵד סְבָלְנוֹתָיו עִם אֲשֶׁתּוֹ, וְכֵן אִם לֹא תֵאָבֵד הָאִשָּׁה סְבָלְנוֹתָהּ עִם בְּעֵלָהּ, כִּי עַל־פִּי־רַב לְאִשָּׁה יֵשׁ טֹבַע אַחַר לְגַמְרֵי מִבְּעֵלָהּ, וְיֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁקָּשָׁה מְאֹד לְבַעַל לְסַבֵּל מִמֶּנָּה, וְכֵן לְהַפְּךָ, וּבִפְרָט בְּתַחֲלַת הַנִּשְׁוֹאִין, לְפַעֲמִים יֵשׁ לָהֶם שְׁנֵי טֹבְעִים הַפּוֹכִים לְגַמְרֵי, וְאִם אֵין לָהֶם סְבָלְנוֹת, הַשְּׁלוֹם־בַּיִת מִתְפּוֹצֵץ וְנִעְשָׂה גֵט, חֵס וְשְׁלוֹם, אָבָל כְּשֵׁשׁ לָהֶם מִדַּת הַסְּבָלְנוֹת, וְכָל אַחַד סוֹבֵל אֶת הַשְּׁנֵי, וּמוֹתְרִים זֶה לָזֶה, לְבִסּוּף זוֹכִים לְשְׁלוֹם־בַּיִת אֲמִתִּי, וְהַבַּיִת מִתְהַפֵּךְ לְגַן־עֲדֵן מִמֶּשׁ.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁאֲפִלוֹ אִם אָדָם רוֹאֶה, שְׁיֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה יְסוּרִים וּמְגִיעוֹת מֵאֲשֶׁתּוֹ בְּעַבְדוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הִיא אֵינָה מְסַכֶּמֶת לְכָל עַבְדוּתֵיוֹ, וְיֵשׁ לוֹ צַעַר גְּדוֹל מִזֶּה, אִם תִּהְיֶה לוֹ מִדַּת הַסְּבָלְנוֹת, וְיִסְבֵּל בְּשִׂתְיָקָה, וְיִתְפַּלֵּל אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׁיִזְכֶּה לְהוֹצִיא מִן הַכַּח אֶל הַפֶּעַל כָּל רְצוֹנוֹתָיו, לְבִסּוּף יִרְאֶה אֵיךְ שִׁתְהַפֵּךְ אֵלָיו, וְיַעֲזֹר לוֹ לְכָל עַבְדוּתֵיוֹ.

וספר מוהרא"ש נ"י, שֶהֵרֵב הַקְדוּשׁ רַבִּי אֶהְרֵן רֵאטָה, זְכוּתוֹ יִגַן
 עֲלֵינוּ, בַּעַל "שׁוֹמֵר אֲמוּנִים", הִיָּה לוֹ אֶח מְבַגֵּר מִמֶּנּוּ בְכַמָּה שָׁנִים,
 שֶהָיָה גֵר בְּעִיר קְאָסָאן, וְהָיָה תַלְמִיד חֶכֶם גְּדוֹל וּבַעַל תַּפְלָה גְּדוֹל,
 וּבְמִצּוֹת הַכְּנֻסֹת הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא, וְהָיָה מְבִיא הַרְבֵּה אֹרְחִים
 הַבֵּיתָה, וּמֵאֲכִיל אוֹתָם בְּסֶבֶר פְּנִים יְפוֹת, וְנוֹתֵן לָהֶם מְקוֹם לְלוּן,
 אֲבָל אִשְׁתּוֹ הָיְתָה מִתְנַגֶּדֶת לָזֶה מְאֹד, וְהָיְתָה מְבַזֶּה אוֹתוֹ בְּפְנֵי
 אֹרְחָיו, וְאוֹמֶרֶת לוֹ: צֵא מִכָּאן עִם הָאֹרְחִים שְׁלָךְ, וְהָיָה הָאֹרְחִים
 רוֹצִים לְלַכֵּת, אֲבָל הוּא פִּיס אוֹתָם, וְאָמַר לָהֶם: אֵין דְּבַר, הִיא רַק
 קֶצֶת עֲצָבָנִית עֶכְשָׁו, וְזֶה יַעֲבֹר. וּבְשִׁמְעָה אִשְׁתּוֹ זֹאת, הִתְחִילָה
 לְצַעֵק: זֶה לֹא נָכוֹן, צֵאוּ מִכָּאן פְּלֶכֶם מִיָּד. וְהִתְחִיל לְפִיס אוֹתָהּ עַד
 שֶהִרְגִיעָה, וְגַם פִּיס אוֹתָם וְנִשְׁאַרוּ, וְסָבַל הַבְּזִיוּנוֹת בְּשִׁתְיָקָה. וּפְעַם
 שֶפָּכָה צִלְחַת שֶׁל מֶרֶק בְּפְנֵיו, וְכָל הָאֹרְחִים רָצוּ לְבָרַח, וְעָנָה וְאָמַר
 לְאִשְׁתּוֹ: נָכוֹן שָׁזֶה הָיָה בְּשׁוֹגֵג? וְעָנָתָה וְאָמְרָה: לֹא, זֶה הָיָה בְּמִזִּיד,
 וְאִם לֹא תֵצֵא עִם הָאֹרְחִים, אָנִי אֶשְׁפֹּף עֲלֶיךָ אֵת כָּל הַסִּיר... וְהוּא
 סָבַל אֵת כָּל הַבְּזִיוּנוֹת בְּשִׁתְיָקָה וּבְסִבְלָנוֹת עֲצוּמָה, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכָל
 פְּעַם לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא, שִׁיתְפֹּף רְצוּנָה אֵלָיו, וְלֹא תִפְרִיעַ לוֹ לְקַיֵּם
 מִצְוֹת הַכְּנֻסֹת אֹרְחִים. הַסּוּף הָיָה, שֶׁדִּיְקָא מַחְמַת גְּדָל סִבְלָנוֹתוֹ
 וְרַבּוּי תַפְלוּתוֹ, נִתְהַפְּכָה מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה, וְהָיְתָה עוֹזֶרֶת לוֹ
 בְּמִצּוֹת הַכְּנֻסֹת אֹרְחִים עַד לְהַפְּלִיא, וְהָיְתָה מְזַהֶרֶת אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא
 יִרְהִיב לְבוֹא הַבֵּיתָה בְּלִי אֹרְחִים, וְהָיְתָה הוֹלֵכֶת בְּלִילָה, וּמְכַבֶּסֶת
 כָּל הַבְּגָדִים שֶׁל הָאֹרְחִים, וְגַם תּוֹפֶרֶת כָּל בְּגָד שֶהָיָה קְרוּעַ, וְהָיָה
 הָאֹרְחִים קָמִים בְּבִקְרָוּ וּמוֹצְאִים אֵת בְּגָדֵיהֶם פְּתוּדִשִׁים, וְהָיְתָה
 מְפַרְסְמֶת בְּגִדְל מִצְוֹת הַכְּנֻסֹת אֹרְחִים שְׁלָה, וְהַפֵּל בְּזָכוֹת בַּעֲלָה,
 שֶהָיְתָה לוֹ סִבְלָנוֹת עֲצוּמָה, וְתַמִּיד הִתְפַּלֵּל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 שֶׁאִשְׁתּוֹ תַעֲזֹר לוֹ לְעַבְדוּתוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹעִיל לוֹ, כִּי מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ
 סִבְלָנוֹת תַּמִּיד מְנַצֵּחַ, אֲשֶׁרֵי הַזֹּכֶה לְסִבְלָנוֹת בְּאֵמֶת.

עשירות

פעם אמר מוהרא"ש נ"י לאברך אחד: אם אתה רוצה להיות עשיר, תזהר בשני דברים, וזה יביא לך עשירות גפלאה מאד: א. תזהר מאד לברך ברכת-המזון מתוך הסדור, ונאפלו שיהיו לך כל מיני נסיונות בעולם לא לברך ברכת-המזון מתוך הסדור, תמטר את נפשך לברך ברכת-המזון מתוך הסדור, כי המקפיד על דבר זה — נעשה עשיר, וזה בדוק ומנסה. ב. תלמד דף גמרא ביום, אם יכולים עם רש"י ותוספות — אין יותר טוב מזה, אכל אם לא יכולים, לכל הפחות דף גמרא, וצריכים להיות חזק בזה מאד מאד, ואם יכולים להיות חזק בלמוד דף היומי, זה הכי טוב, כי בלמוד דף היומי אדם מקשר אל הזמן, כי כל דף חלקוהו כפי היום, וכך אדם יודע שביום זה, זה הדף היומי שלו, ולמוד גמרא מסגל לעשירות גפלאה מאד, ואם היו בגי' אדם יודעים מה זה ללמוד דף גמרא ביום, אזי היו חזקים בזה מאד מאד, כי גמרא שורפת את כל הקלפות, ומביאה על האדם כל מיני השפעות טובות, ובשביל זה הסמ"ך — מ"ם עושה כל מיני פעולות שבעולם שילמד אדם את הכל אכל לא גמרא, כי מלמוד תלמוד שהיא גמרא, הסמ"ך מ"ם מאד מפתח, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ריד), שהקלפה הפחטת את האדם — מגין שמה כמגין תלמוד, הינו לילית, ועל-ידי למוד תלמוד מכניעים אותה לגמרי, ובשביל זה הסמ"ך — מ"ם מאד מפתח מלמוד גמרא, וזה אשר ראשי תבות של שמו יוצא מתבות, ס"ים מסכתא אין לעשות, כי הוא מאד מפתח מזה, ואם מקנאים את שני הדברים האלו בכל יום — לברך ברכת-המזון מתוך הסדור, ולהיות חזק בדף היומי, אזי מבטח לו לאדם שיהיה עשיר.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ואם רואים אדם שמברך ברכת-המזון מתוך הסדור, ולומד דף היומי בכל יום, ועדין אינו עשיר, יש לדעת

שֶׁהִתְתַּם סוֹפֵר וְ"ל מְבִיא בַתְּשׁוּבָה (אֲרַח חַיִּים, סִמֵּן קִנּוּחַ) עַל מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים: "מִי שֶׁהוּא סוֹדֵק הָרִי הוּא כְּמִקְטִיר קִטְרֶת", וְקִטְרֶת מְעַשְׂרֶת, נִמְצָא שֶׁכֹּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סוֹדָקָאוֹת צָרִיף לְהִיטֵב נַעֲשֶׂה עֲשִׂיר, וְאֵנְחָנוּ רוּאִים הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁהִיטֵהוּ לָהֶם סוֹדָקָאוֹת, וְלֹא נַעֲשׂוּ עֲשִׁירִים, אֲבָל אֲסוּר לְהִרְהוֹר עַל דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, רַק צָרִיכִים לְזָכֹר דְּבָרֵי הַתְּקוּנֵי זֶהר (תְּקוּנָא שְׁתִּיתָא קִמְגָא): אֵית מֵאן דְּפָרַע בְּגוּפֵיהּ, וְאֵית מֵאן דְּפָרַע בְּמַמּוּנֵיהּ, שְׂאֵם נִגְזוֹר עַל אָדָם מִיטָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, לְפַעְמִים מַחְלִיפִים לוֹ אֶת זֶה עַל כְּסָף, שְׁלוֹקְחִים מִמֶּנּוּ אֶת הַכְּסָף, וּבְזֶה מְאַרְיָף יָמִים, וּבְנֹדָאֵי הָאָדָם מְעַדִּיף שְׂיָקְחוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַכְּסָף, מְאַשֵּׁר יָקְחוּ לוֹ אֶת הַנְּשֻׁמָּה, חֵס וְשְׁלוֹם, וְלִכְּן בּוֹדָאֵי הִיטָה מוֹכְנָה לוֹ עֲשִׁירוֹת גְּדוּלָה בְּשִׁבִיל הַסוֹדָקָאוֹת, אֲבָל הַחֲלִיפּוֹ לוֹ אֶת הָעֲשִׁירוֹת בְּאַרְיכוֹת יָמִים, נִמְצָא, שֶׁהַרְוִיחַ עֲשִׁירוֹת גְּדוּלָה מְאֹד, עֵינֵן שֵׁם בַּתְּשׁוּבַת הַ"תְּתַם סוֹפֵר" וְ"ל, וְכֵן הוּא בְּעֵינֵן שְׁתֵּי הַנְּהֻגוֹת הַנ"ל, שֶׁהוּא לְבָרָךְ בְּרִכְת־הַפְּזוּן מִתּוֹף הַסְּדוּר, וְלִלְמַד דֵּף יוֹמֵי בְּכָל יוֹם, וְהֵן בּוֹדָאֵי מְבִיאֹת עֲשִׁירוֹת עַל הָאָדָם, רַק לְפַעְמִים דִּיקָא עַל-יָדֵי עֲשִׁירוֹת זֹאת הוּא נִצָּל מֵאִיזוֹ גְּזוּרָה רָעָה חֵס וְשְׁלוֹם, נִמְצָא, שֶׁהוּא עֲשִׂיר בְּאַמְתָּ, אֲשֶׁרֵי הַמְּקִיָּם שְׁתֵּי הַנְּהֻגוֹת אֵלוֹ תְּמִיד.

עֲרַב שֶׁבַת

מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את התלמידים, שיכינו את עצמם בערב שבת מקדם ככל האפשר, ולא יחכו לרגע האחרון, כי לא ימלט שאדם יבוא לידי חלול שבת, חס ושלום, על-ידי שדוחה את הכל לרגע האחרון, ועל-כן הוא מעורר את כל תלמידיו שילכו למקוה בערב שבת-קדוש כמה שעות לפני כניסת שבת, כדי שלא יבואו לידי חלול שבת, חס ושלום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרואים בחוש איך שהפסוק"ך-מ"ם אורב מאד על בני-אדם בערב שבת להכשילם בחלול שבת, פי מסית אותם לשרף את הזמן הקר בלא כלום, ודוחה אותם משעה לשעה, עד שנוכנסים לשבת, ועושים בה מלאכה, רחמנא לצלן, ועל-פן החכם עיניו בראשו, להקדים ככל האפשרי מה שצריך לסדר בערב שבת, ולהפגס אל שבת מתוך מנוחה וישוב הדעת. ורבנו ו"ל הקפיד מאד על דבר זה וכן מוהרנ"ף ו"ל. ובבית מוהרנ"ף ו"ל היו מדליקים גרות שבת בעוד היום גדול, והיה מדקדק, שיהיה הכל מוכן הרבה לפני זה, ובדרך זו נכנסים לשבת עם מחין אחרים לגמרי, אשרי הזוכה להזהר בזה!

והיתה דרכו של מוהרא"ש נ"י להזהיר לכל אנשיו, שבערב שבת ישמרו מאד לא לצאת לנסיעה ארצה אחרי חצות היום, פי יכולים להיות פקקים בכבישים, ויפגסו אל תוך השבת, ויבואו לידי חלול שבת, רחמנא לצלן, שהוא חייב סקילה. והרבה פעמים באו אליו אברכים בערב שבת להפרד ממנו, פי היו נוסעים להרים בתדשי הקיץ, והיה כבר אחרי חצות היום, ורצו לדבר איזה דבר עם מוהרא"ש נ"י, ומוהרא"ש נ"י לא רצה לדבר עמהם בשום פנים ואפן, וגרשם בגערה, ואמר להם שישעו בזריות, שלא יבואו לידי חלול שבת-קדש, חס ושלום, והיה תמיד אומר, שזה מעשה בעל-דבר להעסיק את האדם בכל מיני עסקים בערב שבת, ונס להמציא לו מצוות, הכל שקבא לידי חלול שבת החמור מאד, רחמנא לצלן. ולכן החכם עיניו בראשו להקין הכל בעוד היום גדול, ואז לא יבוא לידי חלול שבת.

והיה מוהרא"ש נ"י מעורר כל תלמידיו, שיכינו את השלחן עם המפה של שבת מקדם ככל האפשר — כבר מהבקר, ולהרבה אנשים היה מצוה שיכינו את זה כבר מליל ששי, והיה אומר, שתתקף-ומיד שמכינים את השלחן עם מפה לבנה לכבוד שבת, כבר שורה קדשה ואוירה של שבת בבית, ונשמות הנפטרם נכנסות לגן-עדן, ובבית מדרשו של מוהרא"ש נ"י ראינו, שהיה מקפיד ביום חמישי אחר הצהרים, שפבר יהיו השלחנות מוכנים לכבוד

שבת עם המפות שלהם, ועד כְּדֵי כֶּף הִיָּה מוהֲרַא"ש נ"י מקפיד על זֶה, עד שֶׁאֶפְלוּ בְהִיּוֹתוֹ בְּמַרְחָקִים וּמַעֲבָר לַיָּם, הִיָּה מִתְקַשֵּׁר בְּטֻלְפוֹן בְּיוֹם תְּמִישֵׁי לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו שֶׁהֵיוּ בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ, לְבַדֵּק אִם כֶּבֶד הִכִּינוּ אֶת הַשְּׁלֵחָנוֹת עִם הַמְּפֹת לְכַבּוֹד שַׁבָּת, עַד כְּדֵי כֶּף הִיָּה נִזְהָר בְּזֶה, וְאֲשֶׁרִי הַמְכִּין אֶת עֲצָמוֹ לְקִדְשַׁת שַׁבָּת כְּרָאוּי.

עֲנִיּוֹת

מוהֲרַא"ש נ"י אָמַר, שֶׁעֲקַר הָעֲנִיּוֹת זֶה רַק מַחְמַת חֶסֶד הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (נְדָרִים מ.א.): אֵין עֲנִי אֵלָא מִן הַדַּעַת; כִּי כְּשֵׁישׁ לְאָדָם דַּעַת, אֲזִי הוּא עֲשִׂיר הֵכִי גְדוּל, וַיְכַמוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שם): דַּעַת קְנִיַת מַה חֶסְרָת, דַּעַת חֶסְרָת מַה קְנִיַת; נִמְצָא שֶׁכָּל הָעֲנִיּוֹת הֵיא רַק מַחְמַת חֶסֶד הַדַּעַת, כִּי אִם יֵשׁ לְאָדָם דַּעַת, לֹא חֶסֶד לוֹ כְּלוּם, וְרוֹאִים עַל־פִּירֵב, שֶׁעֲנִי נִמְצָא תְּמִיד בְּקִטְנוֹת הַדַּעַת, וּמַחְמַת זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּבֵא קָמָא צ.ב.): בְּתַר עֲנִיָּא אֲזֵלָא עֲנִיּוֹתָא, שֶׁהָעֲנִיּוֹת הוֹלְכָת אַחַר הָעֲנִי, כִּי מַחְמַת שֶׁהָעֲנִי נִמְצָא תְּמִיד בְּקִטְנוֹת הַמַּחֲזִין וּבְדַעַת שְׁפֵלָה, לְכֵן תְּמִיד נִשְׁאַר עֲנִי, לֹא־כֵן אִם אָדָם יֵשׁ לוֹ גְּדֻלוֹת הַמַּחֲזִין וְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת, אֲזִי לֹא חֶסֶד לוֹ כְּלוּם.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁדָּבָר זֶה שִׁיף בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, כִּי אָדָם צָרִיף לְהִיּוֹת עֲשִׂיר בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, בְּגִשְׁמִיּוֹת צָרִיף לְהִיּוֹת עֲשִׂיר, שִׁיְהִיָּה שְׂמַח בְּחֻלְקוֹ, וְלֹא יִכְנַס לְחֻבּוֹת, וְאִיף זֹכִים לָזֶה? רַק עַל־יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת, כְּשֵׁיִשׁ לוֹ שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת, אֲזִי יִכּוֹל לְתַת לְעֲצָמוֹ עֲצָה בְּכָל דְּבַר אִיף לְהִסְתַּדֵּר, וְאֶפְלוּ אִם, חֶסֶד וְשִׁלּוּם, מְגִיעַ לְמַצֵּב שֶׁצָּרִיף לְלוֹת כְּסָף, הוּא יוֹדֵעַ עִם דַּעַת וְשֶׁכָּל כְּמָה לְלוֹת, וּמִמֵּי לְלוֹת, וְאִיף לְלוֹת, הִיָּנוּ אִיף

להחזיר את ההלואה, כי פשיש לו דעת, יכול לגלגל עם הפסך שלא ישאר בעל חוב, מה שאין בן אם אין לו דעת, ולזה פסך ואינו משלם בזמן, אזי כבר אין לו אמון, ומיד כשפאבד את האמון, נשאר בעל חוב, ואין לו כלום. נמצא, שגם בגשמיות, כדי לזכות לעשירות, צריכים דעת, לדעת איך להתנהג עם הפסך, ואז יהיה לו תמיד כל צרכו.

וגם ברוחניות צריך להיות עשיר, כי ברוחניות יכולים לקנות עשירות נפלאה מאד, אבל צריכין לזה דעת, כי מי שיש לו דעת, יודע איך לנצל את הזמן, ויכול לקנות לעצמו הון גדול מאד, כאן חוטף פרשה חמש ורש"י עם התרגום, כאן תופס כמה פרקים משניות, כאן לומד כמה דפים גמרא, כאן רוכש כמה סימנים בשלחן ערוך, וכאן עושה כמה מצוות, וכך עובר לו היום, ונעשה עשיר גדול מאד, ורק זה נשאר לו לעד ולנצח נצחים, וכמאמר התנא (אבות פ"ג ר'): אין מלוין לו לאדם לא פסך ולא זקב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד; נמצא, כשיש לאדם דעת, אזי אינו עני, לא בגשמיות ולא ברוחניות, ותמיד יודע לתת לעצמו עצה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעניות בגשמיות, כלם יודעים את עצם גריעותה, כי רואים את העני מסתובב מחסר בית, שוכב בפארק מכסה בסמרטוטים, אין לו מה לאכל, ומחפש אכל באשפות ובזבל, והכל מחמת שאין לו שכל ודעת, כי אם היה לו שכל ודעת, היה הולך לאסף צדקה, ומשלם שכר דירה, וקונה לעצמו בגדים ואכל, והיה נותן לעצמו עצה, וכמו שנפסק בשלחן ערוך (יורה דעה, סימן רמז), שמי שאין לו, מתר לו ללכת לצדקה, אבל מחמת שאין לו דעת, הוא בא למדה גרושה זאת, להסתובב באשפות בלי כלום. אבל על העני ברוחניות, אין מי שמבין את עצם הרחמנות שעליו, כי מי שלא הכין לעצמו בית לעולם הנצחי שהולך אליו, ואין לו מלבושים של מצוות להתפסות בהם, ואכל ושתה של תורה ותפלה להחיות את נפשו, הרחמנות גדולה עליו מאד מאד, וכמו שאמר רבנו ז"ל (שיחות הר"ן, סימן כג), שבעולם הבא מנחים כמה בני אדם

בחוץ, והם צועקים בקול מר: תנו לנו מה לאכל, ובאין אצלם ואומרים להם: הרי לכם אכילה ושתייה, אכלו ושתו, והם משיבים: לא, לא, אין אנו צריכים אכילה זאת, רק אנו צריכים אכילה ושתייה של תורה ועבודה. וכן מנחים כמה בני אדם ערמים בחוץ, והם צועקים גם כן מאד: תנו לנו כמה להתפסות, ובאין אצלם ואומרים, הרי לכם מלבושים, והם משיבים: לא, אין אלו מלבושים נצרכים לנו כלל, רק אנו צריכים מצוות ומעשים טובים להתלבש בהם, וכל זה הוא גם רק מחמת חסרון הדעת, שאדם מסתובב בזה העולם בקלי תורה ויתפלה, ואינו מכין לעצמו בית ובגדים ואכל ושתייה לעולם הבא, אבל מי שיש לו דעת, לומד בכל יום דף גמרא: ב'בלי, ודף 'ירושלמי, ופרק תוספתא, שהם ראשי תבות ב'י'ת', ובזה בונה לעצמו בית לעולם הבא, וכן לומר בכל יום שלחן ערוך טור ר'מב"ם, שהם ראשי תבות: ש'ט'ר', ויש לו על-פלפנים שוטר, השומר אותו מכל רע, וכן אם זוכה להתקרב אל רבנו ז"ל, ולומד ספריו הקדושים, אזי יש לו ס'ל'ם' לעלות על ידו לשמים, כי ס'ל'ם' ראשי תבות: ס'פורי-מ'עשיות, ל'קוטי-מ'והר"ן, ס'פר-מ'דות, ואז האדם הוא הכי עשיר ממש ברוחניות, ויש לו בית מפא"ר לעולם הבא, ולכן אשרי מי שאינו בטלן, ושומר את עצמו מפל מיני עניות, הן ברוחניות והן בגשמיות, כי אז טוב לו לעד ולנצח נצחים.

ענש

מוהרא"ש נ"י אמר, שמי שיש עליו ענש, חס ושלום, שאחד העניש אותו, על-ידי איזו קפדה שהקפיד עליו, או ענש אחר שנגזר על האדם מן השמים, חס ושלום, יש עצה להתפטר מזה, והיא — על ידי שיקבע לעצמו עת קבוע ללמד, חק ולא יעבר, ועל-ידי-זה יוריד מעצמו את הענש, כי על-ידי שיקבע לעצמו קביעות חזקה

בתורה, התורה תגן עליו מהענש, וזה מרמז בדברי הגמרא (יומא פ.): שעורים של ענשים הלכה למשה מסיני, שהדרך להנצל מאיזו גזרה של ענשים, הוא על-ידי שיקבע לעצמו שעור חזק בתורה הקדושה, שנתנה למשה מסיני, כי כח התורה יציל אותו מן הענש. וכמו שאמר חכמינו הקדושים (סוטה כא.): תורה מגנא ומצלא, שהתורה מגנה ומצילה מן הענשים, ובלבד שתהיה קביעות חזקה, חק ולא יעבר, ואם היו בני-אדם יודעים מעלת קביעות עתים לתורה, כשקובע לעצמו עת ללמד תורה, ואינו זו מהעת הזו בשום פנים ואופן, היו חזקים בזה מאד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש עוד עצה להפטר מענש, והיא — על-ידי שמקבל על עצמו איזו מצוה לעשותה בכל כחותיו, כגון: לענות 'אמן' יהא שמיא רבה', קדשה וברכו בכל כחו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שפת קיט): כל העונה 'אמן' יהא שמיא רבא מברך' בכל כחו, קורעין לו גזר דינו, שאפלו אם יש עליו איזה ענש וגזר דין, חס ושלום, זה נתבטל על-ידי שעונה 'אמן'? הא שמיא רבא' בכל כחו, וכן הוא בכל דבר שבקדשה, שאם מקבל על עצמו לעשות אותו עם קביעות חזקה ובכל כחותיו, יש בזה הכח להוריד ממנו כל מיני ענשים או גזר דין שיש עליו, חס ושלום, כי על-ידי ששובר את טבעו, ומוסר נפשו על דבר מצוה, לעשות אותו בכל כחותיו, הוא נעשה ככריה חדשה, ונתבטל ממנו הגזר-דין. וכמו שמוכא כמה פעמים בספר הקדוש "נעם אלימלך" (עין פרשת ויצא), שעל-ידי שאדם עושה תשובה, על-ידי-זה הוא עולה ומגיע לעולם חדש, ושם באותו עולם, הרי לא נגזרה הגזרה, ועל-ידי-זה הוא נצל, על-כן מי שיודע שיש עליו איזו הקפדה של ענש או גזר דין, חס ושלום, שימסר נפשו על איזה קיום מצוה, ועל-ידי-זה ינצל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבנדאי הכי טוב להזהר בתחלה שלא יהיה לו עסק עם אף אחד, כדי שלא לידי ענש מבן אדם, כי בעוונותינו הרבים, אם מצערים איזה בן אדם, ובפרט צדיק או עני, או בעל יסורים, חס ושלום, יכולים לקבל ענש קשה מאד, ורחמנא

לצלן, ולכן צריכין להזהר מאד, שלא יהיה לו עסק עם אף אחד, לא לצחק מאף אחד, ולא ללעג מאף אחד, ולא לעשות ליצנות מאף אחד, ואז לא יהיה עליו שום ענש מכן אדם, עם כל זאת, אם כבר נגזרה על האדם איזו גזרה, חס ושלום, העצה היחידה היא לקבוע לעצמו קביעות חזקה בתורה, חק ולא יעבר, או קבל על עצמו איזו מצוה לקיים אותה בכל כחותיו, ועל-ידי-זה יוריד ממנו את כל מיני ענשים, ואז טוב לו כל הימים.

עינים

מוהרא"ש נ"י אמר, שקדשת העינים עולה על הכל, כי אם העינים הן קדושות, אזי כל הגוף הוא קדוש, וכמו שפרשו צדיקים את מאמר חכמינו הקדושים (תענית כד.): כלה שענייה יפות, אין כל גופה צריך בדיקה, אם נשמה מישאל, הנקראת פלה להקדוש-ברוך-הוא, יש לה עינים יפות, והיא מסתכלת רק על דברים טובים, אזי אין שאר כל גופה צריך בדיקה, כי בודאי שאר כל גופה גם-כן נאה בקדשה עליונה, כי הכל הולך אחר העינים. ולכן צריכין לעבד הרבה על שמירת העינים, שלא ישוטטו בחוץ להסתכל בכל מקום, וגם לבקש הרבה מהקדוש-ברוך-הוא, שינקה לעינים קדושות, שלא יראו עיניו תאוות עולם הזה והבליה, רק יראו את האור והאלקות שיש בכל דבר, כי תפלה מועילה לזה, וכמו שמבקש דוד המלך, עליו השלום (תהלים קיט, לו): "העבר עיני מראות שוא בדרךך חייני", כי צריכין על זה הרבה תפלה ובקשה להשם יתברך, שינצלו עיניו מראות שוא, כי הרי האדם נתון בזה העולם הנשמי, ומסתובב בחוץ בין ערלים וערלות, טמאים וטמאות, וקשה מאד שלא יראה תועבותם, ולכן עקר העצה לבקש הרבה מהקדוש-ברוך-הוא: "רבונו של עולם, העבר עיני מראות שוא", "רבונו של עולם, קדש

את עיני, עד שלא אראה רק אמתת מציאותך מפל דבר", ואז בכח שמירת עיניו, ובכח התפלה, בודאי יזכה לעינים קדושות, שלא יראו עיניו רק את החיות אלקות שיש בכל דבר.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש רבי יחזקאל פאנעט, זכותו יגן עלינו, בעל ספר "מראה יחזקאל", היה לו בן יחיד בשם רבי מנחם מענדיל, זכותו יגן עלינו, בעל ספר "מעגלי צדק", ובצעירותו שלח אותו ללמד אצל ה"חתם סופר", זכותו יגן עלינו, בעיר פרעשבורג, כי אמר שהשכינה שונה שם בבית מדרשו, ולמד הבחור מנחם מענדיל שם בשלשה זמנים, ונתעלה מאד בלמודו, וגם היה חדוש גדול בשמירת עיניו, כי לא היה מסתפל מחוץ לד' אמותיו, ואחר זמן הנ"ל קבל מכתב מהור"ו, שהם מבקשים אותו לחזור הביתה, כדי להכניסו בקשר השדוכים, ונכנס הצעיר מנחם מענדיל אצל רבו ה"חתם סופר", זכותו יגן עלינו, לבקש ממנו רשות, ונתן לו רשות לנסע, ואמר לו: הנה אתה עובר דרך העיר אוהעל, מקום משכנו של הרב הקדוש רבי משה, זכותו יגן עלינו, בעל "ישמח משה", תפגס אליו לקבל ברכתו, וכן צעה, שנסע דרך העיר אוהעל, ורצה לקבל ברכת הצדיק, אבל לא היה יכול לפגס מיד, ואמרו לו, שאולי עוד כמה ימים יוכל להפגס, והלך ושכר לעצמו דירה לכמה ימים, עד שיגיע תורו לפגס פנימה אל הצדיק, והנה היו אז ימי הקיץ, והיה החם גדול מאד בחוץ, והלך לשוק לקנות איזה משקה או פרי להרוות צמאונו, ובהלכו בחוץ, שמר מאד על עיניו, ולא הסתפל חוץ לד' אמותיו, ופתאם הגיע ליד שלחן מסדר עם מילונים, והחליט בדעתו שיקנה מילון כדי להרוות צמאונו, והתחיל למשמש בהם בידיו כדי לבדק אם הם טובים, אבל לא נראו בעיניו, ופנה משם ללכת לדרך, ופתאם שמע קול אומר אליו: "צדיק זה בא לבית מלוני, ויפטר בלא מלונה?"... ונבהל והסתובב והרים עיניו לראות מי אמרה את זאת, וראה נערה עומדת על יד השלחן, ומוכרת את המילונים, והיא שאמרה לו כן, ונחלשה דעתו מאד, כי מעולם לא הגביה עיניו להסתפל על אשה, וחזר מיד אל האכסניה שלו, ונרק עצמו על הארץ, ובכה בכיות עצומות על

מר נפשו, וְעָשָׂה צְעָקוֹת וּבְכִיּוֹת כְּאִלוֹ עַד שֶׁבָּא בְעַל-הַבַּיִת, שֶׁהֵיךָ
 ראש הַקֶּהֱל בְּעִיר אוֹהֶעֱל, לְרֵאוֹת מֵה קָרָה לוֹ, וּבַתְּחִלָּה לֹא רָצָה
 לְהִגִּיד לוֹ, אֲבָל לְבִסּוֹף הוֹדָה לוֹ, שֶׁהִסְתַּכַּל עַל אִשָּׁה בְּשׁוֹק שֶׁעֲמִדָּה
 עַל יַד שְׁלֶחַן הַמִּילּוּנִים, וּמִזֶּה נִשְׁבְּרָה רוּחוֹ לְגַמְרִי, וְאִינוּ יוֹדֵעַ מֵה
 לְעִשׂוֹת לְנַפְשׁוֹ, וְהֵנָּה רֹאשׁ הַקֶּהֱל יָדַע תַּכְּף-וּמִיד מִי הִנְעֶרָה זֹאת, כִּי
 הֵיטָה בַתּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַקֶּהֱל, שֶׁהִתְפָּרַגְס מִמְכִּירַת פְּרוֹת וַיִּקְרָאוֹת,
 מִמְקַרְבֵי הַרֵב הַקְּדוֹשׁ מֵאוֹהֶעֱל, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, וְהִנְעֶרָה גַם נִתְגַּדְלָה
 בְּבֵית הַרֵב הַקְּדוֹשׁ מֵאוֹהֶעֱל, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, וְהֵיטָה צְדָקָת וּמְלֻמְדָת
 גְּדוּלָּה, אֲבָל לֹא הֵיךָ יְכוּל לְהִשְׁקִיט אֶת הַבְּחֹר מִנְחָם מְעַנְדִּיל, שֶׁהֵיךָ
 צוֹעֵק וּבוֹכָה: "אָנָּה, תָּבִיא אוֹתִי לְהַרְבֵּי מֵאוֹהֶעֱל בְּשִׁבִיל תַּקּוּן",
 וּבְעַל-הַבַּיִת רָאָה שְׂאִין לוֹ עֲצָה אַחֲרָת, וְלָקַח אֶת הַבְּחֹר, וְהִבִּיא
 אוֹתוֹ אֶל בְּעַל הַ"יִּשְׁמַח מִשָּׁה", זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, וּמִיד כְּשֶׁנִּכְנַס
 הַבְּחֹר אֶל הַצְּדִיק, זָרַק אֶת עֲצָמוֹ עַל הַרְצָפָה, וְצָעַק וּבָכָה: אָנָּה,
 רַבִּי, תֵּן תַּקּוּן לְנַפְשִׁי... וּבָכָה מֵאֵן הַפּוּגוֹת, וְהֵנָּה פְּתָאם נֶפֶל בְּדַעַת
 רֹאשׁ הַקֶּהֱל עֲצָה, הָרִי תַּכְמִּינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (קְדוּשֵׁין מֵא): אָסוּר
 לְאָדָם שֶׁיִּקְדַּשׁ אֶת אִשָּׁה עַד שִׁירְאָנָה; הֵנָּה הַבְּחֹר כָּבַר רָאָה אֶת
 הָאִשָּׁה, בּוֹאוֹ וְנִעְשָׂה שְׁדוּף בִּינִיָּהם, וְהוּטְבָה הַעֲצָה מֵאֵד בְּעֵינֵי
 הַ"יִּשְׁמַח מִשָּׁה", זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, אֲבָל אָמַר שֶׁצָּרִיכִין קָדָם לְקַרֵּא
 לְהוֹרִיו שֶׁל הַבְּחֹר וְלִשְׂאֵל אוֹתָם, אִם הֵם מְסַפְּיִים לְהִשְׁדוּף, וְכֵן
 עָשׂוּ, וּבְהִגִּיעַ הוֹרֵיו לְעִיר אוֹהֶעֱל, סִפְרוּ לְפָנֵיהֶם אֶת כָּל הַסְּפּוּר, וְאִיךָ
 בָּנָם אִינוּ יְכוּל לְקַרֵּר אֶת עֲצָמוֹ מִמֵּה שֶׁקָּרָה לוֹ, וְלָכֵן טוֹב שֶׁיִּגְמְרוּ
 אֶת הַשְּׁדוּף עִם הִנְעֶרָה הַזֹּאת, אֲבָל אִמּוֹ שֶׁל הַבְּחֹר אָמְרָה, שֶׁהִיא
 רוֹצָה קָדָם לְרֵאוֹת אֶת הַכֶּלֶה אִם הִיא טוֹבָה וְיָפָה, וְהִלְכָה לְשׁוֹק,
 וּמִצָּאָה אוֹתָהּ עַל יַד הַשְּׁלֶחַן מוֹכְרַת מִילּוּנִים, וְדַבְּרָה עִמָּה, וְרָאָתָה
 שֶׁהִיא כְּשֶׁרָה וּמְלֻמְדָת מֵאֵד, אֲבָל מִמְשַׁפְּחָה מֵאֵד פְּשׁוּטָה, וְגַם
 מְכַעֲרָת, וְלָכֵן חִזְרָה אֶל הַ"יִּשְׁמַח מִשָּׁה", זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, וְאָמְרָה
 שֶׁאִינָה מְסַכֶּמֶת לְשְׁדוּף, כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִיא אִשָּׁה כְּשֶׁרָה וּמְלֻמְדָת,
 אֲבָל הִיא בָּאָה מִמְשַׁפְּחָה פְּשׁוּטָה וְגַם מְכַעֲרָת, וּכְבָר הִצִּיעוּ לָהֶם
 שְׁדוּכִים הַגּוֹנִים עִם גְּדוּלֵי הַדוֹר. עָנָה וְאָמַר לָהּ הַ"יִּשְׁמַח מִשָּׁה",
 זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, תִּגְמְרוּ אֶת הַשְּׁדוּף, וְהִשְׁמַח יִבְרַךְ וְיִבְרַךְ אוֹתָם,
 שֶׁיִּצְאוּ מֵהֶם "שִׁינַע דּוֹרוֹת" (דּוֹרוֹת יָפִים), וּמֵהֶם יִתְחַיל הַיְחּוּס שֶׁל

המשפחה, והבטיח לה על זאת, וקבלה דברי ה"ישמח משה", וכוותו יגן עלינו, ונגמרו את השדוף, ומן הזוג הזה יצא כל גזע משפחת אדמורי ורבני "דעש", שהיו לשם ולתפארת לבית ישראל, צדיקים וחסידים ואנשי מעשה מדור לדור, והכל בזכות קדשת העינים של הרב הקדוש רבי מנחם מענדל, וכוותו יגן עלינו, בהיותו בחור, אשרי מי שזוכה לעינים קדושות באמת.

פסק דין

מוהר"א ש נ"י היה תמיד מזהיר לכל אנשיו ומקרביו, שאף פעם לא יפסקו לעצמם פסק דין והלכה, אף שברורה להם ההלכה מאד, כי אדם קרוב אצל עצמו, ובנקל יכול להורות התר לעצמו ולטעות בשקול הדעת, ובפרט בהלכות טהרה, שנוגעים לאסור פריות, רחמנא לצלן, היה מזהיר מאד מאד אף פעם לא לפסק לעצמו ההלכה, רק לשאל אצל רב מבקק ירא ה' מרבים, ואז יהיה בטוח, שיוליך אותו הקדוש-ברוך-הוא בדרך האמת, ולא יפשל לעולם.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שאפלו מורי הוראה מבקקים לא סמכו על דעת עצמם בשפסקו ההלכה, רק הסתכלו בכל פעם בפנים השלחן ערוף להיות ברורים בעצמם שלא טעו כלל. וספר, שכן היה נוהג אביו הגאון הצדיק הרב מטאקאי, בעל ה'מנחת זאב' ז"ע, שהיה דין ומורה הוראה מבקק לרבים, והיו דברי השלחן ערוף ונושאי כליו שגורים על לשונו ממש, ואף-על-פי-כן בכל פעם שהיתה באה שאלה לפניו, היה פותח את השלחן ערוף ומסתכל בפנים, ורק אז היה פוסק את ההלכה, ואם בן מה יעשו אנשים פשוטים, שאין יודעים בין ימינם ושמאלם, רק שנדמה להם שיש

להם ידיעה בהלכה, שלא יסמכו על דעת עצמם כלל, רק יעשו שאלת חכם על כל דבר פי הוא זה, ולא יפסקו הלכה לעצמם כלל.

וספר מוהרא"ש נ"י מגדל בקיאותו של מר אביו הגאון הצדיק, זכותו יגן עלינו, בדברי השלחן ערוך ונושאי כליו, עד שפעם עבר באיזה בית-המדרש, ושמע שגוי אברכים לומדים שלחן ערוך ארח חיים, והיו נושאים ונותנים בדברי ה"מגן אברהם", שהיה פתוח לפניהם, וענה ואמר להם הגאון הקדוש מטאקאי, זכותו יגן עלינו: תסלחו לי, אבל לא כתוב ב"מגן אברהם" כמו שאתם אומרים. והיה פלא בעיניהם, פי הרי ה"מגן אברהם" היה פתוח לפניהם, ורק עכשו למדו בו, וחזרו והסתכלו בפנים, וראו שטעו באיזו מלה שלא אמרו נכון, ועמדו והתפלאו על גדל בקיאותו של הגאון הקדוש הנ"ל, שהיו דברי ה"מגן אברהם" שגורים על פיו, עד שתפס מיד שטעו באיזו מלה קלה, ואף-על-פי-כן היה נוהג תמיד לפסק הלכה רק אחר שהסתפל בפנים, ולא היה סומך על זכרונו כלל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהגאון הקדוש רבי משה פיינשטיין זכותו יגן עלינו, היה בקי נפלא בכל דברי השלחן ערוך פידוע, ובשנים שמוהרא"ש נ"י למד אצלו בשיבתו "תפארת ירושלים", פעם אחת קראה הרבנית, אשתו של הגאון הקדוש הנ"ל לכמה תלמידים, שיבואו לסעדת סיום, פי בעלה הגאון הקדוש סיים אז את כל השלחן ערוך בפעם ה"מאתים", ועשתה סעדה לכבודו, וזה היה עדין הרבה שנים לפני הסתלקותו, ומסתמא אחר-כך עוד סיים המון פעמים, הרי גם הגאון הקדוש הנ"ל היה מדקדק לחזר פעם אחר פעם על שלחן ערוך, ולא סמך על זכרונו, אף-על-פי שהיו כלם שגורים על פיו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת ברח הסכות, ישב הגאון הקדוש רבי משה פיינשטיין, זכותו יגן עלינו, בספה, והיתה דרכו לשבת בספה משתפת עם הרבה דירים, פי היה גר בכנין גבוה בשכונת איסט-סייד בעיר ניו-יארק, ובאמצע הסעדה דבר מאיזו

הלקה, ואחד מן היושבים ענה ואמר לו: רבי, תסלחו לי, אבל לא כתוב פה בשלחן ערוף, ופתאם נעשה הגאון הקדוש הנ"ל חור לגמרי, ונשפנו פניו, וקם ממקומו, ויצא מן הספה ועלה לביתו, שהיה קצת רחוק ממקום הספה, ובטרחה גדולה עלה לקומת דירתו, ולא ברף מקדם ברפת-המזון, רק יצא מן הספה בנריות ובכהלה גדולה, ולא הבינו היושבים שם פרוש הדברים, רק אחר זמן קצר חזר אל הספה בפנים צוהלות ובשמחה רבה, והמשיך הסעדה וברך ברפת-המזון, ושאלו אותו האנשים: מה היתה בהלתו לצאת מן הספה, ולעלות אל ביתו באמצע הסעדה? וענה ואמר להם, שבשעה שאמר לו האיש הנ"ל, שהוא טעה בדברי השלחן ערוף, היה נדמה לו שאולי באמת טעה, וזכרונו כבר התחיל להיות חלש, ואם כן כבר אסור לו לפסק הלכות לרבים, ולכן הודרזו לביתו לראות אם באמת טעה או לא, ותהלה לאל, מצא שלא טעה, אלא אמר את דברי השלחן ערוף בהיותו, ואז חזר אל הספה בשמחה והמשיך סעדו, הרי שגם הגאונים האמתיים אינם סומכים על דעת עצמם כלל, רק חוזרים פעם אחר פעם על השלחן ערוף ונושאי כליו, ומכל שכן סתם בן אדם לא יסמך על דעת עצמו כלל, רק יעשה שאלת חכם על כל שאלה שתארע בביתו, ואז יהיה לבו נכון ובטוח, שיליף אותו הקדוש-ברוך-הוא בדרך האמת.

וכן ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, שהיתה דרכו כפה פעמים לשאת ולתת בדברי הלכה עם גאוני ופוסקי הדור, לברר את ההלכה בענינים שונים, ולא רצה לסמך על דעתו הקדושה לבד, והיה תמיד רגיל לשבח לפניו את גאוני ופוסקי הדור, שכתבו ספרי "שאלות ותשובות" על השאלות הרבות שנתחדשו בימינו, כי בכל יום יום מתחדשות הטכנולוגיות, ונתהוות המון שאלות שלא היו לעולמים, וצריכין פוסקי הדור לברר את ההלכה וללמד עם נשמות ישראל את הדרך אשר ילכו בה, ולכן היה חובב מאד את כל הספרים שנתחדשו בימינו בעניני ההלכה, ובפרט ספרים שלוקחים נושא מסים בהלכה, ומבררים את כל ההלכות השייכות אליו, והיה מוהרא"ש נ"י מחיה עצמו כשהיו מביאים לפניו ספר כזה, והיתה

דרכו לעבר על כל הספר, ולהגיד ולכתב הגהות עליו, ולציין לעצמו את ההלכות שנתחדשו בו, ולדבר מזה עם אנשיו ומקרביו, והיתה דרכו להזכיר דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן סא), שיש הרבה ספרים, ועתידים להיות הרבה ספרים, וכלם נצרכים אל העולם וכו', וזה נתקיים ביותר בזמנינו.

ובדרך אגב הזכיר מוהרא"ש נ"י, שמורי הוראה צריכה להיות להם הרגשה חזקה, לשמר על כבוד השואל, ולא לבייש אותו בשום פנים ואופן, כדי שלא יכשילו אותו לעתיד, שלא יבוא לשאל עוד. וספר, שפעם ראה איזה רב מבהק ירא את השם מרבים, שלקח שאלה של אחד הפונים אליו, ונצא עמה לחוץ כדי לבדק היטב לאור היום, ולא שם לב, שהיו עוברים ושבים שם, שהיו יכולים לראות, והשואל היה יכול להתבייש, וכתוצאה מכך היה יכול לחדל מלכבד לשאל. ומאז היה מעורר למורי הוראות, שיהיו חסים מאד על כבוד הבריות, וינענו להם בכבוד גדול ובתכלית הצניעות, וקף יהיו בטוחים שיבואו תמיד לשאל שאלתם, ותהיה להם סיצתא דשמיא לפסק הלכה על בריה.

פני הצדיקים

מוהרא"ש נ"י אמר, שהוא דבר גדול מאד לראות ולהסתפל על פני הצדיקים, אפלו כשאינו שומע תורה מפייהם, כי ההסתפלות על פניהם לבד, מעוררת את הלב ללכת בדרכיהם הקדושות ולעשות כמעשיהם, כי הלא חכמינו הקדושים אמרו לגבי דבר עברה (לקוט ושעיה, רמז תמד): העיני רואה והלב חומד, ואם מדת פרענות כף, מדה טובה על אחת כמה וכמה, שאם יסתפל על פני הצדיקים, יחמד לבו ללכת בעקבותיהם הקדושים, ורבנו ז"ל דבר

מזה בפה פעמים, ואמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עה), שהסתכלות פני הצדיקים מועילה לקדשה מאד, ועליו נאמר (איכה רבה בפתיחתא), שהמאור שבה מחזירו למוטב, שעל-ידי הסתכלות פני הצדיקים יכול לזכות לתשובה. וכן אומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות צדיק, סימן קלח): על ידי ראית פני הצדיק נתחדד השכל, כי על פני הצדיק מאירה החכמה שלו, וכמו שכתוב (קהלת ח, א): "חכמת אדם תאיר פניו", ולכן בהסתכלות על פניו, יכולים לקבל התנוצצות מאור חכמתו, ומצינו בגמרא (ברכות כ.), שרבי יוחנן עשה פעולה שהנשים תסתכלנה בו, ועל-ידי-זה יולידו בנים יפים כמותו, הרי שהסתכלות פני הצדיקים מועילה גם לילד הנוצר, ולכן הוא דבר גדול להשתדל לקבל פני הצדיקים בכל עת, ולהסתפל על צורתם הקדושה, כי זה מועיל לכל ענין — בין ברוחניות ובין בגשמיות.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שגם בהסתכלות בתמונות של צדיקים, מקימים קצת ענין זה, כי רואים בחוש, כשאדם מסתכל בתמונה של צדיק אמתי, נתעורר לבו להשם יתברך, והוא נזכר בהצדיק, ורוצה ללכת בדרךיו. נמצא, שהתמונה של הצדיק משמשת כמו מזכרת, להזכיר לו את אור פני הצדיק, ומעוררת את לבו. לכן היה רצונו של מוהר"א ש נ"י, שתהינה תמונות של צדיקים תלויות בביתו של אדם, כדי שיראה הוא ואשתו ובניו את פני הצדיקים לפני עיניהם, וזה יעורר אותם ליראת ה' טהורה, וגם בביתו של מוהר"א ש נ"י תלויות תמונות של צדיקים, כגון: של הגאון הקדוש מסאטמאר, וכותו יגן עלינו, וכן של אביו, הגאון הקדוש מטאקאי, וכותו יגן עלינו ועוד, והיה מעורר את אנשי שלומנו, שיהיו בביתם תמונות של צדיקים, ובדרך זו יהיה זכרון הצדיקים לפני עיניהם תמיד.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שרבנו ז"ל רצה שנקבל את פני כל הצדיקים שבדור, ואמר (תני-מוהר"ן, סימן תקמב), שהצדיקים שבדור הם אנפי שכנינתא. וכן איתא בספר-המדות (אות צדיק, סימן ו'): תועלת גדולה לראות פני גדולי הדור, רק צריכין לבקש הרבה מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכה לדעת מי הם הצדיקים שבדור, כי לא על כל מי

שכותבים: "הרב הגאון הצדיק המקביל איש אלקים מופת הדור" וכו', האמת היא כן, כי בעוונותינו הרבים, בדור הזה נעשה משחק מזה, לכתב כל מיני תארים של כבוד על קלים וריקים, ועל רבנים ומפרסמים של שקר, שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם, וכותבים עליהם תארים שלא כתבו על צדיקים וגאונים בדורות הקודמים. וזהו מחמת שמלאכת הדפוס היום התפשטה מאד, וכל אחד יש לו בביתו מחשב, שעליו יכול לתקתק כל מה שרוצה, ולכן קל מאד להוציא שורות שלמות של תארי כבוד על כל מי שרוצה, ואין בזה פלוג. ובאמת, כל מה שמאריכים בתארי כבוד על איזה בן אדם, הוא בזיון יותר גדול, כי אם צריכין לכתב עליו כל-כף הרבה שבחים כדי לפרסם אותו, סימן שאין בו פלוג, ולכן צריכין לבקש הרבה מהשם ותהלה, שידע מי הם הצדיקים שבדור. והרב מטשעהרין ז"ל היה רגיל להסתובב בקבוץ של אנשי שלומנו בראש השנה, והיה מסתפל על פניהם, והיה אומר שבודאי בין אנשי שלומנו נמצאים הצדיקי אמת שבדור, ולכן רצה לקבל את פני פלוג.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שמקרב אל רבנו ז"ל באמת, יש לו הפתח להבחין מי הם הצדיקים האמתיים שבדור שראוי לקבל פניהם, כי רבנו ז"ל פעם אמר, שהכנסתי בכסם כל-כף אמת, עד שפבר לא תוכלו להסתפל בפני מפרסם של שקר, נמצא שמי שבאמת מקרב לרבנו ז"ל, אינו יכול לסבל פני מפרסם של שקר, וקל לו מאד להבחין מי הם צדיקי הדור, וכדאי לטרח עצמו, וגם לנסע נסיעות, כדי לקבל פניהם, והיה מוהרא"ש רגיל לספר מעצם הארת פני קדשו של הרב הקדוש מסאטמאר, זכותו גג עלינו, שכל מי שראה עצם הארת פניו, היה מתעורר מאד להשם ותהלה, וספר, שהרב הקדוש רבי מרדכי מסלונים, זכותו גג עלינו, היה משלם כסף לנכדיו, שילכו לראות פני הרב הקדוש מסאטמאר, זכותו גג עלינו, והתלמידים של מוהרא"ש נ"י זוכרים, איך שהיה מעורר אותם בחיים חיותו של הגאון הקדוש רבי משה פינינשטיין, זכותו גג עלינו שישעו לקבל פניו ואת ברכתו, ואלו שציתו לו, זכו לקבל

פָּנֵינוּ בַחַיִּים חַיִּיתוּ, אָבָל אֵלֶּנוּ שְׁלֵא צִיתוּ הַפְּסִידוֹ, וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי הַזֹּכֶה לְקַבֵּל פָּנֵי הַצַּדִּיקִים, כִּי הוּא מוֹעִיל מְאֹד לְכָל עַנְיָן.

פְּחָדִים

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֵׁשׁ הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם שְׁסוּבְלִים מִפְּחָדִים שׁוֹנִים, יֵשׁ אֶחָד שֶׁמִּפְּחָד לֵהִיּוֹת בְּתֻדָּר לְבַד, יֵשׁ אֶחָד שֶׁמִּפְּחָד לְעֵלוֹת בְּמַעֲלִית, יֵשׁ אֶחָד שֶׁמִּפְּחָד לְנִסְעַ בְּמָטוֹס, וְכִיּוֹצֵא בָּאלוּ, כַּמָּה מֵיַי פְּחָדִים שׁוֹנִים, אָבָל מִי שֵׁשׁ לוֹ בְּטַחֲוֹן חֲזֵק בְּהֶשֶׁם יְתֻבְרָךְ, אֵינוֹ מִפְּחָד מְשׁוּם דְּבָר, וְכִמּוֹ שֶׁאֹמֵר רַבְּנוּ ו"ל (סִפְר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בְּטַחֲוֹן, סִמָּן א'): מִי שֵׁשׁ לוֹ בְּטַחֲוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פְּחָד; וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיהַ יְב, ב): "הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֲבָטַח וְלֹא אֶפְחָד", פְּרוּשׁ: כִּשְׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַיִּשׁוּעָה שְׁלִי תְלוּיָהּ בְּהֶשֶׁם יְתֻבְרָךְ, אֲזִי אֵין לִי שׁוּם פְּחָד כְּלָל, כִּי כִשְׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאֲרְעוֹתָיו תְלוּיִים בְּקַ בְּיַד הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מִפְּחָד מְשׁוּם דְּבָר כְּלָל, כִּי ה' לִי לֹא אֵירָא, מֵהַ יַעֲשֶׂה לִי אָדָם (תְּהִלִּים קיח, ו); אָבָל לֹא בְּפַעַם אַחַת אָדָם זֹכֶה לְהִגִּיעַ אֵל בְּטַחֲוֹן זֶה, וְלִהְפִּיג כָּל הַפְּחָדִים מִלְּבוֹ, בְּקַ צְרִיף לְעַבֵּד עַל זֶה מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ, בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדוֹת, לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שֵׁיִצְאוּ מִלְּבוֹ כָּל מֵיַי פְּחָדִים שְׁבַעוּלָם, וְשִׁיְהִיָּה כָּל בְּטַחֲוֹנוֹ בְּהֶשֶׁם יְתֻבְרָךְ לְבַד, וְאֵז בְּרַבּוֹת הַיָּמִים יִתְקַנֵּם אֲצֵלוֹ הַפְּסוּק (וַיִּמְנָה יו, ז): "בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּה' וְהָיָה ה' מִבְּטַחוֹ"; וְאָמְרוּ עַל זֶה תְּכַמִּינּוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ה', סִמָּן ח'): כָּל מִי שֶׁבּוֹטַח בְּהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, זֹכֶה לֵהִיּוֹת כִּיּוֹצֵא בּוֹ; הֵינּוּ שִׁיְהִיָּה נְכֻלָּל לְגַמְרֵי בּוֹ יְתֻבְרָךְ, וְלֹא יִתְחִיל שׁוּם פְּחָד לְהַכְּנִס בְּלְבוֹ, כִּי כַח הַבְּטַחֲוֹן כָּל־כֶּף חֲזֵק, עַד שֶׁהוּא מְדַבֵּק אֶת הָאָדָם בּוֹ יְתֻבְרָךְ בְּאַחַדוֹת גְּמוּנָה, וּמִמֵּילָא יוֹצֵא כָּל מֵיַי פְּחָדִים מִלְּבוֹ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהרבה בני-אדם סובלים מפחדים כאלו, מחמת שאינם יודעים מכחם, הינו שאינם מאמינים שיש להם הכח לבטח בה', ולהמשיך על עצמם כל מיני ישועות והשפעות טובות, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סא), ש'בני אדם סובלים צרות ומחלקות, מחמת שאין להם אמונה בעצמם, עין שם; וכן הוא במדת האמונה והבטחון, שאדם סובל כל מיני פחדים, מחמת שאינו יודע שיש לו הכח לבטח בה', ולהמשיך על עצמו כל הצטרכותו, אבל אם היה מתחזק מעט באמונה ובטחון, והיה יודע שגם הבטחון שלו חשוב בעיניו יתברך, היה מבין שאין לו ממה לפחד, כי הכל תלוי רק בידו יתברך לבד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש רבי יהושע מבעלזא, זכותו יגן עלינו, פרש בזה את הפסוק (דברים כח, טו): "והיו חייך תלויים לך ממגד, ופחדת יומם ולילה, ולא תאמין בחיידך". ופרש כך: "והיו חייך תלויים לך ממגד", הרי כל פרנסתך קצובה לך מראש השנה, והיא מוכנה ותלויה נגד עיניך, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ביצה טו): "כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, אבל בכל זאת: 'ופחדת יום ולילה', שיש לך כל מיני פחדים ביום ובלילה, מאין תהיה לך פרנסה, אין זה אלא מחמת 'ולא תאמין בחיידך', שאין לך אמונה ובטחון בעצמך, שגם עליך נאמר כל זה, ושגם הפרנסה שלך כבר מוכנה ותלויה לפניך, כי אלו היה לך אמונה ובטחון זה, לא היה לך פחד כלל. ולכן אשרי הפקנים היטב בלבם את מדת הבטחון, ומבקש את הקדוש-ברוך-הוא על כל יום, כי אז לא יהיו לו שום פחדים כלל.

פלאפון

מוהרא"ש נ"י אמר, שאף-על-פי שענין הפלאפון (סעל-פון) שנתחדש בימינו, הוא דבר טוב מאד, ועוזר לבני אדם בהרבה ענינים, אבל צריכין להזהר שלא יפריע הפלאפון לתורה ולתפלה שלו ושל אחרים בתוך בית-המדרש, כי בני-אדם הרגלו כל-כך בזה, עד שמניחים הפלאפון לצלצל באמצע התפלה ובאמצע הלמוד, ומפריעים לעצמם ולכל הנמצאים שם, ולכן צריכין לזקוק מאד לסגור את הפלאפון לגמרי, או לכל הפחות הצלצול, כשנמצאים בבית-הכנסת או בבית-המדרש, כדי שלא יפריע לו ולאחרים, ולא יהיה עון בטול תורה ותפלה דרבים תלוי בו, חס ושלום.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה אכרך אחד, שאשתו הוזהרה אותו באזהרה חמורה, שהוא מכרח להחזיק את הפלאפון שלו פתוח תמיד, אלו תצטרך לדבר אתו דחוף, והיה הדבר לפלא, שתמיד כונה אשתו לצלצל אליו באמצע תפלת שמונה-עשרה, ובלבד לה לו את התפלה. ואמר לו מוהרא"ש נ"י, שישגר הפלאפון שלו לגמרי בעת התפלה, ולא יחוש לדברי אשתו כלל, כי אין רשות לאשה להשתלט על בעלה בדבר זה, ולבלבל אותו מתפלה, ובפרט שנמשך על-ידי-זה גם בלבול לכל הנמצאים בבית-הכנסת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי שקשה מאד למחות בבני-אדם בדבר זה, כי לא יציתו, באמרום שדחוף להם הפלאפון מאד בכל עת, אבל כל אחד ואחד ראוי לעשות חשבון הנפש לעצמו, ולהתבונן מה הוא מרויח ומפסיד על-ידי הפלאפון, ובפרט בעת תורה ותפלה, ואז בודאי יולין אותו השם: תברך בדרך האמת, איך להתנהג בענין זה.

ומוהרא"ש נ"י בעצמו, היה ממאן כל השנים להחזיק אצלו

פלאפון, מרבווי הבלבולים הקשורים בו, והיה אומר, שמספיק כל בלבולי הטלפון שיש לו כל היום בתדרו, ולמה צריך עוד, אבל בשנים האחרונות, שהגיע כמה פעמים למצב של פקוח נפש בעסקיו ב"בנאל עיר ברסלב", החליט שמכרח להחזיק אצלו פלאפון, אבל היה נותן את מספרו רק לכמה יחידים, וגם הם ידעו לא לצלצל אליו רק במצב דחוף מאד מאד, ולכן כל אחד תפלל להשם ותברך שיוליך אותו בדרך הישר והטוב, ואז לעולם לא יבשל.

פתי

פעם שאל רופא יהודי אחד את מוהר"א ש"נ, שיגיד לו פרוש בפסוק (תהלים קטז, ו): "שומר פתאים ה' דלותי ולי הושיע", מהו הגדר של פתי, כי מצינו כמה פעמים בדברי חכמינו הקדושים (שבת קכט: יבמות יב: ועוד), שאמרו על דברים נוגעים לבריאות הגוף: "מן השמים ירחמו, שגאמר שומר פתאים ה'", אם כן ראוי להבין מהו הגדר של פתי, שמקבל שמירה ורחמים מן השמים? וכן מהו קשר והמשך תחלת הפסוק לסופו, שדוד המלך משבח את הקדוש ברוך הוא, "שומר פתאים ה'", ואחר-כך מבקש "דלותי ולי הושיע"?

ואמר לו מוהר"א ש"נ, שגדר של פתי הוא, מי שמאמין בהשם ותברך בלי שום חכמות, ומחזיק את עצמו לאיש דל בלי שכל, אזי הוא נכנס בגדר פתי, וכמו שכתוב (משלי יד, טו): "פתי יאמין לכל דבר", כי אמונה שיה רק בדבר שאין השכל משיג, כי אם השכל משיגו, לא שיה אמונה, ולכן כשאדם מכניס את עצמו באמונה פשוטה בו ותברך, וסומך לגמרי על האמונה הקדושה, אזי הקדוש ברוך הוא שומר אותו, כי מאחר שמסלק את דעתו לגמרי,

ומחזיק עצמו כדל בלי שכל, הוא ממשיך על עצמו שמירה עליונה, מה שאין כן בשאדם הולך בחכמות ובחקירות ושואל שאלות, אזי הקדוש-ברוך-הוא אומר לו: אתה הולך בחכמות ובחקירות? אם כן עזר לעצמך! וזה מה שדוד המלך התפלל להקדוש-ברוך-הוא, היות שאתה "שומר פתאים ה'", אם כן גם לי נאה להושיע, כי "דלותי", הריני כדל בלי שכל, "ולי יהושיע", כי דוד החזיק את עצמו לאיש דל ואביון, וכמו שאומר בפה פעמים בספר תהלים: "ענני כי עני ואביון אני" (תהלים פו, א); כי דוד המלך הקטין את עצמו מאד, וכמאמרם ז"ל (מגלה יא.) על פסוק (שמואל-א' יז, יד): "וידוד הוא הקטן", הוא בקטנותו מתחלתו עד סופו, בשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה, כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה, ועל-כן בקש ממנו יתברך, מאחר שאתה "שומר פתאים ה'", וכך דרפך, שאתה נותן שמירה עליונה לאלו שמסלקים את דעתם ועושים עצמם כפתאים, אם כן "דלותי ולי יהושיע", כי גם אני בבחינת דל, כי אני מסלק את חכמתי ובינתי ודעתי לגמרי, ומאמין בך בתמימות ובפשטות בלי שום חכמות וחקירות, אם כן ראה להושיע לי, וזהו "דלותי ולי יהושיע", ודו"ק. והחיה מוהרא"ש נ"י את הרופא מאד עם תשובתו הנפלאה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכדאי תמיד לזכר את דברי רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן קג.) שטוב יותר להיות פתי יאמין לכל דבר, דהינו להאמין אפלו בשטיות ובשקרים, כדי להאמין גם בהאמת, מלהיות חכם ולכפר בכל, חס ושלום, דהינו לכפר בשטיות ושקרים, ועל-ידי-זה נעשה הפל ליצנות אצלו, וכופר גם בהאמת, חס ושלום, וכמו שאמר התנא (ערוי, פ"ק ה'): מוטב שאקרא שוטה כל ימי, ואל אהיה רשע שעשה אחת לפני המקום, כי כך ראו בכל הדורות, שאנשים פשוטים שלא רצו להפגס לחכמות וחקירות, והשתמשו תמיד עם שכל פשוט, הם נשארו חזקים ונקימים באמונת ה' טהורה, ושמרו על התורה והמצוות בכל הקדוקיה ופרטיה, מה שאין כן אנשים שהיו חכמים בעיניהם, ועשו ליצנות אפלו משטיות ושקרים,

לבסוף עשו ליצנות גם מצדיקים ואנשים פשרים, ונשארו רחוקים מן האמונה הקדושה לגמרי, ולכן אשרי מי שידע איך לסלק את שכלו ודעתו לגמרי כשבא אל האמונה הקדושה, ולשים את עצמו כפתי, ואזי ימשיך על עצמו שמירה עליונה, ויהיה נשמר מכל רע, אשרי לו.

צביעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להזהר מאד מאד, שלא יתפס ברשת של אדם צבוע, כי בני אדם מטעים את עצמם מאד, כשרואים אדם של צורה עם זקן גדול, ועם מלבושים מכבדים, וחושבים שבודאי הוא אדם גדול מאד, ויכולים לקבל ממנו הדרך והצוות ישרות לעבודת השם, ורצים אחריו, ואחר-כך מתגלה שהוא צבוע בעלמא, ומדריך אנשיו לשאול תחתיים, רחמנא לצלן. ולכן צריכים להזהר בענין זה מאד, ולבדוק היטב קדם את מי שרוצים להלך אחריו לקבל ממנו הדרך לעבודת השם, ואיך זוכים להשמר מזה? רק על-ידי תפלה והתבודדות, שאדם יתפלל הרבה להקדוש-ברוך-הוא, שיזכה למצא רבי ומנהיג אמתי, שייריף אותו בדרך הישר, ואזי השם יתברך בעצמו ישמר אותו מצבועים, כי זה דבר קשה מאד להזהר בעצמו, כי איך אדם ידע אם ההוא צבוע או לא, הלא העין של האדם מטעה אותו מאד, שהרי רואה אדם של צורה עם זקן גדול ומלבושים מכבדים, ואיך יכול לדעת מה מנח תחת הזקן הזה, ותחת המלבושים האלו; ולכן צריכים לבקש הרבה מהקדוש-ברוך-הוא, שיהיה נשמר מזה, ואז בזכות התפלה, בודאי הקדוש-ברוך-הוא ישמר אותו מכל רע.

ופעם דבר מוהרא"ש נ"י, ממה שרובנו ו"ל מספר מהבעל

תפלה (ספורי-מעשיות, מעשה יב), שפעם הלך הבעל תפלה לדרך, וראה אנשים הולכים ומתפללים, ונושאים חבורים של תפלות, ונתגרא מהם, וגם הם נתגראו ממנו, ואחר-כך מספר רבנו ז"ל, שהוא עמד להתפלל, וגם הם התפללו, ואחר-כך נתחברו ביחד, ודקדק מוהרא"ש נ"י, למה הבעל תפלה שצסק בתפלה כל הזמן, כשראה קבוצה של בני-אדם עוסקים בתפלה, נתגרא מהם? וגם האנשים האלו, שגם-כן עסקו תמיד בתפלה, למה כשראו את הבעל תפלה נתגראו ממנו? ומה זה שרבנו ז"ל מספר אחר-כך, שלפני שנפגשו ונתודעו יחד, עמדו להתפלל, הבעל תפלה עמד להתפלל, וגם הם עמדו להתפלל?

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבנו ז"ל מגלה לנו ענין נפלא מאד, שהם נתגראו מאד, שלא יכשלו, חס ושלום, באיזה מנהיג צבוע, כי בן אדם שתמיד מתפלל להקדוש-ברוך-הוא, וכל עסקו הוא רק תפלה, אותו לא יכולים להטעות כל-כך בנגל, ואפלו שיראה לפני עיניו איזה אדם שנגראה כאלו גם-כן מתפלל, הוא יבדק אותו היטב מאד לפני שמתחבר אליו, אם אינו צבוע, חס ושלום, ויברר היטב אם הוא מתפלל באמת וברצינות להקדוש-ברוך-הוא, ואם כל עסקו הוא רק תפלה, וכן צדיק ומנהיג שרוצה לקרב אנשים להקדוש-ברוך-הוא, אפלו כשרואה שהם רציניים, ורוצים לעסק בתפלה, הוא בודק אותם אם כונתם לשם שמים באמת, ואם אינם צבועים. ולכן מיד כשהבעל תפלה ראה את האנשים, והם ראו אותו, נתגראו זה מזה, כי פחדו אולי יש איזו צביעות כאן, ואולי זו אינו תפלה אמיתית, ומה היתה העצה שלהם? שעמדו להתפלל, ומיד כשעמדו להתפלל ולבקש סייעתא דשמיא מהקדוש-ברוך-הוא, שלא יכשלו באיזה מנהיג צבוע ובאנשים צבועים, על זה הקדוש-ברוך-הוא עזר להם, ומיד הפירו זה את זה, שהם בעלי תפלה אמיתיים, שכל עסקם ורצונם וחסדקם הוא רק להתפלל להקדוש-ברוך-הוא, ואז נתחברו יחדו, והבעל תפלה נעשה הראש והמנהיג שלהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל דבר זה צריך אדם להתפלל כל ימיו, שינצל מלהתקרב לאיזה מנהיג צבוע, כי הם מטעים בני-אדם מאד,

ומוליכים אותם שולל, ובגני-אדם חושבים שהם עובדי השם, ויכולים לפעל ישועות ולעשות מופתים, והפל הוא רק צביעות בעלמא, שרוצים את הפסך והכבוד של בני-אדם, ומטעים אותם כאלו הם מתפללים, ובאמת אין ממש בדבריהם כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכים להזהר מדבר זה אפלו בין אנשי שלומנו, כי יש אנשים שקוראים עצמם על שם רבנו ו"ל, ומתפארים שיודעים עצות רבנו ו"ל, ואיך להתפלל ולעסק בתפלה ובהתבודדות, ובאמת הם צבועים גדולים, ואין יודעים את הדרך של תפלה באמת כלל, כי הדרך של תפלה והתבודדות של רבנו ו"ל הוא, שאדם ישים את עצמו לגמרי בתוך התפלה, ועל כל דבר שעושה תמיד יתבודד להקדוש-ברוך-הוא, ויבקש עזרה וסייעתא דשמיא מהקדוש-ברוך-הוא, ולא יעשה שום דבר בלי תפלה, וכל זה בדרך של צניעות, שאף אחד אינו יודע מה הוא עושה, כי העבודה של התבודדות הוא ענין שבינו לבין הקדוש-ברוך-הוא, ואף אחד אינו יודע מזה, ולא שיה שואדם יראה לכלם איך הוא מתבודד, ושפלים יחזקו אותו ויעשו פמחהו, כי בזה יש כבר צביעות, רק הצדיק מדבר עם האנשים שלו, שיעסקו כלם בתפלה ובהתבודדות, ומגלה להם את המפתח הזה, איך שצריכים ללכת למקום מיוחד שאין שם בני אדם, וישפכו את לבם לפני הקדוש-ברוך-הוא, אבל כל זה הוא ענין געלם, ואינו נפר לבריות, ואין צריך לעשות עבודות משנות של עניגי תפלה בצעקות וקולי קולות ברשות הרבים וכו', דברים שאין הדעת סובלתם, ואף שיש כאלו שחושבים שיש בזה איזו עבודה, אבל עקר השלמות הוא פשאיין אחד רואה מעשיו, ועושה הפל לשם שמים. כי הענין של תפלה והתבודדות שלמד אותנו רבנו ו"ל, הוא ענין שבינו אדם להקדוש-ברוך-הוא, שיחה בינו לבין קונו, שאף אחד אינו יודע מזה, ואף אחד אינו חולם מתי הוא הולך להתבודד, ואיך הוא מתבודד, ומה הוא מתבודד, וזה נקרא בעל תפלה אמתי, וצדיק בזה הולך תמיד לאנשים, ומחזק אותם לעבודת התפלה, ומגלה להם שזה מה שרבנו ו"ל רצה מאתנו, ונק בדרך זו זוכים להגיע אל דבקות

אמתית בהקדוש-ברוך-הוא, אָבֵל בצורה אחרת זה ענין של צביעות, ולכן אשרי מי שמתפלל תמיד להקדוש-ברוך-הוא, שישמר אותו מכל מיני צבועים, ואז בודאי יזכהו הבורא יתברך שמו למצא מנהיג אמת, שיזריף אותו בדרך הישר.

צדקה

מוהרא"ש נ"י תמיד מזהיר את כל תלמידיו, שלא ישיבו פני שום עני ריקם, ואם עני בא ודופק על דלתות ביתך לנדבה, תן לו לכל הפחות משהו, ואל תשיבהו ריקם, כי הוא עון חמור מאד, ובשמים מקפידים מאד על דבר זה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא איזה גביר להרב הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן, זכותו יגן עלינו, לקבל ברכה, ואף-על-פי שעמד אז תור גדול של אנשים שהמתינו להכנס אל הקדש פנימה, הגביר דחף את עצמו ראשונה, ונכנס לפני כלם, וכדרך הגבירים לבוא בעזות גדולה, ומן הסתם גם שחד את הגבאי עם מטבע הגונה, וכשנכנס לתוך החדר, לא פנה אליו הרב הקדוש רבי מאיר, זכותו יגן עלינו, כלל, ולא נתן לו שלום, רק סבב פניו לצד אחר, והתחיל לצעק: "ליבל, ליבל (זה היה שמו של הגבאי), בא מהר הנה", וכשבא אליו הגבאי, ענה ואמר לו הרבי: הנה אספר לך ספור; הנה יודע ש"מאיר"ל" (כך היתה דרכו לכנות את עצמו כידוע) אוהב להיות בכל מקום, ולחפש ולבקש איפה יכולים לעשות טובה ליהודי, והייתי באיזה מקום, וראיתי שיש גזר-דין קשה על איזה גביר שהיה חולה מאד ונוטה למות, וישאיר אלמנה עם שמונה יתומים, והנה יודע ש"מאיר"ל אינו מגיח גזר-דין כזה לצאת מהכח אל הפעל, והתעקשתי והפצתי הרבה בתפלה לבטל את הגזרה

הזאת, אבל אמרו בבית-דין של מעלה, שהוא קמץ גדול מאד, ומגרש עניים מפתח ביתו בכבושות ובכזיונות, ולכן נגזר עליו כף, אבל מאיר'ל נסה עם כל זאת לבטל את הגזירה, והבטחתי לבית-דין של מעלה, שבודאי מהיום והלאה ישנה העשיר את דרכו, ויתן צדקה ביד רחבה, ופעלתי בשבילו רפואה, ונעשה בריא כמקדם, אבל תכף-ומיד כשהבריא חזר לדרכו הרעה, ולא היה מקבל פני העניים כלל, ואז נגזרה עליו עוד פעם גזרת מות, ורחמנא לצלן, ונעשה חולה מסכן מאד, ועוד פעם נסיתי בעקשנות גדולה לבטל את הגזירה, ואמרתי שיתנו לו עוד נסיון אחד, הינו שישלחו לו איזה עני, ואם יפתח דו לו בכבוד גדול, אזי תבטל הגזירה, והסכימו על זה, והבריא הגביר, והנה בא איזה עני לפתח ביתו, ופתאם נכנס הגביר לתוך כעס ורגזנות גדולה, והוציא כל חמתו על העני הזה, וכעט בו ונרשו בחרפות ובכזיונות גדולים, וסים הרב הקדוש רבי מאיר, זכותו יגן עלינו: נו, ליבל, אשאל אותך, האם לאיש בנה אתן שלום? וכשמוע הגביר הנ"ל את כל זאת, נתעלף ונפל חלשות, כי זה הגביר בעת חליו האחרון, כשדנו אותו בבית-דין של מעלה, שמע את שם הרב הקדוש רבי מאיר הנ"ל, ואיך שפטר אותו מן הדין, ולכן נתישב בדעתו שיסע אליו לראותו, ובינתיים שמע אצלו את כל הספור, ואיך שקמצנותו ואכזריותו גרמה לו כל זה, ולכן נתעלף, ואחר שבקשי עוררו אותו, הבטיח להרב הקדוש רבי מאיר, זכותו יגן עלינו, שמהיום והלאה יזהר מאד במצות צדקה, ולא ישיב פני אף עני אחד ריקם. וכן עשה, וקבל על עצמו תשובה אמיתית. הרי רואים איך שצריכין להזהר בכבוד עניים, ולא להשיב פני שום עני ריקם, וגם רואים את גדל ההרגשה של צדיקי אמת, שאף-על-פי שרואים את גריעות מעשה האדם, ואיך שעוונותיו גורמים לו כל צרותיו, אף-על-פי-כן אינם נחים כלל, עד שפועלים בשבילו המתקה וישועה.

ציון

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁאִין עוֹד דְּבַר יוֹתֵר גָּדוֹל מִלְהִיּוֹת עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל בְּעִיר אוּמָן, כִּי לֹא הָיָה צְדִיק בְּעוֹלָם שֶׁהִבְטִיחַ הַבְּטָחָה חֲזָקָה כְּזוֹ עִם שְׁנֵי עֵדִים, שְׁמִי שְׂבִיבָא עַל הַצִּיּוֹן שְׁלוֹ, וְיִתֵּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה בְּעִבּוּרוֹ, וַיֹּאמֶר שֶׁם הַעֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְהִלִּים שֶׁל 'תְּקוּן הַקְּלָלִי', אֲזַ אֶפְלוּ אִם עֲצָמוּ וְגָבְרוּ חֲטָאֵיו וּפְשָׁעָיו, יוֹצִיא אוֹתוֹ מִהַשְּׂאוֹל תַּחְתִּית. וְהָעֵדִים שֶׁלָּקַח לֹא הָיוּ סֵתָם עֵדִים, אֲלָא שְׁנֵי צְדִיקִים גְּמוּרִים, כִּי אֶחָד הָיָה ר' אֶהְרֵן מְבַרְסֶלֶב ז"ל, שְׂרַבְנוּ ז"ל הַעִיד עָלָיו, שֶׁהִלֵּךְ אֶל הַחֲפָה עִם כְּתָנֶת נֶקֶהָ, הִינּוּ בְּלִי חֲטָא, וְהַשְּׁנֵי הָיָה ר' נִפְתָּלִי מִנְעַמְרוֹב ז"ל, שְׂרַבְנוּ ז"ל גַּתָּן לוֹ מְדַרְגָּה, שְׂאֵחֵר פְּטִירַת רַבְּנוּ ז"ל, יֹאמֶר תּוֹרָה לְפָנָי מְלֹאכִים, וּבְכָל סַעֲדָה שְׁלִישִׁית הָיָה סִגּוֹר בַּחֲדָרוֹ, וַאֲמַר תּוֹרָה לְפָנָי מְלֹאכִים, וְזוֹ מְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה עַד מְאֹד, וְהֵם שְׁנֵי הָעֵדִים שְׂרַבְנוּ ז"ל לָקַח לַהֲבְטָחָה שְׁלוֹ, וּמִי יִשְׁמַע הַבְּטָחָה כְּזֹאת וְלֹא יִמְכֹּר אֶת כָּל מַה שֵּׁשׂ לוֹ, אֶפְלוּ הַמְּעִיל שֶׁעַל גַּבֵּי כְּתָפָיו, לְהִיּוֹת עַל-כָּל-פְּנִים פַּעַם אַחַת בְּחַיִּים שְׁלוֹ עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְלוֹמֵר שֶׁם אֶת הַעֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְהִלִּים, וְכַמָּה כְּבָר עוֹלָה הַיּוֹם בְּרֻטִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֲמֵשׁ-מֵאוֹת דוֹלָר? ! אוּ מֵאַרְצוֹת-הַבְּרִית — שְׁבַע-מֵאוֹת דוֹלָר? ! וְכִי בְשֶׁבִיל סְכּוּם פְּעוּט כְּזֶה לֹא יִקְבַּל תְּקוּן נִצְחִי? !

וַאֲמַר מוהרא"ש נ"י, שְׂאִם נִתְבַּוְּנָן נִרְאָה, שְׂלֹא הָיָה עוֹד צְדִיק מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַד עַתָּה, שֶׁהִבְטִיחַ הַבְּטָחָה כְּזֹאת עִם שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים, שְׂאֶפְלוּ אִם עֲצָמוּ וְגָבְרוּ חֲטָאֵיו וּפְשָׁעָיו שֶׁל הָאָדָם, יוֹצִיא אוֹתוֹ מִהַשְּׂאוֹל תַּחְתִּית. וּמֵאַחֵר שֶׁהִבְטִיחַ רַבְּנוּ ז"ל הַבְּטָחָה כְּזֹאת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה לְהִיּוֹת עַל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ, יֵשׁ לוֹ כַּחַ לְתַבַּע בְּשָׂמִים: "רַבִּי, הַבְּטָחָתְ לִי, שֶׁתִּמְקֶנּוּ אוֹתִי, אֶפְלוּ אִם עֲשִׂיתִי אֶת כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבְּעוֹלָם, אֲנִי תִמְקֶנּוּ אוֹתִי", וּמִי הוּא זֶה שֶׁיִּשְׁמַע זֹאת, וְלֹא יִמְסֹר נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל וְלִקְבַּל תְּקוּן לְנַפְשׁוֹ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שאינו נוסע אל ציון רבנו ז"ל, הוא מכרח להיות אחד משלשה אלה: או טפש גדול, או אכזר גדול, או רשע גדול; טפש גדול — ששומע הבטחה פזאת ואינו מודרך לקבל תקון נצחי לנפשו, או אכזר גדול — שמתאכזר על נפשו ולא אכפת לו ממנה, או רשע גדול — שחולק על רבנו ז"ל, ואינו מאמין לדבריו, חס ושלום, ולכן אינו חס על תקון לנפשו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבצעונותינו הרבים, כבר שמע מקרים, שנסעו קבוצות יהודים לקברי צדיקים שבאוקריינה, והאוטובוסים נסעו לכל קברי הצדיקים, ובאו גם לעיר אומן, וכל האנשים ירדו מן האוטובוסים לגשת אל הציון, כל אחד עם חשבון פשוט — "מה אכפת לי לתן פרוטה לצדקה, ולומר עשרה מזמורי תהלים, ולחזור עם תקוין", אבל איש אחד נשאר על האוטובוס, ובדווקא לא ירד, להראות שאינו אוהז מנה, היש רשעות יותר גדולה מזו?! היש אכזריות יותר גדולה מזו?! רשעות — פי הנך חולק על רבי גדול וקדוש כזה, ואיך תרוב נפשך לדבר על צדיק שכבר נסתלק לפני מאתיים שנה?! אכזריות — שהנך אכזרי נושא על נשמתך, הרי אתה כבר פה אצל הציון, והאוטובוס עומד על הפתח, ואתה לא נכנס... טפשות לא שיף לומר על איש כזה, פי אפלו טפש לא היה עושה דבר כזה...

ויבדדך אגב ספר מוהרא"ש נ"י, שבשעה שהיה נוסע על קברי צדיקים באוקריינה, אמר לו הנהג, שעכשו עוברים דרך העיר סקוויינא, וקבוי שם הרבי לבית סקוויינא זצ"ל, ואמר מוהרא"ש נ"י לנהג שיעצר שם, כי רוצה להתפלל, וכן עשה, וגם התפלל שם מנחה, כי ירד היום. ואחד שהיה יחד עם מוהרא"ש נ"י, שאל אותו: למה מוהרא"ש נ"י יורד להתפלל שם, הלא היו מתנגדים וכו', וצנה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: אם מן השמים עברתי על המקום הזה, אין שום סבה שלא אכנס להתפלל כאן, ואני רוצה להראות שאין מפסידים מכף שמתפללים על ציון של צדיק, וכלם ילמדו ממני].

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבצעונוותינו הרבים, גם בין חסידיו בקרסלב, היו כאלו, שרצו בגאונתם להשתלט על הצייון, שלא יוכלו לגשת שם רק על ידם, ושכלם יקנו פרטיסים רק מהם, והם ירויחו את כל ההכנסות, ואימו שביבאו אנשי צבא עם נשק, ויצמדו על הדרך, ואף אחד לא יוכל לגשת אל הצייון, וכמעט שסגרו את כל הצייון, שאף אחד לא יוכל לנסע לראש השנה, אבל מה עשה הקדוש-ברוך-הוא? רחם על נשמות ישראל, והוציא את כל הכח מידם, ונפתח הגבול לכלם, והנה על האנשים ההם עדין אומרים שהם גדולים ונחשבים, בשעה שהיה ראוי להשמר מהם מאד, אבל הוא על דרך שאמרו חכמינו הקדושים (פסחים נ.): עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה; וכמו שכתוב בזהר (תיי שרה קכב.): מאן דאיהו זעיר איהו רב, ומאן דאיהו רב איהו זעיר; יש אחד בזה העולם מאד מפרסם, אבל בעולם העליון אין יודעים ממנו כלל, ויש אחד שאף אחד אינו מכיר אותו, ולא יודעים ממנו כלל, אדרבה, כלם מדברים עליו, ובעולם העליון עושים רעש גדול ממנו, והוא מפרסם בכל העולמות העליונים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שקרה עוד מעשה נורא של רשעות בנוגע לצייון רבנו ז"ל, שפמה מטרפים רצו להעביר ציון רבנו ז"ל לארץ ישראל, והלכו ושכרו דירה סמוך לצייון רבנו ז"ל, וביום ושנו, ובלילה חפרו מערה, והתחילו להוציא שקים של עפר ולזרק אותם בחוץ, שזה בעצמו היה עון נורא, כי המקום שם הוא בית עלמין, וכל מה שחופרים, הוא מעצמות מתים, אבל הם לא הסתכלו על זה, וחפרו עד שהצליחו לעשות מערה בעמק פמה מטרים, ולהגיע קרוב לצייון רבנו ז"ל, אבל הקדוש-ברוך-הוא רחם על עם ישראל, ופתאם נעלם לגוי המנקה שמה המטאטא שלו, והלך לחפשו, ונכנס לדירה, ומצא את המערה שחפרו, ותכף ימד קרא למשטרה, והאנשים ברחו ונעלמו, והגיעו עד מדינת טורקיה, ופחדו לחזור לארץ ישראל פן יעשו בהם שפטים, היש רשעות ואכזריות יותר גדולה מזו?! שיעלה על דעת בן-אדם לגע בקבר של רבנו ז"ל, ולהעבירו למקום שנגאה לו, והנה נגד אנשים אלו היה ראוי לצאת

ולמחות, ולפרסם קלונם ברבים, אבל עליהם אין פוצה פה ומצפצף, רק עלי, אמר מוהר"א ש נ"י, שאני מגלה ומפרסם שם רבנו ז"ל בכל העולם פלו למעלה מארבעים שנה, ורבים ככלם של האנשים הבאים לצייון רבנו ז"ל, הם על-ידי הקונטרסים והספרים החדשים המופצים בכל קצווי תבל ממש, עלי יש מחלקת, ושונאים אותי בתכלית השנאה, ואין רוצים לעמד על ידי, ואין רוצים לדבר עמי, האם יש עוד רשעות ואכזריות כזו? ! אבל אנחנו צריכים להמשיך לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל בכל העולם, ולזכות את כל נשמות ישראל להגיע אל ציון רבנו ז"ל בעיר אומן, ואשרי מי שיש לו חלק בזה!

צדיק

מוהר"א ש נ"י אמר, יש אנשים ששואלים על דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן י'), שהבעלי גאונה אומרים שיכולים להתפלל בעצמם, ואין צריכים ללכת אל צדיקי הדור, עין שם; ושואלים: למה רבנו ז"ל קורא אותם בעלי גאונה, ולמה באמת צריכים ללכת אל הצדיק, הלא רבנו ז"ל למד אותנו, שכל אחד ואחד יכול להתפלל, וכל אחד יכול לפעל פל מבקשו אצל השם יתברך, ואם כן למה רבנו ז"ל קורא אותם "בעלי גאונה", שאומרים שיכולים להתפלל בעצמם?

ואמר מוהר"א ש נ"י, שהתרוץ הוא פשוט, פי מכרחים לבוא אל הצדיק ללמד "איך" להתפלל, פי אדם שנדמה לו שידוע כבר כל דרכי התפלה, מן הסתם הוא בעל גאונה, ואינו יודע פלוס, פי עבודת התפלה עמקה ונוראה מאד, וצריכים התחזקות עצומה להתפלל תמיד בכל עת, פי עוברים על האדם משברים וגלים כאלו,

עד שהוא עלול להתנאש מן התפלה, חס ושלום, והתחזקות זו מקבילים אצל הצדיק, כי הצדיק הפך עצמו למהות של תפלה, והתפלה אינה פוסקת מפיו, בבחינת (תהלים קט, ד): "ואני תפלה", שדוד המלך אומר על עצמו, שהוא מהות של תפלה, כי התפלה היתה שגורה בפיו בכל עת, ודבר זה לוקח ימים ושנים, עד שנוגסת בתוך דעת האדם היטב, ובינתיים עובר על האדם מה שעובר, ואם אינו מקרב אל צדיק אמתי, לא יחזיק מעמד בעבודת התפלה, כי יפל בדעתו ויתרשל מן התפלה, חס ושלום, ולכן בודאי הוא בעל גאון, כי אינו בא אל הצדיק לקבל ממנו דרכי התפלה באמת, אבל כשאדם מקרב אצל צדיק אמתי, אזי הוא בודאי תמיד יחזיק בעבודת התפלה, ולא יעזב אותה כלל, כי דבר זה ישמע תמיד מפי הצדיק בעצמו, שנותן לו עצה להתפלל תמיד, ולא להפסיק מן התפלה כלל.

ודבר זה ראינו תמיד אצל מוהרא"ש נ"י, שבכל פעם שבאו אליו להזכיר איזה חולה או צרה אחרת, ורחמנא לצלן, היה תמיד אומר, שאין עצה אחרת רק תפלה, ולא יתנאש בשום אופן מלהמשיך להתפלל, והיה אומר: בודאי אני אתפלל עליך, אבל העקר תראה שגם אתה תתפלל הרבה, ולא תתנאש מן הרחמים כלל, כי כבר אמרו חכמינו הקדושים (ברכות י): אפלו חרב חדה מנחת על צוארו של אדם, אל יתנאש עצמו מן הרחמים, ומי אמר את זה? חזקיהו המלך, כשאמר לו ישעיה הנביא (ישעיה לח, א): "צו לביתך פי מות תמות", הרי שאפלו בשעה שבכר שמע מפי נביא ה' שהולך למות, ואף-על-פי-כן לא התפעל כלל, ואמר לו: פלה נבואתך וצא, כך מקבלני מבית אבי אבא, הינו מדוד המלך, עליו השלום, אפלו חרב חדה מנחת על צוארו של אדם, אל יתנאש עצמו מן הרחמים; כי זו היתה כל מהותו של דוד המלך — להתפלל אליו יתברך אפלו מן המצבים הכי קשים, ואת זה קבל חזקיהו המלך בירשה ממנו, ועל-ידי התקרבותו והתקשרותו של חזקיהו אל זקנו דוד המלך, היה לו כח לעמד בתפלה, ולא להתנאש כלל. וכן צריך כל אדם לעשות, מפל שפן כשעדין לא הגיע למצב של

"קרב תדה מנחת על צנארו", אזי בודאי צריך להתחזק ולהתאמץ מאד בעבודת התפלה, וכל זה מקבלים מן הצדיק האמת, ולכן מכרחים להיות מקרב אליו, ולקבל ממנו התחזקות לתפלה, ובלעדיו האדם הוא בעל גאווה, ולא יחזיק מעמד בעבודת התפלה כלל, כי מיד כשיעבר עליו איזה רוח סערה חזקה, חס ושלום, יאבד עצתו ויתאזש מן התפלה, אבל כל זמן שהוא מקרב אל צדיק אמת, תמיד יחזיק בתפלה, ובודאי יראה יום ישועתו, אשרי מי שמקרב אל צדיק אמת באמת.

צניעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שיש חוב קדוש על כל רבני ומנהיגי הדור, להכניס מדת הצניעות בכל אנשיהם, ולהסביר להם שישוד היהדות תלוי במדת הצניעות, ושכל אחד ישגיח בביתו, שאשתו וילדיו ילכו ויתנהגו בתכלית הצניעות, ועקר הצרות שבגני-אדם סובלים הוא מחמת חסר הצניעות, ושאינם משגיחים על מלבושי ילדיהם ורבני ביתם, שיהיו מלבושים צנועים, והחוב מוטל ביותר על ראשי הדור לדבר מזה, כי הדור מתנהג כפי הראשים, ואם המנהיגים מדברים תמיד מצניעות, אזי אנשים מבינים את חמור עונגה, ומצייתים להם, לא-כן אם לא מדברים מזה, אזי אנשים חושבים שזו סתם חמרא בעלמא, ואינם חוששים לזה, נמצא עון הדור תלוי בצנארו, והיו גדולי הצדיקים, כגון הרב הקדוש מסאטמאר, זכותו יגן עלינו, ועוד הרבה צדיקים, שהיו מעוררים בדרך שללהם כליל 'כל נדרי' כאש להבה, על גדל נחיצות מדת הצניעות, והיו מכניסים בדבוריהם גם כלפי הנשים שבעזרת נשים, שכלן באו כליל יום הכפורים לבית-ההכנסת, והיו בוכים ומתחננים לפניהם, שיעמדו חזק על גדרי הצניעות, ולא יתראשו בה כלל, ועל-ידי-זה הועילו לעשות רשם

אמתי בלבנות נשמות ישראל, והקימו דורות מברכים שהולכים בתכלית הציניעות.

וספר מוהר"א ש"נ"י, שהגאון הקדוש רבי אלעזר משה הלוי הורוויץ ז"ל, בעל "הגהות הגרא"מ הורוויץ" על כל הש"ס, היה רב בעיר פינסק, ופעם פרץ דבר ומגפה בר מינן בעירו, וקאו אנשי העיר אל רבם לשאל מה זה ועל מה זה, ואמר להם, שהפל מחמת חסרון הציניעות שבעיר, ובשמעם זאת נבהלו מאד, ונדדדו לעשות תקנות חזקות בעניני צניעות, אכל אף-על-פי-כן לא הועילו להפסיק את המגפה, ורחמנא לצלן, וחרו אל רבם, ואמר להם, שזה מחמת משפחה אחת בעיר, שהבנות שלהן מפקרות, ורחמנא לצלן, ומחמת זה סובלים כל העיר, וצנה אותם שיקראו לראש המשפחה שיבוא אליו, וכן עשו, אבל ההוא סרב לבוא, וגם ענה בעזות, שאם לא יפסיק הרב לבזות אותו לפני אנשי העיר, ימסר אותו למלכות, כי היה קרוב למלכות. וביום המחרת, פתאם נפטר אברך אחד באמצע הרחוב מן המגפה, ורחמנא לצלן, והיתה צעקה גדולה בעיר, ורצו אל הגאון הקדוש הנ"ל, ושאלו אותו מה לעשות, ואמר להם, שיעשו את הלוייה של האברך לפני בית המשפחה הנ"ל ברעש גדול, וכן עשו, והיו בכיות וצעקות נוראות בשעת ההספדים, וכל זה תרה מאד למשפחה הנ"ל, שיעשו דבר כזה לפני הבית שלהם, ולמחרת קבל הרב של העיר הזמנה מהמשטרה, כי ראש המשפחה מסר אותו כמו שהבטיח, והרב לא התפעל כלל, רק הלך אל המשטרה, ולקח בידו גמרא ישנה מאד של מסכת שבת, ועמד לפני השופט, והשופט שאל אותו: למה צוית לעשות לוייה לפני הבית של המשפחה הנ"ל, זה נגד החק, ויש על זה ענש חמור, ענה ואמר לו הרב: אדוני השופט, הנה יש לנו תורה הקדושה ישנה מאד, פבר שלשת אלפים שנה, והראה את הגמרא הישנה שהיה בידו, ולא אני חדשתי את זה, רק החכמים שבימים ההם, והם אמרו (שבת לג.): בעון גלוי עריות וכו', ובעון נבלות פה, צרות רבות וגזרות קשות מתחדשות, ובחורי ישראל מתים וכו', והנה המשפחה הזאת לא שומרת על דתנו, ופורצים את גדר הציניעות, ומחמת זה אנחנו

אבלים על הבחורים והאברכים שלנו, האם זה לא נכון שעשינו את הלוייה לפני הבית שלהם...!! ואמר את דבריו באמת ובתמימות כזאת, עד שנוכנסו מאד בלב השופט, ופטר אותו לשלום, והזהיר את המשפחה הנ"ל, שלא ירהיבו עוד לנגע בכבוד הרב, ויזהרו לצית דבריו. הרי רואים את גדל החיוב של ראשי הדור להכניס צניעות בכל אנשיהם, ואשרי הזוכה לצית אותם, ולהתנהג בצניעות באמת.

קבלה מעשית

מוהרא"ש נ"י אמר, שהארי"ו"ל הזהיר מאד לא להשתמש בקבלה מעשית, הינו בשמות-הקדש, כי היו צדיקים שעשו מופתים, על-ידי שהשתמשו בשמות-הקדש, אבל הוא אסור גדול, וכל אלו שהשתמשו בקבלה מעשית, לבסוף נעקרו מן העולם, ובניהם או נכדיהם מתו במיתות משנות, רחמנא לצלן, ואפלו צדיקים קדושים עליונים שהשתמשו בקבלה מעשית, והראו אותות ומופתים נוראים, לבסוף ילדיהם או נכדיהם או ניניהם נהרגו במיתה משנה, רחמנא לצלן, והכל מחמת שהשתמשו בשמות-הקדש, ולכן צריכין להזהר בדבר זה מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, פעם השתמש בשמות-הקדש, כי היז בספנה גדולה מאד, והיה נרדף משודדים, והגיע אל הנהר דינעסטער, ועל-ידי הזכרת שם מהשמות הקדושים, עבר את הנהר ונצל מהם, אבל התחרט על זה מאד כל ימיו, ובקש מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכה לתקן את אשר עשה, וסגב הקדוש-ברוך-הוא, שעוד פעם הגיע לשעת ספנה לאותו מקום, ולקח את המטפחת שלו, ושם אותה על הנהר דינעסטער,

וכך עברו באמונה פשוטה, ואמר הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, שעל-ידי תקף האמונה, שאדם מאמין בהקדוש-ברוך-הוא בכל לבו ובכל נפשו, זה מועיל יותר מכל ההשתמשות בשמות-הקדש, ובזה אין שום אסור, אדרבה זהו עקר השלמות, שאדם מתחזק את עצמו כל-כך באמונה פשוטה בו יתברך, עד שזוכה לראות נסים נגלים על כל פרט, כי על-ידי שידע שהוא יתברך מחיה ומנהיג ומקיים את כל הבריאה כלה, כל הטבע מתבטל מלפניו, וזוכה לנסים נגלים ממש. ולכן צריכים לשמר מאד לא ללכת אל בני אדם שמשתמשים בשמות-הקדש, אפלו גדולי ישראל, כי יכולים להעניש על זה מאד, רחמנא לצלן.

ובאותו ענין, דרכו של מוהר"א ש"נ"י להזהיר את כלם, שלא יהיה תלוי בביתם שם הו"ה ברוך הוא, וכדרך מקצת מאחינו בני ישראל הספרדים, שתולים בביתם שלט עם שם הו"ה ברוך הוא, עם עוד שמות הקדושים, וזה אסור חמור מאד, ומביא לידי עניות, רחמנא לצלן, כי לא ימלט, שהילדים ילכו בלתי מלבשים כראוי, או עם חתולים לא נקיים, או אפלו המבגרים לפעמים אינם מלבשים כראוי, והשם הו"ה תלוי בחדרם, וזה אסור גדול מאד, והם לא יודעים מזה, ועל-כן צריכים להזהר מאד שבבית לא יהיה תלוי שלט עם שם הו"ה ברוך הוא, כי הוא דבר חמור מאד, ויכולים לקבל על זה עניש, ולמה להפגס לסכנה בחנם, אשרי מי שזוהר בזה כראוי.

קד

פעם היה ספור בבנין הישיבה הקדושה של "היכל-הקדש", בתקף הקור של ימות החורף, שחממו את כל הבנין בחמום חזק,

אבל חדר אחד של הבחורים נשאר קר, והיה פלא אצלם למה החדר שלהם כל-כך קר, עד שבא איזה ממחה, והראה להם שיש חורים וסדקים בין החלונות, שמשם נכנס כל הקר, ואחר שסתם אותם כראוי, היה החדר חם כמו שצריך. ואז דבר מוהרא"ש נ"י שיחה נפלאה, ופנה ואמר: הנה אנחנו רואים בגשמיות, שהעצה נגד קרירות היא לחמם את הבית, וככל שמחממים את הבית, כך מבריחים את הקר, אבל באותו זמן צריכין להזהר מאד גם לסתם את כל החורים שמשם נכנס הקר, כי אפילו אם תחמם את כל הבית, אם יש חורים שמשם נכנס קר, לא יועיל כל החמום, ומכל שכן אם יפתחו את הדלת, וישאירו אותה פתוחה, בודאי יכנס כל הקר, ולא יועיל החמום כלום, וכך זה אנחנו רואים בגשמיות.

עכשו באו ונראה ברוחניות, אדם צריך להיות חם מאד בתמימות דקדושה אל השם יתברך, שיבער הלב שלו תמיד אל הקדוש-ברוך-הוא בהתלהבות גדולה, אבל באותו זמן צריך לשמר מאד שלא יבוא איזה לץ ויקרר אותו, ולא ישאיר שום חורים או סדקים שייתן לו מקום להכנס, והחורים וסדקים הם הצינים והאזנים, שלא יסתפל על לצים, ולא יאכה לשמע את דבריהם, כי הליצינים הם תקף הקרירות, וצריכים לסתם את כל החורים והסדקים מבחוץ, שלא יכנס הקר שלהם בפנים, חס ושלום. וביותר צריך לשמר על הדלת הגדולה שלו שהוא הפה, וכמובא במדרש תהלים (מזמור נב), שהפה והשנים הם כדלת ובריח לפני הלשון, ולא מבעיא שלא ידבר עם ליצינים, וישא ויתן עמהם, אלא גם ישמר על דלת הפה, שלא ידבר דבורים יתרים, ומכל שכן דבורי לשון-הרע או ליצינות או רכילות, חס ושלום, כי מיד כשהדלת הגדולה, שהוא הפה, פתוחה, בנקל מאד להכנס שם כל מיני קר מבחוץ, ולא יועיל לזה שום חמום, ואין עוד דבר שמקרר את האדם מעבודת השם יתברך כמו ליצינות, כי זה הורס את כל התמימות שיש באדם, ואדם יכול לבער להקדוש-ברוך-הוא בתבערה עצומה מאד, ופתאם בא איזה לץ, ומתלווצץ ממנו, והוא מתקרר, ולכן צריכין לשמר מאד

על הדלת, ועל כל החורים וסדקים שבאדם, שלא יתן לרוח קרה של ליצנות להכנס בהם.

ובאותו ענין אמר מוהרא"ש נ"י, שבנדאי מי שחש על ממונו, ידקדק מאד בחרף, שהחלונות והדלתות של ביתו יהיו סגורים היטב, באפן שלא יכנס בהן קור, כי בתקף החרף, ברגע קל כשרק פותחים את הדלת, כל החם יוצא, וצריכין כח גדול לחמם עוד פעם את הבית, והתורה חסה על ממונם של ישראל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם הלך הצדיק הקדוש רבי ישראל סלנטר ו"ל לבית-הכנסת באמצע החרף, ומרחוק ראה איזה יהודי, והחזיק את דלת בית-הכנסת פתוחה לכבודו, וכשהגיע רבי ישראל ו"ל אל הפתח, במקום להודות לו, החל לצעק עליו: "גנב, גזלן", כמובן אותו יהודי נכהל מאד, והתחיל לבכות, כי לא ידע למה רבי ישראל ו"ל צועק עליו כן, וכשראה רבי ישראל ו"ל שההוא אינו מבין, ענה ואמר לו: וכי אין אפה יודע, שמחממים את בית-הכנסת עם עצים, והעצים עולים הון תועפות, וברגע שפתחת את הדלת, והשארפת אותה פתוחה, כל הקור נכנס בפנים, וגרמת שיצטרכו עוד הרבה עצים לחמם את בית-הכנסת, נמצא, שאפה גנבת וגזלת את כספי הקדש, ובשביל זה צעקתי: "גנב וגזלן", וההוא קבל את תוכחת רבי ישראל ו"ל, ומאותו היום והלאה הנה נזהר מאד בדבר זה.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שגם היום אנחנו רואים הרבה בני-אדם שאינם נזהרים בדברים כאלו, בחרף כשבית-הכנסת חם, פותחים את הדלת, וגורמים בזבזו כסף, בקיץ כשהמוזן עובד, פותחים את הדלת, וגורמים בזבזו כסף, ואותו דבר עם התאורה, שלא נזהרים לכבות המנורות כשאין צריכין אותם, וגורמים בזבזו כסף של הקדש, ובכל זה יש עון של גנבה וגזלה, רחמנא לצלן, וצריכים לדקדק בזה מאד.

וזאת ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, שהיה מאד מדקדק בדברים אלו, עד כדי כך, שלפעמים היה יושב בחדרו בעיר ניו-יארק, והיה

רוצה דרך המצלמה האלקטרונית, שהמנורות דלוקות בבית מדרשו ב"יבנאל עיר ברסלב" שלא לצורך, והיה תכף-ומיד מצלצל דרך הטלפון לאחד מאנשי שלומנו שבבנאל, שילך מהר לכבות את התאורה, והיה מוכיח אותם אחר-כך בדרשה, איך לא חסים על כספי הקדש, להשאיר מנורות דלוקות בחנם. וכן היה מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את המלמידים שלמדו אצלו, שידקדקו מאד בדברים אלו, והראה להם, איך שבדרך כלל אחר התפלה כל האנשים יוצאים מבית-הכנסת, ומשאירים את כל המנורות דלוקות, ולא אכפת כלל שהתאורה בוערת שלא לצורך, ומי שיש לו לב יהודי, וחס על ממונם של ישראל, ובפרט על כספי הקדש, בודאי לא יתשל בדבר זה, וינדרז לכבות את האור בשעה שאינו צריך לזה, ואשרי מי שזוהר בדברים כאלו תמיד.

קנאה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהמדה הכי מגנה והכי מסכנת לבריאות האדם היא מדת הקנאה, שאדם מקנא בזולתו, כי זה עושה את האדם חולה ממש, רחמנא לצלן, וקשה מאד להתרפאות ממנה, ורחמינו הקדושים אומרים (ויקרא ובה, פנשה טו, סימן ח'): תשעים ותשעה במרה, ואחד בידי שמים; הינו תשעים ותשעה אחוז של בני-אדם מתים מקנאה הבאה מן המרה, ורק אחד מת מיתה רגילה, כי הקנאה אוכלת את האדם לגמרי. וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קנב): כל מי שיש לו קנאה בלבו — עצמותיו מרקיבים; הינו עוד בחיים חיותו, העצמות שלו מרקיבים, עד שהוא מת מזה, רחמנא לצלן. ולכן האדם צריך לבקש ולהתחנן הרבה מאת השם יתברך, שינצל ממדת הקנאה, ותכף-ומיד כשפמרגיש איזו קנאה צומחת בלבו, ירוץ לאיזה מקום פנוי שאין שם בני-אדם, ויספר את

כל לבו לפני השם יתברך, ויבקש ויתחנן ממנו יתברך, שיוציא הקנאה מלבו, כדי שלא תצמח מזה מחלה גמורה, ורחמנא לצלן, ואז בכח התפלה יזכה להנצל ממדת הקנאה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבמשך השנים, ראה המון בני-אדם שסבלו ממחלת הקנאה, וזה הרס אותם ממש. והיה מוהרא"ש נ"י רגיל לספר לפני התלמידים ספורים מבני-אדם שהיתה להם קנאה, ומה היה סופם, וכל זאת כדי שהתלמידים יראו ויקחו מוסר, ויעקרו את מדת הקנאה מלבם. וספר, שהפיר אחד שנקנס כל-כך במדת הקנאה עד שקבל מחלה של רקב עצמות ממש, ורחמנא לצלן, ולא היה יכול לצאת מן המטה, וגם בשכבו במטה, לא היה יכולים לכסות אותו עם בגדים, רק עם שמיקה לבד, עד שמת מזה, ורחמנא לצלן. ואז ראה מוהרא"ש נ"י בעיניו קיום דברי חכמינו הקדושים, שפל מי שיש לו קנאה בלבו — עצמותיו מרקיבים, והיה מעשה פלא ממש.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י, שהיה בחור אחד בישיבה, שלא צמחו לו פאות, ולבחור אחר בישיבה היו פאות ארפים, והראשון קנא בהשני מאד, עד שמרב קנאה, ביום ראש השנה הקדוש, נכנס בו רוח שגעון, והכין מספרים בכיסו כדי לחתך את פאות חברו, ובדרך גס מצאו אצלו המספרים, והוציאו אותם ממנו, עד כדי כך הקנאה מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו, אם אינו עובד על עצמו לעקר את הקנאה מלבו.

ובן היה עוד ספור, שבחור אחד אהב לקנות הרבה ספרים וללמד בהם, אבל תכף-ומיד כשראה בחור אחר גם-כן קונה ספרים, קנא בו מאד, ולא היה יכול לסבלו, ופעם אחת מרב קנאתו, הפך את הבחור האחר שקנה ספרים, ומוהרא"ש נ"י הזהירו, שסופו יהיה רע ומר, אם לא ישבר את מדת הקנאה שלו, אבל לא היה יכול להתגבר, ולבסוף עברו עליו הרבה צרות ויסורים בחייו, ורחמנא לצלן.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י, שהיה בחור אחד בישיבה, שאהב

לקום מקדם בבקר, והיה לומד ומתפלל בהתמדה, אבל ברגע שפחור אחר קם מלפניו, יצא מדעתו מרב קנאה, והיה נופל בדפאון, ולא היה יכול ללמד ולהתפלל כלל, הרי עוד דגמא ממדת הקנאה שהורסת את חיי האדם לגמרי, רחמנא לצלן.

ואמר מוה"רא"ש ג"י, שצריכים לעקר מעצמו את מדת הקנאה כשהוא עדין צעיר, כי אם לא יעקר מעצמו את מדת הקנאה בצעירותו, זה יהרס לו את כל החיים, ורחמנא לצלן, ויגד לתוף גלות עמקה מאד, וכמו שאומר רבנו ו"ל (ספר-המדות, אות קנאה, סימן א): כשתבטל הקנאה אזי יהיה קבוץ גלויות; סימן שכל הגלות היא רק מחמת קנאת אדם לחברו, אבל מי שזוכה לעקר את הקנאה בלבד, הוא בן חורין אמתי.

ואמר מוה"רא"ש ג"י, שבאמת כל מדת הקנאה היא דמיון אחד גדול, כי אם היה האדם יודע מה בלבו של חברו, ומה שעובר עליו בחיים, לא היה מקנא בו כלל, רק היצר הרע מכניס דמיונות בלב אדם, ומציר לו כאלו חברו יש לו כל טוב, ולכן מקנא בו, אבל לפי האמת, אין מה לקנאות בו כלל, כי העשיר הזה שאמה מקנא בו, אם הייתה יודע אילו צרות יש לו, ואיך שאינו ישן בלילה, ואין לו מנוחה ביום, לא הייתה מקנא בו כלל, וכן את הזוג הזה שאמה מקנא בהם, אם הייתה יודע איזה בית הרוס יש להם, לא הייתה מקנא בהם כלל, אבל כף דרף היצר הרע, להכניס באדם דמיונות, ולכנות בנינים של שקר, שיקשוב ששהוא יש לו כל טוב, ואחר-כך מסית אותו לקנא בו, ולכלות ימיו בקנאה ובשנאה, ובאמת לאמתו אין שום דבר לקנא בו כלל.

וספר מוה"רא"ש ג"י, שהפיר אדם שהיתה דרכו לטיל ברחוב, וכלם קנאו בו, ואמרנו עליו שהוא המאשר ביותר בחיים, ואין לו שום דאגות כלל, וחי בישוב הדעת גדול, אבל מוה"רא"ש ג"י הפיר אותו מקרוב, ולא היה עוד אדם אמלל פאדם הזה, כי אשתו נהרגה במיתה משנה בתאנת דרכים, והיו לו שלשה ילדים חולי גפש, ורחמנא לצלן, והיה בורח מן הפית להרגיע עצביו קצת, אבל אחרים

לא הכירוהו, ולכן קנאו בו וקשבו שהוא ה"כי מאשר בחיים, אבל הפל ה"ה דמיון גדול.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שגם לקנא במקומו חבירו, זוהי שטות גדולה, כי מה אתה מרויח בזה שאתה מקנא בו, אם אתה רוצה כסף? תעבד ותתיגע כמו שהוא, וגם לך תהיה כסף, אבל לשבת ולקנא בו, זו רוח שטות ממש, וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר המדות), אות קנאה, סימן ד': על ידי קנאה במקומו חבירו נעשה שוטה, וגם על פירב אין אתה יודע בכלל כמה כסף יש לזה, כי אף על פי שיש לו בית מפאך וכלים יקרים, מי יודע כמה אלפים ורבות חובות יש לו, ומי יודע איזו צרה אחרת יש לו בבית, שכבר לא שנה כל הון דעלמא, ולכן אין שום יסוד למדת הקנאה כלל, והוא רק עצת היצר הרע להוציא את האדם מן העולם, ורקנא לצלן, ואשרי האדם שאינו מטעה את עצמו כלל, ועוקר מעצמו את מדת הקנאה לגמרי, ואז יחיה חיים טובים באמת.

קשיות על הצדיקים

מוהר"א ש נ"י רגיל מאד לחזור על דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן נב), שקמו שקשה קשיות על השם יתברך, כמו כן בהכרח שיהיה קשה קשיות על הצדיק, כי הוא מתדמה אליו יתברך, וכמו שאי אפשר להבין דרכי ה', כי הם למעלה מהשגתנו, ואדרבה, כך ראוי להיות דיקא, שיהיו קשיות על השם יתברך, וכך נאה ונפה להבורא יתברך, שתהיה הנהגתו מרוקמת ונשאת מדעתנו מאד, כי אם הייתה הנהגתו כפי חייב דעתנו, אם כן הייה חס ושלום, דעתו כדעתנו, כמו כן אי אפשר להבין את דרכי הצדיק, כי הוא דבוק בו יתברך בדבקות אמתית, ודעתו ושכלו משתנים בכל עת

וְרָגַע כְּפִי דְבָקוֹתוֹ בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וְלִכְנֵן אֵין קָשָׁה כְּלָל לְמָה רוֹאִים אֲצִלוֹ
 דְּבָרִים מִפְּלֵאִים, שֶׁהִנֵּה אָמַר לְאַחַד כֶּה, וְהִנֵּה אָמַר לְאִישׁ אַחַר בְּדִיוֹק
 הַהַפּוּךְ, אוֹ רוֹאִים שֶׁהוּא מִתְנַהֵג אֵיזָה זְמַן כֶּה, וּפְתָאֵם רוֹאִים
 שֶׁמִּתְנַהֵג בְּאִפְסָן אַחַר לְגַמְרִי, וְלִעֵינֵי בְּנֵי-אָדָם זֶה דְּבַר מוֹרָר מְאֹד,
 וְנִכְנַס בְּדַעְתָּם כָּל מִינֵי קִשְׁיוֹת וּסְפָקוֹת עַל הַצְדִּיק, אִיךָ יוּכַל לְשַׁנּוֹת
 דְּבוּרוֹ וְהִתְנַהֲגוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם, אֲבָל בְּאַמֶּת כָּל הַשְּׂנוּיִים הָאֵלּוּ בְּאִים
 מְרַב דְּבָקוֹתוֹ בּוֹ יִתְבַרֵךְ, שֶׁעֲכָשׁוּ כְּפִי דְבָקוֹתוֹ וּבִטּוּלוֹ אֶל הָאוֹר אֵין
 סוּף בְּרוּךְ הוּא, מְאִיר לוֹ לֹא לִזְמַר כֶּה וְלִהְתַּנְהֵג כֶּה, וּבִשְׁעָה אַחֲרַת יֵשׁ
 לוֹ מַחֲזִין וְהַשְּׁגוֹת אַחֲרוֹת, שֶׁמְאִירִים לוֹ לְהִתְנַהֵג בְּאִפְסָן אַחַר לְגַמְרִי,
 וְלִכְנֵן אֵי אֲפָשֶׁר לְשַׁאֵל עַל הַצְדִּיק שׁוּם קִשְׁיוֹת, כִּי עַל כָּל דְּבַר יֵשׁ
 לוֹ חֲשׁבוֹן צָדֵק, וְאִף שְׁלִפֵי עֵינֵי הַבֶּשֶׂר שְׁלַנּוּ נִרְאָה הַדְּבַר הַפְּלֵא
 וּפְלֵא, אֲבָל כְּפִי דְבָקוֹת הַצְדִּיק בְּאוֹר הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, אֵין שׁוּם
 קִשְׁיָה כְּלָל, וְאֲשֶׁרִי מִי שֶׁאֵין קָשָׁה לוֹ שׁוּם קִשְׁיוֹת כְּלָל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכֶּה הָיָה אֲצִל כָּל הַצְדִּיקִים מִימּוֹת עוֹלָם,
 שֶׁהָיָה קָשָׁה עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה קִשְׁיוֹת מְאֹד, וְלֹא הָיָה אֲפָשֶׁר בְּשׁוּם אִפְסָן
 לְהִבִּין דְּרָכָם בְּקִדְשׁ, וּכְמוֹ שֶׁפַּעַם אָמַר רַבְּנּוּ ז"ל בְּעֵנֵן הָרֵאשׁ הַשְּׁנָה
 שְׁלוֹ, שֶׁצָּנְהָ שֶׁכֵּלֶם יְבוֹאוּ אֲצִלוֹ עַל רֵאשׁ הַשְּׁנָה, וְאָמַר רַבְּנּוּ ז"ל,
 שֶׁאִף שֶׁצְדִּיקִים אַחֲרִים לֹא צוּוּ כֵּן, הִנֵּה מִמִּילָא שׁוֹאֲלִים עֲלֵי הַרְבֵּה
 קִשְׁיוֹת, אִם כֵּן תִּהְיֶה לָהֶם עוֹד קִשְׁיָא (סו"מ מוהר"ן, סִימָן תו), כִּי יֵשׁ
 הַרְבֵּה קִשְׁיוֹת עַל דְּרָכֵי הַצְדִּיקִים, וְכִּי אֵלּוּ שֶׁהֵם מְקַשְּׂרִים אֶל
 הַצְדִּיקִים בְּכָל גֵּימֵי וּפְשָׁם, יוֹדְעִים הֵיטֵב מִקֶּדֶם, שֶׁבְּנִדְאֵי יִהְיֶה הַרְבֵּה
 קִשְׁיוֹת עַל הַצְדִּיק, וְלִכְנֵן אֵינָם מִתְחִילִים לְשַׁאֵל קִשְׁיוֹת כְּלָל, אֲלֵא
 מִבְּטָלִים אֶת דַּעְתָּם אֶל הַצְדִּיק, וְיוֹדְעִים שֶׁדַּעַת הַצְדִּיק דְּבִקְהָה בְּאוֹר
 הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין פְּלֵאוֹת דְּרָכָיו קִשְׁיִים כְּלָל, מִה שֶׁאֵין כֵּן
 אֵלּוּ שֶׁאֵין מְקַרְבִּים בְּאַמֶּת, תַּכְף-וּמִדָּה כְּשֶׁרוֹאִים דְּבָרִים מִפְּלֵאִים
 שְׁלֹא יְכוּלִים לְהִבִּין, בּוֹרְחִים מִן הַצְדִּיק, וְגַם מְדַבְּרִים עֲלָיו כָּל דְּבַר
 אֶסּוּר, כִּי רוֹצִים לְהִבִּין עִם שְׁכֵלֶם הַפְּגוּם אֶת דְּרָכֵי הַצְדִּיק, וְזֶה
 בְּנִדְאֵי אֵי אֲפָשֶׁר, וְאֶלְמֵלֵא הָיוּ מְכַנְּסִים בְּדַעְתָּם יוֹדְעָה הַנִּל, שֶׁאֵי
 אֲפָשֶׁר בְּשׁוּם פְּנִים לְהִבִּין אֶת דְּרָכֵי הַצְדִּיק, כִּי הוּא מִתְדַמֶּה אֵלּוֹ

יתברר, וג' ששנויים חדשים בהבריאה בכל עת ורגע, לא היה קשה להם שום קשיות כלל.

ואמר מוה"רא"ש נ"י, שאין עצה אחרת, רק להתפלל תמיד אל השם יתברר, שלא יהיו לו קשיות, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוה"ר"ן, חלק ב', סימן מו), ש"קש"י"א ראשי תבות (תהלים כו, ז): "ש"י"מ"ע ז"י ק"ולי א'ק"רא", שעקר העצה להפטר מקשיות וספקות הוא רק לקרות ולצעק אל ה', כי על-ידי שצועקים הרבה אל השם יתברר, מולידים את המחין מתעלומתן, וזוכים להבין שאין שום קשיות כלל (לקוטי מוה"ר"ן, חלק א', סימן כא), וזאת ידעו אנשי שלומנו בכל הדורות, שאם היתה להם איזו קשיה בעניני רבנו ז"ל, או על איזה צדיק שהיה דבוק ברבנו ז"ל באמת, שעקר החסרון היה בהם בעצמם, מחמת שלא זכו להוליד מהם באמת, ולא זכו לתקן בריהם כראוי, ומחמת זה היה בלתי אפשר להבין ולהשיג את דברי הצדיק (לקוטי מוה"ר"ן, חלק א', סימן לו); ולכן במקום לשאל קשיות על הצדיק, ומכל שכן לדבר עליו, חס ושלום, יצאו בשדה וצעקו קולי קולות אל השם יתברר, שיזכו לתקן מהם ולהוציא אותה מתעלומתה, והרבו בזה מדי יום ביומו, לצעק אל השם יתברר בתמימות ובפשיטות גמורה, עד שיזכו להוליד מהם בשלמות, ואז ראו שאין קשה שום קשיות כלל.

וזאת ראינו תמיד אצל אלו שהסתובבו סביב מוה"רא"ש נ"י, שכל אלו שבאו עם בטול דעתם, וידעו לכתחלה שאי אפשר להבין את דרכי הצדיקים, הם הצליחו מאד לקבל תורה ויראת שמים במלא חפזים, וגדלו והצליחו וגם עשו פרי, ואם היתה להם איזו קשיה, יצאו לשדה וצעקו אל השם יתברר, עד שנתבטלה הקשיה מלבם, מה שאין בן אלו שבאו עם חכמות והשכלות, ונדמה להם שהם ודאי בינו את דרכי הצדיקים, ויהיה הפל ישר בעיניהם בלי קשיות כלל, תכף-ומיד כשראו או שמעו דברים מפלאים שלא יכלו להבין, נתבלבלו מאד ונתרחקו, ולא החזיקו מעמד כלל. לכן אשרי מי שידע מקדם, שבהכרח שיהיו קשיות על צדיקים, ואינו מנסה

להבין אותם, רק עובד בכל כחו ולברך ולזכור מזו, עד שלא יהיו לו קשיות, כי אז יחיה חיים טובים באמת, אשרי לו!

קברי צדיקים

מוהרא"ש נ"י תמיד מעורר את כל אנשיו, שיהיו רגילים לנסע על קברי צדיקים, ולבקש שם כל משאלות לבם, כי קברי צדיקים מסגלים מאד לקבול תפלות, ומזכיר תמיד דברי רבנו ו"ל (ספר המדות, אות צדיק, סימן קעג): על-ידי השתטחות על קברי הצדיקים, הקדוש-ברוך-הוא עושה לו טובות, אף-על-פי שאינו ראוי לכה, נמצא, שאפלו אם אין האדם ראוי שתתקבל תפלתו, ואם היה מתפלל תפלתו במקום אחר, לא היו מקבלים תפלתו, אבל על-ידי שהתפלל על קברי צדיקים — נתקבלה תפלתו, ואם פן בודאי פדאי להיות רגיל להשתטח על קברי צדיקים, ולהתפלל שם, פי בוכות הצדיק יזכה לכל מיני ישועות ברוחניות ובגשמיות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה רב אחד מקהלת "צעירי ישראל", באחת ממדינות ארצות-הברית, שהיתה קהלה מאד מודרנית, אבל שמו על עקרי הדת, וכיום אחד באה בתו של הרב הביתה, ואמרה להוריה, שפגשה איזה גוי, רחמנא לצלן, ורוצה להתחתן עמו, והרב ואשתו כמעט יצאו מדעתם, כי אף-על-פי שהיו מקהלה מודרנית, אבל לא עד כדי שהבת שלהם תרצה להתחתן עם גוי, רחמנא לצלן, והיו רצוצים ושבורים לגמרי בפה חדשים, ובכבר התקרב זמן החתונה, שקבעו לחדש יוני במנהג הגוים, ולא ידעו מה לעשות, ובכו יומם ולילה על מר גורלם, והנה באיזה יום פגשו איש אחד מנכדי הרב הקדוש רבי ישעיהו לה מקערעסטי, וזכותו יגן עלינו, וספרו לפניו מר לבכם, ואשר הם על סף היאוש, ושאלו אם יש

איזו עצה בעבורם, וענה ואמר להם הנ"ל: תדעו, שהיה לי סבא גדול, הוא הרב הקדוש רבי ישעי'לה מקערעסטיר זכותו יגן עלינו, ובכבוד פנה ימים יהיה ההלולא שלו (ג' איר), ואנחנו נוסעים כל שנה לציון שלו לכבוד ההלולא, בואו ותסעו עמנו, אולי תפעלו ישועה, ונסכם בדעתם שיסעו עמו, כי לא היה להם מה להפסיד, ונסעו, והגיעו לציון הקדוש, ואמרו את כל ספר התהלים, ובין מזמור למזמור שפכו דמעות פנים להשם ותברך על עצם צרתם, ותורו לארצות-הברית בשברון לב. בהגיעם אל שדה התעופה, חכתה להם בתם, ורצה לקראתם בצעקות: אבא, אבא! אני עשיתי עמו פפרה, אני כבר לא רוצה להכיר אותו! וכששאלו אותה מה קרה, ענתה ואמרה להם: כבר קנינו את כל הבגדים לכבוד החתונה, והיה הכל מוכן, רק זוג געלים היה חסר לי, והלכנו לקנות געלים, וראיתי המון געלים, אבל לא יכלתי לבחור זוג מתאים בשבילי, וכלינו על זה כל היום, לבסוף הגוי אבד סבלנותו, והתחיל לקלל קללות נמרצות בכל מיני לשונות של נבלה, שרק גוי יודע, ועשיתי לעצמי חשבון, ומה עכשו לפני החתונה הוא מקלל בלשונות כאלו, מה יהיה אחר כך?! וברחתי ממנו... וההורים שמחו שמחה בלי קץ, וראו את גדל כח התפלה על קברי צדיקים, שהציל את בתם מרדת שחת, ולכן אשרי הרגיל להתפלל תמיד על קברי צדיקים, כי בזכות זה בודאי יראה כל מיני ישועות בכל ענין.

הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע

מוהר"א ש"נ"י אמר, שהרבי ר' אלימלך מליזענסק, זכותו יגן עלינו, היה מהתלמידים הגדולים של המגיד ממעזריטש, זכותו יגן עלינו, וכל הענין שלו היה אחדות ושלמות, כי תמיד דבר עם התלמידים שלו מאחדות, שיחזיקו את עצמם ביחד באהבה

ובאחדות גדולה, והנהיגם מאד, שלא יהיו ביניהם שום וכוחים ומחלוקת, וכן קימו תלמידיו, ועל-כן הצליחו מאד, כי באמת היתה בין התלמידים אהבה גדולה מאד, ואיך זכו לזה? על-ידי שתמיד דבר אדם רבם משפלות, שאדם צריך להיות מכיר את מקומו, ואף פעם לא ירצה לצאת מהמקום שלו, ולא יחשב שהוא מיחס, וכאלו מגיע לו כבוד על יחוסו, וזה תלוי בזה, כפי שאדם מסתפל על השפלות שלו, כך הוא מכבד את חברו, ואז יש אחדות ואהבה ביניהם, לא-כן כשמתחזק את עצמו להכי גדול, ולמיחס, אזי חושב — למה לו להתאחד עם השני, הרניי יותר גדול ממנו, ואז מתחילות כל מיני קטטות ומריבות, כי גאות ומחלוקת תלויות זו בזו, אבל כשאדם יש לו שפלות אמיתית, תמיד יהיה באהבה ובאחווה עם כל מכיריו, כי אחדות ושפלות הולכות ביחד. והתלמידים של הרבי ר' אלימלך, זכותו יגן עלינו, היו מקרבים אליו באמת, ולכן קבלו ממנו שפלות, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ו, חלק ב', סימן עב): סימן כשאדם מקרב אל צדיק אמתי — כשנזופלת עליו שפלות, ועל-ידי-זה החזיקו עצמם ביחד, כי זה תלוי בזה.

וספר מוהרא"ש ג"י, שדבר זה היה מפרסם בין תלמידי הרבי ר' אלימלך זי"ע, שרבים אינו סובל בעל גאווה או מיחס שמחשיב עצמו למשהו, ולכן בשעה שהצדיק הקדוש רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, נסע בפעם הראשונה אל רבו הרבי ר' אלימלך, זכותו יגן עלינו, ושמע על הדרך מתלמידיו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, שרבו אינו סובל מיחסים, התחיל להתבונן בעצמו, שהלא הוא מיחס גדול, מגזע השל"ה הקדוש, ובנו של הצדיק הקדוש רבי מנחם מענדל מלינסק זי"ע, שהיה חתן הרב הקדוש רבי יצחק מהאמבורג זי"ע, ופחד מאד שהרבי ר' אלימלך זי"ע יגרשו מיד מביתו, וכבואו אל פתח הבית, הודיעו על-כך עד שנתעלה מרב פחד, וכשהעירו אותו, שאל אותו הרבי ר' אלימלך זי"ע: מה לך? והתחיל לבכות בכיכות עצומות, וענה ואמר: מה אני אשם שנולדתי לרבנית הצדקת מלינסק? למה לא יכולים לקרב גם אותי אל הקדוש-ברוך-

הוא? והבין הרבי ר' אלימלך זי"ע את עצם שפלותו ושכרון לבו, וקרבו אותו מאד, ונעשה מגדולי תלמידיו, כי פונת הרבי ר' אלימלך זי"ע היתה, שרק מי שמתחזק עצמו לישות מחמת יחוסו, איש כזה קשה מאד לקרבו, אבל כשפיר את מקומו באמת, ואדרבה, תובע את עצמו, למה אין מעשיו מגיעים למעשה אבותיו, איש כזה נקרא שפל באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, של הרבי ר' אלימלך זי"ע היה תלמיד עני ואביון, שלא היה לו כלום, רק הטלית והתפלין וכגד אָחד, ולא הסתכל על שום דבר בעולם, רק למד והתפלל כל היום, ומה שנתנו לו לאכל — אכל, ולא אכפת לו משום דבר כלל, כי הפקיר את ביתו ואת כל העולם הזה, כדי לעבד את הקדוש-ברוך-הוא, ואף-על-פי-כן היה חדוש גדול במדת השמחה, כי תמיד היה שמח, ושום דבר לא היה יכול לשבר אותו, רק תמיד שמח ורקד, ופעם כשנסע לליז'ענסק, אל רבו הרבי ר' אלימלך זי"ע, גנבו לו את הטלית והתפלין, ואף-על-פי-כן רקד מרב שמחה, וענה ואמר: עכשו לא נשאר לי כלום, כי גם הטלית והתפלין גנבו ממני, אבל לא אתן לסמ"ך-מ"ם לשבר אותי עם עצבות, חס ושלום, רק אני אשאר שמח ודבוק בהקדוש-ברוך-הוא, וכך נכנס אל הרבי ר' אלימלך זי"ע בשמחה עצומה, וכשראה אותו הרבי, החל לצעק עליו: מה אתה שמח? תראה איך אין אתה כלום, עד שאפלו הטלית והתפלין גנבו ממך... ובו ברגע כששמע דברי רבו, נשבר לבו בקרבו, ונפלה עליו שפלות עצומה, ואזי חיד אליו הרבי וקרבו. וכונתו הקדושה היתה להתדיר בו מדת השפלות, שאפלו תלמיד קדוש כזה, שהיה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ותמיד היה שמח, אבל לא רצה שתכנס בו איזו מחשבה דקה מן הדקה של ישות — "הרי אני שמח אפלו שגנבו לי הטלית והתפלין, ואני לא נשבר, אם כן אני במדרגה גדולה", כי אדם צריך לבדק את עצמו באלף בדיקות, אולי הסמ"ך-מ"ם רוצה להכניס בו איזו מחשבה של ישות וגאות, חס ושלום, והרבי ר' אלימלך זי"ע רצה להכניס שפלות אמיתית בתוך כל תלמידיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה מה שרבונו ז"ל רוצה להכניס בנו, שנבטל את הישות שלנו לגמרי, כי אצל רבנו ז"ל היה העקר שפלות, ואחר כל המדרגות וההשגות הגבוהות שזכה רבנו ז"ל להשיג, מצאו את רבנו ז"ל שוכב על הרצפה בפשוט גדים ורגלים, ובוכה להשם יתברך: "רבנו של עולם, איך זוכים להיות יהודי", כי רבנו ז"ל זכה לשפלות בתכלית המדרגה העליונה, ורצה להכניס שפלות זאת בכל תלמידיו. והסימן אם זכה אדם לשפלות — אם מכבד את חברו, ומשתדל לעזר לו ולהיות באחדות עמו, זהו סימן שהוא שפל וסבלן, וזכה למדת הבטול. ולפני שנסע רבנו ז"ל מעיר ברסלב לעיר אומן להסתלק שם, בשעה שיצא מהדלת לעלות על העגלה, אמר לאנשי שלומנו בזו הלשון: "אם תחזיקו את עצמכם ביחד, תוכלו להמשיך אותי אליכם" כי אצל רבנו ז"ל היה העקר — אחדות ושפלות, ובשביל זה הפליג רבנו ז"ל מאד מאד במעלת הרבי ר' אלימלך זי"ע, ואמר: אף שהספר שלו "נעם אלימלך" גבוה מאד מאד, עם כל זאת קדשת הרבי ר' אלימלך, זי"ע, בעצמו, נשגבה למעלה למעלה ממה שנוראה ומוכן מתוך ספרו, כי הרבי ר' אלימלך זי"ע דבר תמיד מאחדות ושפלות, וגם אצל רבנו ז"ל היה זה העקר, אשרי הזוכה לקנות בעצמו מדות אלו באמת.

רפואה

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך לשמר מאד על בריאות הגוף, כי אם אין הגוף בריא, חס ושלום, גם אין הנשמה בריאה, חס ושלום, וכמו שאמר הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו: כשנעשה חור קטן בגוף, נעשה חור גדול בנשמה; כי אם אדם נעשה חולה, חס ושלום, אינו יכול ללמד ולהתפלל, ולעשות שאר עבודות בעבודת השם יתברך, ובשביל זה הסמ"ך-מ"ם מסית את

האדם שלא יאכל, ושלם ישתה, ושלם יישן, כדי שיהיה נעשה חולה, וכשנעשה חולה, אינו יכול ללמד ולא להתפלל, ולא לקיים את המצוות, ובשביל זה אדם צריך מאד להזהר על בריאות גופו, והרמב"ם מביא בהלכות דעות (פרק ד'): אם אדם היה מתנהג כמו שכותב, לא לאכל דברים חריפים, וכן חמוצים, ושאר דברים המזיקים את הגוף, רק לאכל ולשתות דברים טריים ובריאים, אז מבטח שאף פעם לא יהיה חולה, אבל זו העבודה הכי קשה לאדם, הן מצד גשמיות, והן מצד רוחניות. מצד גשמיות — אדם מתאנה לאכל כל מה שרואה, אפילו דברים מזיקים ודברים חריפים, שלא חסר למזונו כלל, וכן בשתייה, שותה דברים מזיקים ודברים חריפים — אלפיהול, או ארק, ששורפים לו את הבני מעים, ומזיק לעצמו ונעשה חולה, רחמנא לאלן. ומצד רוחניות — היצר הרע מסית את האדם — הרי מצנה גדולה לצום, ולהחליש את הגוף לכפרת עונות, ומצנה גדולה לא לשתות, כדי להרבות צמאוננו, ולתקן מה שקלקל בפה שלו, ומצנה גדולה להיות ער, לתקן מה שפגם בשנתו, ולכאורה זו סבא טובה, ומי שאינו רואה שהסמ"ך-מ"ם טומן רשת לרגליו, חושב באמת שעושה עבודה גדולה מאד, אבל אינו תופש, שבזה מפיל אותו היצר הרע לפח קיוש, כי ברגע שאדם אינו אוכל ואינו ישן, הוא נעשה עצבני, כי אין עוד דבר שמכניס את האדם בעצבים, כמי שאינו אוכל ואינו ישן כראוי, כי האכילה והשנה גורמות לאדם ישוב הדעת, ובלי שנה מספקת, נצת האדם מטורפת, רחמנא לאלן, וכשהוא עצבני, ואין לו ישוב הדעת, ממילא אינו יכול ללמד ולהתפלל ולקיים את מצוות. נמצא, שהסמ"ך-מ"ם תפס אותו ברשתו, ולכן צריכים להזהר מאד על האכילה ועל השנה, לאכל ולישן מספיק, כדי שיהיה גופו חזק ובריא לעבודת השם יתברך, ואז יכול להצליח בעבודתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם אדם נעשה חולה, חס ושלום, וצריך לקחת תרופות, צריך סיעתא דשמיא גדולה, לדעת איך להתנהג, כי מצד אחד מצינו שרבנו ז"ל הקפיד מאד לא ללכת אל רופאים, ואמר, שרופאים הם רוצחים (שיחות הר"ן סימן ג), אבל מצד שני

אנחנו מוצאים (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ג'), שרבנו ז"ל אמר, שאחר שנותנים פדיון לצדיק, אפשר ללכת אל רופא, וכמו שכתוב (שמות כא): "ורפא ירפא", ודורשים חכמנו הקדושים (ברכות ס): מכאן שנתנה תורה רשות לרופא לרפאות; ואומר רבנו ז"ל: "ורפא ירפא" עולה כמספר "פדיון נפש", שאחר שנותנין פדיון נפש לצדיק, יכולים ללכת לרופא ולהשתמש ברפואות, ולכאורה מה הפרוש בזה, כשאני הולך אל צדיק ונותן לו פדיון, אחר-כך אני יכול ללכת לרופא? אלא הרמב"ן הקדוש אומר (ויקרא כו, יא), שעקר חולאת הגוף נמשך מחולאת הנפש, כשאין אדם שומר על נפשו מחטא, הנפש נעשית חולה, ואז גם הגוף נעשה חולה, כי זה תלוי בזה, ובמים הקודמים, כשאדם נעשה חולה, היו הולכים אל החכמים והנביאים, וספרו להם מעשיהם, ונתנו לו תקון נפשו, וממילא כשנתרפאה הנפש — נתרפא הגוף, עי' שם; וכן מבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), שענין ודוי דברים, זה לפני תלמיד חכם דקא. ולכאורה צריכין להבין, הרי חכמינו הקדושים אומרים (ברכות לד): "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה", חציף עלי מאן דמפרש חטאה, שזו חציפות לגלות לאחרים את חטאיו, ולמה אומר רבנו ז"ל, שכיבא לחכם ויספר לו חטאיו? אבל התשובה היא, שהצדיק הוא רופא נפשות, וכשמספרים לפניו עוונותיו, הוא מוציא את הצרופים הרעים מתוך עצמותיו, וממשיך לו רפואה, כי החטא מסר וממית את האדם, וכמו שכתוב (תהלים לד, כב): "תמותת רשע רעה", מי ממית את הרשע? הרע שהוא עושה, כי אדם יכול לחיות בזה העולם חיים טובים, חיים מתוקים, חיים נעימים, חיים שמחים, חיי גן-עדן ממש, ולמה אינו זוכה לזה, ואדרבה, הוא ממרמר ועצבני וחולה ממש, רחמנא לצלן? אין זה אלא מפני שחטא, וברגע שאדם חוטא נעשה חולה, והחטא הורס לו חינו, עד שפמית אותו, רחמנא לצלן. ולכן כשבאים אל צדיק, ומספרים לו כל מה שעשה, הוא מוציא את הצרופים הרעים מתוך גופו, ומורה לו את דרך החיים, ועל-ידי-זה נתרפאת נפשו, וזוכה לרפואה שלמה.

ולפי זה מובן למה אחר שמביאים פדיון נפש לתלמיד חכם,

יכולים ללכת לרופא להתרפאות, כי עקר הפדיון נפש הוא, מה שבאים אל הצדיק ומספרים לו מה שעובר עליו, ואז הצדיק נותן לו עצה טובה מה לעשות, ואיך לתקן מעשיו, וגם בגשמיות אומר לו — אם פדאי ללכת לרופא ולקחת תרופות או לא, ואם יצית לדברי הצדיק, בודאי תהיה לו ישועה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבענינים אלו צריכין הדרך ישרה מן הצדיקים, ולא לסמוך על דעת עצמו כלל, כי גם אצל רבנו ז"ל מצינו, שהקפיד מאד שיקחו חסונים נגד פאקין ואבעבועות, כי תינוק שנגחלה בזה, אם לא קבל חסון, זה יכול להביא אותו למצב של סכנת נפשות, רחמנא לצלן, והיו הרבה מקרים, שתינוקות נפטרו מזה, רחמנא לצלן, ובשביל זה הקפיד רבנו ז"ל מאד, שאפלו באמצע הדרך לקחת את התינוק בשלגים ובגשמים אל רופא, וילקבל חסונים, ואם מצד אחד רבנו ז"ל הקפיד שלא לקחת תרופות, אצל מצד שני הקפיד לקחת חסונים, כי יש דברים שמכרחים מצד פקוח נפש, כמו חסונים נגד 'פוליו' שזה שתוק ילדים, רחמנא לצלן, ופעם לא היו להם תרופות וחסונים נגד זה, ונפטרו ילדים, רחמנא לצלן, או נעשו משתקים, השם ישמר. והיום כשבן אדם אינו לוקח את הילדים שלו בעבור חסונים, הוא ממש רוצח, ואסור להלביש את זה בכף, שרבנו ז"ל אמר לא ללכת אל רופאים, כי זה לא מדבר בענין חסונים. ובאמת הלא אנחנו רואים שפעם אמר רבנו ז"ל פן ללכת לרופאים, ופעם אמר רבנו ז"ל לא ללכת, ומי יכול להכריע מתי פן ומתי לא? והוה החכם, פי כל דבר צריך שקול הדעת, ושקול הדעת יודע רק החכם האמת, ובשביל זה צריכים לבוא אל חכם, ולספר לו בדיוק מה שעובר עליו, וזה כמו פדיון נפש, והחכם מורה לו את הדרך הנכונה, אם פדאי ללכת לרופא, או לא פדאי, ואם פדאי לקחת תרופה זאת, או לא פדאי, ואסור לסמוך על דעת עצמו כלל, וכשאדם בא אל חכם וצדיק עם פדיון נפש, ומצית לדבריו, בודאי תהיה לו רפואה וישועה שלמה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבאומן היו שני צדיקים ועובדי ה' גדולים, אחד הנה ר' מתי' ז"ל, שהנה מתמיד גדול יוצא מן הכלל,

וממש לא פסק מללמד, ולמד הרבה טור ובית יוסף, ושלחן ערוך, ועל זה התייגע מאד, כי סיים הרבה פעמים ארבעה חלקי שלחן ערוך, מגן אברהם, וט"ו, והיה בקי נפלא בשלחן ערוך, וכן למד גמרא רש"י ותוספות בהתמדה רבה. ופעם פאכה לו השן מאד, והלף לציין רבנו ז"ל והתפלל, ואחר-כך הלף לרופא, והוציאו לו את השן. והיה עוד צדיק באומן עובד ה' גדול, ושמו היה ר' שמשון ברסקי ז"ל, שהיה איש מישב מאד, והיתה לו הרבה התבודדות, והיה יכול לשבת ליד ציון רבנו ז"ל שעות שלמות, ולהתבודד להקדוש-ברוך-הוא, ולמד הרבה שנים בברים שעור בלקוטי-מוהר"ן בין מנחה למעריב, וכן בשלש סעודות, ובאו הרבה מאנשי שלומנו לשמע דבריו, וגם לו פעם פאכה השן, והלף לציין רבנו ז"ל, ובכה ובקש שם ימים ושבעות וחדשים, שתהיה לו רפואה שלמה, ולבסוף נתרפא. ופעם שאלו אותם שיסבירו שיטתם, ר' מתתיהו ז"ל אמר: אני פל-כף אוהב את התורה, ואצלי פל-כף חבל בטול זמן, ולכן פשפאכה לי השן, הלכתי אל רופא שנים, והוציא לי את השן, ונגמרה הבציה והפאב, ובמקום שאצמד ואתפלל על השן יומם ולילה שבועות וחדשים, הלכתי לרופא, והוציא לי את השן, ונסתים הספור, וככה אני יכול להמשיך בלמוד, אבל ר' שמשון ז"ל אחז אחרת, שצריכים להתפלל על הכל, ואם השן כואבת צריכין להמשיך להתפלל עד שיתרפא. הרי רואים שגם ברפואה צריכים לדעת מתי כן ומתי לא, ואנשי שלומנו מספרים שבימי זקנותו של ר' שמשון ז"ל, גם הוא בקר אצל הרופאים שבאומן, הרי שצריכים לדעת מתי כן הולכים לרופאים ומתי לא הולכים לרופאים, ולזה צריכים שקול הדעת, והשקול הדעת יש רק לחכם, ולכן צריכים לבוא לחכם ולשאל אותו, ואז בודאי תהיה לו רפואה.

רצון

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁהַעֲקֹר בְּזַה הָעוֹלָם, שִׁיְהִי לְאָדָם רְצוֹנוֹת תְּזָקִים לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי אִם יֵשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת תְּזָקִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, שׁוּם דְּבָר שְׁבַעְעוֹלָם לֹא יִנְתַּק אוֹתוֹ מֵאֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי רְצוֹן הוּא עוֹלָם הַחַרוּת, וּבְכָל מָה שֶׁרָק עוֹבֵר עַל הָאָדָם לְמַנַּע אוֹתוֹ מִלְּהִתְדַבֵּק אֶל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֶף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לְהִתְזַיֵּק בְּ"רְצוֹן" לְהִתְדַבֵּק בְּהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא, וְאֶף אֶחָד אֵינּוּ יָכוֹל לְמַנַּע מִמֶּנּוּ אֵת הַרְצוֹן, וְיֵמָּה הוּא עָקֵר עֲצַת הַיָּצָר הָרַע? שְׁלֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אֵת הַרְצוֹן, וּבְזֶה כָּבֵשׁ אוֹתוֹ, כִּי בְּרַגַּע שֶׁאֵין לְאָדָם רְצוֹן, הוּא נוֹפֵל לְיָאוֹשׁ וּלְדַפְאוֹן, וְשׁוֹכֵב בַּמַּטָּה כְּמוֹ פֶּגֶר מֵת, וְהוּא מֵיָאֵשׁ לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְלִפְעָמִים הַיָּצָר הָרַע מִתְלַבֵּשׁ גַּם בְּגַבְי-אָדָם, שֶׁשׁוֹכְרִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: "אֵתָּה לֹא שָׁנָה שׁוּם דְּבָר, מִמָּדָּךְ לֹא יִהְיֶה כְּלוּם", וְגַם בְּזֶה נִשְׁבֵּר לוֹ הַרְצוֹן, וּבְרַגַּע שֶׁאֵין לוֹ רְצוֹן הוּא אֶבֶד לְגַמְרִי, אָבֵל כֹּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם רְצוֹן, שׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם לֹא יָכוֹלָה לְהִזִּיק לוֹ.

וְאָמר מוהרא"ש נ"י, שֶׁרְצוֹן מְקַבְּלִין מִן הַצַּדִּיק, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה לְהִיּוֹת מְקַרֵּב אֶל צַדִּיק, הַצַּדִּיק מְפִיחַ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, שֶׁהוּא הָאֵרֶת הַרְצוֹן, וְכִמּוֹ שְׁאוּמֵר רַבְּנֵי ו"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ו, חֵלֶק א', סִימָן ח'), שֶׁהַצַּדִּיק מְמַשִּׁיף רוּחַ חַיִּים לְכָל אֵלֶּה שֶׁמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו, כִּי לְפָנָי שֶׁאָדָם זוֹכֵה לְהִיּוֹת מְקַרֵּב אֶל צַדִּיק, אֵינּוּ יוֹדַע אֶל מָה צָרִיךְ לְכוֹן רְצוֹנוֹ, וְאֵל מָה צָרִיךְ לְכַסֵּף וּלְהַשְׁתַּקֵּק, כִּי נִדְמָה לוֹ שֶׁכָּל הַהַשְׁגוֹת וְהַמְדַרְגּוֹת הַמוֹבְאֹת בְּסִפְרִים הַקְדוּשִׁים, אֵינָן שְׂיָכוֹת אֵלָיו כָּלֵל, וְהֵן לְמַעֲלָה מֵהַשְׁגוֹתָיו לְגַמְרִי, אָבֵל כְּשׁוֹזְכֵה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק, הַצַּדִּיק פּוֹתַח אֵת עֵינָיו, וּמְרַאֶה לוֹ, שֶׁכָּל הַהַשְׁגוֹת הַמוֹבְאֹת בְּסִפְרִים, בְּיָדָאֵי שְׂיָכוֹת אֵלָיו, וְהַצַּדִּיק מְכַנֵּס בּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לְהַגִּיעַ אֵלָיָהּ, וְאֶף-עַל-פִּי שְׁלַעַת עֵתָה הוּא רְחוּק מֵהֵן מְאֹד, אָבֵל הַצַּדִּיק מְרַאֶה לוֹ, שֶׁאֵין שׁוּם יָאוֹשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל, וְכִמּוֹ שֶׁצַּעַק רַבְּנֵי ו"ל (לְקוּטֵי-

מוהר"ן, חלק ב', סימן עח): קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין, אין שום יאוש בעולם כּלל, וּאָפּלוּ בַּמַּצְבִּים הָכִי קָשִׁים, אָסוּר לֵאבֹד אֶת הַרְצוֹן, כִּי כָל זְמַן שֵׁישׁ לְאָדָם רְצוֹן חֲזָק לְחֹזֵר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אָפּלוּ אִם עֲדִין רְחוּק מְאֹד, בְּשֵׂאוֹל תַּחֲתִית מִמֶּשׁ, לְבִסּוּף יֵצֵא מִשָּׁם, וַיַּחֲזֹר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, שְׂעָהוּ סוּד הַפְּסוּק (תהלים קמה, טז): "פּוֹתַח אֶת יְדִיד וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן", וְלִכְאוּרָה קָשָׁה, הִנֵּה צְרִיךְ לְכַתּוֹב: פּוֹתַח אֶת יְדִיד וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי פְּרִנְסָה, אוֹ אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה, לְמָה כְּתִיב: וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי "רְצוֹן"? אָבֵל הַעֲקָר בְּזָה הַעוֹלָם הוּא רְצוֹן, וְאִם יֵשׁ לְאָדָם רְצוֹן, יֵשׁ לוֹ הַפֵּל, כִּי אָפּלוּ לְהַשִּׁיג פְּרִנְסָה, מְכַרַח לְהִיּוֹת לְאָדָם רְצוֹן, כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אָב הַרְחֵמָן, וְזוֹן וּמִפְּרִנְסָה לְכָל הַבְּרִיּוֹת, מִקְּרָנֵי רְאֵמִים עַד בִּיצֵי קִינִים, וְלְמָה אֵין לְאָדָם פְּרִנְסָה? מִחֲמַת גְּאוּת וְחֶסֶד רְצוֹן, שְׂאוֹמֵר שְׂאִין מִתְאִים לוֹ עֲבוּדָה זֹאת, וְאֵין כְּבוֹדוֹ בְּפְרִנְסָה זֹה, אָבֵל בְּרַגַע שֵׁישׁ לוֹ רְצוֹן, וְלֹא אֲכַפֵּת לוֹ אִיזוֹ עֲבוּדָה שִׁיתַּנּוּ לוֹ, הוּא מוֹכֵן לַעֲשׂוֹתָהּ, לְאָדָם בְּזָה אֵף פַּעַם לֹא תַחֲסֹר פְּרִנְסָה, וְלָכֵן כְּתִיב: "פּוֹתַח אֶת יְדִיד וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן", רְצוֹן דִּיקָא, כִּי הַעֲקָר שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לְאָדָם — רְצוֹן, וְאִזּוֹ לֹא חֶסֶד לוֹ כְּלוּם.

וְסִפֵּר מוהֲרָא"ש נ"י קֶצֶת מִהַרְצוֹן שֶׁלוֹ מִיְמֵי צְעִירוּתוֹ, הֵן בְּעִנְיַן לְמוּד וְהֵן בְּעִנְיַן פְּרִנְסָה, כִּי כְּשֶׁהִתְחַתֵּן מוהֲרָא"ש נ"י, תַּכְרָךְ-וּמִיד אַחַר יְמֵי הַשְּׁבַע בְּרִכּוֹת, לֹא הָיָה לוֹ מָה לְאָכֵל, כִּי לֹא נוֹתֵר אֶצְלוֹ מַעוֹת מִתְּנֵה שְׁנוֹתָיִם וְכוּ', וְלֹא נִשְׁאָר לוֹ כְּלוּם, אָבֵל רְצוֹן חֲזָק הָיָה לוֹ, וַיַּדַּע שֶׁהוּא הִתְחַיֵּב עֲצָמוֹ בַּתּוֹךְ הַכְּתֻבָּה לְהִבְיֵא פְּרִנְסָה לְבֵיתוֹ, וְלָכֵן לֹא הִתְבַּלְבַּל כְּלָל, רַק סָמַךְ עַל מָה שֶׁכְּתוּב בְּשִׁלְחַן עֲרוּף, שְׂמִי שְׂאִין לוֹ פְּרִנְסָה, מִתֵּר לוֹ לְלַכֵּת לְבַקֵּשׁ צְדָקָה, וְהִלֵּךְ בְּכָל יוֹם לְכַמָּה דִּירוֹת, וּבִקֵּשׁ צְדָקָה וְכוּ' וְכוּ' בְּעִבּוּר הַיְשִׁיבָה, וְחֲצִי נִתֵּן לַיְשִׁיבָה, וְחֲצִי לְקַח לְפְרִנְסַת בֵּיתוֹ, וְכָךְ עָשָׂה יוֹם אַחַר יוֹם, שְׁבֻעַ אַחַר שְׁבֻעַ, חֲדָשׁ אַחַר חֲדָשׁ, וְלֹא הָיוּ לוֹ טְעֻנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם, כִּי מוהֲרָא"ש נ"י יָדַע, שְׂאֵף אֶחָד בְּעוֹלָם לֹא חִיָּב לוֹ כְּלוּם, אָבֵל הָיָה לוֹ רְצוֹן מְאֹד מְאֹד חֲזָק לְהִבְיֵא פְּרִנְסָה לְבֵיתוֹ, וְהָיָה לוֹ רְצוֹן לְשִׁלְּם

שְׁכַר דִּירָה, וּתְאוּבָה, וְאָכַל, וְלֹא הָיָה שׁוֹם דְּבַר שִׁימְנַע אוֹתוֹ, אֲפֹלוּ שֶׁהָצִרְף לְלֶכֶת בְּעִבּוֹר צְדָקָה, אֲכַל גַּם בְּאוֹתָהּ עַת לֹא יֵצֵב אֶת הַרְצוֹן שְׁלוֹ לְלַמַּד תּוֹרָה, וְגַם עַל הַדְרָךְ לְקַח עִמּוֹ חֲבִילָה שֶׁל סְפָרִים, וְלַמַּד בְּשִׁקְיָה עֲצוּמָה, וְסִפֵּר שֶׁלַּמַּד כֹּל-כֶּף הַרְבֵּה עַל הַדְרָךְ, אֲשֶׁר אֵין לְתֹאֵר וּלְשַׁעַר כָּלֵל, וְהַכֵּל בָּא מִחֻמַּת הַרְצוֹן, שֶׁהֵיָה לוֹ רְצוֹן לְלַמַּד, וְלִכְּנֹן לֹא הָיָה שׁוֹם דְּבַר שֶׁבְעוּלָם יְכוּל לְמַנֵּעַ אוֹתוֹ מִן הַלְמוּד, וְעַל-דִּי-יָזָה זָכָה אֶל מַה שֶׁזָּכָה.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁלְכֵן רְצוֹן הוּא אוֹתִיּוֹת צִוְוִיר, כִּי הַרְצוֹן עוֹשֶׂה צְנוּר לְקַבֵּל מַה שֶׁצָּרִיף, וְאִם יֵשׁ לְאָדָם רְצוֹן חִזֵּק לְהַשִּׁיג אֵיזָה דְבַר — הֵן בְּרוּחַנִיּוֹת וְהֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת, לְבִסּוּף יִמְשִׁיף אוֹתוֹ עַל-יְדֵי צְנוּר הַרְצוֹן, וּבְלִבְדֵי שֶׁהֵיָה הַרְצוֹן חִזֵּק מְאֹד, וְשׁוֹם דְּבַר לֹא יִקְרַר אֶת הַרְצוֹן שְׁלוֹ, וְאֲפֹלוּ אִם רוּאָה לְפָנָיו מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת כְּחֻמוֹת בְּרָזֵל וּכְדִלְתֵי נְחֹשֶׁת, בְּרִיחִים עַל גְּבֵי בְּרִיחִים, אִם יְהִיָה לוֹ רְצוֹן חִזֵּק, וְלֹא יֵצֵב אֶת הַרְצוֹן, יִזְכֶּה לְשַׁבֵּר כָּל הַחֻמוֹת וְכָל הַדִּלְתוֹת וְכָל הַבְּרִיחִים, וְכֵלֶם יִתְבַּטְּלוּ מִלְּפָנָיו, כִּי אֵין דְּבַר עוֹמֵד בְּפָנָיו הַרְצוֹן.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁעַקֵר יְצִיאַת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הָיָה רַק עַל-יְדֵי תַקְוַת הַרְצוֹן, כִּי מִצְרַיִם הָיָה אֹז תַקְוַת עֲרוֹת הָאֲרֶץ, מְלֶאכֶה כַּשׁוּף, שְׁקוּץ וְתַעוּב, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ, שִׁיּוּצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְאֹז שָׂאֵל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (שְׁמוֹת ג, יג): הֲנֵה אֲנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי אֲלֵיהֶם: אֲלֵהִי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם, וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ מַה אָמַר אֲלֵיהֶם; כִּי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ לֹא הִבִּין אֵיךְ יְכוּלִים לְהוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּקּוֹם מְזוּהָם וּמִתַּעֲב כְּזֶה, שֶׁהָרִי עִם יִשְׂרָאֵל הָיָה כֹּל-כֶּף מְשַׁקְעִים בִּינֵיהֶם, וְאָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמֹשֶׁה, שֶׁבִשְׁם 'אֶהְיָה אֲשֶׁר אֶהְיָה' יוֹצִיאִם מִמִּצְרַיִם, כִּי שֵׁם 'אֶהְיָה אֲשֶׁר אֶהְיָה' פְּרוּשׁוֹ: "רְצוֹן שֶׁבְּרַצוֹנוֹת", וְכַמְבָּאֵר בְּדַבְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטִי-מוהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'), שֶׁשֵׁם אֶהְיָה הוּא סוּד הַתְּשׁוּבָה, וּפְרוּשׁוֹ: אֲנִי זְמִין לְמַהְרֵי — אֲנִי רוּצֶה לְהִיּוֹת. וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גָּלָה לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ, שֶׁהַדְרָךְ הַיְחִידָה לְצַאת מִזְהַמַּת מִצְרַיִם, הִיא עַל-יְדֵי תַקְוַת הַרְצוֹן, שִׁיּוּצִי לְצַאת וּלְטַהֵר

עצמם מזדקמת מצרים, ואפלו זה קשה, אבל עוד פעם ירצו ועוד פעם ירצו, שזהו 'אהיה אשר אהיה', רצון שבְּרַצוֹנוֹת, וברגע שיהיה להם רצון לצאת, אז יצאו. ובאמת כן יצאו עם ישראל ממצרים, כי הלכו אחר משה ברצון פשוט, וכמו שכתוב (ירמיה ב, ב): "לְקַתֵּף אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא יְרוּעָה", כי משה רבנו הכניס בהם רצון חזק כזה, עד שייצאו ולא פחדו, וכך הוא בכל הדברים, כשאדם מקרב אל צדיק, הצדיק מכניס בו רצון כל-כך חזק, עד ששובר כל חומות ברזל, וזוכה להגיע אל מה שצריך להגיע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבפרט בענין סדר-דרגה-הלמוד של רבנו ו"ל, העקר הוא הרצון, שצריכים להתחיל ללמד כסדרן משניות פרק ראשון, ולהמשיך פרק שני ושלישי, ולא לחזור עד שייסיים את המסכתא, ואחר-כך ימשיך עוד מסכתא ועוד מסכתא, עד שייסיים את כל הששה סדרי משנה, וכן בש"ס להתחיל דף אחר דף, עד שייסיים פרק, ואחר-כך עוד פרק, עד שייסיים מסכתא ועוד מסכתא, עד שייסיים את כל הש"ס. וכן הדבר עם ארבעה חלקי שלחן ערוך, וכן הדבר עם זהר ותיקונים, בכל יום להיות חזק מאד ברצון, שאני "רוצה" להמשיך עוד דף ועוד דף, ואף-על-פי שבין כן בא לו כל-כך קשה, ורע ומר לו, וחשך לו, ואינו מבין, וקשה לו כפנות, אבל אם יהיה לו רצון, שהוא מכרח לסיים ששה סדרי משנה, והוא מכרח לסיים ש"ס, והוא מכרח לסיים כל המדרשים, והוא מכרח לסיים זהר ותיקונים, אזי מתקף הרצון לא יועיל לסמ"ך-מ"ם שום דבר, וסוף כל סוף בודאי יסיים הכל, אשרי מי שזוכה לרצון חזק באמת.

רוח הקדש

כְּשֶׁהָיוּ שׂוֹאֲלִים אֶת מוהֲרַא"ש נ"י אֵת חוֹת דַּעְתּוֹ בַּעֲנֵן בְּעַלֵּי רוּח־הַקֹּדֶשׁ וּמְגִידֵי עֲתִידוֹת שְׁתַּמִּיד מִתְּפַרְסְמִים בְּעוֹלָם, הָיָה מוהֲרַא"ש נ"י תַּמִּיד עוֹנֶה לָהֶם, הַעֲקָר לְבִדָּק אִיפֹה אוֹחֲזוּ הָאִישׁ הַזֶּה בְּלִמּוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְאִם הוּא יֵדוּעַ וּמְפָרֵסֵם לְבַעַל תּוֹרָה וּמִתַּמִּיד גָּדוֹל, וּבָקִי בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְכָל הַתּוֹרָה מִנַּחַת לְפָנָיו כְּשֶׁלְּחֹן עֲרוּף, אֲזִי יֵשׁ מִמֶּה לְדַבֵּר, וְלַחֲשֹׁב אִם הוּא בַּעַל רוּח־הַקֹּדֶשׁ וְאִם יוֹדֵעַ עֲתִידוֹת אוֹ לֹא, אֲבָל אִם אֵינוֹ מִתַּמִּיד וּבָקִי בְּכָל חֲדָרֵי הַתּוֹרָה, וְאֵין כָּל הַתּוֹרָה מִנַּחַת לְפָנָיו כְּשֶׁלְּחֹן עֲרוּף, וּכְמוֹ שְׁמַצִּיּוֹ הַיּוֹם אֲצֵל אֵלָיו, שֶׁפִּתְאֹם מִתְּפַרְסְמִים בְּעוֹלָם, אֲזִי תִּהְיֶה בְּטוֹחִים שֶׁהַכֵּל שֶׁקָּר וְדָמְיוֹן בְּעֵלְמָא, וְהוּא מְטַעֵה אֲנָשִׁים לְקַחַת מִהֶם כֶּסֶף, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מְרוּח־הַקֹּדֶשׁ וּמַעֲתִידוֹת כְּלוּם, כִּי רוּח־הַקֹּדֶשׁ וּנְבוּאָה מְכַרְחִים לְהִיּוֹת קְשׁוּרִים וּדְבוּקִים אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּבִלְעָדָה אֵינוֹ כְּלוּם.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׁמָה שְׂאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁנְּבוּאָה וְרוּח־הַקֹּדֶשׁ מְכַרְחֵה לְהִיּוֹת מְקַשֵּׁר אֶל הַתּוֹרָה, הוּא מְפַרֵשׁ יוֹצֵא מִן הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, כִּי כְּתִיב (בַּמִּדְבָּר ז. פט): "וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי מֶעַל הַכַּפְּתָן אֲשֶׁר עַל אַרְוֹן הַעֲדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים וַיִּדְבַר אֵלָיו", שֶׁקּוֹל הַנְּבוּאָה הִיָּה כֹּא אֶל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁהָיוּ עַל הַכַּפְּתָן שֶׁכֶּסֶה אֶת אַרְוֹן הַעֲדוּת, וְלָמָּה הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְצִיָּגֵת לָנוּ בְּדִיּוּק אֶת מְקוֹם מְקוֹר הַנְּבוּאָה, שֶׁהִיא דִּיקָא מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁהֵם עַל אַרְוֹן הַעֲדוּת? אֵלֹא כִּדִּי לְלַמֵּד אוֹתָנוּ, שֶׁנְּבוּאָה וְרוּח־הַקֹּדֶשׁ מְכַרְחִים לְצַאת מִלּוּחֹת הַעֲדוּת שֶׁהֵם הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּבִלְעָדָם אֵין שׁוּם נְבוּאָה וְרוּח־הַקֹּדֶשׁ כָּלֵל, וְדו"ק.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁדְּבַר זֶה מְפַרֵשׁ גַּם־כֵּן בְּדַבְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל (תַּי"מ וְהַר"ן, סִימָן תכא), שֶׁהַמְּפַרְסְמִים שְׂאִינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה, אֵין יוֹדְעִין

כָּלֵל, כִּי אֶפְלוּ נְבוּאָה הִיא גַם-כֵּן קִטְנָה מִן הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה גְּדוּלָה מִן הַכֹּל וְכוּלְלֵת הַכֹּל, וּמֵאַחַר שְׁאִינִם יוֹדְעִים תּוֹרָה, הֵם מְכַרְחִים לְהִנְהִיג עֲצָמָם בְּמִנְהַג הַשָּׂרִים וְהַחֲשׂוּבִים, כִּי בְּלֹא זֶה בְּמָה יִהְיֶה נֶכֶר מֵעֲלֵתָם וְחֲשִׁיבוּתָם, וְזֶה בְּחִינַת (אִכָּה ב, ט): "מִלְּפָנֶיךָ וְשָׂרִיָּה בְּגוֹזִים אֵין תּוֹרָה, גַּם נְבִיאִיָּה לֹא מְצָאוּ חֲזוֹן מֶה", עֵינַי שָׁם; הֲרִי מִפְּרֹשׁ יוֹצֵא מְדַבְּרֵי רַבְּנוּ ו"ל, שְׁאֵם אֵין תּוֹרָה אֵין נְבוּאָה, וְלִכֵּן אֵין מֶה לְחַשֵּׁב עַל מְפָרְסָמִים שְׂמֵתִפְּאָרִים לְהַגִּיד נְבוּאָה וְעֲתִידוֹת, כִּי בְּלִי תּוֹרָה אֵין כְּלוּם.

וּסְפָר מוהר"א ש נ"י, שְׁפַעַם בָּא הֶרֶב אֶלְיָהוּ מִשֶּׁה שִׁסְגָל ו"ל, חֲתָנוּ שֶׁל הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִשֶּׁה פִּינְשֵׁטִיין ו"ל, אֶל הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ מִסַּאטְמָאר, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: מִהִי תַּנַּת דְּעִתּוֹ עַל "חֻקִּים" אֶחָד שְׁנִתְפָּרְסָם בְּיָמֵים הֵהֵם לְבַעַל רֵיחַ-הַקֶּדֶשׁ וּמַגִּיד עֲתִידוֹת, הָאֵם יְכוּל לְהִיט מִמֶּשׁ בְּדַבְּרֵיוֹ? וְעָנָה לוֹ הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ מִסַּאטְמָאר, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, שְׁבִלֵי תּוֹרָה אֵין כְּלוּם, וְאִי אֶפְשָׁר לְצַפּוֹת וְלִרְאוֹת עֲתִידוֹת בְּלִי דְבִקּוֹת גְּמוּרָה אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּרְאִיָּה לְזֶה מֶה שְׂכַתוּב בְּגִמְרָא (נִדָּה ל:): כְּשֶׁהֲוֹלֵד בְּמַעֵי אִמּוֹ, גֵּר דְּלוּק לוֹ עַל רֵאשׁוֹ וְצוּפָה וּמִבֵּיט מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וּמִלְמַדִּין אוֹתוֹ כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְכִינֵן שְׂבָא לְאִוִיר הָעוֹלָם, בָּא מְלֶאךָ וְסוּטְרוֹ עַל פִּיו, וּמִשְׁכַּחוּ כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה. וְיֵשׁ לְדַמְק, לְמָה לֹא מְזַכֵּר מֶה נַעֲשֶׂה עִם הַגֵּר שֶׁהִיא דְלוּק עַל רֵאשׁוֹ, וְהִבֵּיט בּוֹ מִסוּף הָעוֹלָם עַד סוּפוֹ, שֶׁהוּא עֵינַי שֶׁל דִּיעֵת עֲתִידוֹת, מֶה נַעֲשֶׂה עִם הַגֵּר הַזֶּה כְּשֶׁיֵּצֵא לְאִוִיר הָעוֹלָם? אֶלֶּא הַתּוֹרָה הוּא, שְׂמִיד שְׁנִשְׁכַּחַה מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי סְטִירַת הַמְּלֶאךָ, מִמִּילָא כְּכַר אֵין שׁוּם גֵּר דְלוּק לְהִרְאוֹת עֲתִידוֹת מִסוּף הָעוֹלָם עַד סוּפוֹ, כִּי בְּלִי הַתּוֹרָה אֵין רוֹאִין כְּלוּם, וְלִכֵּן אֵין שׁוּם מִמֶּשׁ בְּ"חֻקִּים" שְׂפַתָּאם נִתְפָּרְסָם לְיוֹדְעֵי עֲתִידוֹת, כִּי בְּלִי תּוֹרָה אֵינוּ יוֹדְעֵי כְּלוּם, וְדו"ק.

וְסִיָּם מוהר"א ש נ"י, הִנֵּה גַם אֲנַחְנוּ הֶרְאָנוּ מְקוֹר נֶאֱמָן מִן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְדַבְּרֵי רַבְּנוּ ו"ל, שְׁאֵין רֵיחַ-הַקֶּדֶשׁ בְּלִי תּוֹרָה, וְלִכֵּן אֵין מֶה לְחַשֵּׁשׁ יוֹתֵר בְּעֵינַי, וְאֶשְׂרִי מִי שְׁאֵינוּ מְבַלְבֵּל עֲצָמוֹ עִם דְּבָרִים כְּאֵלוֹ, רַק מִתְמִיד מֵאֵד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְתַפְלָה

והתבודדות אל השם יתברך, כי אז יזכה לגלוי אלקות נורא מאד, ויהיו השמים פתוחים לפניו, אשרי לו ואשרי חלקו!

ראש השנה

מוהרא"ש נ"י אמר, שקשה מאד להסביר לבני-אדם את המתנה הנפלאה הנקראת "ראש השנה", שקבלנו מרבנו ו"ל, הינו להתקבץ יחד על ציונו הקדוש בעיר אומן, ולהתפלל בהתקשרות אל רבנו ו"ל, ובהתקשרות אל כל הצדיקים הזמתיים שבדור, ואל כל הצדיקים קדושים אשר בארץ המה, כי על-ידי ראש השנה של רבנו ו"ל, אדם מתחיל שנה חדשה עם "ראש" אחר לגמרי, כי רבנו ו"ל מרים ומגביה את הראש שלו למעלה מכל עניני עולם הזה, ומכונן אותו להסתפל על התכלית הנצחית, שהוא חיי עולם הבא, וכשאדם זוכה לזה ביום הראשון של השנה, הינו להרים עצמו קצת מהעולם הזה, ולחשב על חיי עולם הבא, אזי שאר כל השנה נגזרת אחריו. וכמו שאמרנו חכמינו הקדושים (ערוכין מא): גופא בתר רישא אזיל, שהגוף הולך אחר הראש; וכן הוא בגוף השנה, שהכל הולך אחר הראש של השנה, ומהרנ"ת ו"ל אמר (לקוטי מוהר"ן, חלק ב, סימן צד), שהיה כתוב אצל רבנו ו"ל תורה שלמה על ענין ראש השנה, שאז שלשה ראשים מתקבצים ביחד, הראש של כל אחד ואחד, אצל הראש בני ישראל, ביום ראש השנה, אבל לא זכה לקבל תורה זו מרבנו ו"ל, והרמז שיוצא ממנו הוא, שאז בראש השנה הזמן מכשר מאד לעשות ראש והתחלה חדשה לכל ימי חייו, כי הכל הולך אחר הראש, ואם האדם מקשר את הראש שלו, אל הצדיק, בראש השנה, אזי מבטח שתהיה לו שנה אחרת לגמרי, בדבקות הבורא יתברך שמו.

ופעם פָּרַשׁ מוהֲרַא"ש נ"י אֶת שִׁיחַת רַבְּנוּ ו"ל, שָׁאָמַר: "גָּאֵר
 מֵיַיִן זֶאֱדָף אִיזוּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה", כֹּל הַעֲנִיָּן שְׁלִי הוּא רַק רֵאשׁ הַשָּׁנָה
 (חיי-מוהר"ן, סימן תג), שָׁאֲצֵל רַבְּנוּ ו"ל כֹּל הַשָּׁנָה הוּא כְּמוֹ רֵאשׁ
 הַשָּׁנָה, וְכֹל יוֹם שֶׁל הַשָּׁנָה נִכְלָל בְּתוֹךְ רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְכֵמוֹ שָׁאָמַר
 רַבְּנוּ ו"ל בְּעֲצֻמוֹ (שיחות-הַר"ן, סימן רטו), שְׁמִיד שְׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר יְמֵי
 רֵאשׁ הַשָּׁנָה, אֲנִי כְּכֹר מִטָּה אֲזֵן לַפֶּתַל, לְשִׁמְעַע אִם לֹא מְעוֹרְרִין כְּכֹר
 לְקוֹם לְסִלְיַחוֹת לְשָׁנָה הַבָּאָה, כִּי אֲנִשִּׁי הָעוֹלָם יוֹדְעִים, שְׁבִרֵאשׁ
 הַשָּׁנָה צְרִיכִין לְבוֹא אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּלְבַקֵּשׁ עַל בְּנֵי חַיֵּי
 וּמְזוּנֵי וְעַל שְׁאָר עֲנִיָּנוּ, וּמְצַפִּים כֹּל הַשָּׁנָה שְׁיִגִיעַ רֵאשׁ הַשָּׁנָה,
 שְׁיִוְכְּלוּ לְבוֹא לְפָנֵי הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, אֲבָל אֲצֵל רַבְּנוּ ו"ל, כֹּל יוֹם וְיוֹם
 הוּא כְּמוֹ רֵאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי רַבְּנוּ ו"ל מְעוֹרֵר אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁיִבְקֵשׁ
 וְיִתְפַּלֵּל עַל כָּל צְרִיכּוֹ וְעֲנִיָּנוּ בְּכֹל יוֹם וְיוֹם, וּבִזְהָ הוּא מְקַשֵּׁר כֹּל
 יוֹם וְיוֹם אֶל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְכֹל יוֹם וְיוֹם נִחְשָׁב כְּמוֹ שָׁנָה שְׁלֵמָה, וְכֵמוֹ
 שָׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (רֵאשׁ הַשָּׁנָה ב:): יוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה חֲשׁוּב
 שָׁנָה, כִּי מִיד כְּשֶׁאָדָם מְרִים אֶת רֵאשׁוֹ וּמְחַשְׁבֵּתוֹ לְחֶשֶׁב עַל הַתְּכַלִּית,
 וּלְבַקֵּשׁ מִן הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ אֶת כָּל הַצְּטוּרְכוֹתוֹ, אִזִּי הוּא חוֹזֵר וּמְקַשֵּׁר
 הַיּוֹם הַזֶּה אֶל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְכֹל הַשָּׁנָה נִכְלָל בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁעוֹמֵד בּוֹ,
 וְכֵמוֹ שְׁמַבְקֵשִׁין בְּכֹל יוֹם ב"בְּרַכַּת הַשָּׁנִים": "בְּרַךְ עֲלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה
 הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִיָּנֵי תְּבוּאָתָהּ לְטוֹבָה, וּבְרַךְ שְׁנֵתֵינוּ כְּשָׁנִים טוֹבוֹת",
 וְאוֹמְרִים בְּרַכָּה זֹאת מִתְּפִלַּת עֲרִבִית שֶׁל מוֹצָאֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה, עַד
 תְּפִלַּת מְנַחֵה שֶׁל עֲרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְלְכַאוּרָה יִפְלֵא — לְמָה
 מִתְּפַלְלִין עַל כָּל הַשָּׁנָה בְּכֹל יוֹם וְיוֹם? אֵלֵא זֶהוּ סִימָן שְׁכֹל יוֹם וְיוֹם
 כְּלוּל מִכָּל הַשָּׁנָה כְּלָה, וְכֹל יוֹם מִמְּשִׁיךְ הַשְּׁפָעֶתוֹ מִיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה,
 וּבְכֹל יוֹם וְיוֹם יְכוּלִים לְפַעַל יְשׁוּעוֹת כְּמוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְכֹל זֶה
 מְקַבְּלִין עַל-יְדֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל, וְעַל-כֵּן אֲשַׁרֵּי מִי שְׁזוּכָה
 לְהִיּוֹת אֲצֵל רַבְּנוּ ו"ל עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי אִזּוּ יִזְכֶּה לְרֵאשׁ וּלְשָׁנָה
 אַחֲרַת לְגַמְרֵי, וְתִהְיֶה לוֹ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה בְּאַמְתָּ.

שנה

מוהרא"ש נ"י אָמר, שאַחת מן התחבולות הגדולות של היצור הרע, למנע את האדם מעבודת השם יתברך, הוא בענין השנה, כי כשָׁבָא הלילה, והאדם מתנגע ונעשה עיף, היצור הרע עושה כל מיני מאמצים שבעולם שלא ילך לישן, אף שאינו עושה כלום, אינו לומד ואינו עובד ואינו אוכל רק מסתובב, אף על-פי-כן היצור הרע מסית אותו שיעדין לא הגיע זמן שנה, ולא מתאים לו ללכת לישן, כי רק ילדים הולכים עכשו לישן, וכִּזָּה טומן רשת לרגלו, שיבזז את זמנו בלילה, ואחר-כך יקום מאחר בבקר, ויאחר זמן קריאת שִׁמְע וּתְפִלָּה, ויִהְיֶה לוֹ כֵּל סֵדֶר הַיּוֹם, ואלו הנה נזהר ללכת לישן מקדם, הנה קם מקדם, או בתצות לילה, או השכם בבקר, והנה עוסק אז בעבודת השם יתברך, שהוא הזמן הכי מעלה מכל היום, לעסק בעבודת השם יתברך, כי בחצי השני של הלילה, או השכם בבקר, אז כל העולם שקט ושלנה, והוא הזמן הכי טוב ללמד ולהתבודד עמו יתברך, ובפרט מיד שאדם קם מן השנה, יש לו ראש ומח אחר לגמרי, כי יש כמה שטיות ובלבולים המתדבקים ומתחברים במח, ובפרט בלבולי האמונה, ועל-ידי השנה נפרדים מהמח (שיחות הר"ן, סימן קי); ולכן מי שזוכה לקום מקדם, וגם לחטף טבילת מקנה אז, הוא מרגיש עצמו כבִּרְיָה חֲדָשָׁה מִמֶּשׁ, ויכול לקיים אז את הגלוי הנורא שגלה רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נב) על המשנה (אבות פ"ק ג'): הַנְּעוֹר בַּלַּיְלָה וְהַמְהִלָּה בַּדֶּרֶךְ יַחֲדִי, וְהַמְפָּנָה לְבוֹ לְבַטְלָהּ, הרי זה מתחייב בנפשו; שִׁיזָּכָה לַפְּנוֹת עֲצָמוֹ מִכָּל עֲנִיָּוֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְלִבְטֵל עֲצָמוֹ מִלְּפָנָיו יתברך, עד שיכלל באור האין סוף ברוך הוא, שהוא מחזיב המציאות, כי אחר השנה, מח האדם מכִּשׁוֹר בְּיֹתֵר לְזִכּוֹת לַמִּדַּת הַכִּסּוּל, וְלִהְפָּרִישׁ עֲצָמוֹ מִכָּל בַּלְבוּלֵי עוֹלָם הַזֶּה, וּמִחֻמַּת שִׁיּוֹצֵר הָרַע יוֹדֵעַ כֵּל זֹאת הַיִּטֵּב, לִכְן כָּבֵר מִכֵּין תַּחְבּוּלוֹת בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה לְמַנַּע אָדָם מִלְּלַחַת לִישׁוֹן, וְאִז כָּבֵר

לא יצטרף לטפל עמו בשאָר כל היום, ולכן חכם עיניו בראשו, ללכת לישון מה שיותר מהר, ואז יוכל לקום מקדם, ולעסוק בעבודת השם כראוי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבין אנשי שלומנו יש פתגם ידוע, שסגלה הכי גדולה לקום מקדם, הוא ללכת לישון מקדם, כי בני אדם מחפשים כל מיני סגולות לקום מקדם, ומכינים על יד משתם כמה סוגי שעונים מעוררים לעורר אותם, ומבקשים מבני-אדם לעורר אותם, ועם כל זאת לא מועיל כלום, וקמים מאחר, ואלו היו הולכים לישון מקדם, הייתה המטה בעצמה זורקת אותם ממנה, כי כמה יוכל אדם לישון, ולכן סגלה בדיקה ומנשה לקום מקדם הוא ללכת לישון מקדם.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל היה תמיד מעורר על זמן קימת חצות, כי כך ראה אצל רבו הרב החסיד ר' אברהם בר' נחמן ז"ל, שתמיד קם בחצות, ועסק אז בעבודת השם יתברך, ולכן תמיד הכניס בתוף שיחותיו את ענין מעלת קימת חצות. ופעם נגש אליו הרב החסיד ר' שמואל שפירא ז"ל, שבדרך כלל היה שתקן, ולא דבר הרבה, אבל יצא אז מגדרו ואמר לו: יפה מאד שאתה מדבר תמיד מקימת חצות, אבל אם לא תדבר מללכת לישון מקדם, חבל על כל היגיעה והטרחה, כי אם אדם הולך לישון מאחר, איך הוא יכול לקום לחצות... ולכן העקר להזדרז בענין השנה, ללכת לישון מה שיותר מקדם, כדי שיוכל לקום מקדם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל ירא שמים לפני שהולך לישון בלילה, מכרח להיות בטוח שיקום לזמן קריאת שמע בבקר, כי זמן קריאת שמע הוא מדאורייתא, ואם מבטלין זמן קריאת שמע, זהו כמו שמבטלין מצות אכילת מצה, ומוהרנ"ת ז"ל היה תמיד מדבר מזה, והיה מתמיה איך בני אדם מבטלין בשאט נפש זמן קריאת שמע שהוא מדאורייתא, ולכן אין דבר שהולכין לישון סתם, ומתי שיקום — יקום, אלא צריך להיות בטוח ומסדר לפני שהולך לישון, איך יקום לזמן קריאת שמע בבקר, ואם כבר מאחר בלילה סמוך

לעלות השחר, אזי מחכים לעלות השחר, וקוראין קריאת שמע של שחרית לפני שהולך לישון, כי קריאת שמע היא מיסודי ועקרי האמונה, ואשרי הזוכה להיות מסדר בזמן שנתו, כי אז יהיה כל היום שלו מסדר כראוי.

שמים

מוהרא"ש נ"י אמר, שיש פתגם בעולם, שקורין צדיק ואיש כשר אמתי "א הימל איד" (איש שמימי), ובאמת צריכין לדעת מהו הפרוש של "הימל איד", ומה שיף לומר על אדם שהוא איש שמימי, כי הרי הוא גר כאן על הארץ, ויש לו עסק עם אנשים, ולמה הוא "הימל איד"? אבל חכמינו הקדושים אומרים (בראשית רבה, פרשה ד', סימן ז'): מהו הפרוש של "שמים"? אש ומים, שבשמים שני הפכים לגמרי מתחברים ביחד, אש ומים, כי הטבע של מים שמכבים אש, והטבע של אש שמבישת את המים, ואף-על-פי-כן הם מתחברים ביחד, ומזה נעשה שמים, וזהו באמת אצל כל אדם, שיש בתוכו שני כחות הפוכים זה מזה, והם גלחמים ביניהם, שהם היצר טוב והיצר הרע, ועקר עבודת האדם לעשות שלום ביניהם, כי זה עקר מדת השלום — לעשות שלום בין שני הפכים (לקושי-מוהרבן, חלק א', סימן פ'), ואז כשאדם זוכה לעשות שלום ביניהם, ולחבר רוחניות וגשמיות ביחד, הוא איש שמימי, "א הימל איד", כי יכול לחבר אש ומים ביחד, אשר זהו טבע השמים, שכולל את שניהם ביחד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש בעל התניא, זכותו יגן עלינו, בצעירותו רצה מאד לנסע לעיר פולנאה, ולקבל את פני הרב הקדוש בעל התולדות יעקב יוסף, זכותו יגן עלינו, שהיה מגדולי

תלמידי הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, אבל ספרו לו שהוא יושב סגור ומסגר בביתו, ואינו מקבל אף בריקה, אבל אף-על-פי-כן אמר 'בעל התניא', זכותו יגן עלינו, שהוא רוצה לנסות ולקבל פניו, ונסע לשם, וכא אל ביתו, ואמרה לו אשתו הרבנית, שאי אפשר בשום פנים ואופן להכנס אצלו, כי אינו מקבל אנשים, ועוסק בעבודתו עבודת הקדש יומם ולילה, ואמר לה 'בעל התניא', זכותו יגן עלינו, שתגיד לבעלה, שאחד מתלמידי המגיד ממעזריטש נמצא כאן, ורוצה לדבר עמו, ונכנסה לבעלה ואמרה לו פן, ולפליאתה הגדולה אמר לה להכניס אותו מיד, ודבר עם 'בעל התניא', זכותו יגן עלינו, שעות ארכות, וקרב אותו בדרך יוצאת מן הכלל, ואמר לו לחזור ביום המחרת, וכן עשה, ועוד פעם קרב אותו, וכן היה כמה ימים. וכשאשתו ראתה איה שבעלה מקרב כל-כף את 'בעל התניא', זכותו יגן עלינו, ונראה אליו, וספרה לפניו מר לכבה, שהיות שיש להם כמה בנות לחתן, ובעלה הצדיק אינו יוצא מדלתו ביתו לחפש להם שדוה, ולדאג להם לנדונייה, ומה יהיה עמהן, ומחמת שאני רואה שבעלי מאד מקרב ומכבד אתכם, אולי תוכלו לפעל אצלו שיצא קצת בחוץ, וישתדל בענין נשואי בנותינו, ובתחלה לא רצה 'בעל התניא' להתערב בענין, אבל אחר שהפצירה בו מאד כמה וכמה פעמים, נענה לה, שיעשה מה שיכול, ונכנס לתולדות הקדוש, זכותו יגן עלינו, ודבר עמו פרגיל, ואחר-כך אמר לו, שהלא יש לכם בנות גדולות, וצריכין להשיא אותן, וצריכין לצאת קצת ולדאג בשבילן, ענה ואמר לו התולדות, זכותו יגן עלינו: אני לא יכול, פי אני צריך לעסק בעבודות שלי בעבודת השם ותברך כל הזמן. אזי ענה ואמר לו 'בעל התניא', זכותו יגן עלינו: הרי חכמינו הקדושים אומרים (פסחים ק"ג): בתוך בגרה — שחרר עבדך ותן לה, שחרר "עבדך", הינו העבודת ה' שלך, ולך עסק בחתונם, שנה עולה על הכל. ודבר זה נכנס מאד בלב התולדות, זכותו יגן עלינו, וקבל על עצמו לעסק בשדוכי בנותיו. הרי רואים שעקר שלמות הצדיק היא דיקא כשיכול לצאת בחוץ, ולעשות מה שצריך בזה העולם, וזה נקרא איש שמימי באמת.

ומוהר"א ש"נ"י הוא דגמא חיה לזה, פי כל מי שזכה להסתובב אצלו במשך השנים, ראה איהו שהוא "איש שמימי", שמחבר שני הפכים ביחד — אש ומים, כי הנה היה דבוק בדבקות הבורא ותברך שמו, ועושה עבודות נפלאות בעבודת השם ותברך במסירות נפש עצומה, והנה היה עסוק בכל עניניו ביתו, לשלם חשבונות ומשכנתא, ולדאג בשביל בניו ובנותיו ובני ביתו, לפרנס אותם ולחטן אותם, והיה הדבר לפלא, איהו צדיק, שפל-כה דבוק בו ותברך, יכול להוריד עצמו לכל הדברים הגשמיים, בלי יוצא מן הכלל, ולשאת הכל על ראשו, מלבד עסק הדפסה ושאר עסקי הרבים, שלקח חלק גדול מזמנו הקר, אבל זה היה עקר חדושו של מוהר"א ש"נ"י, ומזה דבר כל הזמן, שעקר שלמות הצדיק להיות למעלה ולמטה, ברוחניות ובגשמיות, ולחבר אש ומים ביחד, וזה נקרא "הימל איד" באמת, ואשרי הזוכה להשתוקק להשגה זאת באמת.

שמיעה

מוהר"א ש"נ"י אמר, שצריכין להתפלל הרבה אל השם ותברך, שלא תשמענה אוניו מה שאינו צריך לשמע, ובפרט שלא ישמע דברי ליצנות ודבורים רעים על הצדיק האמת ואנשיו, כי מאחר שנקנסו באוניו דבורים פגומים פאלו, הוא בסכנה גדולה, שלא יעשו רשם עליו לרעה, ושלא יבלבלו את מחו, כי הדבור יש לו כח גדול מאד, על דרך שאמרו חכמינו הקדושים (מועד קטן יח.): ברית כרותה לשפתים; ומיד פשהדבור נכנס בתוך האזנים, כבר קשה מאד להוציא אותו ולבטלו. ולכן חכי טוב להתפלל תמיד אל השם ותברך, שלא תשמענה אוניו מה שאינו צריך לשמע, ובדרך זו יהיה נשמר מלמעלה, שלא יכנסו לאוניו דבורים פגומים, ומכל

שפן שלא יהיו לו אָזנים גדולות לשמע את כל מה ששִׁאָחֲרִים מְדַבְּרִים, כִּי בִּאִפְסָן כְּזֶה לֹא יִמְלֹט מִלְשִׁמְעַ דְּבוּרִים רָעִים עַל הַצְּדִיק הָאֵמֶת וְאֲנָשָׁיו, וּבּוֹדָאֵי יִכְלָבְלוּ אֶת מַחוּ מֵאֵד, וְיִי שִׁישׁ לוֹ אֲזָנִים גְּדוּלוֹת לְשִׁמְעַ כֹּל מֵהַ שִׁאָחֲרִים מְדַבְּרִים, סִימָן שֶׁהוּא שׁוֹטֵה, וְכַמוּכָא בְּזֵהר (יתרו עה:): מֵאֵן דְּאֲדֻנּוּי רַבְרַבִּין, טַפְשָׁא בְּלַבִּיה (מי שִׁאָזְנָיו גְּדוּלוֹת, טַפְשׁוֹת יֵשׁ בְּלָבוֹ); כִּי חָכָם אֵמֶתִי יוֹשֵׁב בְּקֶרֶן זְוִית שְׁלוֹ, וְאִינוּ מְבַלְבֵּל עֲצָמוֹ עִם מֵהַ שִׁאָחֲרִים מְדַבְּרִים כְּלָל, אֲדַרְבֵּה הוּא מוֹדֵה בְּכָל פֶּעַם לְהִשָּׁם יִתְבַּרֵךְ, שְׂאִינוּ שׁוֹמְעַ דְּבוּרִים פְּגוּמִים שְׁלֵהֶם כְּלָל, וְעַל שְׂאִינוּ צְרִיף לְבַלוֹת זְמַנּוֹ וּמַחוּ עַל דְּבוּרִים שֶׁל הֶבֶל שׁוֹרֵב בְּגִי־אָדָם מְדַבְּרִים, שְׁזוֹ הִיְתָה מְדַרְגַת הַבְּעֻטְלִיר הַחֲרָשׁ (בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיֹת, מַעֲשֵׂה יֵג – מִיּוֹם הַשְּׁנַיִ), שֶׁהִיָּה נִרְאָה בְּעֵינֵי בְּגִי־אָדָם כְּמוֹ חֲרָשׁ, מִחֲמַת שְׂלֹא הָיוּ נִכְנָסִים בְּאֲזָנָיו הַדְּבוּרִים שֶׁל אֲנָשִׁי הַעוֹלָם כְּלָל, אֲבָל דִּיקָא הוּא הִיָּה חַי חַיִּים טוֹבִים בְּאֵמֶת, כִּי מִדְּ כְּשִׂאִין נִכְנָס בְּאֲזָנֵי הָאָדָם דְּבוּרִים פְּגוּמִים שֶׁל אֲנָשִׁי הַעוֹלָם, הוּא חַי חַיִּים טוֹבִים בְּאֵמֶת, וְהוּא מִשְׁתַּעֲשַׁע בְּשַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁרִי לוֹ:

וְסִפּוּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהֲרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נַחֲמָן מֵהוֹרְדוֹקָא, זְכוּתוֹ יִגַן עֲלֵינוּ, זְקֻנוֹ שֶׁל רַבְנּוּ ז"ל, הַתְּפַלֵּל תְּמִיד אֶל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ עַל דְּבַר זֶה, שְׂלֹא תִשְׁמַעְנָה אֲזָנָיו מֵהַ שְׂאִינוּ צְרִיף לְשִׁמְעַ, וְכֵן נַחֲמָנִים אֲצִלוּ. וּפְעַם בְּהִיּוֹתוֹ יוֹשֵׁב לְפָנָי רַבּוֹ הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ, זְכוּתוֹ יִגַן עֲלֵינוּ, עִם כֹּל הַתְּלַמִּידִים, הַתְּחִיל הַרְבֵּי לְמִנּוֹת הַשְּׂבָחִים שְׁלוֹ לְפָנָי כֹּל הַתְּלַמִּידִים, וְרָאוּ כָּלֶם אֵיף שֶׁהוּא כּוֹפֵף שְׂתֵי אֲזָנָיו עִם יָדָיו לְשִׁמְעַ דְּבַרֵי רַבּוֹ, וְהִיָּה פְּלֵא בְּעֵינֵי הַתְּלַמִּידִים לְמַה הוּא עוֹשֶׂה כְּזֹאת, וּבְכַרְט בְּשַׁעֲהַ שֶׁהַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב, זְכוּתוֹ יִגַן עֲלֵינוּ מְדַבֵּר בְּשִׂבְחוֹ, וְעֵנָה וְאָמַר לְהֶם הַרְבֵּי: אֵל תִּקְשׁוּ בְּעֵינֵיכֶם דְּבַר זֶה, כִּי אֵין רַבִּי נַחֲמָן שׁוֹמְעַ כְּלָל מֵהַ שְׂאִנִּי מְדַבֵּר עִכְשָׁיו, כִּי הוּא כְּבַר פֶּעַל אֲצִל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, שְׂלֹא תִשְׁמַעְנָה אֲזָנָיו מֵהַ שְׂאִינוּ צְרִיף לְשִׁמְעַ, וְלָכֵן אִינוּ שׁוֹמְעַ כְּלוּם, רַק הוּא רוֹאֵה אֶת שְׂפָתַי נְעוֹת, וְהוּא מְטָה אֶזְנִי אוֹלֵי יְכוֹל לְשִׁמְעַ, אֲבָל בְּאֵמֶת אִינוּ שׁוֹמְעַ כְּלוּם.

וּמִדָּה זֹאת רָאִינוּ אֲצִל מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂלֹא הִיָּה אֲכַפַת לוֹ כְּלָל מֵהַ שֶׁהָיוּ אַחֲרִים מְדַבְּרִים, וְלֹא הִיָּה מִתְעַרֵּב בְּעֵינֵינִים שֶׁל אַחֲרִים

כָּלֵל, רק הִיָּה תְּמִיד אוֹמֵר אֶת שְׁלוֹ, וּמִי שֶׁזָּכָה — הִיָּה מְקַבֵּל אֶת דְּבוּרָיו הַקְּדוּשִׁים, וּמִי שֶׁלֹּא זָכָה הַפְּסִיד, וְהִיָּה רָגִיל לַחֲזוֹר עַל דְּבָרֵי הַבְּעַל הַתְּנַיָּא, וְזוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, שְׁאֵמֵר פֶּעַם לְעִנְיָן מִה שֶׁלֹּא הִיָּה שׁוֹמֵעַ טוֹב לַעֲת וְקִנּוּתוֹ: "לָמָּה אָנִי צָרִיךְ לְשֹׁמֵעַ, הֲלֹא מִה שֶׁאָנִי רוֹצֵה לִּזְמַר — אָנִי אוֹמֵר, וּמִה שֶׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים — לֹא אֲכַפֵּת לִי, וְלָכֵן לָמָּה אָנִי צָרִיךְ לְשֹׁמֵעַ". וְלָכֵן אֲשָׁרִי מִי שֶׁמְטָה אֲזַנּוֹ רַק לְשֹׁמֵעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים, וּמִדְּבוּרֵים אֲחֵרִים לֹא אֲכַפֵּת לוֹ כָּלֵל, כִּי אִזּוֹ יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים בְּאַמֵּת.

שְׂמִחָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֶׁהַיְסוּד בְּקִיּוּם הָאֲדָם הוּא לְהִיּוֹת תְּמִיד שְׂמִחַת, כִּי טַבַּע שֶׁל הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ תְּמִיד אֶל הַעֲצָבוֹת וְהַעֲצָלוֹת, כִּי רָבוּ שֶׁל הָאָדָם מִיְסוּד הַעֲפָר, וְעַל־כֵּן הוּא נִמְשָׁךְ תְּמִיד אַחֲרֵי הַעֲצָבוֹת וְהַעֲצָלוֹת (לְקוּשֵׁי מוהר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קפ"ט), וְהַעֲצָבוֹת הוֹרְסוֹת לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, כִּי בְּפִרוּשׁ גְּלוּה לְנוּ רַבְּנוּ ו"ל (סִפְרֵי הַמִּידוֹת, אוֹת שְׂמִחָה, חֵלֶק ב', סִימָן א'): מִי שֶׁשְׂמַח תְּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְצַלִּיחַ; וְעַל־כֵּן צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאֵף שֶׁזֶה הַדְּבָר הַכִּי קָשָׁה לְאָדָם, עִם כָּל זֶה הַמְּדַרְגָּה הַכִּי עֲלִיוֹנָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם תְּמִיד שְׂמַח, זֶה שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִכָּל רַע, וּמְצַלִּיחַ אֶת דְּרָכּוֹ — הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת וְהֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁעַל מִדַּת הַשְּׂמִחָה בְּנוֹדֵי צָרִיכִים מְסִירוֹת נִפְשׁ גְּדוּלָּה מְאֹד, כִּי הַצְּרוּת וְהַיְסוּרִים הַמְּסַבְּבִים אֶת הָאָדָם, מוֹנְעִים אוֹתוֹ מִלְּהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשְּׂמִחָה, וְרַק שְׂאִינוֹ מוֹצֵא זְנוּגוּ, יֵשׁ לוֹ צְרוּת וְיִסּוּרִים הַמוֹנְעִים אוֹתוֹ מִשְׂמִחָה, וּכְמוֹ שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (יְבֻמוֹת ס"ב): כָּל אָדָם שְׂאִין לוֹ אֲשֶׁה, שְׂרוּי בְּלֹא שְׂמִחָה; וְעַל־כֵּן וְרַק

מסתובב עצוב וממרמר מאד, ואפלו מי שפכר זכה למצא זוגו, אבל אם עדין אין לו ילדים, הוא גם-כן בצער ועגמת נפש גדולה, כי מי שאין לו ילדים חשוב כמת, ובא לבית והבית ריק, וכן מי שאין לו שלום-בית, גם-כן החיים מרים לו מאד, כי אשה רעה זה מר ממות, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (קהלת ז, כו): "ומוצא אני מר ממות את האשה", כי המות יותר טוב מאשר לריב תמיד. וכן יש בגני-אדם, שיש להם ילדים, אבל הם מלאים צרות וחובות, והפעלי חובות רצים ורוזפים אחריהם, וכן יש בגני-אדם שאין להם נחת מהילדים, ויש בגני-אדם סובלי תלאים גדולים, רחמנא לצלן, ומחמת כל אלו הדברים קשה מאד להיות בשמחה, אבל אם אדם מרגיל את עצמו להיות תמיד שש ושמת, ורוקד וצוהל ושר לעצמו תמיד שירים ונגונים, ולא אכפת לו משום דבר, אז השמחה מצילה את נפשו, והוא עובר את העולם הזה בהצלחה מכללת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהעבודה הכי קשה היא עבודת השמחה, כי אדם יכול ללמד תורה שעות על גבי שעות, וכן להתבודד ולהתפלל להקדוש-ברוך-הוא שעות על גבי שעות, וגם להיות דבוק בדבקות גדולה להשם יתברך, אבל להגיע למדת השמחה זוהי העבודה הכי קשה בעולם. ועל-כן צריכין להתפלל הרבה על זה בעצמו, לזכות למדת השמחה, ואז כשאדם שמת, אזי נפתח לו המוח והלב להבין מה שהוא לומד, ולהתפלל בהתלהבות כראוי. וכמו שאומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות תפלה, סימן פא): התפלה שהיא בשמחה, היא ערבה ומתוקה להשם יתברך; כי התפלה שהיא בשמחה נכנסת בהיכל הפלך, ושוכרת את כל המנועולים, וצריכים להיות חזקים מאד במדת השמחה. ועקר שלמות קיום המצוות נמדד כפי מדת השמחה שיש לו בקיומם, ולפעמים צריכין לעשות מלי דשטותא להגיע אל שמחה. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב'), שלפעמים אי אפשר להגיע לשמחה, אלא על-ידי שעושים דברי שטות, ואין הפונה שצריך לעשות את זה ברבים, כדי שיחזיקו אותו למשגע, חס ושלום, כי זה יגרם חלול השם, או חלול שם רבנו ז"ל, חס ושלום, רק בינו לבין עצמו יעשה כל מיני

פעלות שבעולם לשמח ולבדח את עצמו באפן שיצחק תמיד, כי כפי רבוי המרירות והצרות שעוברים על כל אחד, הטבע שלו נמשך אחר העצבות והמרירות והמרה שחורה, והוא בוכה תמיד, לכן עדיף לצחק תמיד, וכל מה שיצחק יותר – יתרחב מחו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם מצא איזה בחור יתום, שלא היה לו לא אבא ולא אמא, ולא היה לו היכן לאכל ולישון, ותמיד הצרף להגיע לטובות של בני-אדם, אבל דרכו היתה לצחק תמיד. ושאל אותו מוהרא"ש נ"י בזה הלשון: תגיד לי, כפי הצרות והיסורים שלך, מה נותן לך את הכח לצחק? ענה ואמר הבחור: כל-כף הרבה בכיתי כבר, וראיתי שזה לא מועיל, ולכן עדיף לי לצחק מלבכות... ואף שמסתפקים עלי בתמיהה, אבל אני רואה שאין לי עצה אחרת רק לצחק.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שנהנה מאד מתשובתו של הבחור היתום, כי התפעל איך בחור מלא יסורים כאלו, אשר אין לו אף אחד בעולם, וצריך לדאג כל יום מתדוש איפה לאכל ואיפה לישון, ואף-על-פי-כן יש לו כח לצחק, והוא עוד אומר: מה יהיה אם אני אבכה, האם יעזר לי?! ולכן יותר טוב שאצחק... אשרי מי שבא למדרגת השמחה, והוא תמיד צוחק ומצחיק את בני-אדם כשהם שבורים, ומשמח ומעודד אותם, וזו המצוה הכי גדולה, כי בזה העולם עוברים על כל אחד ואחד כל-כף הרבה צרות ויסורים, וכל-כף הרבה מרירות, עד אשר אי אפשר לעבר את זה העולם, אלא על-ידי שמחה, ועל-כן צריכים למסר את עצמו על נקודת השמחה, לרקד ולצהל ולשיר בכל עת, ואז יהיה תיים טובים באמת.

שְׁלוֹם בַּיִת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׂסוּד גָּדוֹל בְּשְׁלוֹם-בַּיִת הוּא עֲנִין הַהִתְחַדְּשׁוּת, שְׂיַחֲשׁוּ בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַתַּחֲתוֹן, וְיֵצֵא מִן הַחֶפֶה, וְיָבֹא הַבַּיִתָּה עִם פְּנִים צוֹהֵלוֹת, וְעַם חֵיוֹף עַל פְּנָיו, וְיִקְדִים שְׁלוֹם לְאִשְׁתּוֹ, כְּאִלּוּ עֲכָשׁוּ רוּאָה אֶת אִשְׁתּוֹ בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה אַחַר הַחֶפֶה, וְאִזּוֹ מְבֹטָח לוֹ שְׂיִהְיֶה לוֹ שְׁלוֹם-בַּיִת תָּמִיד, כִּי רַב הַמְרִיבוֹת וְהַמְחַלְקֹת בַּבַּיִת מִתְחִילוֹת כְּשֶׁהִבְעֵל בָּא הַבַּיִתָּה עִם פְּנִים זוֹעֲפוֹת וְעֲצוּבוֹת, וּמְחַפֶּה לְאִשְׁתּוֹ שְׂתִקְדִים לוֹ שְׁלוֹם, וְשִׁתְּגִישׁ לוֹ אֶכְל, וְשִׁתְּתֵן לוֹ תְּשׁוּמַת-לֵב, וּבִינְתִים אֵינוֹ מִבִּין, שְׂאִשְׁתּוֹ עֲבָדָה קָשָׁה כָּל הַיּוֹם בַּבַּיִת עִם הַיְלָדִים, אוֹ בְּעַסְקִים אַחֲרִים, וְהִיא מְחַפֶּה שְׂבַעֲלָה יָבֹא הַבַּיִתָּה, וְיִסְבִּיר לָהּ פְּנִים, וְיִרְאָה לָהּ אֶפְלוֹ חֵיוֹף קָטָן, וְאִזּוֹ תִּהְיֶה מוּכְנָה לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּשִׁבְלוֹ, אֲבָל כְּשֶׁהוּא בָּא הַבַּיִתָּה עִם פְּנִים זוֹעֲפוֹת וְעֲצוּבוֹת, וּמְחַפֶּה לְתְּשׁוּמַת-לֵב מֵאִשְׁתּוֹ, אִזִּי כְּמִים הַפְּנִים לַפְּנִים, גַּם הִיא תִּרְאָה לוֹ אוֹתָם הַפְּנִים, וְזֶה כְּבָר הַהִתְחַלָּה שֶׁל כָּל הַמְרִיבוֹת וְהַמְחַלְקֹת. וְלִכֵּן הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרִאשׁוֹ, לְהַקְדִים שְׁלוֹם לְאִשְׁתּוֹ עִם פְּנִים מְסִבִירוֹת, וּבְכָל פַּעַם יִהְיוּ נְשׁוּאָיו בְּעֵינָיו כְּחֻדָּשִׁים, וְכֵאלּוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם יֵצֵא מִן הַחֶפֶה, וְאִזּוֹ מְבֹטָח לוֹ שְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם-בַּיִת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שֶׁהִגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי שְׂמַעוֹן שְׂקַאֵפ ו"ל, פַּעַם פִּלְפֵּל בְּלִמּוּד עִם הִגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי יוֹסֵף רוֹזִין ו"ל "הִרְאָגְטְשָׁאָבֶעַר גָּאוֹן", וְאָמַר לוֹ חֲדוּשׁ בְּעֲנִין קְדוּשֵׁי אִשָּׁה, שְׂאִין מַעֲשֵׂה הַקְּדוּשִׁין נִגְמַר עִם אֲמִירַת "הִרִי אֶת מְקַדְשֵׁת לִי", רַק בְּכָל רַגַע וְרַגַע חַל קִנְיָן חֲדָשׁ שֶׁל קְדוּשִׁין, שְׂאוּסֵר אֶת הָאִשָּׁה עַל שְׂאָר אֲנָשֵׁי הָעוֹלָם, וְהַחֲדוּשׁ הִיָּה נִרְאָה מְאֹד בְּעֵינֵי הִרְאָגְטְשָׁאָבֶעַר, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁגָּמַר הִגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי שְׂמַעוֹן שְׂקַאֵפ ו"ל אֶת חֲדוּשׁוֹ, עָנָה וְאָמַר לוֹ הִרְאָגְטְשָׁאָבֶעַר: "מְזֵל טוֹב" ! כְּמֵאחַל לוֹ מְזֵל טוֹב, עַל שְׂעַכְשׁוֹ הַתַּחֲתוֹן מְחֻדָּשׁ. וְהִגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי אֶלְיָהוּ לְאֶפְיָאן ו"ל הַסְּבִיר, שְׂאִין זֶה בְּדִיחָה וְהַלְצָה, רַק הַמְּצִיאוֹת הֵיא כֵּן, שְׂקִנְיָן

הקדושין חוזר וְחַל בְּכָל פַּעַם מִחֲדָשׁ, וְהוּא כְּמוֹ בְּרִיאָה תְּדָשָׁה מִמֶּשׁ, וְכֵמוֹ שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים לְגַבֵּי שַׁבַּת-קֹדֶשׁ (שַׁבַּת קִיט): כֹּל הָאוֹמֵר וַיְכַלּוּ בְעֶרְבֵי שַׁבַּת, כְּאֵלּוּ נַעֲשֶׂה שְׂתָף לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. וְלִכְאוּרָה אֵיךְ שִׁיכַת שְׂתַפּוֹת בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִיָּה לְפָנֵי חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שָׁנָה וַיּוֹתֵר? אַבְּל מִחֲמַת שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, לְכֵן בְּשַׁעֲה שְׂאֵדָם אוֹמֵר וַיְכַלּוּ, הוּא נִכְנָס בְּשְׂתַפּוֹת עִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּכֵיכּוֹל בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית מִחֲדָשׁ מִמֶּשׁ, וְכֵן הוּא בְּעֵינֵי קֶשֶׁר הַחֲתוּן, שְׂבָבֵל פַּעַם נִחְשָׁב כְּבְרִיאָה תְּדָשָׁה, וְכֵאלּוּ עֲשֶׂה קִנְיָן תְּדָשׁ שֶׁל קְדוּשִׁין. וְכִשְׂאֵדָם זוֹכֵר אֶת זֶה, אֲזִי תְּמִיד יִהְיֶה לוֹ שְׁלוֹם-בֵּית.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׂסִימֵן אִם אָדָם אוֹחֵז בְּזֶה, שְׁנוּשׂוּאֵיו בְּכָל יוֹם בְּעֵינָיו בְּחֲדָשִׁים, אִם הוּא נוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל יוֹם עַל שְׂזֻכָּה לְמִצַּא בַּת זוּגוֹ, כִּי כִשְׂאֵדָם מִכִּיר טוֹבָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסֵד חֲנֻם שֶׁעֲשֵׂה עִמּוֹ, שְׂזֻכָּה לְמִצַּא בַּת זוּגוֹ, וְכֵן מִכִּיר טוֹבָה לְאִשְׁתּוֹ עַל שְׁעוֹזְרַת לוֹ בְּכָל עֵינָן, תְּמִיד יִתֵּן שְׂבַח וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל זֶה, וְאִף פַּעַם לֹא יִשְׂכַּח אֶת חֲסֵדּוֹ וְרַחֲמָיו יִתְבַּרֵךְ, שְׁעוֹזֵר לוֹ לְמִצַּא בַּת זוּגוֹ, וְכֵן יִתֵּן תּוֹדָה תְּמִיד לְאִשְׁתּוֹ עַל שְׁעוֹזְרַת לוֹ, שֶׁזֶהוּ הַדְּבָר הַכִּי יָקָר אֲצֵל אִשָּׁה, כְּשֶׁבַעֲלָה מִכִּיר לָהּ טוֹבָה, וְאוֹמֵר לָהּ כֵּן, וְאִזּוֹ יִהְיֶה לוֹ שְׁלוֹם-בֵּית אֲמִתִּי.

וְסִפֵּר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים אֲמִתִּים מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמָנוּ, שֶׁהָיוּ נוֹתְנִים שְׂבַח וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בְּשַׁעֲת הַתְּבוּדוֹתָם, עַל שְׂזֻכּוֹ לְהִתְחַתֵּן וְלְמִצַּא בַּת זוּגָם, וְאִף-עַל-פִּי שֶׁכָּבַר הִיָּה עֲשָׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה מְאֹד שֶׁהִתְחַתְּנוּ, הָיוּ נוֹתְנִים שְׂבַח וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִחֲדָשׁ מִמֶּשׁ, וְלֹא הִיָּה הַדְּבָר יִשָּׁן אֲצֵלָם כֹּלֵל, וְעַל-יְדֵי-זֶה הִיָּה לָהֶם תְּמִיד שְׁלוֹם-בֵּית נִפְלָא.

תמימות

מוהרא"ש נ"י רגיל לדבר תמיד ממדת התמימות, ופעם ענה ואמר לנו: כשהייתי בחור צעיר הייתי תם, כשהתחננתי הייתי תם, בימי העמידה הייתי תם, ועכשו בעת זקנתי אני תם, מה הפונה? תמיד נמשכתי אחר תמימות, ואצלי לא היו שום חכמות, כל מה שראיתי בספרי רבנו ז"ל הצרכתי לקים, ואף שנה היה קשה לי מאד, אבל מסרתי את נפשי, למשל: לקחתי את "שיחות-הר"ן", ועד שלא קימתי כל שיחה ושיחה, לא עזבתי אותו, ויש שיחות שפמש באו לי במסירות נפש, אבל הצרכתי לקים כל שיחה ושיחה עד הסוף, בלי שום פשרות, וכשהגעתי לשיחה שרבנו ז"ל מספר שהיתה לו התבודדות בימי קנין, מהשכם בבקר עד מאחר בערב (שיחות-הר"ן, סימן קסג), קימתי את זה פעם אחת בלי שום חכמות, ואף שחשבתי שאני הולך למות מאה פעמים ביום הנה, אבל לא עזבתי את עצמי, כי רציתי לחקות את רבנו ז"ל, וברחתי למקום סתר ביום אחד מימי הקנין, שהוא יום ארץ של שתיים-עשרה שעות, והתבודדתי שם כל היום כלו, וכמעט שניצאתי מדעתי, אבל אמרתי שאני מכרח לקים את השיחה הזאת, וכן על כל שיחה ושיחה שב"שיחות-הר"ן" מסרתי את נפשי לקים אותה בפשיטות גמורה, ואחר-כך השיחות שב"חיי-מוהר"ן", כל שיחה ושיחה הלך לי בחיים לקים אותה כמו שרבנו ז"ל אמר, בלי שום תוספת או גרעון כלל.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: אל תחשבו שהייתי בטלן, כי לא הייתי בטלן כלל, אדרבה, בימי נערוי הייתי שובב מאד, אבל ברגע שהתקרבתי לרבנו ז"ל, ורקתי את הכל, ולקחתי עצמי בידים לקים את כל דברי רבנו ז"ל בתמימות ובפשיטות גמורה, בלי חכמות והשפלות כלל, ואם רבנו ז"ל אמר שצריכים להתבודד, ורקתי את כל החכמות שלי, והתבודדתי להקדוש-ברוך-הוא כל

יום, ולפעמים כל היום, ואף שבא לי הדבר הזה מאד מאד קשה, אבל ידעתי שאני מכרח לקיים את דברי רבנו ז"ל, ואם רבנו ז"ל אמר ללמד שעורים כסדרן, מסרתי את נפשי במסירות נפש התי גדולה ללמד כסדרן, אף-על-פי שבתחלה היה מר לי מאד, אבל לא הסתבלתי על זה, והמשכתי דף אחר דף כסדרן, ואם רבנו ז"ל אמר למוהרנ"ת ז"ל ללמד ח"י פרקים כל יום, גם אני אמרתי לעצמי: אני מכרח לחקות את מוהרנ"ת ז"ל, וגם-כן אלמד ח"י פרקים משניות, וזה היה לי מאד מאד קשה, אבל לא הסתבלתי על שום דבר כלל.

וסיים מוהר"א ש נ"י ואמר: אני יכול להתפאר, שכל הצלחתי בחיים היתה רק מחמת שנמשכתי תמיד אחר מדת התמימות, ואף שאני לא בטלן, ואני יכול להסתדר עם כל מיני לצים וכל מיני תוצופים, עם כל זאת בעבודת השם יתברך דבקתי עצמי במדת התמימות והפשיטות, ואני יודע שאי אפשר לעבר את זה העולם, רק בשמשליכים את השכל לגמרי, ומאמינים בהקדוש-ברוך-הוא בלי שום חקמות והשכלות כלל, וזה היה עקר הצלחתי, ולכן כל מי שרוצה להצליח בחיים, ישים לבו במדת התמימות, ואז יזכה לכל הטוב אמתי ונצחי.

תורה

פעם אחת בנו בית חדש על יד בנין הישיבה הקדוש מתיבתא "היכל-הקדש", מחוץ לחלונותיה ממש, והיו יכולים לראות את כל הבניה דרך החלונות, איך שהפועלים שמים עוד בלוק ועוד בלוק, עוד לבנה ועוד לבנה, עד שהרימו קומה אחת, ואחר-כך עוד קומה, ומדי פעם בפעם היתה דרכו של מוהר"א ש נ"י, לעמד לרגעים

מספר על יד החלון ולהסתכל על הפועלים ומלאכתם, פעם אחת בעמדו על יד החלון קרא מוהרא"ש ג"י לכל תלמידי הישיבה, שיבואו אצלו, וכשכלם עמדו סביבו, אמר להם, שישתכלו היטב איך הפועלים בונים את הקירות, ואיך ששמים עוד לבנה קטנה ועוד לבנה קטנה, וענה ואמר להם, תשימו לב איך בונים בית, לוקחים לבנה, וטחים אותה בטיט, ושמים עליה עוד לבנה, וטחים גם אותה בטיט, וכך ממשיכים עד שגומרים את כל הקיר, ואחר-כך עוד קיר ועוד קיר, עד שגומרים את כל הבית, ואז יש בית יפה ומפאָר לגור בתוכו, הנה למה לא תתבוננו שגם ברוחניות צריכים לעשות כן, שכל אחד צריך להכין לעצמו בית בעולם העליון, שלא יהיה מחסר בית בעולם הבא, ושלא יצטרך לישן בחוץ על איזה ספסל בתוך הפארק, כמו העניים מחסרי בית, שמסתובבים בחוץ עם חבילה של סמרטוטים, ובלילה הולכין לישן על איזה ספסל בפארק, בקיץ נשרפים מרב חם, ובחורף נקפאים מרב קר, ואין להם גג ממעל לראשם, למה לא תתבוננו, שאם לא תכינו לעצמכם בית עכשו בשנות צעירותכם, על-ידי שתלמדו בכל יום גמרא — בבלי, ירושלמי, תוספתא, אחר-כך יהיה קשה לכם מאד, כי בבלי, ירושלמי, תוספתא, הם ראשי תבות בי"ת, ואם אדם לומד בכל יום דף גמרא בתלמוד בבלי, ודף גמרא בתלמוד ירושלמי, ופרק בתוספתא, יש לו בית יפה ומפאָר להכנס בתוכו בעולם העליון, ולא יצטרך לישב בחוץ כמו עני מחסר בית, ובודאי אין גומרים בנות בית ביום אחד או בשבוע או בחודש אחד, רק כמו שאתם רואים כאן אצל פועלים אלו, שלוקחים עוד לבנה ועוד לבנה, ושמים אחת על השניה, וטחים אותה בטיט, ולאט לאט מגביהים את הקומה, ועוד קומה, ואפלו שיקח כמה שנים, מה אכפת לכם, העקר שלבסוף יצא בית יפה ומפאָר. ולכן אל תהיו בטלנים, רק תקחו מוסר השכל מפועלים אלו, איך צריכין לבנות בית, ותכנו לעצמכם בתים יפים ומפאָרים בעולם העליון, על-ידי שתלמדו בבלי, ירושלמי, תוספתא בכל יום, ולא תגיעו אף פעם למצב של מחסר בית, חס ושלום, רק יהיו לכם בתים ונפלאים מאד. ושיחה זאת של מוהרא"ש ג"י נאמרה בחן ובנעימות נפלאה כזו,

ובתמימות כזאת, עד שאחד מן התלמידים שעמד שם, רץ תכף-ומיד אל אביו, ואמר לו: אבא, תכין לי מיד בבלי וירושלמי ותוספתא שאלמד בהם, כדי שלא אהיה מחסר בית, חס ושלום, לעולם הבא... אשרי הזוכה לבנות לעצמו בית יפה ומפאָר על-ידי למוד התורה הקדושה — בבלי, ירושלמי, תוספתא בכל יום.

ושוב בפעם אחרת, כשהמשיכו בבניית הבנין הנ"ל, והרימו עוד קומה, עד שהיו בונים מול חלונות הישיבה ממש, קרא מוהרא"ש נ"י לכל הבחורים, שיתאספו על יד החלון, ויגידו לו מה הם רואים, ואמרו התלמידים, שהם רואים איך שהפועלים עובדים בקביעת לבנים, שורה אחר שורה, ושאל אותם מוהרא"ש נ"י, ומה עושה האיש הזה שעומד עליהם? ולא ידעו התלמידים לענות. ענה ואמר להם מוהרא"ש נ"י: הוא מפקח העבודה, והוא בעצמו אינו עושה שום דבר, רק עומד על הפועלים, להשגיח שיעשו מלאכתם, ואלו לא היה עומד עליהם, היו הפועלים מתרשלים בעבודתם, שותים קפה ומעשנים סיגריות, ומבזבזים את הזמן בלא כלום, עכשו תקחו מזה מוסר השכל, אצל הקדוש-ברוך-הוא קתיב (שיר השירים ב, ט): "הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים", הקדוש-ברוך-הוא מסתכל ומשגיח עלינו בכל עת ורגע, ובחור שיודע שהקדוש-ברוך-הוא עומד ומשגיח עליו, הוא לומד בהתמדה ובחשק עצום רק בשביל הקדוש-ברוך-הוא לבד, ואינו צריך משגיח גשמי שיעמד עליו להכריח אותו ללמד, כי אינו לומד בשביל אף אחד, רק בשביל הבורא יתברך שמו לבד, ולכן מתמיד בתורה בכל עת, מה שאין פן בחור שלומד רק בשביל שהמשגיח עומד עליו, תכף-ומיד כשהמשגיח הולך, הוא מתרשל מן הלמוד, ועוסק בדברים בטלים, כי הוא לומד בשביל אחרים, ולא בשביל הקדוש-ברוך-הוא, ואני רוצה שכל התלמידים הלומדים פאן ילמדו בשביל הקדוש-ברוך-הוא, וידעו שהקדוש-ברוך-הוא המשגיח שלכם, ואפלו אם איני נמצא פאן, תלמדו בהתמדה גדולה כאלו אחד עומד ומסתכל עליכם, ואז תתמידו בתורה כל ימי חייכם, בין אם תהיו בישיבה ובין אם תהיו בבית, ובין אם תהיו בדרך ובין

אם תהיו בעבודתה, התורה תמיד תלנה אתכם, ותתמידו בה למען הקדוש-ברוך-הוא לבד, אשרי הזוכה להתמדת התורה באמת.

תהלים

מוהרא"ש נ"י רגיל לעורר כל אנשיו על אמירת תהלים בכל יום, ואמר להם: למה תחכו שיעבר עליכם איזו צרה או משבר, חס ושלום, ואז תתחילו לומר תהלים, וכדרך העולם לקחת את ספר התהלים בשעה שיש להם איזו צרה, חס ושלום, יותר טוב שתקחו את התהלים בכל יום לפני שתעבר עליכם איזו צרה, ותקדימו תפלה לצרה, ואז ימתקו מעליכם כל הדינים, פי על-ידי אמירת תהלים נתרוםם (ספר-המדות, אות התנשאות, סימן כו), ומה אם אדם פבר בתוך צרה, הוא נצל על-ידי אמירת תהלים, קל וחמר וכן בנו של קל וחמר כמה תגן עליו אמירת תהלים, שלא יבוא לידי צרה, חס ושלום; ולכן פראי לכל אדם לקבע לעצמו שעור באמירת תהלים בכל יום, הן רב והן מעט, וזה יגן עליו מכל רע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאחד מהטעמים שאמירת תהלים מסגלת כל-כף, מחמת שממשיכים רוחו של דוד המלך בשעת אמירת תהלים, ונחשב כאלו דוד המלך בעצמו אומר אותם, פי דוד המלך אמרם ברוח-הקדוש, והרוח-הקדוש מנחת בתוף התבות, וכשאמרים, הוא מעורר ברוח פיו את הרוח הקדוש, עד שנגחש כאלו אמרם דוד המלך, עליו השלום, בעצמו (שיחות-הר"ן, סימן צח); ואם דוד המלך בעצמו אומר את התהלים עמו, בודאי יהיה בטוח לפעל כל משאלות לבו לטובה — הן ברוחניות והן בגשמיות, ויראה ישועות גדולות בכל עגון.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם נפטר בעיר וילנא יהודי פשוט,

שְׁהֵינָה רְגִיל מְאֹד בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים, וּכְשֶׁשָּׁמַע הַגָּאוֹן מוֹיִלְנָא [הַגֵּר] אַז זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ מְזֵה, בְּקֹשׁ מִתְלַמְּדֵינוּ שִׁיּוּדֵיעוּ לוֹ מִתִּי תִּהְיֶה הַלְוִיָּה שְׁלוֹ, וְכֵן הוֹדִיעוּ לוֹ, וּבִשְׁעַת הַלְוִיָּה יָצָא הַגֵּר"א, וְזָכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, מִבֵּיתוֹ וְלוֹהוּ, וְהֵיךְ פְּלֵא אֲדוּל אֲצֵל הַתְּלַמְּדִים, כִּי הַגֵּר"א לֹא הֵיךְ יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ אִף פַּעַם, רַק יֵשֶׁב בְּבֵיתוֹ כָּל הַיּוֹם מְעַטָּף בְּטַלִּית וּבַתְּפִלִּין, וְלִמָּה יֵלֵךְ לְלוֹוֶה שֶׁל אִישׁ פְּשוּט? וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ תְּלַמְּדֵינוּ עַל זֶה, עָנָה וְאָמַר לָהֶם: אִם דָּוָד מְלֶךְ, עָלִיו הַשְּׁלוֹם, מְלֶנָּה אוֹתוֹ, אָנִי לֹא אֲלוֹהֶה אוֹתוֹ?... וְהֵבִינוּ הַתְּלַמְּדִים, שֶׁאִף-עַל-פִּי שֶׁהֵיךְ אִישׁ פְּשוּט, אֲבָל מִחֲמַת שֶׁהֵיךְ דְּבוּק מְאֹד בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים, זָכָה לְמַדְרַגָּה זֹאת, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּעֲצֻמוֹ יִלְוֶה אוֹתוֹ לְבֵית עוֹלָמוֹ.

וְסֵפֶר מוֹהֲרָא ש"נ", שֶׁבְּעַת שֶׁהָרַב הַקְּדוֹשׁ הִרְבִּי ר' אֱלִימֶלֶךְ מְלִיץ-עֲנֹסֶק, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, הֵלֵךְ בְּגִלוּת, פַּעַם הִגִּיעַ לְבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִשָּׁה סוֹפֵר מִפְּשַׁעוֹאוֹ אֲרִסְק, בְּעַל ה"א אֹר פְּנֵי מִשָּׁה", זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, וּבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ מְקוֹם לִישׁוֹן, וְאָמַר לוֹ הִרְבִּי: אֵינִי לִי רַק מִשָּׁה אַחַת, אֲבָל הֵיזוֹת שֶׁכָּפָר קִמְתִּי מִמִּשְׁכָּבִי, אֲתָה יְכוֹל לִישׁוֹן בְּמִשְׁתִּי, וְכֵן הֵנָּה. וְכֹאשֶׁר חָשַׁב הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִשָּׁה, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, שֶׁהָאוֹרֶחַ לִישׁוֹן, הַתַּחֲחִיל לֹאמַר תְּהִלִּים, וְכֹאשֶׁר שָׁמַע הָרַב הַקְּדוֹשׁ הִרְבִּי ר' אֱלִימֶלֶךְ, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, אֵת אֲמִירַת תְּהִלִּים שְׁלוֹ, קָם מִהַמִּטָּה, וְעָמַד אֲצֵל הַשְּׁלֶחַן שְׁלוֹ, וְכֹאשֶׁר רָאָהוּ הַמְּאַרְחַת, רָמַז לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ לִישׁוֹן, וְחִזַּר לַמִּטָּה, וְכֹאשֶׁר הַתַּחֲחִיל שׁוֹב לֹאמַר תְּהִלִּים, וְהֵנָּה הִרְבִּי ר' אֱלִימֶלֶךְ, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, נִגְעַמַּד שׁוֹב אֲצֵל הַשְּׁלֶחַן, וְרָמַז לוֹ שׁוֹב שֶׁיֵּלֵךְ לִישׁוֹן, וְחִזַּר לַמִּטָּה, וְכֵן הֵיךְ פַּעַם שְׁלִישִׁית, עַד שֶׁגָּעַר בּוֹ הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִשָּׁה, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ: לָמָּה אֲתָה בָּא אֵלַי בְּכָל פַּעַם? וְהָשִׁיב לוֹ הִרְבִּי ר' אֱלִימֶלֶךְ, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ: אֵיךְ אִישׁוֹ, וְהִרִי אָנִי רוֹאֶה אֵת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד אֲצֵל כְּבוֹדוֹ בְּשַׁעַת אֲמִירַת תְּהִלִּים. וְכִשְׁמַע זֹאת הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִשָּׁה, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, שָׁאַל אוֹתוֹ בְּתַמִּיקָה: וְכִי אֲתָה הוּא מִיֵּלִיךְ (הִינֵנוּ הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי ר' אֱלִימֶלֶךְ)? אִם כֵּן, תִּשָּׂאָר כְּבָר אֲצֵלִי, וּמֵאֵז נִתְוַדְּעוּ וְנִתְקַשְּׂרוּ מְאֹד שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים זֶה לָזֶה.

וּכְשֶׁהָיוּ שׁוֹאֲלִים אֵת מוֹהֲרָא ש"נ" חֲנוּת דַּעְתוֹ בְּעִנְיַן אֲמִירַת

תהלים בלילה — הן לאנשים והן לנשים, הנה אומר, שכל השאלה אינה תקפה כלל, דבר ראשון: הרי מובא בפוסקים (אשל אברהם להגאון הקדוש מבוטשאטש, זכותו יגן עלינו, ארח חיים, סימן רלח), שאין שום קפדה על אמירת תהלים בלילה לכלי עלמא, כי אמירת תהלים חשובה כלמוד משניות נגעים ואהלות, ואין בזה שום חשש, ושנית, הרי אם אדם רוצה לומר תהלים בלילה, הרי הוא רוצה לעסוק בדבר שבקדשה, ומי ירהיב נפשו לבטל אותו מזה, הרי אם תמנע אותו מלומר תהלים ישב בטל, או יקרא עתון, או שאר דברי הבל, ואם בן איזו שאלה יש כאן, ובפרט אשה שרוצה לומר תהלים בלילה, אין למעלה מזה, כי על-פירב ביום אין לה זמן, מחמת שמשפלת עם הילדים ובשאר צרכי הבית, ורק בלילה יש לה קצת זמן, ואם רוצה לומר אז תהלים, אין למעלה מזה, ורחמנא לבא בעי, אשרי הרגיל באמירת תהלים תמיד.

תרגום

מוהרא"ש נ"י הנה אומר אודות תרגומי הגמרות או שאר ספרי התורה, שיצאו לאור בשנים האחרונות בכמה מיני שפות: בלשון קדש, ובאנגלית, ובצרפתית, על-ידי חברת ארטסקרול, או מתיבתא, או חברותא, או שעורי היום, וכיוצא בהם, תבא עליהם ברכה, וכמוהם ירבו בישראל, כי כל מה שיכולים להוריד אור התורה במלין פשוטות, פדי שכל אחד ואחד מישראל יכול ללמד אותה, זו זכות הרבים לדורי דורות. ורבנו ו"ל אמר בפרוש (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קיח): כשלומד אינה דבר, טוב לפרש הדבר בלשון אשכנז שמבין, והיא טובה להעולם. וכן אומר רבנו ו"ל (שיחות-הר"ן, סימן צג), שיש אור שהוא מאיר באלף עלמות, וזה האור אין אדם פשוט יכול לקבל מחמת גדלו, וצריך לזה חכם גדול שיוכל לחלק

אלפים למאות, דהינו שיוכל לחלק האור הגדול לחלקים קטנים, כדי שייכלו הקטנים במעלה לקבלו מעט מעט, כמו למשל: כשאחד אומר פשט או חלוק גדול מאד, ואין יכולין לקבל ממנו מחמת גדלו, אבל כשמחלקין הפשט והחלוק לחלקים וענגינים, אזי יכולין להבין כל ענין וענין בפני עצמו, עין שם; וזהו ממש מה שעשו מדפיסים אלו, שהורידו אור הגדול של התורה לתוך מלין פשוטות, למען שכל אחד יוכל להבין אותם, וזו זכות הרבים שאין כמותה, כי לפני זה הרבה אנשים לא פתחו גמרא ללמד בה, מחמת שלא הבינו פשוטן של דברים, ולא כל אחד יכול להגיע למגיד שעור לשמע דף גמרא, אבל מאז שיצאו ספרים אלו, נתרבו הספסלים בבית המדרש לאלפים ולרבות, ולומדי דף היומי נתרבו לאין שעור, כי על ידי שתרגמו הגמרות לשפה קלה שכל אחד יכול להבין, הורידו לכל נשמות ישראל את אור התורה, עד שאין שום סבה למה כל יהודי לא יזכה ללמד דף גמרא בכל יום.

ואמר מוהר"א ש נ"י, שכל אלו שחולקים על זה, ודורשים דרשות של דפי, שספרים אלו מונעים יגיעות ועמלות התורה, והם מעכבים אנשים מלהסתכל בהם, עתידים לתן את הדין, כי המציאות היא שספרים אלו זכו אלפים ורבות מאחינו בני ישראל ללמד בכל חלקי התורה הקדושה, ובלעדם לא היו פותחים ספר, ובשלקמא אם היו דרשנים אלו ממציאים עצה יותר טובה ללמוד התורה, והיו מקהילים קהלות ברבים ללמד תורה לאחינו בני ישראל בכל מיני שפות, הנה להם איזה מענה בפיהם, אבל במציאות לא עושים כלום, רק דורשים דרשות של הכל, שספרים אלו מונעים יגיעות ועמלות התורה, ומחלישים דעת בני אדם, עד שעוזבים את התורה לגמרי, וחסמנא לצלן. ולכן צריכים לדעת, שכל דבריהם בטלים ומבטלים לגמרי, ואשרי מי שמזכה את הרבים ומוריד להם דברי תורה בכל מיני שפות קלות, כי זכות הרבים תהיה תלויה בו.

וספר מוהר"א ש נ"י, שגם בשעה שיצא הספר "בית יוסף" על הטור, על ידי מרן רבי יוסף קארו, שמראה את מקור דברי הטור בש"ס ובפוסקים, חלקו עליו גדולי עולם, ואמרו שהספר מונע את

עמלות ויגיעות התורה, פי כל אחד צריך להתיגע ולטרח בעצמו למצא מקור דברי הטור, ולמה יביאו לאדם הכל מוכן בדרך כל-דרך קלה, עד שפעם אחת ישוב אחד מגדולי הדור עם תלמידיו, ולמדו בספר הטור, והיה מנהגו, שלמד בפני התלמידים קטע בטור, והיה אחד מן התלמידים צריך לומר המקור בש"ס ובפוסקים בעל-פה, ופעם אחת עברו דרך כל התלמידים, ונעלם מהם את מקור דברי הטור, וגם להרב בעצמו נעלם המקור, וצוה להביא את ספר ה"בית יוסף", ומצאו שם מקור נאמן לדברי הטור, ומאז הפסיק לחלק על ה"בית יוסף", ועודד את תלמידיו להגות בו.

ודרכו של מוהרא"ש נ"י לקנות כל הספרים האלו שיוצאים על המסכתות, ומסתפל בכלם, וכמה פעמים שבח לפגינו פרוש זה או פרוש זה, וגם היה משבח מה שהתחילו בזמן האחרון להדפיס תמונות מוחשות על כל מסכת ומסכת, ומאירים בזה את עיני הלומדים, הן בהלכות הנוגעות לבית-המקדש, והן בהלכות של שאר מסכתות, והיתה דרכו לומר, שמחמת מדת התחרות, כל אחד מנסה לעשות מלאכה יותר יפה מחברו, וכרוך ה' כלם מצליחים, ועל-ידי-זה מתקנים "נגדיל תורה ויאדיר", אשרי ההוגה בדברי תורה תמיד!

תופר

מוהרא"ש נ"י אמר, שבספר "ספורי-מעשיות" (מצשה י' מחכם ותם) מספר רבנו ז"ל, שהתם הקדוש היה "תופר מנעלים", והיה תמיד שש ושמוח מאד עם מלאכתו, עד שאפלו אם עשה מנעל של ג' קצוות, לא אכפת לו כלל, והיה תמיד שמח, ומרב תמימותו זכה לעלות למדרגות רמות וגבוהות, עד שנעשה מיניסטר על כל

המיניסטרים, הינו ראש כל הצדיקים, שזה סובב והולך על רבנו ז"ל בעצמו, ומקבל בין אנשי שלומנו, שבשם "תם" מרמז זאת, כי ת"ם ראשי תבות תופר מנעלים, ויש להבין למה בחר לעצמו מלאכה זאת של "תופר מנעלים" דיקא?

ואמר מוהר"א ש נ"י, שבענין "תופר מנעלים" יש סוד עמק מאד, והוא כולל כל רזי הבריאה, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, כי "תופר" אותיות "תרפ"ו", שהם כלייות הז' שמות של הארבע עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, שהם ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, קס"א, קמ"ג, קנ"א, שעולים בגימטריה תרפ"ו (לקושי מוהר"ן, חלק א' סימן ב'). כי כשאדם זוכה לזבוק עצמו בו ותברך, ולזבוק את מחו ודעתו בזכוף עליון מאד, אזי ז' שמות אלו מאירים לפני עיניו תמיד, וזוכה ליחד יחודים קדושים ועליונים בכל עת, והם נשמרים על ידי ה"מנעלים" דיקא, כי כמו מנעלים ששומרים הרגלים שלא ישנפו בכליוף האדמה, ושא לא יגפפו הרגלים באבנים ובמכשלות אחרות, כמו-כן האמונה הקדושה שומרת על האדם בזה העולם הנקרא "רגלין" של הקדשה, שלא ישנף ושא לא יגפף מפל הלכלוך והמכשולות שיש מצד הקלפות והסטרך אחר, וצריכין מנעלים חזקים דיקא, הינו לבוש של אמונה חזקה סביבו, כי הקלפות רבות מאד, ורק מנעלים חזקים ישמרו אותו. ולכן אמרו חכמינו הקדושים (שבת קכ"ט): לעולם ימכר אדם כל מה שיש לו, ויקנה מנעלים לרגליו, כי עקר שמירתו מן הרע והקלפות הם המנעלים, ועל שם זה תקנו חכמינו הקדושים (ברכות ט:): ברפת "העושה לי כל צרכי" על געילת מנעלים, כי בזה נכללים כל צרכי האדם ברוחניות ובגשמיות.

ואמר מוהר"א ש נ"י, כשיש לאדם מנעלים חזקים לרגליו, הינו שהוא חזק מאד באמונה הקדושה, אזי אינו צריך לפחד כלל מפל הרע והקלפות שיש בזה העולם, כי הוא מסבב עם האמונה מפל צד, וכמו שכתוב (תהלים פ"ט, ט): "ואמונתך סביבותיך", ואפלו אם מאיזו סבה צריך לרדת למדור הקלפות, גם שם מוצא אלקותו ותברך, כי גם במדור הקלפות נמצא אלקותו ותברך, וכמו שכתוב

(ההלים קג, יט): "מלכותו בכל משלה", וכן אמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי תענית, פרק א'): אם ישאל לך אדם היכן אלוקיך? תאמר לו בכרך גדול שברומי, שאפלו במדור הקלפות גם שם נמצא אלקותו יתברך, רק הוא בצמצום גדול, ולכן מי שגנבל לשם, יש לו תקנה טובה לחזור אליו, כי על-ידי שישאל: "איזה מקום כבודו", ויחפש כבודו יתברך גם שם, אזי ימצא אותו גם בתוך כל הירידות והנפילות שלו, ויזכה לחזר בתשובה שלמה (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן יב).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו הסוד המובא במדרש (מדרש מלפיות): חנוף תופר מנעלים הנה, ועל כל תפירה ותפירה הנה אומר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כי חנוף עלה במעלה נוראה ועצומה מאד, עד שגבס חי לגן-עדן, וכמו שכתוב (בראשית ה'): "ואיננו כי לקח אותו אלקים", ומובא שם בתרגום יונתן בן עוזיאל, שנעשה המלאך מט"ט, סניגורא רבה של ישראל, כי מדרגתו היתה לקשר את המדרגות הכי נמוכות להקדוש-ברוך-הוא, ולמצא אלקותו יתברך אפלו בתוך החשך הכי גדול, ולכן הנה תופר מנעלים, ומלמד לכל אדם, שאפלו אם הוא מכרח להסתובב בזה העולם בין הקלפות והסטרא אחרא, אם יהיו לו מנעלים חזקים, אינו צריך לפחד מהם כלל, וזה מה שהנה אומר על כל תפירה ותפירה: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שנתקנה מפי חכמינו הקדושים לומר בחשאי (פסחים נו), כי לבר פתוח מזה, שנמצא אלקותו יתברך גם במקומות המטנפים, בנדאי אי אפשר שהרי הם מקומות אסורים, ואסור להתקרב לשם, אבל אף-על-פי-כן צריכין לדעת, שאלקותו יתברך נמצא גם שם, ומי שכבר נפל לעמק הקלפות, בנדאי יש לו תקנה טובה למצא את השם יתברך גם שם, ולחזור אליו יתברך באמת. ולכן על כל תפירה ותפירה הנה מיחד תודים, שהם תרפו אורות עליונים, אותיות תופר, והנה אומר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", לגלות שמלכותו בכל משלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו סוד המובא בזהר (חקת קפ): נעל

דא איתמא, הינו אשה, כי אשתו של אדם היא המנעל שלו, המגנה עליו מן הרע והקלפות של העולם הזה, ונותנת לו כח לקשר רוחניות ונשמיות גם יחד, כי אדם יכול לחשב, אולי יותר טוב לשבת לבד, בלי על של אשה ובנים, ולהפריש עצמו מכל עסקי עולם הזה, אבל לא כף רצונו יתברך, וכמו שכתוב (בראשית ב, יח): "לא טוב היות האדם לבדו", רק מצוה להתחתן ולהוליד בנים ולהנהיג בית, כי הקדוש-ברוך-הוא חפץ שנקשר עולם הזה בעולם הבא, גשמיות ורוחניות ביחד, ולמצא אלקותו יתברך בכל מקום, ולכן אשה מכנה בשם נעל, כי היא עוזרת לאדם להגיע אל השגה זו, ואשרי הזוכה להזהר בשלום ביתו, ולתפר נעלים חזקות לרגליו, ואז טוב לו בזה ובכא לנצח.

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

מפתח הענינים

חלק טו

א

7	אמונה
11	אמת
16	אחדות
18	אינו יודע
22	אכזריות

ב

23	בחור
26	בזיונות
31	בטלה
33	בין אדם לחברו
36	ברפת-המזון

ג

37	גנבה
40	גמרא
42	גלגול
47	גשר
49	גט

ד

51	דרך ארץ
54	דמיונות

56	דעת
ה	
59	הפאה
61	הודאה
62	התמדה
68	התחזקות
64	התקרבות לצדיק
ו.	
71	ותרנות
73	ודוי
75	וי"ו
77	ופוחים
79	וחי בהם
ז.	
81	זכות
84	זריזות
87	זמן
91	זפוף
94	זהר
ח.	
96	חסד
97	חזרה
99	חיים
101	חנוך
104	חבר
ט.	
105	טוב

108	.....	טְהַרָה
110	.....	טְעָנוֹת
112	.....	טִיּוֹל
115	.....	טוֹבוֹת

י.

117	.....	יְאוּשׁ
122	.....	יְלָדוֹת
125	.....	יוֹם
129	.....	יְשׁוּב הַדַּעַת
132	.....	יוֹם הַמִּיתָה
137	.....	יּוֹלְדָת

כ.

138	.....	כְּבוֹד אָב וְאִם
141	.....	כַּעַס
144	.....	כְּבוֹד רַבּוֹ
146	.....	כְּבוֹד
148	.....	כֶּסֶף

ל.

151	.....	לִיצְנוֹת
155	.....	לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן
158	.....	לְמוֹד
161	.....	לְמוֹד זְכוּת
163	.....	לֵב טוֹב

מ.

165	.....	מִצָּפֶן
167	.....	מוֹסָף
169	.....	מַחֲלָקָת

172	מקוה
174	משניות
.נ	
176	ניטל
179	נטילת ידים
181	נסיונות
184	נפילה
188	נרות שבת
.ס	
189	ספרים
193	ספרהמדות
194	ספרי רבנו ז"ל
197	סדר
201	סבלנות
.ע	
203	עשירות
204	ערב שבת
206	עניות
208	ענש
210	עינים
.פ	
213	פסק דין
216	פני הצדיקים
219	פחדים
221	פלאפון
222	פתי
.צ	
224	צביעות

227	צדקה
229	ציון
232	צדיק
234	צניעות

ק.

236	קבלה
237	קור
240	קנאה
243	קשיות
246	קברי הצדיקים

ר.

247	רבי אלימלך מליז'ענסק
250	רפואה
255	רצון
259	רוח-הקדש
261	ראש השנה

ש.

263	שנה
265	שמים
267	שמיעה
269	שמחה
272	שלום-בית

ת.

274	תמימות
275	תורה
278	תהלים
280	תרגום
282	תופר

תיקון הפללי

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

”לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:”

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו. ולכל הצדיקים האמתים שזכני עפר. קדושים אשר בארץ המה. ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(* ועל דעתם ועל פונתם אני אומר כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נעוץ, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה. שהם שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (בזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י ו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים. בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית שהוא תקון הפללי אמן:

טז

א מכתם לדוד, שמרני אל כי חסיתי בך: ב אמרת ליהוה, אדני
אתה, טובתי בל עליך: ג לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי, כל
חפצי במ: ד ירבו עצבותם, אחר מהרו, בל אסף נספיהם מדם, ובל
אשא את שמותם על שפתי: ה יהוה מנת חלקי וכוסי, אתה תומך
גורלי: ו חבלים נפלו לי בנעמים, אף נחלת שפחה עלי: ז אברך את
יהוה, אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי: ח שויתי יהוה לנגדי
תמיד, כי מימיני בל אמוט: ט לכן שמח לבי, ויגל כבודי, אף בשרי
ישכן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות
שחת: יא תודיעיני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות
בימינך נצח:

לב

א לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע, כסוי חטאה: ב אשרי אדם לא
יחשב יהוה לו עון, ואין ברוחו רמיה: ג כי החרשתני, בלו עצמי,
בשאגתי כל היום: ד כי יומם ולילה תכבד עלי ידך, נהפך לשדי,
בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך, ועוני לא כסיתי, אמרתי,
אודה עלי פשעי ליהוה, ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על זאת
יתפלל כל חסיד אליך, לעת מצא, רק לשטף מים רבים אליו לא

וַיַּעַן: ז אַתָּה סֵתֶר לִי¹, מַצַּר תַּעֲרַנִּי, רָנִי פִּלְט תְּסוּבְּבֵנִי
 סֵלָה: ח אֲשַׁכִּילָךְ, וְאוֹרֶךְ בְּדָרְךָ זֶה תִּלְךָ, אִינְעָעָה עָלֶיךָ עֵינַי: ט אַל
 תַּהְיֶה כְּסוֹס, כְּפָרָד, אִין הַבַּיִת, בְּמַתְגַּ וּרְסֵן עֲדִיו לְבָלוֹם, בַּל קָרַב
 אֵלֶיךָ: ירְבִּים מְכֹאֲוִבִים לְרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיהוָה חֶסֶד יְסוּבְּבֵנוּ: יא
 שְׂמַחוּ בִיהוָה, וְגִילוּ עֲדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל:

מא

א לַמְנַעַח מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ
 יְהוָה: ג יְהוָה יִשְׁמְרֶהוּ וַיַּחֲיֶהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְּנֶהוּ בְּנַפְשׁ
 אֵיבָיו: ד יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל מִשְׁכְּבוֹ הַפִּכֶת בַּחֲלִיו: ה אֲנִי
 אָמַרְתִּי, יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפָּאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: ו אֵיבֵי יֹאמְרוּ רַע
 לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ: ז וְאִם בָּא לְרֹאוֹת, שְׂוֹא יִדְבֵר, לְבוֹ יִקְבֹּץ
 אָן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵר: ח יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִי: ט דְּבַר בְּלִיעַל יַעֲזוֹק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם: י גַּם
 אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחֲמִי, הַגִּדִיל עָלִי
 עָקַב: יא וְאַתָּה יְהוָה, חֲנּוּנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֵמְהָ לָּהֶם: יב בּוֹזֵאת יַדְעֵתִי
 כִּי חִפְצֶתָּ בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אֵיבֵי עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכַּתָּ בִּי,
 וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

¹ כַּאֲזַי עָרִיךְ לְהַפְסִיק מַעַט. (עֵינַי בְּלִקוּטֵי מוֹתֵר"ן חֶלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לְמַנְעַח מִשְׁכִּיל, לְבָנֵי קֶרֶח: ב כְּאֵיל תִּעְרַג עַל אֶפְיֹקֵי מַיִם, כֵּן נַפְשֵׁי
 תִּעְרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג עֲמָאָה נַפְשֵׁי לְאֱלֹהִים, לְאֵל חַי, מְתֵי אָבוֹא
 וְאַרְאָה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיְתָה לִי דְמַעְתִּי לְחֵם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר
 אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵינִי אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֲזַכְּרָה, וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי
 אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֲדַדִּם עַד בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן
 חוֹגֵג: ו מֵה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד
 אוֹדְנוּ יִשׁוּעוֹת פְּנִי: ז אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשִׁי תִּשְׁתַּחֲוֶה, עַל כֵּן אֲזַכְּרֶךָ
 מֵאַרְץ יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מִהַר מְעַעְרֶח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל
 עֲנֹרִיךָ, כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבֹרוּ: ט יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסֵדוֹ,
 וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לְאֵל חַיִּי: י אוֹמְרָה לְאֵל סְלֵעִי, לְמָה
 שְׂכַחְתָּנִי, לְמָה קִדַּר אֵלֶיךָ בְּלַחַץ אוֹיְבֵי־אֵל בְּרִעַח בְּעַצְמוֹתַי, חֶרְפוֹנֵי
 עוֹרְרִי, בְּאָמַרְם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵינִי אֱלֹהֶיךָ: יב מֵה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי,
 וּמָה תַּהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדְנוּ יִשׁוּעַת, פְּנֵי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לְמַנְעַח, אֵל תִּשְׁחַת, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוֹל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת
 לְהַמִּיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי, אֱלֹהֵי, מִמִּתְקוֹמְמֵי תִּשְׁגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי
 מִפְּעֵלֵי אָוֶן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יְגוּרוּ
 עָלַי עֲזִים, לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי עוֹן, יְרוּעוֹן וַיִּפְּוֹנְנֵי,

בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הִלְעוּלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי,
וְלֹא יוֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנֶצַח חֲסִדוֹ, גָּמַר אָמַר לְדֹר
וְדֹר: י הִשְׁכַּח חַנּוּת אֵל, אִם קָפַץ בְּאֵף רַחֲמָיו סְלָה: יא וְאָמַר חֲלוּתִי
הִיא, שְׁנוֹת יָמָיו עָלִיוֹן: יב אֲזָכֹר מַעַלְלֵי יְהוָה, כִּי אֲזָכְרָה מִקֶּדֶם
פְּלִאָה: יג וְהוֹדֵיתִי בְּכָל פְּעֻלָּה, וּבַעֲלִילוֹתַיִךְ אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים, בְּקֹדֶשׁ
דְּרָכֶךָ, מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עָשָׂה פְּלֵא, הוֹדַעְתָּ
בְּעַמִּים עֲזָה: טז גָּאֲלַת בְּזִרוּעַ עַמְּךָ, בְּנִי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סְלָה: יז רְאוּךָ
מִיָּם אֱלֹהִים, רְאוּךָ מִיָּם יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַּהֲמוֹת: יח זֶרְמוּ מִיָּם
עֲבוֹת, קוֹל נִתְּנוּ שְׁחָקִים, אֵף חֲצָצִיף יִתְהַלְכוּ: יט קוֹל רַעֲמָךְ בְּגִלְגָּל,
הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבְל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינֵי דְרָכֶךָ, וּשְׁבִילֶךָ
בְּמַיִם רַבִּים, וַעֲקֹבוּתֶיךָ לֹא נִדְעוּ: כא נַחֲיֶת כִּצְאָן עַמְּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר
וְדֹר: ב בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲזִלֵּל אֶרֶץ וְתִבְל, וַיַּמְעוּלֶם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: ג תֵּשֵׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: ה זֶרְמַתָּם
שָׁנָה יִהְיוּ, בְּבִקְרַת כְּחֲצִיר יַחֲלֶף: וּבְבִקְרַת יַצִּיץ, וַחֲלֶף, לְעָרֵב יִמּוּלֵל
וַיִּבֶשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְּאֶפְרָי, וּבַחֲמַתָּךְ נִבְהַלְנוּ: ח שִׁתָּה עֲוֹנֵינוּ לְנִגְרָה,
עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנוּיָה: ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתָּךְ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ

הָגָה: י ימי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרַהֲבָם, עֵמֶל וְאָוֶן, כִּי גַז חֵישׁ וְנִעְפָּה: יֵאֵמַר יוֹדֵעַ, עַז אֶפֶד,
וְכִירָאֲתָדָה, עֶבְרַתָּדָה: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַעַ, וְנִבְאָה, לְבָב
חֲכָמָה: יג שׁוֹבָה יְהוּזָה, עַד מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֶבְדִּיָּדָה: יד שִׁבְעֵנוּ
בְּבִקְרָה, חֲסִדָּדָה, וְנִרְנָנָה, וְנִשְׁמָחָה, בְּכֹל יָמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ, כִּימֹת
עֲנִיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יִרְאָה אֶל עֶבְדִּיָּדָה פְּעִלָּדָה, וְהִדְרָדָה עַל
בְּנֵיהֶם: יז וְיֵהִי נֵעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ, כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: ב שִׁירוּ לוֹ,
זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכֹל נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב
מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה, וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד: ה זְכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיו וּמִשְׁפְּטֵי פִּיו: ו זֶרַע אֲבָרְהָם, עֲבָדוּ, בְּנֵי
יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכֹל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זְכֹר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר עֲזָה, לְאַלְף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרְהָם,
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב, לְחֵק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר, לְךָ, אֶתְּנֶנּוּ אֶת אֶרֶץ פְּנֵעַן, חֶבְלֵ נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתָם
מִתִּי מִסְפָּר, כַּמַּעֲט, וְגָרִים בָּהֶם: יג וַיִּתְּחַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה
אֶל עַם אֲחֵר: יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעַשְׂקֵם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם
מַלְכִים: טו אֶל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחֵי, וְלֹנְבִיאי אֶל תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל

הָאָרֶץ, כָּל מִטָּה לָחֶם שָׁבֵר: יז שֶׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכָּר
וְיוֹסֵף: יח עֲנוּ בְּכָל רִגְלוֹ, בְּרִזְל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד יֵת, בֵּא דְבַרְוּ,
אָמַרְתָּ יְהוָה, עֲרַפְתָּהוּ: כ שֶׁלַח מֶלֶךְ, וַיִּתְּרָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים,
וַיִּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ: כב לְאֶסֶר שָׂרֵיו,
בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִינוֹ, יַחֲפֵס: כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ
חָם: כד וַיִּפֹּר אֶת עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לִבְּסֵ לְשֹׂנְאֵ
עַמּוֹ, לְהִתְנַפֵּל בְּעֶבְדָיו: כו שֶׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ, אֲחֵרֹן אֲשֶׁר בָּחַר
בּוֹ: כז שְׁמוֹ בֶּס, דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שֶׁלַח חֲשֹׁד,
וַיַּחֲשֹׁד, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרָו: כט הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם, וַיָּמַת אֶת
דִּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָעָם עֲפָרְדַּעִים, בְּחֹדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר, וַיָּבֵא
עָרֵב, כְּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשְׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהִבּוֹת
בְּאֲרָעָם: לג וַיָּד, גִּפְנִים וְתֵאֱנָתָם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר, וַיָּבֵא
אֲרָבָה, וַיִּלֶּק, וְאִין מִסָּפֵר: לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָעָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם: לו וַיָּד כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָעָם, רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם
בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שְׂמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם, כִּי נָפַל
פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנָן, לְמִסְדָּה, וְאִשׁ, לְהֵאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל,
וַיָּבֵא שְׁלִיו, וְלָחֶם שְׂמִים, יִשְׁבִּיעַם: מא פָּתַח עוֹר, וַיִּזְוּבוּ מַיִם, הִלְכוּ
בְּצִיּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ: מג
וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם,
וַעֲמַל לְאֲמִים וַיִּרְשׁוּ: מה בְּעֶבֶר וַיִּשְׁמְרוּ חֻקָיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ,
הַלְלוּהָ:

קלז

א על נְהָרוֹת בְּבַל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ב על
 עַרְבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ פְּנֹרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאַלְנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַרֵי שִׁיר,
 וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמִיחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה,
 עַל אֲדָמַת נֶכֶר: ה אִם אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַק
 לְשׁוֹנִי לְחִפִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶכִי, אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ
 שְׁמִיחָתִי: ז זָכֹר יְהוָה לְבִנְי אֲדָוָם, אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוֹ
 עָרוֹ, עַד הַיְסוּד בָּהּ: ח בַּת בְּבַל הִשְׁדּוּדָהּ, אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלֵּם לָךְ, אֶת
 גְּמוּלָךְ שְׁגַמְלָת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאַחֲזוּ וְנַפֵּץ אֶת עַלְלֶיךָ אֶל הַסַּלְעַ:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדָלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל
 וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב: ה הַלְלוּהוּ
 בְּעֲלֻצֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי תְרוּעָה: ו כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה,
 הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת
 צדיקים מני, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יי ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הפתבים והיא מעט הפמות ורב האיכות:
רבנו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא
מן בלא, ולית לעלא מנף, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך
דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך
אבקש שתחתך חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד
השתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר הברואים,
לכלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול
שהוא נגד רצונך, רק לדרך במחשבות זפות צחות וקדושות
בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי
לב טהור לעבדך באמת. ומפעולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי
על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא
חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד,
אמן נעח סלה ועד:

א. "אני אומר בפרוש לכל יהודי שנזתנים
קונטרס אחד - נפטרים מכרת אחד, לכן אשרי מי
שמרבה להפיץ להרבה יהודים, פכה יפטר מכל מיני
עונשים קשים ומרים: פרת, סקילה, שריפה והרג,
שלצערנו הרב באים על האדם שעבר על רצונו
יתברך".

ב. "אין לה עוד צדקה גדולה מצדקה זו - להדפיס
ולהפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם. אשר מחזקים ומאמצים
ונזכחים חיות חדשה בנפש הקורא בהם, ומחפכים את
הבחירה מהחיפוד אל החפנה, ועל פן אשרי מי שיעזור
לזה"

ג. "כל מי שידפיס איזה ספר מספרנו, יהיה לו חלק
בגאולתנו העתידה".

ד. "עסק ההדפסה וההפצה הוא תיקון כל העולמות
וקרוב הגאולה, כי על ידי זה יזכו כל ישראל להתקרב
אליו יתברך, ולדבר עמו יתברך, ובוודאי יראה נסים
נגלים ממש, שישפיע עליו שפע גדול מכמה מקורות
חדשים. מי שרוצה לעזור לי - יעזור לו ה' יתברך
ובפרטיות כל מי שיוזכה להדפיס ספר שחברתי - אהיה
לו בעזרתו יתברך למליץ יושר בעולם הבא ולא אנוח
ולא אשקוט עד שאזכה לעשות לו איזו טובה שצריך

בבני חיי ומזוני (ואני יודע שהלצים שבהור ילעגו גם
מדיבורים אלה אך תהלה לאל אני חזק בהם מאד)."

ה... "ואתה בני ידידי ואחי! חום ורחם עלי ועליך
ותראה להדפים איזה ספר מספרנו שזכינו להכיר
ותפיצו בין כלל ישראל ולמצוה רבה ולזכות גדולה
יחשב לך"

ו... "ועל כן היה לי אסור תודה שתדפים לי איזה ספר
ותפיצו בזול גדול באופן שיתפשט בין כלל ישראל
ובפרטיות בין בני הנעורים למען השם תראה להיות
טוב ותזכה גם אחרים עם ספרינו" (מתוך סדרת
ספרי אשר בנחל)

יהודי יקר,

אנו מאד רוצים להמשיך את הדפסת כל
סדרת ספרי "שיוזות מוהרא"ש",

אם ברצונך להשתתף בהדפסת הספרים,

(תוכל גם לקבלם לעצמך – אם תרצה, או שזה יתגלגל לעוד ספרים

שיודפסו בזכותך) לזכות וישועה כל שהיא, צור

עמנו קשר. תודה

פלאפון: 055-678-3366